

Bijlageboek Co-creatie Omgevingsvisie Smallingerland 2040

Dit bijlageboek bestaat uit 3 onderdelen:

1. Participatie- en communicatieplan (tot en met ontwerp omgevingsvisie)
2. Verkenningendocument (inclusief bijlagen)
3. Verslagen de uitwerking van de 4 opgaven

Communicatie en participatie Omgevingsvisie

#ditissmallingerland

23 augustus 2021

Versiebeheer van dit document

<u>Algemeen</u>	24 mei 2018
besproken in procesgroep:	16 mei 2018
vastgesteld door college:	05 juni 2018
informatienota raad:	11 juni 2018
<u>Uitwerking Verkenningfase</u>	
Uitwerking co-creatie ronde 2a	24 mei 2018
besproken in procesgroep:	16 mei 2018
vastgesteld door college:	05 juni 2018
informatienota raad:	11 juni 2018
Uitwerking co-creatie ronde 2b	11 oktober 2018
besproken in procesgroep:	03 oktober 2018
vastgesteld door college:	14 november 2018
informatienota raad:	16 november 2018
Uitwerking co-creatie ronde 2c	25 maart 2019
besproken in procesgroep:	23 januari en 20 maart 2019
vastgesteld door college:	-
informatienota raad:	10 april 2019 (via griffie uitnodiging aan raadsleden om mee te doen aan sessies in dorpen en wijken)
<u>Uitwerking Strategische Koers</u>	
besproken in procesgroep:	04 september 2019
vastgesteld door college:	17 september 2019
informatie raad:	01 november 2019 t.b.v. sessie 14 november 2019
uitwerking in procesgroep	20 januari verzonden t.b.v. bespreking procesgroep
<u>Uitwerking Ontwerp Omgevingsvisie</u>	
besproken in procesgroep:	30 september 2020
Informatie college:	via presentatie op 01 juni 2021
Informatie raad:	via sessies op 20 april en 15 juni 2021

Inhoudsopgave

Deel 1 – Algemeen	04
1. Inleiding	05
2. Co-creatie Omgevingsvisie	06
Deel 2 - Uitwerkingen co-creatieronden per fase	08
Verkenningfase	09
1. Uitwerking ronde 1 'Wat is de identiteit van Smallerland'?	10
2. Uitwerking ronde 2 'Verkenning en De Agenda'	15
a. Ronde 2a	18
b. Ronde 2b	18
c. Ronde 2c	19
d. Ronde 2d	21
Strategische Koers	26
1. Uitwerking Strategische Koers	27
Ontwerp Omgevingsvisie	35
1. Uitwerking Ontwerp Omgevingsvisie	36

Deel 1: Algemeen

24 mei 2018

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Minder regels, meer ruimte voor initiatieven, lokaal maatwerk en het geven en vragen van vertrouwen. Dat is de kern van de nieuwe Omgevingswet die ingaat in 2021. Onze gemeente bereidt zich voor op de invoering van deze wet en start met het opstellen van de Omgevingsvisie voor Smallerland.

We ontwikkelen de Omgevingsvisie niet alleen, maar via een proces van co-creatie met de inwoners, door hen actief te betrekken en inbreng te vragen. Dit uitgangspunt is in de Startnotitie voor de Omgevingsvisie vastgelegd.

Wat is co-creatie?

De Omgevingsvisie wordt volgens het principe van co-creatie opgesteld. Bij **co-creatie** werken gemeente en inwoners op basis van gelijkwaardigheid met elkaar samen. De gemeente neemt verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke beslissingen.

1.2 Doel communicatie

Dit communicatie- en participatieplan is de leidraad voor de manier waarop het co-creatieproces gedurende de totstandkoming van de Omgevingsvisie wordt uitgevoerd. We beschrijven welke communicatiemiddelen worden ingezet en welke informatie we met de participatie willen ophalen. Ook bevat het plan een uitwerking van de in te zetten instrumenten en werkwijzen voor de desbetreffende ronde.

Dit communicatie- en participatieplan is een organisch plan. We schetsen eerst een algemeen beeld van de uitgangspunten voor communicatie en participatie tijdens de verschillende co-creatieronden voor de Omgevingsvisie. In totaal zullen circa vijf co-creatieronden worden doorlopen. Het plan bevat nu al een uitwerking van de eerste co-creatieronde. Het is daarmee een groeidocument.

De komende tijd vullen we het plan voor elke co-creatieronde verder aan. Op deze manier geeft het plan voldoende flexibiliteit om goed in te kunnen inspelen op de opgehaalde informatie uit de diverse rondes en om zo nodig aan de hand van praktijkervaringen het plan bij te stellen of de keuze van de instrumenten te wijzigen.

1.3 Voor wie is dit plan bedoeld?

Dit communicatie- en participatieplan wordt geregeld aangevuld en in het overleg met de procesgroep*) (afvaardiging van raadsleden) besproken. En wordt ter vaststelling aan het college aangeboden. Gelijktijdig wordt het plan ter informatie aan de raad gezonden. Raadsleden worden tijdens het hele proces via de reguliere kanalen actief geïnformeerd over de co-creatie activiteiten (wat is wanneer te doen). Ze zijn van harte welkom om bij activiteiten of acties aanwezig te zijn en/of deel te nemen. Het is voor de raadsleden van belang om het proces te volgen, mee te doen en gevoel te krijgen bij de resultaten van het participatietraject en de gesprekken.

*) Naar aanleiding van dit overleg is het plan op het punt van 'representativiteit' aangevuld (o.a. Steekproef inwoners).

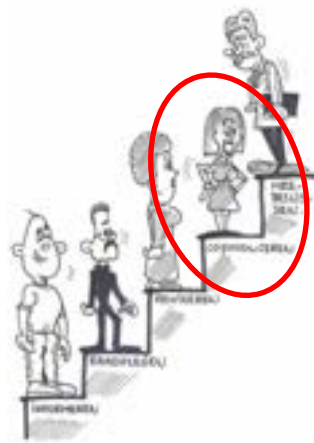
2. Co-creatie Omgevingsvisie

2.1 Co-creatie en spelregels

Voor de invoering van de Omgevingswet in Smallingerland heeft de werkgroep de 'Communicatie-leidraad Invoering Omgevingswet' opgesteld. In deze leidraad is de participatieladder opgenomen. Deze ladder is een hiërarchie van participatievormen, gerangschikt naar de mate waarin participatie binnen een maatschappij mogelijk is. Participatie kan dus op diverse niveaus worden uitgevoerd, waarbij co-creatie de één na hoogste trede van de ladder is.

We spreken af dat per participatieronde duidelijk zal worden uitgelegd wat we van de inwoners vragen, wat we met deze informatie gaan doen en hoe deze een plek in de Omgevingsvisie krijgt. Deze spelregels zijn nodig om de verwachtingen goed blijven managen (zie ook onderstaand kader).

De Participatieladder:

Wat is co-creatie?

De Omgevingsvisie wordt volgens het principe van co-creatie opgesteld. Bij **co-creatie** werken gemeente en inwoners op basis van gelijkwaardigheid met elkaar samen. De gemeente neemt verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke beslissingen.

We hanteren bij co-creatie de volgende **spelregels**:

- Een vraagstuk, opgave of koers wordt 'met z'n allen' uitgewerkt tot een keuze of richting
- Iedere deelnemer in het proces kan invloed op het resultaat uitoefenen: dus de inwoners, ondernemers, verenigingen, bedrijven. Dit moet voor iedereen vooraf duidelijk zijn;
- Het moet vooraf duidelijk zijn waar de grenzen liggen: zijn er onderwerpen waarbij geen co-creatie mogelijk of wenselijk is?
- Iedereen moet zich vrij en uitgenodigd voelen om mee te doen en moet ideeën te komen;
- De gemeente zorgt voor een open en transparante informatievoorziening en terugkoppeling van onderzoeksresultaten en co-creatieronden;
- De gemeente weegt alle input af en neemt de uiteindelijke beslissingen.

2.2 Proces co-creatie

In het Projectplan voor de Omgevingsvisie (vastgesteld door college op 25 april 2018) is aangegeven volgens welke stappen de Omgevingsvisie tot stand komt. Deze stappen zijn in hoofdlijn in onderstaand schema weergegeven:

PROCES CO-CREATIE OMGEVINGSVISIE SMALLINGERLAND				
Stappen	Ronde	Co-creatie	planning	Waar staan we?
Initiatieffase		Voorbereiding plan co-creatie	Maart – april 2018	
Verkenningfase	1	Participatie identiteit	Juni - juli 2018	
	2	Participatie trends, ontwikkelingen, dilemma's	oktober – november 2018	
Strategische koersbepaling	3	Participatie koersbepaling: keuzes en uitgangspunten	Januari – februari 2019	
Concept Omgevingsvisie	4	Participatie concept visie	Zomer 2019	
Definitieve Omgevingsvisie	5	Participatie eindresultaat	Begin 2020	

Per stap zullen één of meer co-creatie ronden worden georganiseerd, in totaal circa 5 ronden. In het spoorboekje hierboven is aangegeven wanneer deze ronden zullen plaatsvinden, en waar in het proces we nu staan (zie pijl). We merken hierbij op dat de planning een globale inschatting is. Een proces van co-creatie kan onverwachte ontwikkelingen of inzichten opleveren; niet alles is van te voren te voorspellen en in vaste werkstappen te vervatten. Er is in het totale proces en in de planning ruimte nodig om tijdig hierop te kunnen anticiperen.

2.3 Uitwerking co-creatieronden

In het volgende deel van dit plan werken we per stap alle co-creatieronde uit. We vullen het communicatie- en participatieplan stapsgewijs aan met de uitwerking van de volgende ronde en bespreken we vervolgens weer met de procesgroep.

Deel 2:

Uitwerkingen co-creatieronden
per fase

Verkenningfase

Uitwerking Ronde 1

Identiteit Smallingerland 24 mei 2018

PROCES CO-CREATIE OMGEVINGSVISIE SMALLINGERLAND				
Stappen	Ronde	Co-creatie	planning	Waar staan we?
Initiatiefase		Voorbereiding plan co-creatie	Maart – april 2018	
Verkenningfase	1	Participatie identiteit	Juni - juli 2018	←
	2	Participatie trends, ontwikkelingen, dilemma's	oktober – november 2018	
Strategische koersbepaling	3	Participatie koersbepaling: keuzes en uitgangspunten	Januari – februari 2019	
Concept Omgevingsvisie	4	Participatie concept visie	Zomer 2019	
Definitieve Omgevingsvisie	5	Participatie eindresultaat	Begin 2020	

1. Uitwerking ronde 1 "Identiteit Smallingerland"

1.1 Doel

We willen in het voorjaar van 2018 van onze inwoners weten wat het is dat Smallingerland kenmerkt. Wat maakt Smallingerland Smallingerland? Samen met de historische informatie over het ontstaan van Smallingerland, geeft deze informatie ons een basis van waaruit we, opnieuw samen met onze omgeving, gaan kijken naar waar we naar toe willen als Smallingerland. Dit vormt het vertrekpunt voor de Omgevingsvisie voor het tweede deel van de verkenningsfase; namelijk het ophalen van de ontwikkelingen, opgaven en dilemma's (wonen, werken, natuur, bedrijvigheid etc). We steken deze ronde bewust zo breed mogelijk in, want we willen de 'hele gemeente' de gelegenheid bieden om zich te laten horen. Dit moeten we kunnen aantonen en zo op basis van de respons deze inzichten in een volgende ronde aanscherpen. Doel is dat burgers/ondernemers zich betrokken en medeverantwoordelijk voelen bij alles wat in onze lokale samenleving gebeurt en actief mee (kunnen) doen.

1.2 Aanpak

De uitdaging is om 'iedereen' (inwoners, verenigingen, ondernemers, bedrijven, toeristen) bij deze eerste ronde te betrekken. In deze fase benaderen we verschillende doelgroepen waarmee we verwachten een brede afspiegeling te creëren van het publiek in en om Smallingerland. Dit doen we door via verschillende kanalen, op diverse momenten en op diverse locaties in Smallingerland de diverse groepen te bevragen. Denk hierbij aan DWJM.nl, winkelcentra en het Ecostation. Hiervoor zetten we uiteenlopende laagdrempelige communicatiemiddelen in zoals een straat-enquête, een online enquête en een ansichtkaartenactie. De uitdaging is om de communicatiemix begrijpelijk en aansprekend vorm te geven.

Hoe leggen we in begrijpelijke taal uit wat een Omgevingsvisie is?

De visie voor de toekomst van Smallingerland schrijven we op in een Omgevingsvisie. Dit is de officiële naam voor een document dat over onze leefomgeving gaat, waarin lange termijndoelen en opgaven voor onderwerpen als wonen, werken, recreëren, landschap, natuur, verkeer en vervoer in de stad, dorpen en platteland beschreven. Als de visie klaar is, gebruiken we het document als basis voor gebiedsgerichte uitwerkingen, projecten en nieuwe initiatieven, die door inwoners, overheid, ondernemers, verenigingen en bedrijven kunnen worden uitgevoerd. Zo werken we samen aan de toekomst van onze gemeente.

1.3 Randvoorwaarden

De onderstaande randvoorwaarden zijn bij de uitvoering van de werkzaamheden van belang:

- Het 'ophalen van de identiteit' moet in de maanden juni-juli plaatsvinden.
- De informatieverwerking moet praktisch en technisch uitvoerbaar zijn (data-opslag van foto's).
- Het ophalen en verwerken van de informatie moet juridisch/AVG*) uitvoerbaar zijn geïnterviewde en inhoud.

*) Algemene Verordening Gegevensbescherming gaat in op 25 mei 2018

1.4 Verwachtingen managen

Voor deze ronde gaan we op zoek naar de identiteit van Smallingerland door aan een zo breed mogelijk publiek een aantal vragen te stellen. Het doel is een breed beeld te krijgen van wat mensen van deze gemeente vinden, te beschouwen als een 0-meting.

Tegelijkertijd is deze stap voor veel mensen een eerste kennismaking met de Omgevingsvisie, een kennismaking die we bewust vooral aansprekend en luchtig willen houden. We hopen en verwachten dat hier een uiteenlopende opbrengst uit voortkomt, alles mag, niks is fout. Het is aan ons om hier een rode draad uit te filteren en dit verhaal als basis te nemen voor een treffende beschrijving van de identiteit van Smalingerland.

2. Keuze communicatiemix en participatietools

2.1 Tools

Als voorbereiding op dit plan zijn alle mogelijke doelgroepen geïnventariseerd. Het doel is om zoveel mogelijk mensen te bereiken. We kiezen ervoor om via de inzet van een diversiteit aan middelen het brede publiek de gelegenheid te geven om hun input te geven.

We hebben de volgende uitgangspunten gekozen:

1. Het belangrijkste fundament voor de respons moet worden gevormd door een zo breed mogelijke afspiegeling van de inwoners, waarbij een persoonlijke benadering naar verwachting bijdraagt aan een hogere respons;
2. Door op straat in gesprek te gaan met inwoners, is de gemeente en het gesprek over de toekomst van Smalingerland zichtbaar aanwezig;
3. Niet alleen woorden, maar ook beelden dragen bij aan de omschrijving van de identiteit van Smalingerland;
4. De co-creatie moet ook vooral leuk zijn.

Dit heeft geleid tot de volgende mix van tools:

1. Online enquête
- 2.a Straat-enquête
- 2.b Ansichtkaart

2.2.1 Online enquête

De online enquête vormt het belangrijkste fundament voor de benodigde respons. Via een steekproef uit de *Basis Registratie Personen* wordt een representatieve groep inwoners via een persoonlijke brief benaderd en gevraagd om de online enquête in te vullen. Gedacht wordt aan een selectie van 3.000 inwoners. De mogelijkheden en de (juridische) voorwaarden hiervoor worden op dit moment uitgezocht. Deze geselecteerde groep vertegenwoordigt een brede, gevarieerde samenstelling uit de hele gemeente (jong en oud, Drachten, alle dorpen en buitengebied). De enquête komt online beschikbaar op diverse kanalen, o.a. via www.smalingerland.nl en www.Dwjm.nl. Ook wordt de link via diverse bedrijven, instellingen via de mail gedeeld. Zie voor meer informatie verderop in dit plan 'voorstel uitwerking online en straat enquête'. Aanvullend op de online enquête zetten we de straatenquête en de ansichtkaart in.

2.2.2 Straatenquête

De straatenquête wordt afgenomen bij supermarkten/wijkcentra, de Ecostations en evenementen, waar met name de actieve en specifiek jongere doelgroepen goed te bereiken zijn. Bezoekers en recreanten van Smalingerland zijn goed te bereiken op locaties waar ze naar toe gaan (winkelcentrum Drachten, recreatiegebieden / havens, ziekenhuis, Simmerdeis!). Door met enquêteurs zichtbaar op straat aanwezig te zijn, wordt aandacht voor de Omgevingsvisie gevraagd;

2.2.3 Ansichtkaart

We bieden alle inwoners de mogelijkheid om "jouw ansichtkaart" van Smalingerland te maken. Hiervoor vragen we inwoners via de websites foto's te uploaden en naar de gemeente te sturen. De leukste foto's laten verwerken we in ansichtkaarten en we zorgen ervoor dat ze gratis verkrijgbaar zijn bij bijvoorbeeld het TIP en in het gemeentehuis. Onder iedereen die meedoet aan de enquête of het maken van een ansichtkaart, verloten we een Smalingerlands uitje (bijvoorbeeld een keer meevaren op de Jonge Trijntje of rondvlucht).

De actie van de ansichtkaart levert leuke beelden op. Het vormt een aardig overzicht van hoe inwoners naar hun leefomgeving kijken en wat ze er wel of niet aan waarderen. Via deze tool vragen we op een leuke manier aandacht voor de Toekomst van Smalingerland en bovendien zet deze tool jong en oud aan tot actie, waar ook nog een leuke prijs aan is verbonden.

2.2 Communicatiemix

In onderstaand overzicht is te lezen op welke wijze de communicatie over de diverse tools plaats gaat vinden:

Tool	Doelgroep	Promotie/ links / locatie via bijvoorbeeld:
Online enquête	Steekproef groep Werkenden Jongere doelgroep (jongeren, jonge ouders) Ouderen	Breeduit Website Gemeente DWJM Social media Flyer bij Breeduit Dorpsbelangen Bedrijven en (zorg)instellingen
Straat-enquête	Inwoners Winkelend publiek Bezoekers evenementen	REGON Winkelcentra Haven Simmerdeis Slingepark (Place2be) Definitieve lijst nader te bepalen
Uw ansichtkaart #ditissmalingerland	Inwoners	Breeduit website Gemeente DWJM Social media Flyer bij Breeduit Via DB's
Flyer/poster	Inwoners Scholieren	Verzending met Breeduit, verzoek aan scholen om op te hangen
30 shirts #ditissmalingerland	Alle (offline) doelgroepen	Enquêteurs en vervolgactiviteiten
Q&A	Enquêteurs	

2.3 Monitoring opbrengst

We monitoren de animo / opbrengst om de minimaal benodigde respons (800) te genereren. In het geval deze respons niet gehaald dreigt te worden, dan bespreken we - afhankelijk van de situatie – of het wenselijk is om extra acties te ondernemen, wat we daarmee willen bereiken en welke acties dit dan moeten zijn (zoals bijvoorbeeld extra communicatie of tools, andere doelgroepen, meer tijd etc). Dit stemmen we af in de projectorganisatie.

2.4 Voorstel uitwerking online enquête en straat-enquête

De Omgevingsvisie van Smalingerland: praat en doe mee!

[Introductietekst online en ter instructie aan enquêteurs]

Wat vind jij nu écht belangrijk voor de toekomst van de gemeente Smalingerland? Wij dagen je uit om samen vooruit te kijken. Samen maken we een "visie" (beeld) van hoe we de in de komende 10 jaar onze gemeente verder willen ontwikkelen.

De gemeente wil de toekomst van Smalingerland samen met de inwoners inkleuren. We willen bouwen aan een visie met lef en heldere keuzes. Een visie die door de inwoners, verenigingen, organisaties, ondernemers en onszelf is geschreven.

Om te weten waar we naar toe willen, is het belangrijk te beginnen bij wat het beeld nú is. Wat zijn de kwaliteiten van Smalingerland? Wat maakt Smalingerland Smalingerland?

En wie kent Smalingerland beter dan u/jij? Als inwoner, ondernemer, werknemer of bezoeker? Daarom vragen we u mee te doen aan de korte enquête over uw beeld van Smalingerland. U kunt ook uw beeld laten zien door een ansichtkaart te maken. Wilt u verder meedenken en praten over de toekomst van onze gemeente? Laat dan ook uw mailadres achter en wij nemen contact met u op!

Vraagstelling

Wat is de "identiteit" van Smalingerland? is een te abstracte vraag om te stellen aan de buitenwereld. Daarom stellen we voor de vraag in 2 delen te splitsen:

1. Wat maakt het in Smalingerland goed wonen, werken en/of bezoeken?
2. Hoe omschrijf je Smalingerland aan iemand die de gemeente niet kent?

Naast de 2 genoemde vragen, vragen we van de mensen ook de volgende gegevens:

- Cijfers van de postcode
- Leeftijd invuller
- Woont/werkt of bezoekt u Smalingerland? Gesloten vraag.
- Wilt u betrokken blijven bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie Smalingerland? Laat dan uw mailadres achter.

Deze gegevens hebben we o.a. nodig om te monitoren of we inderdaad een brede groep hebben betrokken. Een ieder die in de eerste ronde heeft aangegeven dat ze mee willen denken/praten over de visie ontvangt daarover binnen redelijke termijn een bevestiging met zo mogelijk een datum waarop de volgende activiteiten gaan plaatsvinden.

Wat doen we met de resultaten?

De opgehaalde informatie gebruiken we voor de Omgevingsvisie:

- Het eerste hoofdstuk: de identiteit van Smalingerland

- Een basis voor de volgende co-creatieronde: inventariseren trends en ontwikkelingen wonen, werken, natuur

Ideeën voor ronde 2, waarin de thema's en dilemma's over de toekomst van onze leefomgeving (o.a. wonen, werken, veiligheid, gezondheid, verkeer en vervoer) gericht aan bod komen, zijn bijvoorbeeld: ludieke acties op straat en/of via social media, panels op inspirerende locaties in de gemeente, keukentafel gesprekken.

2.5 Planning

In de maanden juni / juli 2018 vindt de uitvoering van het bovengenoemde plaats. Omdat de enquête online wordt gehouden (ook fysiek direct online invoeren) zijn de resultaten zeer snel bekend. De ansichtkaarten completeren het beeld. De uitkomsten worden door de werkgroep Omgevingsvisie in het Verkenningsdocument verwerkt.

Verkenning

Uitwerking Ronde 2

Verkenning en Agenda concept 27 september 2018

PROCES CO-CREATIE OMGEVINGSVISIE SMALLINGERLAND				
Stappen	Ronde	Co-creatie	planning	Waar staan we?
Initiatieffase		Voorbereiding plan co-creatie	Maart – april 2018	Afgerond
Verkenning	1	Participatie identiteit	Juni - juli 2018	Afgerond
	2	Participatie trends, ontwikkelingen, dilemma's	oktober – november 2018	←
Strategische koersbepaling	3	Participatie koersbepaling: keuzes en uitgangspunten	Januari – februari 2019	
Concept Omgevingsvisie	4	Participatie concept visie	Zomer 2019	
Definitieve Omgevingsvisie	5	Participatie eindresultaat	Begin 2020	

1. Uitwerking ronde 2 "verkenning en agenda"

1.1 Waar staan we nu?

Ronde 1 van de Verkenningfase is afgerond. In dit hoofdstuk beschrijven we de aanpak van ronde 2 van de Verkenningfase.

SPOORBOEKJE CO-CREATIE OMGEVINGSVISIE SMALLINGERLAND				
Stappen	Ronde	Co-creatie	planning	Waar staan we?
Initiatiefase		Voorbereiding plan co-creatie	Maart – april 2018	Afgerond
Verkenningfase	1	Participatie identiteit	Juni - juli 2018	Afgerond
	2	Participatie trends, ontwikkelingen, dilemma's	oktober – november 2018	←
Strategische koersbepaling	3	Participatie koersbepaling: keuzes en uitgangspunten	Januari – februari 2019	
Concept Omgevingsvisie	4	Participatie concept visie	Zomer 2019	
Definitieve Omgevingsvisie	5	Participatie eindresultaat	Begin 2020	

1.2 Opbrengsten ronde 1 – identiteit Smallingerland

Het doel van de eerste ronde was om erachter te komen wat Smallingerland Smallingerland maakt. Met andere woorden: wat is de identiteit van Smallingerland? Door middel van enquêtes (op straat en online) en de foto-actie hebben we antwoorden op deze vraag verzameld. De respons op de enquête was meer dan verwacht (ondergrens was 800): in totaal bijna 900 reacties. De foto-actie heeft geleid tot 18 mooie inzendingen. Deze foto's gebruiken we in het verdere traject. Helaas waren de foto's niet van dermate technische kwaliteit (pixels) dat er mooie ansichtkaarten van gemaakt konden worden. De lijst met inwoners die hebben aangegeven graag via de mail op de hoogte te willen blijven, is een eerste aanzet voor een te vormen 'Burgerpanel'.

Om een goed beeld te krijgen van de identiteit van Smallingerland hebben enquêteurs van I&O Research mensen in de gemeente benaderd met twee korte vragen:

1. Wat maakt het in Smallingerland goed wonen/werken/bezoeken?
2. Hoe beschrijf je Smallingerland aan iemand die de gemeente niet kent?

De enquêteurs hebben 17 locaties (uitgekozen door de gemeente) bezocht en hier zoveel mogelijk mensen benaderd om deze vragen te beantwoorden. Deze locaties waren zeer divers: zo bezochten wij een festival, zwembad, school, een verzorgingstehuis en een busstation in Drachten. Daarnaast zijn alle kernen van de gemeente Smallingerland bezocht. Mensen die geen tijd hadden om onze enquêteurs te woord te staan, kregen een kaartje mee met daarop een link naar de vragenlijst, zodat zij op een ander moment de vragenlijst online konden invullen. De interviews zijn afgenomen van 27 juni t/m 7 juli.

Om deelname te stimuleren is gekozen voor verloting van een boottochtje en een rondvlucht / luchtballon. Aankondiging en promotie vond plaats via social media, Breeduit en vermeldingen en achtergrondinformatie op smallingerland.nl en dwjm.nl.

Daarnaast was het mogelijk om de vragen te beantwoorden via de website www.dwjm.nl (Drachten, wil je meemaken). De vragenlijst kon worden ingevuld van 19 juni t/m 15 juli 2018.

Op basis van de verkregen input heeft I&O research het rapport 'Wat is de identiteit van Smallingerland' opgesteld. Dit rapport vormt een overzicht van de resultaten. Wat kunnen we met deze resultaten?

- Ze dienen als bouwstenen voor een treffende beschrijving van de identiteit van Smallingerland;
- Ze geven aanleiding tot doorvragen en aanscherpen van de identiteit en nader gesprek.

De verkregen informatie vormt het vertrekpunt voor de Omgevingsvisie voor het tweede participatieronde in de verkenningsfase; namelijk het ophalen van de agendapunten: wat moet in de Omgevingsvisie écht aan bod komen? Belangrijk is om in de hele gemeente de actuele ontwikkelingen en dilemma's op te halen op het gebied van wonen, werken, natuur, bedrijvigheid etc.

De winnende foto 'Veenhoop' [REDACTED]

2. Uitwerking ronde 2

2.1 Inleiding

In deze fase gaan we gericht in gesprek met de inwoners. Het resultaat van deze ronde is een overzicht van inhoudelijke trends, ontwikkelingen en opgaven/dilemma's (basis voor ronde 3): de gespreksagenda. Daarbij hebben we tot doel:

1. *Betrekken en informeren:*

- Inwoners uitnodigen om mee te doen met de Omgevingsvisie Smallingerland (het op gang brengen van het gesprek)
- Inwoners informeren over de resultaten van de 1^e ronde

2. *Co-creëren:*

- inwoners geven aan welke thema's / onderwerpen op de gespreksagenda moeten staan
- inwoners geven de mate van belangrijkheid van onderwerpen aan

3. *Opstellen gespreksagenda:*

- Inventariseren wat in de Omgevingsvisie moet staan.
- de resultaten van de tweede ronde verwerken wij in het Verkenningdocument (als resultaat van fase 1)
- resultaten vormen de basis voor de derde ronde (strategische koersbepaling). De resultaten zijn gespreksonderwerpen: te maken keuzes of dilemma's per gebied en/of per thema.

2.2 Aanpak ronde 2 a t/m 2d

Ronde 2 bestaat uit meerdere stappen (2a t/m 2d) die deels gelijktijdig plaats zullen vinden in de uitvoering.

2a Opstellen concept verkenningdocument.

Dit vindt intern in september – oktober plaats op basis van beschikbare bronnen. Deze informatie (trends, ontwikkelingen per thema) is belangrijk basismateriaal en dient als vertrekpunt voor de kick-off bijeenkomst (zie punt b.) en de daarop volgende gesprekken met inwonergroepen (zie punt c.).

2b Kick-off Omgevingsvisie

Door middel van een plenaire bijeenkomst willen we zo veel mogelijk inwoners uitnodigen om mee te praten over de toekomst van Smallingerland. We willen gaandeweg het netwerk verbreden en gevoel krijgen bij wat bij mensen in onze gemeente leeft. Inwoners leveren zo op een laagdrempelige manier input op de vragen, waarmee het mogelijk is om hen op meerdere momenten te gaan bevragen in het gehele proces. Voor deze fase is een 'kick-off' een geschikte manier. Zo veel mogelijk mensen uitnodigen voor het gesprek over de toekomst / de Omgevingsvisie. De aanwezigen worden geprikkeld om te brainstormen over een aantal aangereikte scenario's of dilemma's.

Hoe vormgeven?

We zoeken een geschikte publieke locatie waar de Kick-off kan plaatsvinden (bijvoorbeeld De bieb of De Lawei). We denken aan een dagdeel (ochtend of middag), waarin onder leiding van een inspirerende dagvoorzitter de volgende programmaonderdelen worden doorlopen:

1. Algemene inleiding: waarom eigenlijk een Omgevingsvisie?

2. Uitkomsten identiteit + gesprek: klopt dit? / betekenis geven
3. Hoofdspreker plenair over een actueel thema dat ons allemaal aangaat (idee: klimaat bijvoorbeeld [REDACTED])
4. Interactieve ronde over thema's onder leiding van aansprekende sprekers/leiders over dilemma's en scenario's (integrale afwegingen).

Wanneer tevreden?

1. Is minimaal 100 mensen op de bijeenkomst aanwezig zijn
2. Als we een lijst met nieuwe contactpersonen/sleutelfiguren aan ons hebben verbonden (netwerk vergroten) die we in vervolgtraject kunnen raadplegen, o.a. via online vragenlijsten.
3. Als we betekenis hebben gegeven aan de uitkomsten van Identiteit (herkennen de aanwezigen de uitkomsten van IenO, of leiden de reacties tot aanscherping, bijstelling?)
4. De bijeenkomst door het overgrote deel als nuttig en leuk is ervaren en we merken dat de aanwezigen aan het denken zijn gezet;
5. Een globale indruk is verkregen van de belangrijkste thema's / dilemma's.

Inspiratie voor sprekers / gespreksleiders:

- [REDACTED], iemand van het Innovatiecluster etc etc
- [REDACTED] (externe adviseur Noordtij) is dagvoorzitter;
- We nodigen de raadsleden / procesgroep uit om een actieve rol op deze bijeenkomst te vervullen, bijvoorbeeld gespreksleider bij rondetafelgesprekken..

2c Verdieping agendapunten

De Omgevingswet geeft aan welke onderwerpen in ieder geval aan bod moeten komen. Vanuit De Friese Aanpak is een schat aan voorwerk al beschikbaar. We schatten in dat we de agenda voor het overgrote deel al kennen. In de gesprekken/werksessies met doelgroepen kunnen we nieuwe of verdiepende agendapunten voor de Omgevingsvisie aangereikt krijgen. We gaan op zoek naar trends, ontwikkelingen, te maken keuzes en dilemma's. We gaan er vanuit dat we hiervoor zelf de nodige voorbereidingen doen (werkvormen, inhoudelijke input) en dat we niet helemaal blanco de gesprekken ingaan. Tegelijkertijd bouwen we voldoende ruimte in om te luisteren (wat leeft er nou echt, waar maken mensen zich zorgen om etc).

Hoe vormgeven?

1. Ter voorbereiding op de gesprekken gebruiken we ons concept Verkenningendocument: welke inhoudelijke info hebben we zelf al (De Friese Aanpak, wijkatlas, huidig beleid etc)? In dit document verkennen we per categorie:
 - a. Algemene trends/ontwikkelingen per categorie
 - b. Gebaseerd op/afgeleid uit bestaand beleid en bovengenoemde bronnen
 - c. Situatie Smallerland per categorie
 - Beschrijving huidige situatie
 - Trends en ontwikkelingen per categorie

Wij onderscheiden de volgende categorieën (sluiten aan bij De Friese Aanpak):

1. Gezondheid en veiligheid
2. Klimaatopgave
3. Energietransitie
4. Identiteit en erfgoed
5. Duurzaam ruimtegebruik (kwaliteit en mobiliteit)
6. Smallingerlands platteland
7. Leefbare en vitale kernen, centra en wijken

2. Ontwikkelen werkvorm voor gesprekken / sessies
 - a. Wat willen we weten / welke vragen stellen / welke gespreksonderwerpen
 - b. Met welke doelgroepen willen we in gesprek en hoe dan.

Soorten vragen per categorie:

1. Wat zijn de belangrijkste zorgen / gespreksonderwerpen in uw dorp, wijk, vakgebied?
2. Wat is daarvan de belangrijkste uitdaging?

Inspiratie voor gespreksvormen

1. Plenaire bijeenkomsten per doelgroep / in het gebied.
2. 'Geef de pen door': we vragen mensen met wie we de volgende keer echt moeten gaan praten. Dit leidt tot gesprekken aan de keukentafel, in kantine, in het kantoor, tijdens de pauze, in het schoollokaal, de huiskamer, buurthuis etc etc?
3. Gesprekken met geselecteerde sleutelfiguren
4. Pop-up bureau #Ditissmallingerland neerzetten in de hal, in de winkelstraat, buurt en dorp
5. Inzet / samenwerking met De Bibliotheek

Mogelijke doelgroepen (al dan niet geclusterd per gebied of per categorie):

- Wijken, dorpen
- Ouderen
- Jongeren / jeugd
- Gezinnen
- Bijzondere groepen: o.a. mensen met een beperking, laaggeletterden
- Nieuwe bewoners
- Ondernemers / mkb
- Agrariërs
- Horeca
- Bedrijven
- Recreatiesector
- Verenigingen (wijk, dorp, cultuur /sport)
- Zorg
- Scholen
- Natuur en landschap

Wanneer tevreden?

1. Als we alle kernen / wijken / doelgroepen hebben gesproken
2. Als we per gesprek / werksessie hebben opgehaald welke (minimaal 3) agendapunten het belangrijkste zijn.
3. Het netwerk weer hebben verbreed / geïntensiveerd

2.d Opstellen definitief Verkenningdocument

Na de inventarisatie van trends en ontwikkelingen zal de agenda vorm krijgen. Gelijktijdig aan dit proces zal worden gestart met het ontwerpen van de visie, die verwoord zal worden in het definitieve verkenningdocument. Dit doen we intern/ met de projectgroep. Nadat stappen a en b zijn afgerond, worden de opbrengsten aan het Verkenningdocument toegevoegd. Het totale pakket gebruiken we als input voor de volgende ronde (ronde 3, strategische koersbepaling).

Hoe vormgeven?

In onderstaand kader is een mogelijke inhoudsopgave van het Verkenningdocument opgenomen.

DUMMY opzet van het Verkenningdocument

- Hoofdstuk 1: Inleiding
- Hoofdstuk 2: Opbrengsten ronde 1: Identiteit Smalingerland
- Hoofdstuk 3: Opbrengsten ronde 2: De agenda
Per categorie: -Trends / ontwikkelingen
-Te maken keuzes / opgaven
- Hoofdstuk 4: Conclusies / input voor ronde 3
- Bijlagen: Rapport IenO
Verslagen gesprekken / werksessies doelgroepen

Wanneer tevreden?

1. Een zo compleet mogelijk beeld van de agenda hebben
2. Als we het Verkenningdocument op tijd af hebben
3. Als inwoners input leveren volgens de vooraf bepaalde indicatoren (zoals gewenst aantal reacties, respons voldoende in zin van kwantiteit en kwaliteit)

2.3 Communicatiemix

De communicatie ter ondersteuning van ronde 2 wordt per stap als volgt ingevuld:

2a. Opstellen concept Verkenningdocument

Doel: Het opstellen van een eerste verkenning van belangrijke trends en ontwikkelingen.

Opbrengst: Een concept Verkenningdocument per thema.

Communicatiemiddelen: Geen, nog niet nodig. Het stuk is eerst voor intern gebruik.

2b. Kick-off bijeenkomst:

Doel: Een afspiegeling van de doelgroepen en stakeholders worden uitgenodigd om met de thema's uit de enquête aan de slag te gaan. Hiertoe worden de thema's vooraf op prikkelende wijze uitgewerkt zodat per thema scherpere kaders en keuzes te maken zijn.

Opbrengst: Wat betekenen de thema's uit het identiteitsonderzoek als we deze definiëren, en hoe duiden de aanwezigen de thema's?

Communicatiemiddelen: Uitnodigingen naar: raadsleden, emailbestand enquête en overige doelgroepen uitnodigingen via bijv. Innovatiecluster, sociale media, smallingerland.nl en dwjm.nl en de Breeduit.

2c. Verdieping agendapunten:

Doel: Algemene trends/ontwikkelingen per categorie worden verzameld en aangevuld met de beschrijving van de huidige status quo in Smallingerland.

Opbrengst: Agendapunten die de structuur (hoofdstukken) gaan vormen van het verkenningdocument.

Communicatiemiddelen: uitnodigingen voor mondelinge gesprekken met aangegeven doelgroepen via reguliere communicatiemiddelen en bijv. wijk- en dorpsraden.

Zie voor een verdere uitwerking: hoofdstuk 2.5 'uitwerking ronde 2c verdieping agendapunten'.

2d. Concept Verkenningdocument

Doel: De complete en volledige input voor de strategische koers verzamelen.

Opbrengst: Een vast te stellen Verkenningdocument.

Communicatiemiddelen: reguliere communicatiemiddelen, zoals Breeduit, www.dwjm.nl, www.smallingerland.nl in combinatie met betrokken geïnteresseerden (de ontvangen emailadressen (Burgerpanel)).

Zoals hiervoor aangegeven zal de inzet in communicatiemiddelen toegankelijk, eenvoudig en gefragmenteerd worden georganiseerd. Zo bereiken we veel inwoners en wordt een geringe prestatie van hen gevraagd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan polls via online media.

Ook in de communicatie over de omgevingsvisie maken we bij voorkeur gebruik van film en infographics om zoveel mogelijk inwoners te betrekken. Waar mogelijk zullen teksten of oproepen ook in het Fries worden vertaald, voor dit weinig tot geen meerkosten met zich meebrengt.

2.4 Planning

- In de maanden augustus / september / oktober 2018 bereiden we deze ronde voor.
- In de maanden oktober / november 2018 voeren we de ronde uit.

2.5 Nadere uitwerking ronde 2c "verdieping agendapunten"

2.5.1 Wat hebben we nu?

De bijeenkomst in de Lawei was de eerste kennismaking met de inwoners. De bijeenkomst heeft een reeks aan inzichten en agendapunten opgeleverd. De resultaten zijn verzameld in het totaaloverzicht (excel) en zijn zeer bruikbaar voor het vervolg. Per thema zijn ca. 10 agendapunten genoteerd. Deze zijn uitgewerkt en gecategoriseerd waarbij o.a. aangegeven is met welke lopende of toekomstige projecten mogelijk raakvlakken zijn. Per thema zijn de agendapunten geclusterd. Het overzicht laat zien dat inwoners een breed scala aan agendapunten voor de toekomst van Smallingerland willen inbrengen. De punten nodigen uit tot verdiepende gesprekken (de laatste fase van de verkenningfase): waarom zijn de ingebrachte punten zo belangrijk (urgentie), hoe verhouden ze zich tot elkaar (prioriteiten en dilemma's) en welke kansen en maatregelen (scenario's) zien we?

Verder is vanuit De Friese Aanpak een schat aan voorwerk beschikbaar. Dit voorwerk bestaat uit belangrijke (provinciale) trends en ontwikkelingen en discussiepunten op de verschillende thema's, zoals leefbaarheid, gezondheid, duurzaamheid, etc. Delen van dit voorwerk zijn ook relevant voor Smallingerland en kunnen worden ingebracht bij de discussie in de wijken en de dorpen.

Daarnaast geeft de Omgevingswet aan welke thema's in ieder geval in de Omgevingsvisie aan bod moeten komen. Deze thema's hebben wij ook in beeld.

2.5.2 Hoe verder?

Terugkoppeling opbrengsten bijeenkomst De Lawei

Een essentieel onderdeel van co-creatie is een goede terugkoppeling van de opbrengsten: 'wat is met mijn inbreng gedaan?' Voor de kerstvakantie hebben alle deelnemers en alle mensen die op de hoogte willen blijven via de email een compilatie van de avond ontvangen. Dit filmpje is ook naar alle raads- en procesgroepleden en het college gestuurd. Tevens is het filmpje op de website www.dwjm.nl te zien en via social media (facebook en twitter) gedeeld.

Verder gebruiken we www.dwjm.nl om de resultaten van de startbijeenkomst te delen.

Dit betreft in ieder geval de uitslagen op de stellingen en de volledige uitwerking van de agendapunten van de tafelgesprekken. Uiteraard wordt dit op een beknopte wijze gepresenteerd waarbij de volledige uitwerking in bijv. pdf wordt weergegeven.

Om de komende tijd de opbrengsten van de bijeenkomst verder onder doelgroepen te delen, zetten we de Breeduit in. Wekelijks wordt hierin een thema met de agendapunten uitvergroet. Deze thema's worden vervolgens ook via de gemeentelijke website en www.dwjm.nl gedeeld. Via social media is dezelfde reeks ook te delen zodat mensen ook nog worden opgeroepen om zich aan te melden of om mee te praten. De fotoreportage die tijdens de bijeenkomst in de Lawei is gemaakt, kunnen we hierbij mooi gebruiken.

Zodra er gerichte vraag naar input is vanuit alle inwoners, bepalen we welke middelen en welke combinatie van middelen daarvoor het meest geschikt is.

2.5.3 Inhoudelijk vervolg

Het vervolg bestaat uit drie lijnen:

Lijn 1: Stakeholders

Uit de opbrengst van de Lawei-bijeenkomst blijkt dat diverse thema's en sectoren onderbelicht zijn gebleven o.a.: economie / bedrijvigheid, agrarische sector, bodem en ondergrond, provinciale / regionale trends en belangen, rollen en verantwoordelijkheden van stakeholders etc. Het is belangrijk deze input alsnog op te halen, zodat deze ook bij de verdiepende gesprekken kunnen worden ingezet.

Lijn 2: Alsnog betrekken niet aanwezige wijken en dorpen

In de procesgroepvergadering van 28 november hebben we afgesproken dat we ons best gaan doen om in een korte slag alsnog de mensen te bereiken die niet op de startbijeenkomst in de Lawei aanwezig waren.

Lijn 3: Verdieping

In de gesprekken/werksessies met doelgroepen zoeken we de verdieping op. We:

- checken of de opgehaalde agendapunten compleet zijn
- inventariseren de urgentie (waarom zijn deze agendapunten aangedragen, zorgen)
- ontdekken de prioriteiten en de dilemma's en eventuele oplossingsrichtingen

2.5.3 Hoe deze 3 lijnen uitvoeren?

Lijn 1: stakeholders

Dit is de volgende stap in het proces. De agendapunten zullen inhoudelijk worden besproken met de verschillende stakeholders. Hierbij wordt gebruik gemaakt van/aangesloten op bestaande netwerken en contacten die vanuit gemeenten over deze onderwerpen worden onderhouden.

In de bespreking met stakeholders gaan we op zoek naar dilemma's binnen de agendapunten: met welke achtergronden en ontwikkelingen moeten inwoners rekening mee houden in de discussie over de toekomst van Smallingerland? We houden hierbij rekening met het uitgangspunt dat de Omgevingsvisie vooral voor en door de inwoners is.

De opbrengst uit de besprekingen met de stakeholders moet zijn om te weten waarom deze onderwerpen relevant zijn (urgentie) en welke ontwikkelingen en achtergronden van belang zijn om mee te nemen in de verdere discussie over keuzes en scenario's met inwoners.

Lijn 2: Alsnog betrekken niet aanwezige wijken en dorpen

Wij stellen voor om via een efficiënte, praktische aanpak een poging te doen om deze doelgroepen alsnog te spreken. Onze voorkeur gaat er naar uit om deze actie te combineren met de verdiepende gesprekken (zie hierna), door vooraf aan de deelnemers te vragen of er nog aanvullingen op het rijtje agendapunten zijn. Zo nodig kan meer maatwerk worden verricht door op korte termijn contact te zoeken met de betreffende wijk- en dorpsraden om in samenspraak te komen tot één of meerdere geschikte, laagdrempelige ontmoetingsvorm(en). Bijvoorbeeld tijdens een wijkactiviteit, of iets met eten organiseren.

Lijn 3: verdieping

We stellen voor om bijgaand overzicht (pagina 6) verder te completeren, om inzichtelijk te maken met welke doelgroepen we de verdiepingsslag gaan uitvoeren en welke werk- en communicatievormen we daarvoor gaan inzetten. Ons uitgangspunt is: maak gebruik van de bestaande netwerken.

2.5.4 Algemeen communicatie

In het vervolgproces is van belang dat steeds blijven verwezen naar de centrale plaats van informatie over de Omgevingsvisie: www.dwim.nl/ditissmallingerland. Hier staat alle informatie, o.a de terugkoppeling van de avond in De Lawei, de fotowedstrijd, de planning, uitleg over de omgevingsvisie etc. Deze informatie wordt steeds bijgewerkt.

2.5.5 Wanneer tevreden?

1. Als we alsnog wijken en dorpen hebben gesproken die niet in de Lawei waren vertegenwoordigd
2. Als we de meeste stakeholders hebben gesproken
3. We positieve geluiden over de terugkoppeling van resultaten krijgen
4. We weten:
 - Of de agendapunten compleet zijn
 - Welke prioriteiten en dilemma's in beeld zijn
 - We voldoende basis hebben op het verkenningendocument op te stellen
5. Het netwerk verder hebben verbreed / geïntensiveerd

Strategische koers

Plan van aanpak 12 september 2019

PROCES CO-CREATIE OMGEVINGSVISIE SMALLINGERLAND				
Stappen	Ronde	Co-creatie	planning	Waar staan we?
Initiatiefase		Voorbereiding plan co-creatie		Afgerond
Verkenningfase	1	Participatie identiteit		Afgerond
	2	Participatie trends, ontwikkelingen, dilemma's		Afgerond
Strategische koersbepaling	3	Participatie koersbepaling: keuzes en uitgangspunten	september - februari 2020	←
Concept Omgevingsvisie	4	Participatie concept visie	Maart – juni 2020	
Definitieve Omgevingsvisie	5	Participatie eindresultaat	Juli – december 2020	

1. Uitwerking strategische koers

1.1 Inleiding

Het Verkenningendocument is nagenoeg gereed. De resultaten worden met de inwoners en de deelnemers van de sessies de gecommuniceerd. De volgende stap in het proces naar de Omgevingsvisie betreft de Strategische Koers.

1.2 Wat verstaan we onder de Strategische koers?

De strategische koers is de kapstok voor de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie. De strategische koers geeft een beschrijving van de toekomstige ontwikkelingsrichting van de gemeente:

- Wat voor gemeente willen we zijn?
- Waar leggen we de prioriteit / wat zijn de leidende thema's?

De functie van deze strategische koers is meervoudig:

- De koers is leidend voor integraal werken: het werkt door in alle beleidsdocumenten voor de fysieke leefomgeving: o.a. de economische agenda, de woonvisie etc;
- De koers biedt focus: alle uitwerkingen, deelplannen en projecten staan ten dienste van het bereiken van deze koers;
- De koers is de basis voor het afwegingskader voor nieuwe ontwikkelingen: initiatiefnemers worden uitgenodigd om met nieuwe ideeën en plannen te komen die een bijdrage leveren aan het beoogde toekomstbeeld;
- De koers is geen (ruimtelijke) blauwdruk, er is ruimte voor andere accenten en alternatieven.

1.3 Inhoud Strategische Koersdocument

De verkenningfase is zeer breed ingezet. Dit heeft ertoe geresulteerd dat het eindproduct van deze fase (Verkenningendocument + bijlagen) voldoende basis en richting geeft om tot een goede en eenduidige beschrijving van de Strategische koers te komen. Bovendien worden de resultaten inhoudelijk goed ondersteund door de recente resultaten van de Friese Aanpak en de geïnventariseerde trends en ontwikkelingen. Het is daarom niet noodzakelijk en gewenst om voor de strategische koers meerdere scenario's / opties uit te werken.

De strategische koers wordt verder uitgewerkt in de concept-Omgevingsvisie.

1.4 Vorm, indeling en eerste bouwstenen Strategisch Koersdocument

Voor de vorm en de opzet van het Strategisch Koersdocument kiezen we de volgende uitgangspunten:

- Het document is kort en bondig
- Het taalgebruik is eenvoudig (rekening houden met laaggeletterden)
- We zijn kritisch op welke informatie echt in het Strategisch Koersdocument thuishoort en welke informatie beter in de concept Omgevingsvisie kan worden opgenomen.
- De hoofdopzet van het Koersdocument Groningen vinden we inspirerend voor de hoofdstukindeling en opzet van ons document.

Op dit moment zien wij de hoofdstukindeling en bouwstenen voor de Strategische Koers als volgt:

H1. Inleiding

In dit hoofdstuk geven we een korte uitleg over de aanleidingen van de omgevingsvisie, het proces van de omgevingsvisie (co-creatie) en de betekenis en het doel van de strategische koers.

H2. De koers voor de toekomst

2.1 Karakteristiek Smallingerland: durf en turf

Door middel van een mix van historische karakteristieken en toekomstige wensbeelden wordt in een notendop de positionering van de gemeente geschetst. Deze beschrijving heeft een inspirerende werking voor inwoners als voor de eigen organisatie. De beschrijving wordt mede gebaseerd op de input van inwoners: de brede enquête identiteit van Smallingerland en de twee georganiseerde co-creatiesessies 'identiteit en erfgoed' met lokale kunstenaars, cultuurhistorici, inwoners etc. De eerste gedachte gaat hierbij uit naar een uitwerking van het beeld 'durf en turf'; een pakkende uitspraak die tijdens de co-creatiesessie naar voren is gebracht. Het is een treffende verwijzing naar enerzijds een belangrijke rode draad in de ontstaansgeschiedenis en cultuur van de gemeente (turf) en anderzijds naar de eigenwijze en zelfredzame volksaard (durf) die goed van pas komt bij de verdere ontwikkeling van de gemeente.

Hoe zien we Groningen anno 2030? Wat is The Next City?

Dat is een slimme en gezonde gemeente, verdraagzaam en zorgzaam, cultureel en bruisend. Internationaal meetellend, met veel passanten en veel blijvers. Een gemeente waar mensen een leven lang kunnen leren. Een historische stad met een regionaal verzorgingsgebied. Een stad met op een steenworp afstand prachtige dorpen en een cultuurhistorisch zeer rijk landschap. Ons hoofddoel is Groningen voor iedereen: waar iedereen zich thuis voelt, meetelt en naar vermogen een steentje bijdraagt. Dat kan door mensen te betrekken en te enthousiasmeren voor hun eigen leefomgeving maar het gaat verder dan dat. Groningen is te klein om er eenzaam te moeten zijn.

En Groningen is groot genoeg voor een nieuw regionaal theater, een vliegveld, voor Google en IBM.

Wij zijn Groningen! Top Dutch, fietskampioen, dol op experimenten en hard op weg naar energieneutraal. Wij zijn een schoolvoorbeeld voor middelgrote Europese stedelijke regio's met een hoge leefkwaliteit, ruimtelijk en sociaal.

In Groningen staat de mens centraal.

voorbeeld van een karakteristiek van Groningen

2.2 Ruimtelijk ontwikkelingsprincipe

We onderzoeken of we voor de toekomst van Smallingerland een ruimtelijk ontwikkelingsprincipe kunnen ontwikkelen.

In de huidige Structuurvisie is de focus op de kern Drachten gelegd en is de kwaliteit van de ligging in het gevarieerde landschappelijke gebied met daarin 13 dorpen onderstreept.

De insteek daarbij is geweest het bestaande stedelijke gebied verder te versterken en verdere versnippering of verrommeling van het landschap te voorkomen. Ten behoeve van de prioritering zijn verschillende focuslocaties benoemd. De centraal stedelijke focuslocaties, te weten: centrum Drachten, Leerpark Drachten en destijds als bedrijvencampus Drachten gelabelde zone aan de westzijde zijn en blijven nog steeds actueel. De daarnaast vermelde stadsranden zijn nog wat onderbelicht geweest, maar kunnen in de nieuw te vormen omgevingsvisie wel een meer prominente rol gaan vervullen. Dit onder meer vanuit de actuele integrale thema's als duurzaamheid (energietransitie, klimaat en circulaire economie) en een voor iedereen gezonde en duurzame leefkwaliteit. Dat is dan niet alleen van toepassing voor het gedeelte rond Drachten, maar dat geldt voor de hele gemeente en binnen alle kernen. Hiervoor zijn zogenaamde groen/blauwe netwerken essentieel. Deze structuren moeten verder worden bepaald en uitgewerkt.

H3. Samenbindend thema: voor iedereen een gezonde en duurzame leefkwaliteit

Uit de co-creatiesessies is naar voren gekomen dat in verhouding tot de andere thema's een 'gezonde en veilige leefomgeving' voor de meeste mensen vaker hoger op de agenda is gezet. Deze inbreng wordt ondersteund door de resultaten uit de Friese Aanpak en de basisbeginselen van de Omgevingswet.

Sustainable Development Goals (SDG's)

Het doel is dat het samenbindende thema daadwerkelijk als leidraad voor de invulling en uitvoering van andere programma's, projecten en initiatieven voor de fysieke leefomgeving wordt gebruikt. Om hierbij de juiste keuzes te kunnen maken, inspiratie op te doen en het gesprek hierover te kunnen voeren (dezelfde taal spreken), kan het gedachtengoed van de Sustainable Development Goals (SDG's) worden toegepast. Dit betreffen 17 universele wereldwijde doelen. We onderzoeken in deze fase óf en zo ja hoe de SDG's een vertaling naar de Strategische Koers kunnen krijgen.

H4. Opgaven en strategie

Hier benoemen van de 4 of 5 opgaven die door inwoners zijn aangedragen of door inwoners zijn onderkend. Deze opgaven moeten we nog bepalen. Per opgave maken we een beschrijving van de strategie.

De vijf opgaven uit het startdocument:

1. Faciliteren groei van de stad.
2. De werkgelegenheid groeit mee in stad en regio.
3. De groeiende stad blijft leefbaar en aantrekkelijk voor alle inwoners.
4. De energietransitie wordt versneld.
5. Iedereen doet mee en helpt mee in een groeiende stad.

voorbeeld opgaven Groningen

H5. Omgevingswaarden

Hier een toelichting op hoe met de omgevingswaarden wordt omgegaan.

H6. Vervolgproces naar concept Omgevingsvisie

Hier een toelichting hoe de Strategische koers wordt uitgewerkt naar een concept Omgevingsvisie.

1.5 Stappenplan en planning

De strategische koers wordt via de volgende stappen uitgewerkt:

1. Interne voorbereiding *(september/eerste helft oktober 2019)*

1a. Startbijeenkomst werkgroep 'strategisch kader'

- Leuk, inspirerend, uitnodigend
- Vertrekpunt is opgehaalde informatie uit Verkenningenfase

1b. Week van de strategische koers

We plannen een aantal dagdelen in één week, waarin de interne ambtelijke disciplines op basis van de resultaten van het Verkenningendocument gezamenlijk de strategische koers formuleren en uitwerken.

2. Opstellen concept document strategische koers *(tweede helft oktober/november)*

Het concept-document Strategische Koers wordt opgesteld en besproken met de wethouder, de procesgroep, de directie en het college. Omdat dit document de basisprincipes voor de Omgevingsvisie bevat, en er ook veel verbanden met lopende trajecten/projecten worden gelegd, is het van belang om in deze stap ook een brede interne check te doen.

3. Informele raadsbijeenkomst strategische koers *(1^e helft december)*

In de procesgroep is afgesproken om alle raadsleden via een informele raadsbijeenkomst te informeren over het concept van de Strategische Koers en de wijze waarop inwoners weer worden betrokken.

4. Communicatie en participatie *(voorbereiding in nov/dec, uitvoeren januari 2020)*

De co-creatie met inwoners en de communicatiemix wordt vroegtijdig voorbereid. Wij denken de inwoners als volgt bij deze stap te betrekken:

Dialogavond: de koers voor de toekomst van Smalingerland

Doel: inwoners worden uitgenodigd om hun reactie te geven op de hoofdlijnen van de strategische koers. Omdat deze koers (mede) is gebaseerd op de door de inwoners ingebrachte input is het van belang om te toetsen of zij zich herkennen in de hoofdlijnen en of er nog zaken missen.

Opbrengst: Een verzameling van meningen, verwachtingen over de voorgestelde koers en eventueel ontbrekende punten.

Communicatiemiddelen: Uitnodigingen naar: raadsleden, emailbestand enquête en overige doelgroepen uitnodigingen via bijv. Innovatiecluster, sociale media, smallingerland.nl en dwjm.nl en overige middelen (Drachtster Courant etc).

Organiseren van losse acties voor diverse doelgroepen:

Doel: aandacht vragen voor de strategische koers en controleren of inwoners zich in de voorgestelde hoofdrichtingen voor de toekomst van Smallingerland kunnen vinden.

Opbrengst: Een verzameling van meningen, verwachtingen over de voorgestelde koers en eventueel ontbrekende punten.

Communicatiemiddelen: ludieke middelen/acties (nader te bepalen).

E.e.a. wordt verder uitgewerkt in deze communicatie- en participatieleidraad en besproken met de procesgroep.

5. Besluitvorming raad strategisch koersdocument (Q1 2020)

6. Communicatie (Q1 2020)

Insteek: inwoners informeren over het besluit en het vervolgproces om te komen tot een concept Omgevingsvisie.

1.6 Communicatie

In deze fase is de communicatie vooral gericht op een terugkoppeling van het concept van de Strategische Koers aan de doelgroepen die wij hebben benaderd. Om de doelgroepen van een goede terugkoppeling te voorzien, hebben wij een keuze gemaakt in de middelen die wij inzetten.

Tools

De doelgroepen waren al in kaart gebracht in de verkenningsfase. Deze doelgroepen zijn benaderd om mee te denken en input te leveren. Het concept Koersdocument is nu gereed en daar zit de opgehaalde informatie van de doelgroepen zoveel als mogelijk in verwerkt. Dit willen wij delen met de doelgroepen die meegedacht hebben en nieuwe geïnteresseerden.

De uitgangspunten om de doelgroepen te benaderen in deze fase is:

1. Terugkoppeling geven aan de doelgroepen die mee hebben gedacht. (informeren)
2. Mogelijkheid bieden om gezamenlijk de puntjes op de i te zetten. (participeren)
3. De doelgroepen betrokken houden bij het vorm geven van de toekomst van Smallingerland. (motiveren/betrekken)

Met deze uitgangspunten in ons achterhoofd gaan wij ons richten op het koersdocument terugkoppelen. In eerste instantie hebben wij gekozen voor een dag waarop alle doelgroepen worden uitgenodigd. We vinden het belangrijk dat er een groot moment is, waar iedereen bijeenkomt. Je krijgt dan inhoudelijk een goed gesprek met diverse doelgroepen, met verschillende belangen, en toch allemaal een overeenkomstig belang om een toekomstbestendige Smallingerland te realiseren.

1. Koersdocument terugkoppelen

Tijdens het maken van het koersdocument zijn er keuzes gemaakt. Niet alle wensen of ideeën hebben een plek gekregen in het einddocument, maar wij willen wel het koersdocument terugkoppelen en duiding geven aan de gemaakte keuzes.

De terugkoppeling willen wij aanbieden tijdens een thuismarkt, met als thema: *"Wij zijn bij u thuis geweest, nu nodigen wij u uit om bij ons thuis te komen"*.

Opzet van de thuismarkt

We organiseren op een avond van 17.00 – 22.00 uur een 'thuismarkt' in onze eigen huiskamer in het gemeentehuis (de nieuwe hal). Alle inwoners van Smallingerland worden uitnodigt om langs te komen om op de hoogte gebracht te worden van de ontwikkelingen. Hier zitten doelgroepen tussen die al eerder zijn bevraagd, maar mogelijk ook nieuwe doelgroepen. We vertellen wat er is gebeurd met de gevoerde gesprekken en opgehaalde ideeën. Omdat het in de avond plaatsvindt, bieden wij onze bezoekers broodjes, soep en drinken aan.

Raadzaal

In de raadzaal bieden wij drie keer op de avond een plenaire presentatie aan over het uitgewerkte koersdocument. Bezoekers kunnen dan zelf kiezen welk moment hen het beste past om aan te sluiten.

Woonkamer

Na de presentatie in de raadzaal zijn de bezoekers welkom in de huiskamer. Daar is een markt opgezet, op de diverse tafels worden hoofdthema's uitgelicht die in het koersdocument zijn opgenomen. Bezoekers kunnen per tafel meer informatie krijgen, maar ook ideeën/tips neerleggen die zij nog hebben voor het koersdocument. Het is en blijft een co-creatie en die ruimte willen wij dus ook blijven bieden. Bezoekers kunnen ook met elkaar in gesprek gaan of zelfs een productieve discussie voeren.

Aankleding

We hebben in de eerdere co-creatiesessies bepaalde doelgroepen specifiek benaderd. Zo hebben de ouderen van Zuid Oost Zorg meegedacht in de verkenningsfase en is hun inbreng in beeld gebracht. De kinderen van een BSO hebben tekeningen gemaakt met hun toekomstbeeld van Smallingerland. ROC Friese Poort heeft een mindmap gemaakt. Deze bijzondere en unieke uitingen krijgen ook een plek op de markt. De uitingen worden tentoongesteld en een afgevaardigde van die doelgroep is aanwezig om er meer over te vertellen.

Richting de uitgang wordt een groot leeg bord geplaatst, daar mogen de 'nabranders' opgehangen worden. Wat wil je nog zeggen, maar kon je niet kwijt? Heb je nog tips? Wat vond je van de avond? Alles is welkom op het 'nabranders bord'.

Toekomst in beeld

Aan de andere kant van de woonkamer plaatsen wij een grote tafel met een kaart van Smallingerland. Smallingerland uit 1960, Smallingerland uit 1980, 2000 en 2020. Wij plaatsen ook lege kaarten op een tafel zodat de bezoekers hun Smallingerland van 2040 kunnen tekenen. Anderen kunnen daarop verder tekenen of een eigen tekening maken. Op deze manier blijven wij de doelgroep bevragen en betrekken bij de vormgeving en ze krijgen de mogelijkheid om op elkaar te reageren.

Omgevingsquiz

De methodiek van een pubquiz gaan wij ook invoeren op de avond. Die avond krijgt elke bezoeker bij binnenkomst een kaartje mee met een aantal vragen. De vragen zijn vooral gericht op thema's die wij belangrijk vinden en vinden dat het moet blijven 'hangen' bij de doelgroep. We noemen het een 'OmgevingsQuiz'. De bezoekers kunnen de antwoorden noteren als zij goed hebben opgelet, of moeten sommige antwoorden halen bij de thematafels. Zo worden de bezoekers gemotiveerd om actief bij alle thematafels langs te gaan en actief te luisteren bij het plenaire gedeelte. Bij het vertrek van de bezoekers wordt het kaartje, voorzien van een naam en e-mail, in een bak gelegd. Als je deelneemt aan de quiz en alles is ingevuld, maakt de winnaar kans op een prijs die past bij het onderwerp.

Uitnodigen

Om een hoge opkomst te realiseren willen wij een 'vroegboekorting' actie opzetten. Indien jij je voor een bepaalde datum hebt opgegeven, dan ontvang je van ons een gadget. Deze gadget heeft alles te maken met het onderwerp omgevingsvisie en de thema's en/of Drachten/Smallingerland. Dit betekent dat wij in een vroeg stadium al beginnen met communiceren over de thuismarkt.

Visuals

Om achteraf de geïnteresseerden een terugkoppeling te geven en om op een snelle manier de informatie over het koersdocument op te nemen, gaan wij een tekenaar uitnodigen die de avond in beeld brengt. Deze tekening kan dan gedeeld worden met alle inwoners. Mensen die de informatie snel willen opnemen kunnen dat in een oogopslag doen en de laaggeletterden worden op deze manier ook meegenomen in het verhaal.

Daarnaast maken wij ook een visual over het koersdocument tot nu toe. Zo kunnen bepaalde doelgroepen goed mee krijgen waar het precies over gaat. Zodra het koersdocument definitief is, maken wij een eindvisual. Doelgroepen die de informatie snel willen opnemen, krijgen die mogelijkheid met deze visuals. Daarnaast worden de laaggeletterden meegenomen in het hele proces, want ook hun bijdrage wordt gewaardeerd.

2. Voortgang communiceren

Wij hebben ervoor gekozen om een grote bijeenkomst te organiseren voor alle inwoners. Maar daar laten wij het niet bij, zoals al een beetje werd verteld, gaan wij een terugkoppeling geven van de Thuismarkt en bieden wij de doelgroepen, die niet aanwezig waren, de mogelijkheid om achteraf online de gedeelde informatie na te lezen. Ook geven wij nog de mogelijkheid om opmerkingen met ons te delen.

Na de terugkoppeling van het koersdocument aan de inwoners is een vervolgstap van de projectgroep om de puntjes op de i te zetten en het in het college te presenteren en vervolgens ter informatie aan de raad aan te bieden.

Na het realiseren van het strategische koersdocument betekent dit niet dat er geen aandacht meer is voor de doelgroepen. Integendeel, zodra wij vorm geven aan de uitwerking van het koersdocument, willen wij de doelgroepen uitnodigen om samen met ons dit aan te pakken. Het is dus noodzakelijk om de doelgroepen bij het onderwerp te blijven betrekken. Hoe wij dat doen, is terug te lezen in de communicatiemiddelenmatrix.

Communicatiemiddelenmatrix

Doelgroep	Doel	Middel	Stijl	Frequentie
Intern				
Medewerkers	Draagvlak Informeren Betrokkenheid	Interne nieuwsbrief IDS Presentatie (Teamoverleggen)	- Enthousiasmerend - Informerend - Stimuleren (tot verandering)	Bij relevante momenten en bij mijlpalen.
Bestuur	Draagvlak Informeren Sturend	PO overleggen Collegevergadering	- Objectief - Realistisch	Bij relevante momenten en bij mijlpalen.
Extern				
Inwoners	Consulteren Informeren betrokkenheid	Website DWJM Nieuwsbrief gemeente Ludieke acties	- Informeren - Betrekken (samen bouwen aan) - Enthousiasmerend	Tot aan maart elke maand, na maart bij mijlpalen.
Ondernemers	Consulteren Informeren betrokkenheid	Website DWJM Nieuwsbrief gemeente Persoonlijk contact	- Open - Stimulerend - Enthousiasmerend	Tot aan maart elke maand, na maart bij mijlpalen.
Agrariërs	Consulteren informeren	Persoonlijk contact Brief Website DWJM	- Open - Neutraal - Informerend	Tot aan maart elke maand, na maart bij mijlpalen.
Instellingen en scholen	Consulteren Informeren betrokkenheid	Website DWJM Nieuwsbrief gemeente Persoonlijk contact	- Enthousiasmerend - Informerend - Stimulerend	Tot aan maart elke maand, na maart bij mijlpalen.

Communicatieplanning

	Januari	Februari	Maart	april	mei	juni	juli
Visueel maken van concept koersdocument							
Uitnodiging Thuismarkt		Begin februari					
Uitnodiging voor de raad		Begin februari					
Raad informeren			17 maart				
Thuismarkt			Eind maart				
Terugkoppeling thuismarkt + visueel				Midden april			
Koersdocument naar college							

NB: als gevolg van COVID-19 konden deze fysieke activiteiten niet worden uitgevoerd. De co-creatie heeft daarom op een alternatieve, digitale wijze plaatsgevonden.

Ontwerp Omgevingsvisie

Plan van aanpak 21 september 2020

PROCES CO-CREATIE OMGEVINGSVISIE SMALLINGERLAND				
Stappen	Ronde	Co-creatie	planning	Waar staan we?
Initiatieffase		Voorbereiding plan co-creatie		Afgerond
Verkenningfase	1	Participatie identiteit		Afgerond
	2	Participatie trends, ontwikkelingen, dilemma's		Afgerond
Strategische koersbepaling	3	Participatie koersbepaling: keuzes en uitgangspunten	september - oktober 2020	Afgerond
Concept ontwerp Omgevingsvisie	4	Participatie concept visie	September – februari 2021	Afgerond
Ontwerp Omgevingsvisie	5	Participatie eindresultaat	Oktober – november 2021	←
Vaststelling Omgevingsvisie				

1. Van een strategische koers naar een ontwerp omgevingsvisie

1.1 Inleiding

Op nu Strategische Koers op 12 november 2020 door raad is vastgesteld, bereiden we de aanpak van de volgende fase voor: het opstellen van een ontwerp Omgevingsvisie. De ontwerp Omgevingsvisie bevat alle onderdelen die in de projectopdracht / het projectplan zijn aangekondigd.

1.2 Ontwerp-Omgevingsvisie

Bij het opstellen van de Strategische koers lag de aandacht op 'Wat vinden we als gemeente belangrijk'. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties gaven op verschillende momenten richting aan dit vraagstuk. Door middel van co-creatie is veel informatie gedeeld en opgehaald. Dit proces heeft geleid tot de Strategische Koers Omgevingsvisie Smallingerland 2040. Dit document vormt de basis voor de ontwerp Omgevingsvisie.

Waar de Strategische Koers zich richt op het '**Wat**', wordt in de volgende fase meer gekeken naar het '**Hoe**'.

De fase van de Ontwerp Omgevingsvisie betreft vooral de volgende werkzaamheden:

1. een nadere inhoudelijke aanscherping van wat in de Strategische Koers al als richtinggevend is opgeschreven. De uitdaging is om in de geformuleerde opgaven meer samenhang aan te brengen en meer inhoudelijke richting te geven. Zodanig dat de gekozen strategie om deze opgaven uit te voeren (**hoe**), daadwerkelijk een nadrukkelijke bijdrage levert aan het beeld waar we in 2040 naar toe willen en vast wordt gehouden aan de leidende principes duurzaamheid, inclusiviteit en identiteit;
2. het ontwikkelen van het afwegingskader. Dit kader wordt gebruikt bij de afweging van nieuwe initiatieven in de fysieke leefomgeving: **hoe** kunnen we beoordelen of nieuwe initiatieven (van derden en van de gemeente zelf) bijdragen aan het beoogde toekomstbeeld 2040 van de gemeente en de 3 leidende principes: duurzaamheid, inclusiviteit en identiteit;
3. het vormgeven van de uitvoering van de Omgevingsvisie: **hoe** werkt het beleid door in de andere (Omgevingswet)instrumenten, hoe monitoren/evalueren, welke rollen en verantwoordelijkheden hebben de betrokken partijen bij de uitvoering, wat is onze eigen rol? **Hoe** wordt de participatie verder vormgegeven?

1.3 Aanpak van de werkzaamheden

Bij de werkzaamheden gaan we als volgt te werk:

Ad 1: Aanscherping en uitwerking van de richtingen uit de Koers: hoe ziet de strategie er uit?

De inwoners hebben in de Strategische Koers via co-creatie aangegeven wat ze belangrijk voor de toekomst vinden. Deze input heeft geleid tot de volgende opzet van de Koers, in een notendop:

Omdat de uitvoering niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente is, en hierbij van de strategische gebiedspartners een rol wordt gevraagd, kiezen we ervoor om bij de uitwerking van het onderdeel 'opgaven' samen met de betrokken stakeholders (o.a. bedrijven, verenigingen, instellingen, gebruikers en eigenaren van gebieden) te verkennen. Ook zorgen we in een vroegtijdig stadium voor draagvlak en betrokkenheid van de stakeholders voor de visie en de intentie om samen te werken aan de toekomst van Smallingerland.

- Basis voor deze stap is de input zoals deze in de eerdere co-creatieleronde met de inwoners is georganiseerd. Het resultaat van de uitwerking met de stakeholders leggen we in een volgende stap terug bij onze inwoners, met daarbij de vraag of ze zich herkennen in de uitwerking, met de vraag hier hun mening over te geven (raadplegen).

Ad 2: Het ontwikkelen van het afwegingskader

Op basis van de Strategische Koers en de uitwerking van de opgaven wordt het afwegingskader ontwikkeld. Het afwegingskader heeft zowel een externe als interne functie. De spanning tussen verschillende maatschappelijke vraagstukken vraagt om daadkrachtige keuzes. En om ervoor te zorgen dat keuzes ook daadwerkelijk tot verbeteringen leiden (dus een bijdrage leveren aan het beoogd toekomstbeeld, de opgaven en de leidende principes), moet die afweging een bewust en transparant onderdeel zijn.

Het afwegingskader wordt gebruikt bij de Intaketafel: een centrale plek in de gemeentelijke organisatie waar nieuwe initiatieven op het abstractieniveau van de visie worden afgewogen. Een praktisch kader helpt hierbij om 'op het hogere abstractieniveau' een goede, integrale afweging te kunnen maken en om te beoordelen in hoeverre nieuwe initiatieven kansrijk zijn en een bijdrage leveren aan het beoogd toekomstbeeld. Het afwegingskader wordt met de procesgroep besproken.

- Het afwegingskader wordt intern ontwikkeld. Het betreft een technisch instrument, waarvan de inhoud is gebaseerd op de Ontwerp Omgevingsvisie. Basis voor deze stap is de input zoals deze in de eerdere co-creatieleronde met de inwoners is georganiseerd. We zullen inwoners – als betrokken gesprekspartners bij de ontwikkeling van beleid – raadplegen of ze zich kunnen vinden in het ontwikkelde afwegingskader en of dit in de praktijk toepasbaar is (**raadplegen**).

Ad 3: de uitvoering van de Omgevingsvisie

In dit hoofdstuk wordt de sturing en uitvoering van de Omgevingsvisie uitgewerkt: hoe werkt het beleid door in de andere (Omgevingswet)instrumenten, hoe monitoren/evalueren we het beleid, welke rollen en verantwoordelijkheden hebben de betrokken partijen bij de uitvoering, wat is onze eigen rol? Hoe wordt de participatie verder vormgegeven?

- De uitvoeringsparagraaf van de Omgevingsvisie wordt intern ontwikkeld. Daar waar mogelijk wordt hiervoor afstemming met de betreffende stakeholders en inwoners gezocht. De doorwerking van beleid in andere instrumenten en het monitoren/evalueren van beleid is met name gericht op de interne organisatie (beleidscyclus). Voor de wijze waarop de participatie verder wordt vormgegeven, zullen inwoners en stakeholders worden gevraagd hier hun mening over te geven (**raadplegen**).

1.4 Communicatie

A. Externe communicatie

Vanwege de grote effecten op het ambtelijk beleid en de omgeving is het daarom van belang om een duidelijke communicatielijns vast te stellen. Vanwege de complexiteit is het van belang om te blijven uitleggen wat voor invloed de omgevingsvisie zal hebben voor Smallingerland. Door hen niet alleen te informeren over, maar hun ook een structureel actieve rol te geven in het proces zullen zij zich meer betrokken voelen bij en meer steun en draagvlak voelen voor/bij de ontwikkelingen en weten zij beter wat er van hen verwacht wordt in de toekomst.

In de communicatie maken we onderscheid tussen externe en interne communicatie activiteiten. De nadruk wordt gelegd op de externe communicatie.

Algemene communicatie

- Waarom een omgevingsvisie?
- Wat is een omgevingsvisie?
- Waarom heeft Smallingerland al in 2021 een Omgevingsvisie?
- Hoe verhoudt de omgevingsvisie zich tot de Omgevingswet?
- Welke rol speel ik als inwoner in de realisatie van de omgevingsvisie?
- Waar staan we in de realisatie van de omgevingsvisie?
- Wat voor effect heeft de omgevingsvisie op mij als inwoner of ondernemer?
- Wat betekent de participatie voor mij?

Communicatie specifiek over de Ontwerp Omgevingsvisie

- Wat is een Ontwerp-omgevingsvisie?
- Hoe zie ik mijn inbreng terug in deze ontwerp - omgevingsvisie?
- Wanneer wordt besloten over de ontwerp – omgevingsvisie?

Doelgroepen:

- Inwoners van Smallingerland, inclusief de specifieke doelgroepen
- Ondernemers en bedrijven in Smallingerland
- Samenwerkingspartners
- Politiek/Gemeenteraad

Communicatiemiddelen:

- Interviews met stakeholders over hun rol en verantwoordelijkheid in de realisatie van de visie.
- Interviews met inwoners over wat zij belangrijk vinden voor Smallingerland.
- Delen van infographics (zowel landelijk als lokaal)

Communicatie en participatie Omgevingsvisie

- Informatiebijeenkomst(en)
- Raadsinformatiebijeenkomsten en werksessies met de raad (i.o. met de Griffie).
- Het actief laten zien van projecten gericht op inclusie, identiteit of duurzaamheid cq. de leidende principes uit de strategische koers) en door deze te verbinden aan de omgevingsvisie.
- Social media
- Lokale media, zoals de Actief
- Interviews in de regionale media bijv. Leeuwarder Courant, Omrop Fryslân, Friesch Dagblad.
- Website DWJM/ditissmallingerland.nl
- Website Smallingerland
- Dorpskranten/ wijkbladen (via wijk- dorpencoördinator)
- Publieksvriendelijke versies van tussen en/of eindproducten

Wat willen we met de communicatie bereiken?

Informereren, beïnvloeden, genereren van betrokkenheid en interactie met de diverse externe doelgroepen, inclusief de eerder gedefinieerde specifieke doelgroepen zoals de agrarische ondernemers, laaggeletterden, jongere en oudere jeugd (BSO's en voortgezet onderwijs), zorginstellingen etc. We willen het draagvlak voor de omgevingsvisies verder vergroten (zowel onder de vaste groep van 300 belangstellenden, als voor alle inwoners).

B. Interne communicatie

Vanwege de grote effecten op het ambtelijk beleid en de omgeving is het van belang om een duidelijke communicatielijns vast te stellen. Vanwege de complexiteit is het van belang om te blijven uitleggen wat voor invloed de omgevingsvisie zal hebben voor de organisatie en werkwijzen. In de communicatie wordt daarom ingespeeld op en antwoord gegeven op de volgende vragen

- Waarom een omgevingsvisie?
- Wat is een omgevingsvisie?
- Waarom heeft Smallingerland al in 2021 een Omgevingsvisie?
- Hoe verhoudt de omgevingsvisie zich tot de Omgevingswet?
- Wat is de Omgevingswet en welke effecten heeft dit op mij en mijn werk?
- Wat verandert er voor mijn werkzaamheden?
- Hoe kan ik hier een bijdrage aan leveren?

Doelgroepen:

- Interne organisatie
 - o Medewerkers
 - o Directie
 - o B&W

Communicatiemiddelen

Interviews met beleidsadviseurs of gemeentelijk vertegenwoordigers (bijv. wethouder, raadsleden) over de effecten van de omgevingsvisie op Smallingerland.

- Vlogs
- Interviews
- Gesprekken met en door teammanagers
- Interne rondgang langs de teams

Wat willen we met de communicatie bereiken?

Informereren, kennisdeling, genereren van betrokkenheid van de interne organisatie.

===

Omgevingsvisie Smalingerland Verkenningendocument

120919

Inhoudsopgave

Inhoud

1. Inleiding.....	1
2. Opbrengsten co-creatie Verkenningenfase.....	3
3. Algemene trends en ontwikkelingen	9
4. Conclusies.....	13

Bijlagen:

1. Enquête identiteit
2. Opbrengsten 'de ziel van Smallerland'
3. 400 puntenlijst De Lawei
4. Impressieverslagen sessies wijken en dorpen
5. Praatplaat Top 5
6. Overzicht reacties ansichtkaarten
7. Uitwerking trends en ontwikkelingen per thema

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Smallingerland wil samen met de inwoners een Omgevingsvisie opstellen. De Omgevingsvisie is de officiële naam voor een (digitaal) document dat over de fysieke leefomgeving in onze gemeente gaat. Hierin staat wat inwoners en de gemeente voor de komende 10 á 20 jaar voor de toekomst echt belangrijk vinden. De beleidskeuzes worden gemaakt voor onderwerpen zoals wonen, werken, recreëren, landschap, natuur. Zodra de visie door de gemeenteraad is vastgesteld, is dit het gezamenlijke vertrekpunt voor de verdere uitwerking van beleid en de uitvoering van projecten en initiatieven die bijdragen aan deze visie. Zo werken overheden, ondernemers, verenigingen en inwoners samen aan de toekomst van onze gemeente.

1.2 Co-creatie

De gemeente vindt het erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen. Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen leefomgeving. Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de inwoners, ondernemers, verenigingen samen met de gemeente op zoek gaan naar inbreng voor de omgevingsvisie. Het doel is om zoveel mogelijk mensen uit te nodigen om een bijdrage te leveren aan de Omgevingsvisie, op wat voor manier dan ook. Omdat het op basis van de Omgevingswet de eindverantwoordelijkheid is van de gemeente, neemt de raad in het kader van het algemeen belang hierover de uiteindelijke beslissing.

Wat verstaan we onder co-creatie?

- Een vraagstuk, opgave of koers wordt 'met z'n allen' uitgewerkt tot een keuze of richting
- Iedere deelnemer in het proces kan invloed op het resultaat uitoefenen: dus de inwoners, ondernemers, verenigingen, bedrijven. Dit moet voor iedereen vooraf duidelijk zijn;
- Het moet vooraf duidelijk zijn waar de grenzen liggen: zijn er onderwerpen waarbij geen co-creatie mogelijk of wenselijk is?
- Iedereen moet zich vrij en uitgenodigd voelen om mee te doen en moet ideeën te komen;
- De gemeente zorgt voor een open en transparante informatievoorziening en terugkoppeling van onderzoeksresultaten en co-creatieronden;
- De gemeente weegt alle input af en neemt de uiteindelijke beslissingen.

1.3 Stappenplan Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie komt via 5 stappen tot stand. Het totale stappenplan ziet er als volgt uit:

1. Identiteit Smallingerland	Campagne #ditissmallingerland
2. Verkenningsfase	Agendapunten voor de toekomst
3. Strategische koers	Welke hoofdkeuzes?
4. Concept Omgevingsvisie	Eerste contouren van de omgevingsvisie
5. Omgevingsvisie	Omgevingsvisie klaar voor vaststelling raad

Dit verkenningendocument is het eindresultaat van de eerste en tweede stap.

1.4 Inhoud en doel verkenningendocument

Tijdens deze stap zijn op verschillende manieren de inwoners actief betrokken. Gevraagd is wat op de agenda van de toekomst van Smallingerland moet komen te staan. Alle opbrengsten zijn gebundeld in dit Verkenningendocument.

Aanvullend is bestaande informatie gebruikt om een beeld te vormen van de belangrijkste verwachte trends en ontwikkelingen. De gebruikte bronnen zijn o.a. bestaande gemeentelijke en provinciale beleidskaders en de bouwstenen die in het kader van De Friese Aanpak zijn ontwikkeld (Omgevingslabs, zie www.omgevingslab.frl).

Dit verkenningendocument vormt de basis voor de volgende stap: de strategische koers. Welke koers gaan we varen richting 2030? Het antwoord op die vraag komt op hoofdlijnen aan bod in de volgende stap en wordt daarna meer uitgewerkt, in de uiteindelijke omgevingsvisie. Met het formuleren van de strategische koers wordt getoetst of de juiste hoofdkeuzes voor de fysieke leefomgeving op de lange termijn zijn geselecteerd. Als dit het geval is, kan de koers naar de Omgevingsvisie verder worden uitgewerkt.

1.5 Leeswijzer

Dit Verkenningendocument bestaat uit 4 hoofdstukken. Na deze inleiding (hoofdstuk 1) volgt hoofdstuk 2 waarin een overzicht wordt gegeven van de resultaten van de eerste drie co-creatieronden met inwoners. Voor de leesbaarheid wordt in dit hoofdstuk meerdere malen verwezen naar bijlagen. In hoofdstuk 3 is een beschrijving gegeven van de belangrijkste maatschappelijke trends en ontwikkelingen voor de lange termijn. Het verkenningendocument wordt afgesloten met hoofdstuk 4, waarin de belangrijkste conclusies zijn opgenomen.

2. Opbrengsten co-creatie Verkenningenfase

2.1 Inleiding

In de verkenningenfase zijn in drie ronden zoveel mogelijk inwoners uitgenodigd om mee te praten over de belangrijkste thema's en opgaven voor de toekomst van Smalingerland:

Ronde 1	de identiteit van Smalingerland
Ronde 2:	startbijeenkomst de Lawei: inventariseren agendapunten
Ronde 3:	discussie agendapunten

In dit hoofdstuk is de opgehaalde informatie weergegeven. Op de projectwebsite www.dwjm.nl/ditissmalingerland is ook achtergrondinformatie te vinden.

2.2 Ronde 1: De identiteit van Smalingerland

2.2.1 Enquête: Hoe zie jij Smalingerland?

Wat maakt Smalingerland Smalingerland? Inwoners hebben inbreng geleverd op de vraag wat het is dat Smalingerland op dit moment kenmerkt. Deze informatie is – samen met de historische informatie over het ontstaan van Smalingerland - het vertrekpunt voor de verdere ontwikkeling van Smalingerland. Eerst is onder de inwoners een enquête uitgevoerd. De enquête is afgenomen onder een steekproef van 3.000 inwoners. Ook zijn op 17 locaties in wijken en dorpen in de gemeente straatenuêtes gehouden en zijn via diverse media oproepen gedaan om een online enquête in te vullen. Dit heeft geleid tot bijna 800 inzendingen. De inzendingen zijn verwerkt in een rapport 'Hoe zie jij Smalingerland' (zie bijlage 1). In de enquête stonden twee vragen centraal:

Vraag 1: Wat maakt Smalingerland goed wonen, werken en recreëren;

Toelichting: met deze vraag is gepeild hoe inwoners hun eigen leefomgeving waarderen en wat daarin het meest bepalend is;

Hoewel er veel verschillende antwoorden zijn gegeven, zijn er toch verschillende rode draden uit de antwoorden te destilleren:

- Het voorzieningenniveau (winkels, onderwijs, sport, cultuur, zorg) is in alle antwoorden het vaakst benoemd als onderdeel dat in de leefomgeving wordt gewaardeerd: het is compleet en voor iedereen in de gemeente dichtbij;
- Wat ook hoog scoort is de nabijheid en afwisseling in landschap: de combinatie van (vaar)water, bos en singellandschap op loop- of fietsafstand;
- Inwoners zijn over het algemeen tevreden over de woonomgeving: ruim, rustig en veilig. De sfeer is over het algemeen gemoedelijk en vriendelijk met oog voor elkaar (buren, familie, vrienden), maar dat geldt niet voor iedereen;
- Er zijn relatief weinig antwoorden gegeven die te maken hebben met werk of verkeer. De plaatselijk (vanouds her) aanwezige grote werkgevers wordt door inwoners gewaardeerd vanwege de banen die daarmee gecreëerd zijn. Tegelijk is het werken buiten de gemeente ook geen probleem, vanwege de goede bereikbaarheid via ov, auto en fiets.

Vraag 2: Hoe beschrijf je Smallingerland aan iemand die de gemeente niet kent.

Toelichting: met deze vraag is gepeild hoe inwoners hun eigen gemeente identificeren of aan anderen zouden aanprijzen.

Hoewel er veel verschillende antwoorden zijn gegeven, zijn er toch verschillende rode draden uit de antwoorden te destilleren:

- De meerderheid vindt de leuke winkels en culturele voorzieningen en de nabije, diverse natuur bepalend voor het karakter van de gemeente;
- Daarna wordt benoemd dat Smallingerland over het algemeen een gemoedelijke, gastvrije gemeente is met aardige mensen en leuke activiteiten: klein genoeg om persoonlijk te zijn;
- De nabijheid en afwisseling in landschap: de combinatie van (vaar)water, bos en singellandschap op loop- of fietsafstand;
- Tegengestelde meningen komen naar voren als het gaat om de beleving in Drachten en de dorpen: gezellig versus saai, lekker rustig versus druk, in ontwikkeling zijnde gemeente versus ontbreken van een cultuurhistorische ziel.
- De centrale ligging en bereikbaarheid van en naar andere plaatsen is positief: Groningen en Leeuwarden zijn dichtbij;
- Wonen is gewoon goed.

De uitkomsten van de enquête zijn goed bruikbaar om de identiteit van Smallingerland in de Omgevingsvisie verder uit te diepen en te omschrijven.

2.2.2 Verdieping 'De ziel van Smallingerland'

In mei/juni 2019 hebben is een verdere verdieping van het begrip 'identiteit' gemaakt in een drietal sessies met inwoners en ook vanuit de kunst- en cultuurhoek. In totaal waren dit circa 25 personen. De aanleiding hiervoor was dat in de startbijeenkomst in de Lawei door diverse deelnemers duidelijke signalen werden gegeven over de zorg dat 'de ziel van Smallingerland' ontbreekt.

De resultaten van de verdiepende sessies leiden tot een paar rode draden:

- De "ziel" laat zich vanuit de drie sessies vertalen in de kreet "Durf en Turf". *Turf* spreekt voor zich; vanwege het oorspronkelijke veenpakket, de ontvening daarvan met alles wat daarmee heeft te maken en het huidige landschap, de huidige omgeving. *Durf* komt met name door bijzondere invloeden en meestal van buitenaf, die betekenis, vorm en kleur hebben gegeven aan deze gemeente. Natuurlijk spreekt de tijd van ontvening daarin voor zich en ook de periode van de industrialisatie (met name na de tweede wereldoorlog), maar ook de invloed van kunststromen als De Stijl en DaDa. Deze kreet staat ook mooi symbool voor de koppeling van verleden, heden en toekomst;
- Want wat sterk naar voren komt is;
 - o Het verleden levend houden. De landschapsbiografie vormt hierin al een fantastische basis (zie www.djwm.nl/ditissmallingerland);
 - o Het koesteren en versterken van historische kenmerken kan een goede basis vormen voor een veel breder recreatief/toeristisch netwerk.

Hierin worden juist kansen gezien; zowel voor de leefbaarheid binnen de verschillende kernen en de versterking van de eigenheid van de verschillende kernen en tegelijkertijd het versterken van de onderlinge relaties/verbindingen;

- De verschillende landschapskarakteristieken worden vanuit de sessies als waardevol onderstreept. Ook de landbouw zou zich sterker naar de verschillende (potentiële) kwaliteiten moeten voegen; huidige waterstanden, wijze van bemesting en gewasbescherming, etc leidt nu tot eenvormigheid en verschraling en gebrekkige biodiversiteit.

Van elke sessie is een verslag gemaakt. Deze is te vinden in bijlage 2.

2.3 Ronde 2: Startbijeenkomst De Lawei

Op 26 november 2018 is voor alle inwoners een bijeenkomst in de Lawei georganiseerd. Het doel was om met deze bijeenkomst de Omgevingsvisie onder de brede aandacht te krijgen en om van inwoners te horen welke onderwerpen en thema's zij belangrijk voor de toekomst van Smallingerland vinden. De opzet van de bijeenkomst was verrassend (ludieke spreker) en actief (11 keukentafelgesprekken).

Ruim 100 aanwezigen dachten in de schouwburg De Lawei mee. Het resultaat van de keukentafelgesprekken: een lijst van maar liefst 400 aandachtspunten, ideeën, zorgen en wensen voor de toekomst, onderverdeeld in een 11-tal thema's. De totale opbrengst is in bijlage 3 opgenomen.

2.4 Ronde 3: Verdieping agendapunten

2.4.1 Resultaten 6 sessies in dorpen en wijken

In mei en juni van 2019 hebben zo'n 70 inwoners van gemeente Smallingerland, als onderdeel van de verkenningsfase, een verdiepingsslag op de opgehaalde resultaten van de startbijeenkomst in de Lawei gemaakt. Dit gebeurde tijdens zes discussiebijeenkomsten, verspreid over de gemeente: drie in de dorpen en drie in Drachten. De bijeenkomsten hebben veel bruikbare informatie opgeleverd. De verslagen per sessie en het eindresultaat (impressiedocument) zijn opgenomen in bijlage 4.

De deelnemers zijn met de thema's en onderwerpen die uit de Lawei sessie zijn gekomen, aan de slag gegaan. De thema's waren:

- Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen
- Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen
- Gezonde en veilige leefomgeving
- Landschap
- Wonen in dorpen en wijken
- Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis
- Biodiversiteit en klimaat
- Voedsel en landbouw
- Sociaal / mienskip / welzijn
- Banen / werkgelegenheid / bedrijven(terreinen).

Na het bespreken van de thema's zijn de deelnemers in groepen uiteengegaan om een Top 5 te maken van de voor hen belangrijkste thema's.

Daarbij gaven zij aan waarom juist die thema's belangrijk zijn en welke zorgen zij daarbij hebben. Hiervoor werd een praatplaat gebruikt (zie bijlage 5).

Na afloop van de sessies zijn de resultaten van de 6 sessies naast elkaar gelegd. Deze zijn verwoord in een impressieverslag (zie bijlage 4). Er zijn diverse rode draden te herkennen:

- Elke Top 5 is uniek. Hoe een Top 5 er precies uitziet, heeft ook te maken met wat er in de lokale omgeving van het dorp of wijk actueel speelt;
- Deelnemers werden zich ervan bewust dat tussen de thema's veel samenhang. Ze zijn niet los van elkaar te zien: 'het één hangt samen met het ander'. De aanwezigheid van meer of minder samenhang tussen bepaalde thema's wordt mede bepaald door de lokale situaties;
- Ruimtelijke en sociale aspecten overlappen elkaar en kunnen niet los van elkaar worden gezien;
- Deelnemers waren zich ervan bewust dat de gemeente niet altijd invloed op of verantwoordelijkheid heeft voor bepaalde thema's;
- Een gezonde en veilige leefomgeving komt veelal als overkoepelend thema in de Top 5 terug;
- Door de oogbaren heen, zijn de volgende thema's vaker of minder vaak in de Top 5 neergezet:

Populaire thema's: vaker / hoger in de Top 5 geëindigd:

- Gezonde en veilige leefomgeving
- Samenleving / Mienskip / Welzijn
- Biodiversiteit en klimaat

Minder populaire thema's: minder vaak / minder hoog in de Top 5 geëindigd:

- Voedsel en landbouw
- Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen
- Landschap
- Wonen in dorpen en wijken

Gemiddeld populaire thema's: vallen tussen categorieën populair en minder populair in:

- openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen
- energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis
- banen / werkgelegenheid / bedrijventerreinen

Voor meer informatie per sessie verwijzen wij naar het impressieverslag (bijlage 4).

Deze 6 sessies werden ook gebruikt om de deelnemers te vragen of ze nog aanvullingen hadden op de resultaten van de Lawei. De 400-puntenlijsten hingen daarom bij elke sessie aan de wand, met de uitnodiging aan de deelnemers om aanvullingen te noteren. Bij geen enkele sessie is een aanvulling op de 400-puntenlijst gekomen. Waarmee we de conclusie kunnen trekken dat dit een mooie, complete lijst is. Sommige oplettende deelnemers herkenden op de lijst zelfs hun eigen inbreng van de Lawei.

2.4.2 *Gerichte acties voor specifieke doelgroepen*

De ervaring met de verschillende sessies - en van gemeenten om ons heen die ook met de Omgevingsvisie bezig zijn - leert, dat niet iedereen zich automatisch aangesproken voelt of de tijd heeft om mee te doen.

Ondanks de vele energie, tijd en kosten die tijdens dit traject wordt gestoken in communicatiemiddelen rondom de informatievoorziening en uitnodiging tot deelname. De ervaring is tot nu toe dat de volgende doelgroepen niet (altijd) vertegenwoordigd (kunnen) zijn in de reguliere sessies:

- Agrariërs
- Jonge gezinnen met kinderen
- Oudere jeugd / studenten
- Mensen met een beperking
- Mensen met een migratieachtergrond
- Senioren / ouderen

Per doelgroep zijn daarom speciale werkvormen ingezet:

- Agrariërs: keukentafelgesprekken op locatie
- Jonge gezinnen met kinderen: acties op BSO's
- Oudere jeugd / studenten: acties op MBO's
- Mensen met een beperking: aansluiten bij reguliere vergadering VN-panel
- Mensen met een migratieachtergrond: acties met tolkenpool
- Ouderen: bezoek aan woongroepen

Deze acties en gesprekken worden op dit moment voorbereid en ingepland. De resultaten worden daarna in dit verkenningendocument opgenomen (**pm**).

2.4.3 *Gerichte acties 'witte vlekken'*

Daarnaast is bij alle sessies op een kaart bijgehouden waar de deelnemers wonen. De dorpen / wijken waar 'witte gebieden' zijn, zijn de inwoners actief opgezocht met een andere, laagdrempelige werkvorm: de ansichtkaartenactie. Door met mensen 'op straat' in de betreffende gebieden in gesprek te raken en te vragen of ze op een kaart willen laten weten wat zij belangrijk voor de toekomst van Smallingerland vinden, leveren deze wijken / dorpen toch hun input aan de Omgevingsvisie.

Inmiddels zijn hiervan twee rondes uitgevoerd. De eerste dag was in het gemeentehuis, op de dag van de Europese verkiezingen (inwoners van het centrum, 140 reactiekaarten). Die dag hebben is getest of deze werkvorm werkt. Omdat dit positief uitpakte, is een tweede ronde uitgevoerd in het winkelcentrum Noorderpoort. Dit in combinatie met een ijscoman die gratis ijsjes uitdeelde. Deze locatie ligt strategisch in het midden van een aantal wijken waar tot nu toe relatief weinig inwoners hebben deelgenomen (o.a. Noordoost, Fennepark en Vrijburgh). Dit leverde mooie gesprekken op en in totaal 110 reactiekaarten.

Een overzicht van de reacties is in bijlage 6 opgenomen. Hierin is te zien dat behalve veel 'tops' (o.a. tevreden in het algemeen, veel groen, sociaal en vriendelijk) er ook veel tips en wensen zijn.

De meest genoemde tips / wensen hebben betrekking op evenementen / voorzieningen, openbaar vervoer en wegen, centrum en op de doelgroepen ouderen, mensen met een beperking, en minima.

3. Algemene trends en ontwikkelingen

Voor de komende decennia is een aantal ontwikkelingen te voorzien die van invloed kunnen zijn op onze samenleving en de omgeving waarin wij leven. Deze ontwikkelingen vormen een belangrijke bouwsteen voor de Omgevingsvisie Smallingerland. Tijdens de sessies zijn door inwoners ook belangrijke maatschappelijke trends en ontwikkelingen benoemd. Deze zijn in dit hoofdstuk verzameld. De betreffende input is hierna grijs gearceerd. Op punten zijn deze trends en ontwikkelingen aangevuld en verder uitgewerkt. Daarvoor is gebruik gemaakt van de resultaten uit de Provinciale Omgevingsvisie (Koersdocument), De bouwstenen van De Friese Aanpak¹), gemeentelijke basisgegevens.

De volgende algemene maatschappelijke ontwikkelingen zijn meest bepalend voor de lange termijn:

Energietransitie

Het klimaatakkoord van Parijs van eind 2015 onderstreept de urgentie van de energietransitie. Het doel is de opwarming van de aarde tegengaan en de gemiddelde temperatuurstijging beperken tot ruim onder de twee graden Celsius. Het streven is anderhalve graad Celsius. Nederland heeft zich hieraan gecommitteerd. Dit betekent een vermindering in 2050 van de CO₂-uitstoot met 95% ten opzichte van 1990.

In 2050 moet Fryslân energieneutraal zijn. De energietransitie is een omvangrijke, langdurige en integrale opgave. Het veranderingsproces zal diep ingrijpen in economie en samenleving. Dit geldt voor alle sectoren en op alle niveaus: van huishoudens en bedrijven tot internationale infrastructuren. Bewustwording van de noodzaak van de energietransitie en van wat er moet veranderen is belangrijk. De energievoorziening zal betaalbaar, betrouwbaar én veilig moeten blijven. De energietransitie biedt ook kansen voor innovatie en versterking van de economische structuur en voor nieuwe werkgelegenheid en verdienmodellen. Zowel op het gebied van energiebesparing en energieopwekking zal er in alle huizen in wijken en dorpen veel moeten gaan gebeuren.

Klimaatverandering

De klimaatverandering is een ingrijpende ontwikkeling. Voor de lange toekomst worden verschillende weersextremen voorzien, zoals zware stormen, overvloedige neerslag, langdurige droogte en hitte. In landelijke scenario's²) stijgt de gemiddelde temperatuur in Nederland tussen de 1 en 2,3 graden Celsius en verdubbelt het aantal tropische dagen in 2050 ten opzichte van 2015. Er wordt rekening gehouden met een zeespiegelstijging van 25 tot 80 cm in 2085. Inmiddels wordt een stijging van 1 tot 1,5 meter niet uitgesloten. In de winter neemt de gemiddelde neerslag toe met 3-17%. In de lente en zomer regent het minder, maar als het regent, regent het wel heviger. Clusterbuien komen in 2050 vijf keer zo vaak, en in 2085 tien keer zo vaak voor. Bodemdaling en zeespiegelstijging kunnen de mogelijkheden voor doorspoelen met zoetwater beperken en veendijken kunnen door droogte beschadigen.

¹ De Friese Aanpak is een samenwerking tussen de provincie Fryslân, het Wetterskip en de meeste Friese gemeenten, waaronder ook Smallingerland. Samen zijn diverse bouwstenen voor Omgevingsvisie ontwikkeld.

² KNMI

Deze omstandigheden zijn van invloed op onze leefomgeving. In Smallerland zal dit de komende tijd ook merkbaar zijn, bijvoorbeeld:

- hevige hagel- en/of regenbuien kunnen grote economische schade veroorzaken, bijvoorbeeld voor oogsten, bedrijfsgebouwen, woningen en vervoersmiddelen;
- de toenemende verstening in straten en gebieden vergroot de kans op wateroverlast. Water kan niet snel genoeg wegzakken in de bodem of worden afgevoerd;
- hoge temperaturen vormen vooral in dicht bebouwd en/of versteend gebied een risico voor mensen met een zwakkere gezondheid. 's Nachts kan het verschil tussen stad en omgeving oplopen tot vijf graden;
- extremer weer kan ook leiden tot meer ziekten en plagen, met nadelige consequenties voor landbouw en volksgezondheid;
- veranderingen in biodiversiteit.

Deze omstandigheden vragen om een andere, toekomstbestendige inrichting van onze fysieke leefomgeving, waarbij vraagstukken zullen gaan over geschikte bouwlocaties, nieuwe bouwvormen, oplossingen voor waterbuffering, energieverbruik, integratie van groen- en waterstructuren.

Duurzaamheid

Het klimaatakkoord van Parijs van eind 2015 onderstreept de urgentie van energietransitie. Het doel is de opwarming van de aarde tegengaan en de gemiddelde temperatuurstijging beperken tot ruim onder de twee graden Celsius. Het streven is anderhalve graad Celsius. Nederland heeft zich hieraan gecommitteerd. Dit betekent een vermindering in 2050 van de CO₂-uitstoot met 80-95% ten opzichte van 1990. In 2050 is Fryslân energieneutraal. Deze energietransitie is een omvangrijke, langdurige en integrale opgave. Het veranderingsproces zal diep ingrijpen in economie en samenleving. Dit geldt voor alle sectoren en op alle niveaus: van huishoudens en bedrijven tot internationale infrastructuren.

Bewustwording van de noodzaak van de energietransitie en van wat er moet veranderen is belangrijk. De energievoorziening zal betaalbaar, betrouwbaar én veilig moeten blijven. De energietransitie biedt ook kansen voor innovatie en versterking van de economische structuur en voor nieuwe werkgelegenheid en verdienmodellen. Innovatie en nieuwe technieken zijn ook nodig. Het tempo en de mogelijkheden van de energietransitie zijn afhankelijk van internationale, technologische en economische ontwikkelingen, zoals de werking van het Europese CO₂-emissiehandelsstelsel (ETS) en de kostprijzen van duurzame energieopwekking.

Bevolkingsontwikkeling

De bevolking ontwikkelt zich naar meer grijs en minder groen. In de dorpen zien we deze vergrijzing en ontgroening sneller gebeuren dan in het stedelijk gebied. Tot 2040 wordt een stijging in de groep 65+ verwacht, terwijl er een daling is in het aantal inwoners van 20 tot 65 jaar. Ook neemt het aantal 85+-ers en 95+-ers toe, een dubbele vergrijzing. Deze ontwikkeling heeft gevolgen voor de leefbaarheid en de sociaal-economische vitaliteit van gebieden, wijken en dorpen.

Deze ontwikkeling heeft ook gevolgen voor de gezondheid, een grotere groep mensen krijgt te maken met chronische aandoeningen en ouderdomsziekten.

Ook blijven meer ouderen langer zelfstandig wonen. De juiste woningen en inrichting van de omgeving kan bijdragen om het welzijn te bevorderen.

Biodiversiteit

Het aantal dieren- en plantensoorten vermindert. In het algemeen geldt dat voor veel soorten minder geschikte terreinen beschikbaar zijn voor voedsel, schuilplaatsen en voortplanting. De belangrijkste oorzaken zijn verdroging, verstoring, verschraling, vervuiling en versnippering. De klimaatverandering is ook een belangrijke oorzaak. De mens speelt een grote rol bij het verlies van biodiversiteit en het is dus heel belangrijk dat wij de stappen nemen die nodig zijn om de biodiversiteit weer te verbeteren. In Nederland is de biodiversiteit nog maar 15% in vergelijking met de situatie rond 1700³. In Fryslân is o.a. de afname van aantallen weidevogelsoorten opvallend. Vermindering van biodiversiteit heeft tot gevolg dat in veel ecosysteemdiensten - zoals voedselproductie, drinkwateren waterzuivering - vraag en aanbod uit evenwicht raken⁴.

Circulaire economie

In onze economie worden veel grondstoffen geproduceerd en gebruikt. De manier waarop we nu in de samenleving omgaan met grondstoffen is niet duurzaam. Op dit moment kennen we vooral een lineaire economie: 'take – make – waste' (pak-gebruik-gooi weg). Dat leidt tot een enorme belasting van het milieu, een groeiende afvalberg en uitputting van grondstoffen. In de circulaire economie die we nastreven, weten we de kringlopen wel te sluiten en is afval juist een grondstof voor een nieuwe keten of product. In een circulaire economie spreken we niet meer over afval maar uitsluitend grondstoffen. Het besef dat de ecologische voetafdruk van consumenten kleiner moet, stimuleert de overgang naar een circulaire economie. Zowel inwoners (met een groeiende vraag naar circulaire producten en bedrijven (met een circulair aanbod) spelen een belangrijke rol in de overgang naar een circulaire economie.

Technologische veranderingen

Allerlei technologische ontwikkelingen zoals digitalisering, nanotechnologie, bigdata, 3D-printing, robotisering, biotechnologie, drones en sensoren, virtual-reality en zelfrijdend vervoer, bieden kansen voor diverse sectoren zoals economie, mobiliteit, zorg, onderwijs etc. De ontwikkelingen gaan snel. De impact en de toepassingsmogelijkheden van deze technologieën zullen de komende jaren om ons heen steeds zichtbaarder en merkbaarder worden.

De technologische ontwikkelingen hebben invloed op onze leefomgeving. Digitalisering heeft veel positieve effecten op het functioneren van de samenleving, en kan een grote bijdrage leveren aan het maatschappelijk welzijn, de productiviteit en de werkgelegenheid. Middelen zijn efficiënter en doeltreffender in te zetten, transacties gaan sneller en producten en diensten sluiten beter aan bij wat mensen willen en nodig hebben. Tegelijkertijd zijn er ook zorgelijke effecten. Digitalisering resulteert in nieuwe kwetsbaarheden, zoals veranderend sociaal gedrag en tijdsbesteding, banenverlies, overmatig internetgebruik en informatie(on)-veiligheid, cybercriminaliteit en de digitale kloof tussen mensen die wel en die niet profiteren van de digitale technologie.

³ Compendium voor de Leefomgeving, 2016.

⁴ Graadmeter Diensten van Natuur. Vraag, aanbod, gebruik en trend van goederen en diensten uit ecosystemen. in Nederland; Wageningen UR en Planbureau voor de Leefomgeving, 2014; WOtechnical report 13, 2014.

Een gezonde en veilige in de leefomgeving

Er is steeds meer aandacht voor een gezonde leefstijl en leefomgeving. Dit is de basis voor de verdere ontwikkeling van de gemeente. Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. De omgeving waarin mensen wonen, werken en recreëren, heeft invloed op hun gezondheid. De leefomgeving bevat zowel fysieke als sociale aspecten. Daarnaast spelen milieufactoren een belangrijke rol, zoals geluidshinder en luchtverontreiniging.

Veranderende samenleving

De relatie tussen overheid en burger verandert. Autoriteit en gezag zijn steeds meer verbrokkeld. Mensen zijn mondig, deskundig (kennis digitaal toegankelijk) of hoogopgeleid. De organisatiekracht in de samenleving neemt toe, waarbij burgers en ondernemers steeds vaker zelf het initiatief nemen om hun leefomgeving aan te passen naar hun wensen.

Tegelijk lukt het niet iedereen om in de samenleving mee te komen. Verschillen tussen bevolkingsgroepen in de samenleving nemen toe: tussen jong en oud, arm en rijk, hoger opgeleiden en lager- en middelbaar opgeleiden. Dat komt tot uiting in een hoge mate van differentiatie op het gebied van: levensstijlen en gezondheid, kwaliteit van de eigen leefomgeving, vrijetijdsbesteding en deelname aan de samenleving.

Het benutten van de maatschappelijke energie en de toename van de differentiatie in vraagt van lokale overheden een verbindende en faciliterende rol. We gaan van een centraal en top-down aangestuurde samenleving naar een decentrale, bottom-up samenleving met nieuwe verbanden en netwerken. Naast de klassieke overheidsrollen, zoals rechtmatig en zorgvuldig bestuur, worden bijvoorbeeld co-creatie en overheids-participatie belangrijker.

De dienstverlening van de overheid moet hierin meebewegen. Het gaat bijvoorbeeld andere vaardigheden en competenties van bestuurders, ambtenaren en professionals en om ander beleid en regelgeving met meer focus en ruimte voor lokale oplossingen. Dit ligt in de lijn van de filosofie van de nieuwe Omgevingswet.

In bijlage 7 zijn de trends en ontwikkelingen verder per thema uitgewerkt.

4. Conclusies

4.1 Wat weten we wel en wat nog niet?

De conclusie is dat met deze Verkenningfase veel bruikbare informatie is opgehaald, aangeleverd door circa 1.250 inwoners. In de volgende fase wordt dit aantal verder uitgebreid.

We weten:

- Hoe inwoners de gemeente karakteriseren (identiteit en erfgoed);
- Welke thema's en onderwerpen inwoners voor de toekomst van Smallingerland van belang vinden;
- Waar volgens inwoners bij deze thema's en onderwerpen belangrijke prioriteiten liggen: de vaak genoemde thema's in de Top 5;
- Waar accentverschillen voor de verschillende doelgroepen liggen;
- De belangrijkste trends en ontwikkelingen voor de lange termijn.

Wat weten we nog niet:

- De resultaten uit de acties / gesprekken met alle specifieke doelgroepen (*in uitvoering*)

De ontbrekende onderdelen worden de komende tijd verder uitgevoerd en in het Verkenningendocument opgenomen.

4.2 Hoe gaan we met de ontvangen informatie om?

In deze fase hebben we input van inwoners ontvangen. We zien dat op basis van deze input de eerste hoofdcontouren en richtingen voor de toekomst van Smallingerland zich al beginnen af te tekenen. In de volgende fase (strategische fase) willen we deze hoofdcontouren en richtingen gaan uittekenen en nadere inhoud geven. Deze contouren vormen de basis voor de daarna op te stellen Omgevingsvisie. Met andere woorden: de ontvangen input levert hiervoor de basis. We merken dat inwoners dit erg waarderen, maar tegelijk ook van de gemeente verlangen om op bepaalde onderdelen of thema's het voortouw te nemen.

Vaak gehoorde opmerkingen zijn bijvoorbeeld:

- 'Wij als inwoners hebben niet alle specialistische kennis of het overzicht: daar heb je professionals bij nodig';
- 'Je kunt het niet iedereen naar het zin maken, zoveel mensen zoveel wensen': de rol van de gemeente is om knopen door te hakken;
- Voor keuzes bij bepaalde thema's en dilemma's spelen ook andere aspecten mee, waaronder beschikbare budgetten, Europese of landelijke wetgeving. Dan is de vraag: wie is bevoegd gezag, wie is verantwoordelijk: sommige vraagstukken zijn de verantwoordelijkheid van de provincie, het waterschap of andere organisaties en instellingen). De vraag is welke rol en invloed de gemeente in die gevallen kan hebben.

De raad neemt daarom de verantwoordelijkheid om in het kader van de vaststelling van de Omgevingsvisie afwegingen in het kader van algemeen belang te maken.

===

WAT IS DE IDENTITEIT VAN SMALLINGERLAND?

Gemeente Smallingerland

September 2018

HOE ZIE JIJ
SMALLINGERLAND?

#ditissmallingerland

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020-3084800

Rapportnummer

2018/154

Datum

September 2018

Opdrachtgever

Gemeente Smallingerland, uitgevoerd in het kader van het project
Omgevingsvisie Smallingerland.

Auteurs:

Charlotte Veenvliet
Gijs Jan Visser
Davinia Wilson

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INLEIDING

Wat is de identiteit van Smallingerland?

De gemeente gaat een Omgevingsvisie opstellen voor de gemeente Smallingerland. Dit wil de gemeente graag doen sámen met inwoners, ondernemers en bezoekers van de gemeente. Om te weten waar de gemeente in de toekomst met Smallingerland naartoe wil, is het belangrijk om te weten hoe inwoners en bezoekers nú denken over Smallingerland. Om dit in beeld te krijgen heeft I&O Research een onderzoek uitgevoerd onder inwoners, bezoekers en werknemers van Smallingerland. De resultaten uit dit onderzoek worden gebruikt bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie, die straks een toekomstbeeld van de gemeente geeft. Deze inventarisatie is de eerste van vijf rondes; de tweede ronde start dit najaar.

Methode

Om een goed beeld te krijgen van de identiteit van Smallingerland hebben enquêteurs van I&O Research mensen in de gemeente benaderd met twee korte vragen:

1. Wat maakt het in Smallingerland goed wonen/werken/bezoeken?
2. Hoe beschrijf je Smallingerland aan iemand die de gemeente niet kent?

Onze enquêteurs hebben 17 locaties (uitgekozen door de gemeente) bezocht en hier zoveel mogelijk mensen benaderd om deze vragen te beantwoorden. Deze locaties waren zeer divers: zo bezochten wij een festival, zwembad, school, een verzorgingstehuis en een busstation in Drachten. Daarnaast zijn alle kernen van de gemeente Smallingerland bezocht. Mensen die geen tijd hadden om onze enquêteurs te woord te staan, kregen een kaartje mee met daarop een link naar de vragenlijst, zodat zij op een ander moment de vragenlijst online konden invullen. De interviews zijn afgenomen van 27 juni t/m 7 juli 2018.

Daarnaast was het mogelijk om de vragen te beantwoorden via de website www.dwjm.nl (Drachten, wil je meemaken). De vragenlijst kon worden ingevuld van 19 juni t/m 15 juli 2018.

Respons

Uiteindelijk hebben 878 inwoners, bezoekers en werknemers de vragen over Smallingerland beantwoord: 499 mensen hebben wij persoonlijk gesproken en 379 hebben de online vragenlijst ingevuld. 740 hiervan komen uit de gemeente zelf, waarvan 507 uit Drachten. Van de 138 respondenten van buiten de gemeente komen er 74 uit andere delen van Friesland, 22 uit de provincie Groningen en 9 uit Drenthe. De rest van de respondenten woont verspreid over het land. Een uitgebreid overzicht per kern/postcodegebied is te vinden op de laatste sheet van deze presentatie.

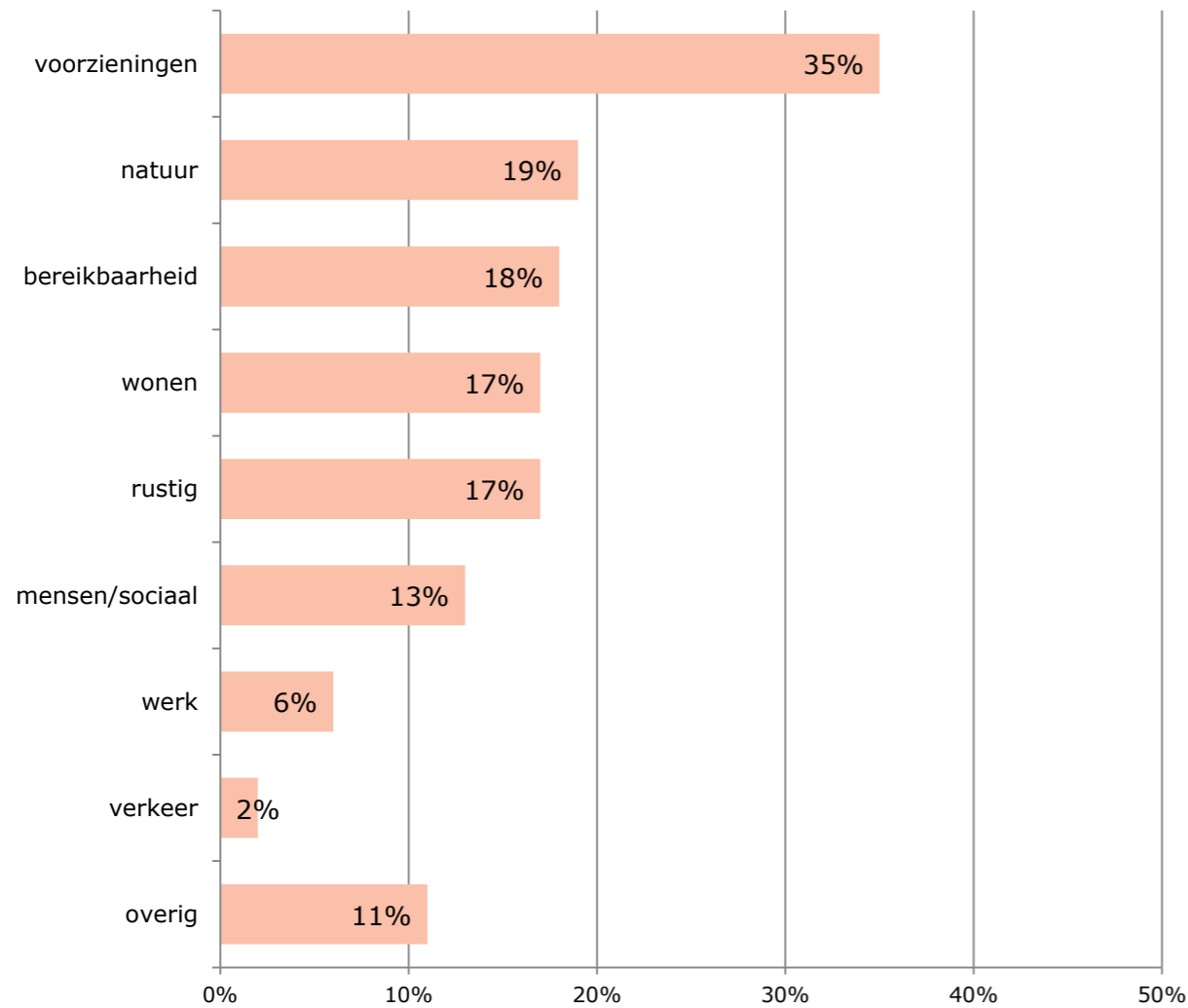
Leeswijzer

De gegeven antwoorden zijn op thema gegroepeerd en in deze rapportage weergegeven in wordclouds. Per thema is een korte toelichting toegevoegd om de woorden in de juiste context te kunnen plaatsen.

THEMA'S

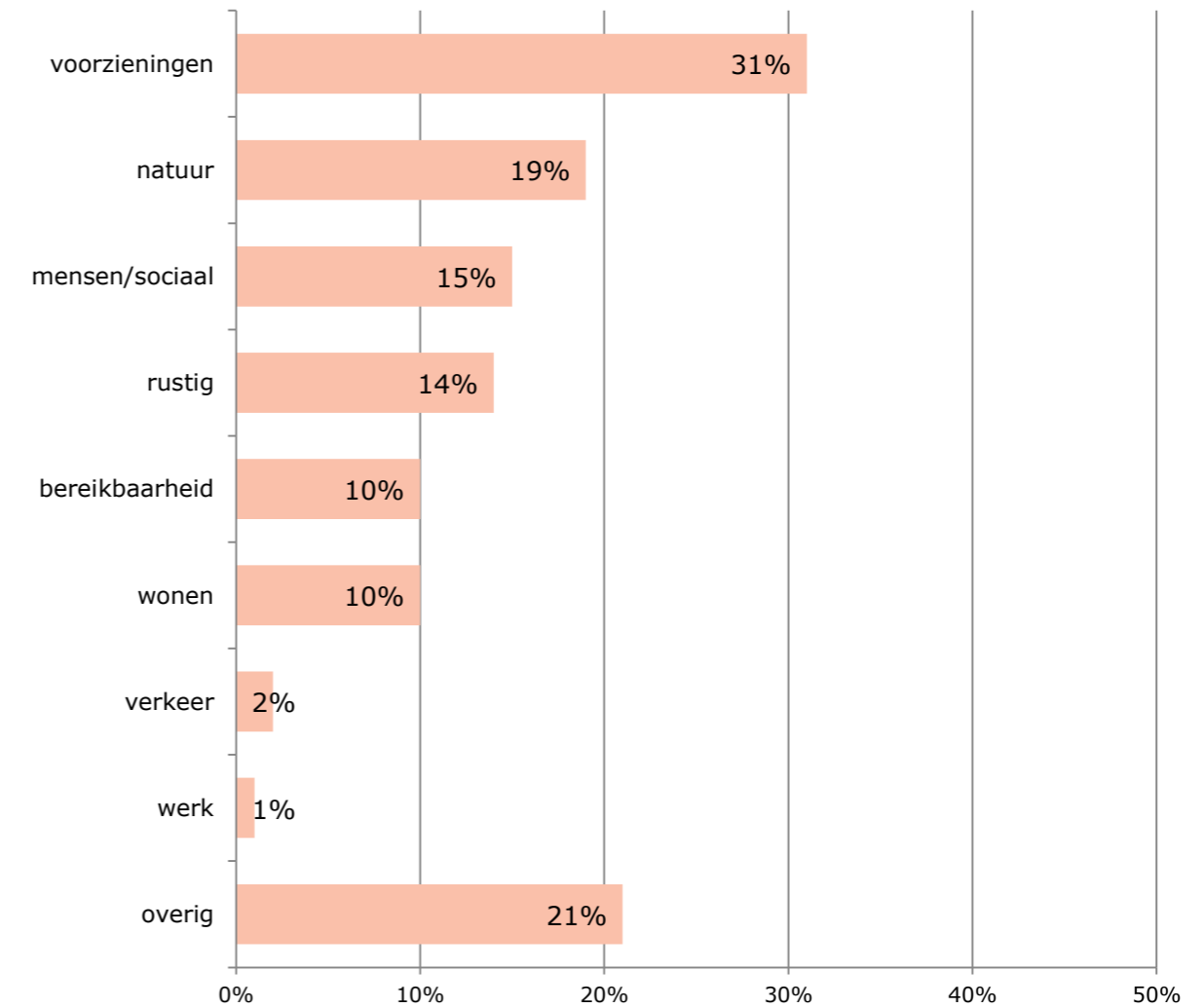
Vraag 1

Wat maakt het in Smallingerland goed wonen, werken en bezoeken?

Vraag 2

Hoe beschrijf je Smallingerland aan iemand die de gemeente niet kent?

VRAAG 1

**WAT MAAKT HET IN SMALLINGERLAND
GOED WONEN/WERKEN/BEZOEKEN?**

VOORZIENINGEN

De meeste inwoners oordelen positief over de voorzieningen in de gemeente Smallingerland. Dit is samen te vatten in het woord 'compleet'. Alles is in de gemeente, zoals winkels, medische voorzieningen, goede aansluitingen op snelweg en openbaar vervoer, maar ook een theater, scholen en uitgaan worden genoemd. Ook de nabijheid van de voorzieningen komt voorbij. Dit geldt zeker voor inwoners van Drachten, maar er zijn meerdere dorpelingen die dit ook aangeven 'Drachten is dichtbij'. Het specifieke winkelaanbod wordt ook genoemd, hoewel er geen specifieke winkelketens of branches naar voren komen. Wat wel opvalt is dat de koopzondag – die kennelijk recent is ingevoerd – meermaals specifiek naar voren komt, en altijd als ene goede zaak. Tot slot vindt men ook de nabijheid van groen, landschap, water, samengevat onder de noemer 'natuur' een goede zaak in de gemeente Smallingerland.

OMGEVING/LANDSCHAP

groen
omgeving

natuur landschap
bos rustig

water
fietsen ruimte
landelijk

De inwoners zijn in grote meerderheid positief over het feit dat de natuur in de gemeente Smallingerland altijd dichtbij is: de combinatie van groen, water, bos en natuurschoon in het algemeen wordt geroemd. Men vindt de eigen woonomgeving erg mooi. De ruimte die de gemeente biedt wordt gewaardeerd. Er is natuurlijk veel water in de gemeente, wat door de inwoners wordt gewaardeerd. Een enkeling gaat ook vaak varen en noemt de mogelijkheden tot waterrecreatie. Er kan goed worden gefietst in de gemeente. Toch is het nog wel rustig in de omgeving, wat door de respondenten wordt gewaardeerd.

BEREIKBAARHEID

**bereikbaar
voorzieningen**

Friesland
snelweg

dichtbij

fietsafstand

stadsvoorzieningen

infrastructuur

ligging goed

centrale

Een ruime meerderheid van de inwoners is tevreden over de bereikbaarheid van de gemeente: er is een goede busverbinding, en er zijn aansluitingen op de snelweg A7 en de N31 richting zowel Heerenveen/Leeuwarden en Groningen: Smalingerland ligt centraal in het noorden, de provincie Friesland of ten opzichte van Groningen en Leeuwarden. Een enkeling pleit wel voor een treinstation. Volgens veel respondenten is de afstand naar voorzieningen zoals winkels, school, sport- en medische voorzieningen kort.

WONEN

De inwoners zijn tevreden over hun woonomgeving: het is nog veelal rustig, volgens een respondent is er in de gemeente Smallingerland geen sprake van grootstedelijke problemen zoals overlast door burens of criminaliteit, de natuur is altijd dichtbij en het eerder aan bod gekomen voorzieningenniveau in de gemeente is op orde. Men vindt de wijken (vermoedelijk van Drachten) ruim opgezet, het woningaanbod in de gemeenten is goed en betaalbaar.

RUSTIG

De rust en de ruimte worden als zeer positieve elementen van het wonen in de gemeente gezien. Toch zijn er goede voorzieningen, stad en kernen hebben een kleinschalig, dorps karakter: veilig en overzichtelijk. De sfeer is goed, maar de rust en de ruimte blijven de meest kenmerkende eigenschappen van het wonen in de gemeente.

SOCIAAL

Het is gezellig wonen in de gemeente Smallingerland: de sfeer is gemoedelijk en vriendelijk. Veel mensen hebben goed contact met hun buren en zijn blij om in de buurt van familie te wonen. Andere wonen hun hele leven in de gemeente. Twee negatieve geluiden zijn er ook: een enkeling voelt zich alleen staan omdat men de taal niet spreekt en het gevoel heeft 'er niet tussen te komen'. Een ander omschrijft de mentaliteit als bekrompen. Daar staat ook weer allerlei positieve termen als relaxed, gastvrij, (goede) sfeer en zorgzaam tegenover.

WERK

Het aantal gegeven toelichtingen over werk is met 52 relatief klein. In het algemeen wordt aangegeven dat er voldoende werkgelegenheid in de gemeente Smallerland is. Omdat meerdere respondenten aangeven dat zij voor hun werk in de gemeente wonen of zijn gaan wonen is dit wel een oordeel van mensen die al in de gemeente werken. De bereikbaarheid komt terug, net als de centrale ligging waardoor men snel naar werklocaties elders kan reizen. Specifieke werkgevers die worden genoemd zijn Philips en een ROC.

VERKEER

De meest genoemde toelichting op het gebied van verkeer en vervoer is de goede busverbinding. De bereikbaarheid is een goed punt. Toch zijn er een aantal inwoners die aangeven dat de doorstroming op drukke momenten beter kan. Ook is er sprake van sluipverkeer door woonwijken dat moet worden geweerd/gereguleerd. Verkeersdrempels en rotondes worden door sommige respondenten minder positief gewaardeerd.

VRAAG 1: ANALYSE NAAR KERN

Inwoners van **Boonbergum** noemen Smallingerland een rustige, mooie gemeente. Dit geldt ook voor **De Wilgen**, maar ook een inwoner aangeeft dat de gemeente 'conservatief' is.

Volgens een inwoner is de groenvoorziening nergens zo mooi en goed als in **Drachtstercompagnie**. De omgeving is bosrijk en goed bereikbaar. Tegelijk is het rustig wonen in het dorp.

Drachten wordt vaak gepresenteerd als een stad die centraal is gelegen in de provincie, daardoor goed bereikbaar is, maar tegelijk ook nog rustig en groen is. Er zijn genoeg festivals en evenementen en meerdere inwoners noemen de recente invoering van de koopzondag als een positief punt. Meer negatieve geluiden zijn dat Drachten 'een dorp is dat graag een stad wil zijn'. Een andere inwoner vindt het centrum rommelig, hoewel de positieve geluiden over het feit dat Drachten veel voorzieningen heeft duidelijk prevaleren.

Houtgehage, Nijenga en **Opeinde** worden vooral als rustig en groen geclassificeerd. Er is nog ruimte in de nabije omgeving. Een inwoner van Nijenga is positief over de bereikbaarheid van de gemeente Smallingerland.

Een negatief geluid over verkeer in **Oudega** is dat de fietspaden slecht worden gevonden. Tegelijkertijd roemen meerdere inwoners van Oudega de rust en de natuur. Oudega is een 'lekker rustig dorpje'.

Respondenten uit **Rottevalle** vinden dat de gemeente Smallingerland goede voorzieningen heeft. De omgeving van het dorp is mooi, de infrastructuur is goed.

Smalle Ee is een heerlijke plek om te wonen met vrijheid en rust. Het dorp **Goëngahuizen** wordt door een inwoner een unieke plaats genoemd.

VRAAG 2

**HOE BESCHRIJF JE SMALLINGERLAND
AAN IEMAND DIE DE GEMEENTE NIET
(GOED) KENT?**

VOORZIENINGEN

Als aan de inwoners wordt gevraagd hoe zij Smallingerland aan iemand beschrijven die de gemeente niet (goed) kent, worden (aspecten van) aanwezige voorzieningen het vaakst genoemd. Het merendeel van de inwoners is daarbij positief gestemd en geeft aan dat zij de voorzieningen leuk en goed vinden. Alles is aanwezig en veel faciliteiten op cultureel- en winkelgebied zijn voorhanden. De meeste voorzieningen zijn volgens deze inwoners in de buurt te vinden. De inwoners die negatief gestemd zijn over de voorzieningen geven aan dat er niet veel voor jongeren is te doen en dat het een saai en minder sfeervolle gemeente is waar niet veel te beleven valt.

OMGEVING/LANDSCHAP

Diverse aspecten met betrekking tot de natuur worden genoemd, wanneer aan de inwoners gevraagd wordt de gemeente te omschrijven aan iemand die de gemeente niet (goed) kent. In grote meerderheid zijn de inwoners positief over de natuur: de combinatie van groen, water, bos en natuur in het algemeen wordt geroemd. Men vindt de eigen omgeving erg mooi. Het landelijke en waterrijke van het gebied wordt daarnaast ook genoemd en gewaardeerd. Enkele negatieve geluiden zijn dat er weinig losloopterreinen zijn voor honden en dat de vaarroute beter mag.

SOCIAAL

gezellig

open behulpzaam gastvrij actief gemoedelijk behoudend persoonlijk sociaal leuk gevarieerd levendig

vriendelijk

Als inwoners Smallingerland omschrijven aan iemand die de gemeente niet kent, dan worden begrippen als gezellig, gemoedelijk, vriendelijk, gastvrij en levendig genoemd. Smallingerland wordt omschreven als een gezellige gemeente met aardige mensen en leuke activiteiten. Een gemeente die klein genoeg is om persoonlijk te zijn. Negatievere associaties zijn onder meer 'saai' en 'stug'.

RUSTIG

Smallingerland wordt als een rustige gemeente omschreven waarbij er sprake is van ruimte en landelijkheid/weidsheid op het platteland. De inwoners ervaren de gemeente als relaxed en plezierig. Een enkele inwoner is ietwat negatiever gestemd over (aspecten) van rust doordat zij de gemeente eerder als saai ervaren.

BEREIKBAARHEID

goed bereikbaar
ligging toegankelijk treinverbinding A7 dichtbij
centraal

Smallerland wordt door de inwoners omschreven aan diegene die de gemeente niet (goed) kennen als een gemeente met een centrale ligging, welke goed bereikbaar en toegankelijk is. De gemeente bevindt zich dichtbij de A7 en de grote steden zoals Groningen en Leeuwarden. Een vaker gehoord negatief geluid over de bereikbaarheid betreft het ontbreken van een treinverbinding.

WONEN

Als een inwoner van Smallerlingland de gemeente moet omschrijven aan iemand die de gemeente niet kent, dan wordt het wonen als goed en mooi ervaren. Het is een leuke omgeving en een fijne gemeente om in te wonen. Het is er prettig en rustig. Enkele inwoners benoemen dat er goedkope huizen in de gemeente te vinden zijn.

VERKEER

Inwoners omschrijven de fietspaden en wegen als mooi. Er zijn veel fietsmogelijkheden. Volgens een inwoner zijn er weinig stoplichten en zijn de verbindingen in de kleine compacte gemeente goed. Een andere inwoner beschrijft de gemeente als goed bereikbaar en er is sprake van weinig files. Het blijft een gemeente die in ontwikkeling is en zijn er veel bouwplannen.

WERK

Als men Smallingerland omschrijft aan iemand die de gemeente niet kent, dan wordt het omschreven als een rustige gemeente met voldoende werkgelegenheid welke goed is voor ondernemers. Het is een mooie gemeente om te werken, waarbij er genoeg kansen zijn om werk te vinden (zowel binnen de gemeente als daarbuiten). Daarnaast is het een actieve gemeente: er is voor iedereen doelgroep een bedrijf/winkel. Ook wordt Drachten omschreven als een forensenstad, maar wel zonder eigen gezicht. Aspecten die met werk te maken hebben worden naar verhouding het minst genoemd, wanneer men Smallingerland aan iemand zou moeten omschrijven die de gemeente niet kent.

VRAAG 2: ANALYSE NAAR KERN

Levendig en afwisselend zijn twee kenmerken die inwoners van **Boonbergum** noemen als een manier om de gemeente Smallingerland te typeren voor mensen die de gemeente niet kennen. Uit de kern **De Tike** komen twee opvallende negatieve geluiden: 'geen aantrekkelijke gemeente' en 'weinig verbondenheid'. Deze inwoner zegt meer op Titjerkstradeel gericht te zijn.

Een inwoner van **De Veenhoop** noemt Drachten 'een uitgegroeid fabrieksdorp'. Toch prevaleren positieve omschrijven als het mooie landschap, gemoedelijk en rustig. Rustig is ook de meest genoemde positieve eigenschap onder inwoners van **De Wilgen**

Inwoners van **Drachten** vinden dat de gemeente alles heeft: er zijn veel voorzieningen, er is natuur, groen en rust. Negatievere geluiden zijn dat de gemeente saai wordt genoemd, en dat Drachten geen oude, historische binnenstad heeft. Smallingerland wordt ook mooi gevonden, toegankelijk met voor 'elk wat wils'.

Een opvallend geluid uit **Drachtstercompagnie** is dat de gemeente 'doet wat ze wilt'. Verder wordt de rust geroemd, en de goede voorzieningen. Tot slot valt op dat een inwoner aangeeft dat het voor ouderen steeds moeilijker wordt om in een dorp te wonen.

Vanuit **Houtgehage** worden de rust, gezelligheid en gemoedelijkheid van de gemeente genoemd. In Drachten is volgens inwoners veel te doen, hoewel iemand zegt dat je in de zomer niet naar de gemeente moet komen, omdat dan 'alle wegen open liggen'.

Een inwoner van Opeinde zegt dat Smallingerland de voordelen van landelijk wonen heeft, maar wel de faciliteiten van een stad. De gemeente is daarmee 'het beste van twee werelden. Waterrijk, groen en rustig zijn kenmerken die inwoners van **Oudega** specifiek noemen.

BIJLAGE: RESPONS NAAR KERN

KERN/PLAATS	AANTAL ENQUÊTES	RESPONS %
Drachten	507	58%
Oudega	32	4%
Boornbergum	28	3%
Drachtstercompagnie	25	3%
Opeinde	30	3%
Rottevalle	30	3%
De Wilgen	20	2%
Houtigehage	21	2%
Nijega	21	2%
De Tike	9	1%
De Veenhoop	12	1%
Goëngahuizen	2	0%
Smalle Ee	3	0%
NL overig	138	16%
Totaal	878	100%

Indien percentages niet optellen tot 100, heeft dit met afrondingsverschillen te maken.

Uitkomst **vervolgessie van gespreksronde "dorpen"** van 21 mei, **op 24 juni** (in gemeentehuis), opkomst 5 personen

Aan de hand van de drie onderwerpen (cultuurlandschap & natuur, de geschiedenis naar het nu, de sociaal/economische ontwikkeling) is in eerste instantie gezocht naar de onderlinge samenhang/de verbinding en de eventuele eigen kenmerken.

Uit het gesprek kwam naar voren dat de kreet "durf en turf" wel heel dicht komt bij waar het binnen Smallingerland om gaat.

Daarbinnen zijn er dorpen bij die van oudsher op het water waren/zijn georiënteerd en met een (vm) haven; zoals Smalle Ee, Oudega, Nijega, Opeinde, Rottevalle

Dorpen die meer op het bos zijn georiënteerd; Boornbergum, Kortehemmen en

Dorpen in het (huidige) singellandschap, zoals Houtgehage, Drachtster Compagnie.

Nu kan de verbinding vooral worden gezocht in de recreatieve, toeristische sfeer; Elk dorp met een eigen sfeer en een eigen geschiedenis. Het landschap, de ondergrond is de verbindende factor. Vooral dagrecreatie stimuleren door middel van koppeling bezienswaardigheden en arrangementen. Zoeken naar ondernemers die willen aanhaken.

Wij constateren dat de "durf" vooral tot stand komt of is gekomen door invloed van buiten; zoals bijvoorbeeld is gebeurd in de jaren 20 van de vorige eeuw binnen Drachten.

Wat verder wordt meegegeven:

- Het verleden levend houden; onder meer door het goed en breed wegzetten van bijvoorbeeld historisch kaartmateriaal
- Behoud en versterking basisvoorzieningen in de dorpen/kernen; levensvatbaarheid en haalbaarheid?
- Koesteren en soms versterken van historische kenmerken (havens, kerken, etc.)
- Het is nu onmogelijk om een visie af te geven voor elk dorp/elke kern
- Landbouw gekoppeld aan de specifieke landschapskenmerken; veenweidelandschap (waterstanden, wijze van landbouw bedrijven, voorkoming mest injecteren, etc)
Idem voor wat betreft het singellandschap; behoud en versterking van de houtwallen
Eigenlijk is het landschap niet meer HET landschap; straks is het Hegewarren gebied ook nog weg! Landschap = Fryske Gea.
- Versterking recreatie = nieuwe werkgelegenheid (o.a. Oudega) en woningbouw als aandachtspunt (rol corporaties?). Wordt gerelateerd aan de woonvisie binnen de gemeente Smallingerland.
- En de verbindingen zowel fysiek als dmv kunst (vb "vier de venen") icm scholen organiseren

Concreet:

Uitwerken "durf en turf" en Drachten als skûtsjes-stad en de Alde Feanen als poort
Voorbeeld van durf is het nieuwe De Leyen paviljoen in een sterk aan de ontvening gerelateerd landschap. Hier zou je het huidige landbouwregime/waterpeil ook op aan moeten passen. Waardoor het leven/de biodiversiteit wordt verbeterd.

Verdieping thema **identiteit en erfgoed**

De dorpen en het buitengebied; 21 mei 2019, opkomst 8 personen

Opgehaald tijdens kennismakingsronde:

- Eigenwijze volksaard; zelfredzaam
- Uniek landschap (fris, groen) en blijft boeien gedurende het hele jaar; behoud van belang
- De combinatie buitendorpen en vergezichten; veel groen en water (met name De Leijen)
- Groen en water
- Erfgoed (vb vm HBS; Smelnehûs)
- Sociaal; verschil in mienskip tussen dorpen en kern Drachten
- Drachten heeft geen hart
- Oudega is historische kern; daarom ook pleidooi voor meer oppervlaktewater bij de kern
- Parel is Aldegeasterdyk
- Zorg over leefbaarheid in de dorpen
- De veengrond is de basis van alles en dan de (menselijke) ingrepen/veranderingen; de boeren, de kloosterlingen, de ontveners, de industrie
- Aandacht voor het verdwenen dorp Klusewier
- Drachten belangrijk als werkomgeving en de voorzieningen
- De dorpen vooral om te wonen en
- Veel geschiedenis; o.a. de kerk/kerken en het grietman verleden
- De historie van de dorpen; tegelijkertijd veel verloren gegaan
- Belangrijk is Johannes Siebenga geweest (histoaryske Feriening De Pein)
- Woningen voor de jeugd tbv voorzieningen zoals de school
- De ziel is; iedereen gelijk, dus dorpen net zo belangrijk als Drachten = meervoudige ziel?
- De grutto als symbool voor inzetten op landschap/natuurkwaliteit en in het bijzonder
- Behoud boomwallen/singels
- Het agrarisch cultuurlandschap; het veenweidegebied, het singellandschap, de bossen; tegelijkertijd veel aangetast
- Elk dorp eigen identiteit; benoembaar?
- De verschillende landschappen
- Smallingerland nog de "originele" gemeentegrens; nog uit de tijd van de grietmannen en de verschillende kernen waar de grietman was gehuisvest
- De vele, verschillende religies

Verdiepingsdiscussie over:

- (Agrarisch) cultuurlandschap
- De geschiedenis
- De sociaal/economische betekenis

De uitkomst van de sessie 21/5 staat op onderstaande foto

Verdieping **Identiteit en erfgoed**

Drachten, 23 mei 2019, opkomst 17 personen

Opgehaald tijdens kennismakingsronde:

- De tegenstelling "leef" en "traditie"; voorbeeld jaren '20 vorige eeuw DaDa/De Stijl of het Thalenpark en meer recent de shared space ingrepen ten opzichte van de rest (= is veel van hetzelfde)
- De kracht van de dorpen; veel mooie plekken zoals de Leijen, de Smalle Ee, Goingahuizen en natuur in het algemeen
- Het agrarische cultuurlandschap en de verschillen
- De Skûtsjes icm recreatie en toerisme; het feit dat 12 van de 14 Skûtsjes in Drachten zijn gebouwd
- Meer oppervlakte/zeil water, meer watersport
- Meer evenementen; zoals met Skûtsjes en turf (wordt verschillende keren genoemd)
- Dé ziel komt voort uit het jaar 1200 de vorming van het klooster Smalle Ee en het Grietmanhuis irt de omgeving en
- De –verloren gegane- kern Klusewier (plus het verhaal van de man en de vrouw en de tunnel onder de Ee door)
- Ruwe diamant, maar veel leuke dingen
- Veel muziek korpsen en koren en muziekeducatie; bekende namen als Iris Kroes
- De mensen en de verhalen ; met name Leen een Fries
- De monumenten (Drachten en de dorpen) en het behoud, zoals het grietmanhuis Smalle Ee
- Het verhaal van Van Doesburg/Rinsema en De Stijl
- De bedrijvigheid (door de tijd) en de verschillen binnen Smallingerland
- Smallingerland/Drachten mag best wat minder bescheiden zijn (calimero effect)
- Weinig trots, maar wel oa een innovatiecluster
- Binnen Drachten mag je elkaar groeten, maar het hoeft niet
- Maak een "nieuwe ziel" door: 1. Nieuwe aanplant van fruitbomen, etc. en 2. Pas origineel straatmeubilair toe (voorbeeld haal over de hele wereld verschillende afvalbakken, bankjes,abri's naar Drachten)
- Introduceer in elke buurt/wijk een zogenaamde P O V A C (Publieke Oefenruimte Voor Analoge Communicatie)
- Alle dorpen met eigen kombord (is belangrijk)
- Het ontbreekt aan "verbinding" tussen alle dorpen en Drachten is de "slapende reus" (met uitzonderlijke evenementen ontwaakt Drachten; en dat mag best wat vaker)
- Ziel is ongrijpbaar, maar wel de turf en het turfverleden (ook voor vestiging)
- Tegenstelling (leef en traditie)
- Veel (voormalige) rijksscholen
- Roel Oostra ivm de vorming van De Lawei als cultuurcentrum
- Het landschap; hou de balans oud en nieuw in evenwicht
- Mooi voorbeeld; De vm industrieflat nu innovatiecluster
- Mensen van "buiten" weten vaak wel de ziel te vinden; het groen en het water/het landschap. Behoud er van is belangrijk

Verdiepingsdiscussie (in deelgroepen) over:

- Watersport/Skûtsjes en waterfront Drachten
- Kunst en Cultuur; eigentijds en leef
- Hoe verbinding tussen dorpen?

De uitkomst staat op (3) formulieren zie bijlage

Greatest Hits

De belangrijkste resultaten van de cursus

naam: Daenen Skirge hoofdstad van de wereld

De 3 beste ideeën

1. Meer buitenactiviteit

- water sport
- recreatief gebied

2. Hoors Samenspraak verbinden

- Skirge route
- Cultureel erfgoed
- Daar omheen

3. Skirge hoofdstad

- Meer buitenactiviteit
- Uniek erfgoed
- Het kan allemaal

Grappige ideeën

Belangrijke uitdagingen/ideeën

-
-
-
-
-

Belangrijke resultaten

-
-
-
-
-

Greatest Hits

De belangrijkste resultaten van de cursus

naam: Daenen Skirge hoofdstad van de wereld

De 3 beste ideeën

1. Meer buitenactiviteit

- water sport
- recreatief gebied

2. Hoors Samenspraak verbinden

- Skirge route
- Cultureel erfgoed
- Daar omheen

3. Skirge hoofdstad

- Meer buitenactiviteit
- Uniek erfgoed
- Het kan allemaal

Grappige ideeën

Levenswijzen bij de huizen

Belangrijke uitdagingen/ideeën

- Afgeuren + Zand uitwassen (Biedt op (reken))
- Schiedel + Grachtenhuis
- Plasterdoverstuit wapen.
- Skirge hoofdstad
- Verbinding met de huizen
- Grote huizenhuis

Belangrijke resultaten

- Huizen verbinden om betere plannen
- Verbinding
- Cultuur erfgoed (recreatie + taal)
- Het kan allemaal + huizen + huizen!
- Cultuur huizenhuis
- Verbinding met huizen

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Greatest Hits

De beste ideeën voor evenementen die er zijn

Kunst & Cultuur

De 7 beste ideeën

1 Povac / straatmeubelen

particulier ruimte
uniek (opbrengst)

ruimte geven
aan particulier
initiatief

→ landbouw /
cultuurhuis i.o.

2 Industriële landbouw

betreft
industrialisatie van
de boeren / tuinders
toerisme
betreft geven

De 7 beste ideeën

3
kunstwerken in
nieuwe veld
dingen die bloedposten
water vogels

Beleidsaanpak

- ruimte geven aan particulier initiatief
- creatieve partijen bij elkaar zetten en faciliteren

Beleidsaanpak

- er is veel mogelijk!
- wat ligt hieronder uit verleden?
- vergelijken met 20'er jaren
- Rijnsma's waren vrydenkers
- behoudt biolans die/nieuw zien/groen

© 2013 Greatest Hits

Greatest Hits

De beste ideeën voor evenementen die er zijn

Overname

Verbinding

Taenismat

Let on turf
Tour de
Smelne
Camps
monumentale
mooie prijs
1e dagelings
2e recreanten

elk dorp plek
eigen geheim
van
Smalingerland
- verhaal
- apps

Povac's
"Leugan bankjes"
lets met
Schooten

Leuke dingen
festival

Cive verstog
omroep frysland

meer erotis

© 2013 Greatest Hits

RESULTATEN BIJENKOMST DE LAWEI 26 NOVEMBER 2018

Dit hebben deelnemers op de keukentafellakens geschreven	Samengevat naar agendapunt
Alle beleid begint met gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid	Aandacht voor gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid
Belang van de samenleving gaat voor op het individuele belang	Aandacht voor algemene belangen samenleving
DUURZAAM RUIMTEGEBRUIK	
Wonen/werken in dezelfde plaats, lukt niet altijd (partners, verschillende werkgevers, je hebt mantelzorg voor ouders)	Wonen, werken, mobiliteit
Besef: alle bouw/infra/water die erbij komt, zorgt voor druk op resterende ruimte	Strategische planning ruimtegebruik
Druk op het platteland. Besef: water/infra/wonen heeft ruimte nodig	Strategische planning ruimtegebruik
Geluid: haal 't geluid van de snelweg weg => ander asfalt?	Omgevingskwaliteit (geluid, geur etc)
DUURZAAMHEID	
Energieopdracht: opschieten	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Mensen meer motiveren zonnepanelen te plaatsen	Opgave energieopwekking d.m.v.
Zonnepanelen, warmtepomp in/op scholen => nieuwe eventueel te bouwen school Vrijburgh	Opgave energieopwekking d.m.v. zonnepanelen
Bouwen: energetisch en duurzaam met subsidies van gemeente of lobby landelijk. wijkinitiatieven: zonnepanelen, collectoren, aardwarmte: maak betaalbaar!!! Corporatief.	Betaalbaarheid energiebesparende maatregelen
Duurzame energie => windmolens	Opgave energieopwekking d.m.v.
Zonnepanelen op daken	Opgave energieopwekking d.m.v.
Windmolens (kleine vorm)	Opgave energieopwekking d.m.v.
Hoe verder? Betrokken worden middels dorpsinitiatieven. Samen de schouders eronder (en delen in de vreugde en verdelen lasten)	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Als gemeente t.b.v. nieuwbouw de later hoger leggen dan de wettelijke eisen.	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Bestaande bouw langzaam uit faseren	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Verwacht voor de energietransitie gebruik te moeten blijven maken van de buizen van het gasnet => niet zomaar volschuimen/opruimen. Zoek naar benutting.	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Zonnepanelen op (grote) daken niet op lege weilanden / grote ruime waterpartijen	Opgave energieopwekking d.m.v. zonnepanelen
Energiecorporaties starten	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Stimulering energie maatregelen <lokale overheid>= niet belasten	Betaalbaarheid energiebesparende maatregelen
Energieneutraal wonen/werken, recycle afval, aardgas vrij: heeft sturend orgaan nodig => organisatie en financieel	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Geen mogelijkheid voor het plaatsen van een windmolen in het buitengebied	Opgave energieopwekking d.m.v. windmolens
Gaswinning en zakken van bodem	Gaswinning en bodemdaling
Tussenfase: biogas + waterstofgas via bestaand leiding netwerk	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Gezamenlijk van "gas af" => individueel lastig en inefficiënte keuzes => wat is in mijn wijk de beste optie? Verwacht van gemeente: informatie en regie op het gezamenlijk op te pakken	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Geen zonneweiden op gemeentegrond	Opgave energieopwekking d.m.v.
Geen zonnepanelen weiden vanwege bodemleven	Opgave energieopwekking d.m.v.
Gezamenlijke daken b.v. ligboxstallen voor zonnepanelen	Opgave energieopwekking d.m.v.

Subsidie voor startende woningbezitters voor duurzaamheid	Betaalbaarheid energiebesparende maatregelen
Het mag niet zo zijn als je zonnepanelen neemt hier later de rekening zelf voor krijgt	Betaalbaarheid energiebesparende maatregelen
Windmolens vergunning voor verlenen	Opgave energieopwekking d.m.v. Glasvezel
Glasvezel buitengebied	Opgave energieopwekking d.m.v. zonnepanelen
Grote daken vol zonnepanelen niet in de dorpen huis aan huis	Betaalbaarheid energiebesparende maatregelen
Overheid moet stimuleren met de energietransitie d.m.v. subsidie	Opgave energieopwekking d.m.v. Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Meer mogelijkheden bieden om windmolens te plaatsen	Gaswinning en bodemdaling
Bewoners informeren via de Breeduit en via dorpshuizen	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Stop gaswinning onder de gemeente	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
De gemeente staat achter de burger niet ertegenover	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Hulp bij financiën / facturen	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Medewerking van de gemeente en geen tegenwerking op gebied van vernieuwing	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Cultuurverschuiving in de hand werken waardoor er minder geconsumeerd wordt meer gedeeld en hergebruikt motiveren om meer groene keuzes te maken	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Hoe zorg je dat mensen met een kleine beurs meekomen met de transitie? Ondersteuning, samen sterk, financiële ondersteuning	Betaalbaarheid energiebesparende maatregelen
Hoe zorg je dat grote bedrijven geen misbruik maken van de onwetendheid van de gemiddelde burger? Mensen moeten niet het gevoel hebben dat ze iets opgelegd krijgen maar zelf een goede keuze kunnen maken. Meer flexibiliteit om zelf invulling te geven dan nu zo vaak het geval is.	Rol van de gemeente, behoefte aan informatie en hulp bij initiatief
Pionier projecten faciliteren; als voorbeelden: informatie hoe eerder, hoe beter. Rem van particuliere initiatieven af => ruimte geven. Naast eigen visie gemeente ook ideeën van buiten faciliteren.	Rol van de gemeente, behoefte aan informatie en hulp bij initiatief
Ergieneutraliteit 2050: faciliteren => aardgas af? Wijk + buurt + dorpsniveau (hoe doe je dat?)	Rol van de gemeente, behoefte aan informatie en hulp bij initiatief
Zorg: waar komt die kerncentrale?	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Redden we het met zon & wind?	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Overlast: horizonvervuiling en geluid	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Kans: waterstof	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Alle daken onder zonnepanelen: wie organiseert? Wie betaalt? Subsidie? Leningen? Warmtepomp centraal?	Betaalbaarheid energiebesparende maatregelen
Gemeente: initiërend, faciliterend, zelf goede voorbeeld geven (gem. vastgoed)	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Versnelling nodig: iedereen mee!	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Gemeente moet snel energiedrager definiëren zodat mensen niet afwachten. Voorlichting, gebouwen, laadinfra, mobiliteit, gratis parkeren voor EV's => landbouw => industrie en bedrijven, Energieraad met bewoners, Energie commissaris (onafhankelijk) voor de gemeente. Instrumenten: Bewustwording stimuleren, Financiën (gebouw gebonden financiering), Wetgeving (landelijk)	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Zorgen: is er wel draagvlak, bangmakerij, populisme, betaalbaarheid in transitie fase, gevolgen klimaatverandering	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave

Gemeente: regisseren, goede voorbeeld geven, sneller werken	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Informatie in dorpshuizen of per wijk (buurkracht) collectief vrijblijvend.	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
De gemeente: luisteren naar initiatieven vanuit de bevolking.	Rol van de gemeente, samenwerken en dorpsinitiatieven
Energie begeleiden, maar aan een dorpsgroep overlaten voor zonnepanelen (niet het grote geld naar energie cowhouse)	
Combinatie wind energie – zonne-energie	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Combinatie van wind/zon/aardwarmte	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Zonnepanelen waar kan/is nooit voldoende	Strategische aanpak duurzaamheidsopgave
Waterstof	Opgave energieopwekking d.m.v. energiebesparing
Windmolens en energieopslag in Smallerland	The Natural Step is een internationale non-profit organisatie gericht op het creëren van een duurzame samenleving. Geen
Warmte terugwin douche putjes	Opgave energieopwekking d.m.v. zonnepanelen
Samenwerken met gemeente Eindhoven (natural step, innovatie)	
Zonnepanelen op berg langs Drachtstervaart en kop van Haven	

ECONOMIE EN MOBILITEIT

Centraal Fryslân / it Fryske Paradyske	Dit is een concreet initiatief. Agendapunt: hoe omgaan met nieuwe initiatieven?
Ruimte voor economie => geen extra regelgeving	Derulering
Landbouw is motor van het platteland	Toekomst van de landbouw
Lokaal economisch transactiesysteem. Als standaard in Smallerland, voorbeeld "Bristol Pound".	Geen agendapunt voor Omgevingsvisie
Zoveel mogelijk mensen aan 't werk. Goed voor iedereen.	Werkgelegenheid
Plek van oude Aldi (tijdelijke) bij Folgeren (weg naar Oudega) veel ruimte voor HBO. Ook plek voor studentenhuizen.	Onderwijs
Duurzame economie – circulair	Circulaire economie
Duurzame bedrijven toekomstbestendig; werkgelegenheid/woongenot	Werkgelegenheid
Hiervoor zijn ambassadeurs/koplopers nodig	Onderwijs
Ook WO naar Drachten halen	Onderwijs
Uitkeringsgerechtigden: zet ze aan het werk!	Valt onder sociaal domein, is geen onderdeel van Omgevingsvisie
Kijk naar functies die niet bijdragen aan de maatschappij (uitkering, management functies) => en geef deze een basissalaris. Dit schijnt 40% te zijn (omdenken)	Valt onder sociaal domein, is geen onderdeel van Omgevingsvisie
Soms krijg je als je werkt, minder geld dan een uitkering.	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Maak economie duurzaam – circulair	Circulaire economie
HBO instelling?	Onderwijs
(kleine) bedrijvigheid in dorpen stimuleren voor leefbaarheid	Lokale economie
Smallerland moet zich economisch profileren. City branding: techniek?	Marketing
2e passantenhaven creëren voor grotere boten alla Prinsentuin, misschien kijken of de Slingepark vijvers ook betrokken kunnen worden voor kleiner boten (wel uitdiepen!)	Aantrekkelijke vaarverbindingen
Grotere winkels/restaurants is meer aantrekkelijkheid	Marketing
School (Hbo) + trein = meer jongeren => meer werk	Onderwijs
Reuring bij de passantenhaven	Aantrekkelijke vaarverbindingen
Zwemwater waar jongeren zomers in openbaar water kunnen zwemmen. Niet in de woonwijken want daardoor is er veel (geluids)overlast voor de omwonenden.	Voorzieningen voor jongeren

Landelijk festival Smalingerland vergelijkbaar met Oerrock in Ureterp. Zet Drachten landelijk op de kaart! (Bv. Simmerdeis verder uitbouwen)	Evenementen en festivals
- waar ga je slapen?	recreatie en toerisme
- financiën en programmering	recreatie en toerisme
- te duur om te bezoeken	recreatie en toerisme
Jongeren worden niet getriggerd door één evenement of festival, leven meer in het nu. Waar is het aanbod?	Evenementen en festivals
- Paintball of speelhal	voorzieningen voor jongeren
- Meer terrassen	voorzieningen voor jongeren
- Weinig te besteden	voorzieningen voor jongeren
HBO en WO in Smalingerland	Onderwijs
- Online onderwijs, betalen voor een diploma (coursera.com)	Onderwijs
- Huisvesting voor studenten en jongeren creëert aanbod in woningen, opleidingen.	Huisvestingsopgave
Samenwerken met innovatiecluster, haal de studenten hiernaar toe. Toelichting: niet perse nodig dat deze opleidingen naar Drachten komen, maar laat aan studenten uit bv. Groningen en Leeuwarden i.s.m. het Innovatiecluster duidelijk zien dat Drachten geweldige mogelijkheden biedt voor afstudeerstages e.d. Dan trek je de studenten en potentiële medewerkers ook naar je toe.	Onderwijs
HBO in Smalingerland	Onderwijs
Meer stages werk voor jongeren van de praktijk school	Onderwijs
Praktijkschool stageplaatsen	Onderwijs
Speelhal in Drachten	Levendigheid voor jeugd
Aantrekken werkgelegenheid	Werkgelegenheid
Zorg dat mensen plezier hebben in hun werk	Gezondheid
HBO in Smalingerland	Onderwijs
Spoorwegverbinding airport Lelystad – Groningen. Nu! Anders is Drachten straks vol met wonen. Met spoor: onderwijs hoger	Spoorverbinding Drachten realiseren
Spoorweg => behouden van jongeren/studenten	Spoorverbinding Drachten realiseren
Tip: stadsbus oke alle winkelcentra van Drachten/dorpen aandoet en verbindt met b.v. ziekenhuis, Lawei en bibliotheek.	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Spoorweg Drachten met of zonder Groningen	Spoorverbinding Drachten realiseren
Snelle spoorverbinding	Spoorverbinding Drachten realiseren
Station	Spoorverbinding Drachten realiseren
Koppelen vervoer – woonwijken	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Snelle spoorverbinding	Spoorverbinding Drachten realiseren
Verbindingen => zorg voor routes die de dorpen binnen Drachten koppelen en Drachten binnen de dorpen (Drachten in te zien)	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Openbaar vervoer in de dorpen (mobiliteit)	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Idee: elektrische busjes langs wijken en dorpen	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Openbaar vervoer dorpen moet beter	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Gemeente goed bereikbaar	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Verbinding Smalle Ee – Oudega over het water	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Mobiliteit in de dorpen	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Landbouwverkeer wordt te groot	Toekomst van de landbouw
Betere paden voor ouderen (scootmobiel)	Goede wandel en fietspaden: inwoners met beperking doen mee
Spoorverbinding	Spoorverbinding Drachten realiseren
Trein helpt bij aantrekkelijk maken.	Spoorverbinding Drachten realiseren
Kleinschalige infrastructuur, fietstaxi, beweging, interactie, verbinding.	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Burgum mobiel als voorbeeld	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Fietstaxi, leenfiets, witte fietsenplan, meerpersoonsfietsen	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
Beter en sneller OV	Bereikbaarheid en Openbaar vervoer

Trein / OV verbeteren – sneller
 Mobiliteit: betere verbinding voor fietsers en wandelaars tussen de gebieden rondom Drachten
 Q-liner is meestal niet toegankelijk voor: wandelwagens, buggy's en rollators (geen plaats, in sommige bussen leverde dit vier zitplaatsen op, te hoge instap) NB: op de overige buslijnen gaat dit wel prima! Op zondag: vrouw staat op van Knobelsdorffplein met wandelwagen. Moet naar de Trisken met de 304. Antwoord chauffeur: u moet nog één uur wachten, misschien lukt het dan wel!
 Intensiveren rechtstreekse verbindingen met Hanse (604), RUG, NHL Stenden
 Meer carpoolplekken
 Transferia met OV
 Toegankelijk OV
 Meer 130 wegen
 Zondags VRIJ parkeren
 Niet parkeren op het Raadhuisplein
 Ronde Zuiderdwarsvaart | Noorderdwarsvaart is een hele verbetering!
 Zebra bij Rabobank wordt niet gebruikt, fietsronde als wandelpad in gebruik
 Eigenaren kerkgebouw aan de Torenstraat: gevaarlijke situatie: fietsers moeten beschermd worden tegen zichzelf, rijden veel te hard in auto's ook. Oplossing: drempels? Misschien een wadi
 Meer 130 wegen
 Stadsbussen naar dorpen
 OV-fietsen
 HBO – trein – werk – wonen
 Trein: de jeugd kan dan in DTN wonen met bereik naar b.v. Groningen. Duurzamer, minder auto's op de weg.
 Op het van Knobelsdorffplein kun je als oudere reiziger, bij slecht weer, nergens zitten. Ja, hangen tegen een scheve balk onder een te smal afdakje.
 Meer ruimte voor recreatieve fietstochten, in en rondom Drachten
 Recreatie => Burmaniasloot doortrekken naar Burmania – Vrijburgh – Fennepark
 Subben
 Waterfietsen
 Surfen
 Gebruik maken van de vaart (denk aan horeca etc.)
 Meer toerisme naar Drachten
 Recreatie uitnutten
 Dreamshapedrachten.nl: it Fryske Paradyske (Vergelijkbaar met ...)
 Landelijk festival in Smalingerland
 Meer vertier voor de jeugd
 Wateractiviteiten voor jongeren
 Landelijk festival in Smalingerland

GEZONDHEID

Ruimte voor hangjongeren, leuke buitengebieden zoals in het Slingepark. Met sportattributen en water en bomen en een jeugdcentrum.
 Meer ruimte voor sociale en "stadsbindende" activiteiten. Een gelukkige ruimte is een sociale ruimte.
 Spreekuur wijken en dorpsbeheer

Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Goede fiets- en wandelroutes

Q-liner is een dienst van Arriva. Het verzoek aan deelnemer is om deze klacht bij Arriva te melden. Geen agendapunt.

Relatie HBO – trein – werk en wonen

Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Parkeerbeleid
 Parkeerbeleid
 Positieve feedback, waarvoor dank. Geen agendapunt voor Omgevingsvisie
 Dit is een melding over een concrete situatie, geen agendapunt voor Omgevingsvisie
 Tip is aan projectgroep doorgegeven, geen agendapunt voor Omgevingsvisie

Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Bereikbaarheid en Openbaar vervoer
 Relatie HBO – trein – werk en wonen
 Spoorverbinding Drachten realiseren

OV, openbare ruimte: ouderen en inwoners met beperking doen mee

Goede fiets- en wandelroutes

Sterke recreatieve verbindingen

Recreatie en toerisme
 Recreatie en toerisme
 Recreatie en toerisme
 Levendigheid rondom Drachtstervaart / in
 Recreatie en toerisme
 Recreatie en toerisme
 Dit is een concreet initiatief. Agendapunt:
 Evenementen en festivals
 dagrecreatie
 dagrecreatie
 Evenementen en festivals

Actieve jongeren: meer buiten en bewegen

Sociale en verbindende activiteiten in de openbare ruimte
 Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie

Huisarts op de dorpen	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Stimuleren AED cursus (gezondheidszorg is een basis)	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Wietplantages voor medische redenen	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Zorg in eigen dorp	Basisvoorzieningen in dorpen
Zorg voor oude mensen (in de dorpen is geen plek, voor eigen ouderen, men moet naar DTN)	Leefbaarheid in dorpen / ouderen
Landelijke thema's: eenzaamheid onder ouderen aandacht geven!	Sociale en verbindende activiteiten in de openbare ruimte
Sociale aspect mist	Sociale en verbindende activiteiten in de openbare ruimte
Asbest daken ondernemers (dus even niet de boeren) en particulieren helpen met vervangen, stimuleringsregeling	Asbest
Meer aandacht voor jongeren	jongeren
Onrust drugsoverlast in woonwijken door jongeren	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Drugsgebruik onder jongeren tussen 10 en 16 jaar. Wat doet de gemeente daaraan?	Hoe erg dit ook is. Deze problematiek valt onder het sociaal domein, en kunnen we geen onderdeel van Omgevingsvisie laten zijn.
Woonvoorziening ouderen, aangepaste woningen of appartementen niet betaalbaar.	Woningvoorraad, betaalbare en geschikte woningen
Contacten	Voorzieningen voor ontmoeting en sociale contacten
Toename alcoholgebruik jeugd 13 – 17 jaar => indrinken.	Hoe erg dit ook is. Deze problematiek valt onder het sociaal domein, en is daarmee geen onderdeel van Omgevingsvisie
Zorg voor jonge mantelzorgers	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Voeding/eerlijkheid	Bewustwording gezonde voeding
Sport	Gezonde leefomgeving
Voorlichting	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Mentale gezondheid	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie
Aantrekkelijke woonomgeving met veel wandelmogelijkheden vanaf de voordeur	Voorzieningen voor ontmoeting en sociale contacten
Fijnmazige structuur van wandelpaden, o.a. schelpenpaadjes, CO2 neutraal	Goede fiets- en wandelroutes
Focus op alledaags bewegen en gratis!	Gezonde leefomgeving
Sociaal contact / ontmoeting door bewegingsactiviteiten	Voorzieningen voor ontmoeting en sociale contacten
Sociale gezondheid; isolement / individuele samenleving sociaal contact. Ken je burens!	Voorzieningen voor ontmoeting en sociale contacten
Mentale gezondheid; lange wachtlijsten, verergering van klachten, dementie/verwarde mensen	Mentale gezondheid
Behoud van het ziekenhuis voor Smallingerland en de regio (zorg en werkgelegenheid)	Zorgvoorzieningen in nabijheid
Jonge meisjes hebben seks inruil voor drugs	Hoe erg dit ook is. Deze problematiek valt onder het sociaal domein, en kunnen we geen onderdeel van Omgevingsvisie laten

Multi probleem gezinnen, armoede	Hoe erg dit ook is. Deze problematiek valt onder het sociaal domein, en kunnen we geen onderdeel van Omgevingsvisie laten
15-16 jarigen toename alcoholgebruik/misbruik buiten de horeca (indrinken mix dranken)	Hoe erg dit ook is. Deze problematiek valt onder het sociaal domein, en kunnen we geen onderdeel van Omgevingsvisie laten
Overbelaste mantelzorgers	Dit signaal valt onder het sociaal domein, en kunnen we geen onderdeel van Omgevingsvisie laten zien.
Beschikbaarheid van een centrum/lokaal waar mensen elkaar kunnen ontmoeten	Voorzieningen voor ontmoeting en sociale contacten
Zorg(voorzieningen) huisarts + apotheek + wonen + zorg	Basisvoorzieningen in de dorpen
Persoonlijke ontspanning – bewegen: sportschool	Gezonde leefomgeving
Jeugd + seniorenvoorzieningen	Voorzieningen voor jongeren en ouderen
Onderhouden wandelpaden	goede fiets- en wandelroutes
Investeren in een gezonde generatie	Gezonde leefomgeving
Realiseren van een rookvrije omgeving	Gezonde leefomgeving
Groene woonomgeving in de laag sociale wijken	Gezonde leefomgeving
Bewegen in de openbare ruimte	Gezonde leefomgeving
Ontmoeting – sociaal contact	Voorzieningen voor ontmoeting en sociale contacten
Mooie en veilige fiets- en wandelroutes	Goede fiets- en wandelroutes
Bereikbare en betaalbare zorg	Valt onder sociaal domein, geen onderdeel van Omgevingsvisie

IDENTITEIT, ERFGOED EN CULTUUR

Waar is Drachten uniek in?	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Drachten is als Maxima voordat ze WA ontmoette	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Smallingerland te prestigie gericht	Gemeentelijke ambities, wat voor gemeente willen we zijn
Aandacht voor de historie/heden: landschap en bebouwing, voor eigen inwoners. De gemeente heeft geen ziel. Ook aandacht voor behoud historische bomen.	Visie op omgang met historische gebouwen, groen, landschapselementen bij nieuwe ontwikkelingen.
Mooie panden behouden/herstellen	Karakteristieke panden / herbestemming.
Drachtoloog leidt mensen hiertoe op zodat zij bezoekers kunnen vertellen over de historie en historische gebouwen in Smallingerland.	Verbeteren communicatie / bewustwording / informatie over historie van Smallingerland.
Opleiding geschiedenis/historisch wat te zien, wat is er nog?	Karakteristieke panden
Als je niet oplet loop je eraan voorbij in Smallingerland	Verbeteren communicatie / bewustwording / informatie over historie van Smallingerland.
Eventueel TIP inschakelen voor toeristen, scholieren, inwoners.	Karakteristieke panden
Erfgoed is niet zichtbaar, veel verloren afgebroken. Mooi voorbeeld wat er nog is: Drachtster Lyceum	Verbeteren communicatie / bewustwording / informatie over historie van Smallingerland.
Drachten heeft geen ziel	Karakteristieke panden
Eerst nadenken voordat je afbreekt, voorbeeld Ambachtschool, vml Tabaksfabriek.	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Zorgen om verlies gebouwen en de "verminking" daarvan.	Karakteristieke panden / herbestemming.
Maar ook straatbeeld v.b. Torenstraat liep vroeger in het verlengde van de Grote kerk er zit nu een kronkel in.	Karakteristieke panden / herbestemming.
	Cultuurhistorie

Oude boerderijtje Sanbuorren Kortehebben is weg, gebied + omgeving verloren.	Karakteristieke panden / herbestemming.
Drachten mist een ziel: sfeer mooie gebouwen, sfeervolle winkelstraat, het leeft niet.	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Als je hier woont zie je het niet, als je na lange tijd terugkomt zie	Karakteristieke panden / herbestemming.
Er is veel historisch groen in onze gemeente, maar helaas is daar niet voldoende aandacht voor.	Historisch groen, landschapselementen bij nieuwe ontwikkelingen.
Identiteit: eerst om tafel dan kijken wie de regie krijgt van het plan. Soms bij burger, soms bij gemeente.	Omgevingsgericht werken
Te groot voor een servet, te klein voor een tafellaken	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Wat moet Drachten worden? Definitie: Drachten binnen grenzen, Drachten binnen de regio.	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Sterke punt dat we dicht bij Groningen Leeuwarden liggen	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Zorgen m.b.t. erfgoed	Verbeteren communicatie / bewustwording / informatie over historie van Smallingerland.
Kans: Kijken naar nieuwe identiteit	Karakteristieke panden
Kans: Jongeren vaker podium bieden	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Kans: Gekke locaties dingen (broedplaatsjes)	Verbeteren communicatie / bewustwording / informatie over historie van Smallingerland.
Kans: Deze streek heeft dwaze identiteit	Karakteristieke panden
Kans: eigenzinnig	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Kans: Er is wel identiteit in de dorpen, niet minder in de wijken	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Belangrijk kenmerk heel actieve dorpen	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Veranderen: voortbouwen op wat je hebt => uitbreiden	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Veranderen: In gesprek met jongeren over het perspectief waar Smallingerland is ontstaan.	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Veranderen: Synergie ontstaat uit gemeenschappelijke factor (servet/tafellaken) kan kleinschalig.	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Drachten heeft geen ziel. Verdwijnen authentieke gebouwen => gevels laten staan als verbouwing noodzakelijk is. Bijv restaurant (balkon) kade / oude ambachtschool	Karakteristieke panden / herbestemming.
Erfgoed Skûtsjes meer aandacht voor	Cultuurhistorie
Is identiteit van Drachten niet aantrekkelijk genoeg?	Karakteristieke panden / herbestemming.
Alles in Drachten Smallingerland is het 'nét niet'	Karakteristieke panden / herbestemming.
Cultuur is luxe voor erbij; traditionele cultuur blijft wel, zoeken naar nieuwe cultuur, Lawei programmeert 50+	Cultuur
KLIMAATOPGAVE	
Waterberging + Meer waterpartijen opvangbekkens maken	Voldoende waterberging
Klimaatadaptatie => grondwaterstand	Klimaatopgave
Waterberging	Voldoende waterberging
Biodiversiteit (in de stad)	Biodiversiteit in bebouwd gebied
Biodiversiteit	Biodiversiteit
Tegeltaks! Verleiden, regelgeving. Rol van gemeente: verleiden,	Voldoende waterberging
Alleen maar leuk bestaat niet.	Keuzes maken, strategische visie
Groene tuin	Minder verstening, meer waterberging

Meer waterberging	Minder verstening, meer waterberging
Waterplein: dieren moeten ook verkoeling hebben!	Voldoende waterberging
Waterreservoirs maken, kan iedere inwoner zelf doen.	Voldoende waterberging
Klimaat beheers je niet in Smalingerland	Klimaatopgave
Waterberging voor droge tijden: bij heftige regenbui staat spui	Voldoende waterberging
Tegeltax! Verleiden tot groene tuinen => steenbreek nog meer	Biodiversiteit
Struik in de wijk, voor biodiversiteit! Niet alleen met bomen met Heestervakken!	Biodiversiteit
Meer wilde bloemenstroken voor vlinders bijen etc. => grotere	Voldoende groen en water in de wijk
Meer oppervlakte water	Biodiversiteit
	Voldoende waterberging
LEEFBAARHEID	
Grotere festivals met artiesten die óók populair zijn onder jongeren (grote rappers etc.)	Evenementen en festivals
Nieuwbouwwijk Vrijburgh: neem het Fennepark als voorbeeld in de verdere ontwikkeling.	Voldoende groen en water in de wijk
Meer bomen	Voldoende groen en water in de wijk
Ruimte Vrijburgh => kijk naar Fennepark => water, groen	Voldoende groen en water in de wijk
Friessociaalplanburo.nl er vertrekken tussen de 1500 en 2000 jongeren 16 -24 naar Leeuwarden – Groningen deze komen niet terug. Wat terugkomt zijn niet de studenten.	Aandacht voor jongeren die naar elders vertrekken / gaan studeren en niet terugkomen naar Drachten.
Let op vergrijzing! 60 is 40 jaar, 80 is 60 jaar	Vergrijzing en vitale ouderen
Alle dorpen: zelf eigen keuze in nieuwbouw per dorp. Zo blijven mensen in eigen dorp wonen.	Woningbouw in dorpen. Omgevingsgericht werken: bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed overleg met omwonenden /
Sociale woningbouw (wachtijd 6 jaar)	Huisvestingsopgave
Jongeren huisvesting	Huisvestingsopgave
Gedifferentieerde woonwijken => cohesie	Huisvestingsopgave
Mooie wijken b.v. Fennepark, maak ook Vrijburgh zo	Voldoende groen en water in de wijk
Woningmarkt => kwaliteit / differentiatie: match	Aandacht voor de match tussen de kwaliteit en de differentiatie bij woningbouw
Bouwen voor dorpen	Woningbouw in de dorpen
Sociale woningbouw	Huisvestingsopgave
Sociale woningbouw => prestige projecten teveel, vasthouden van jeugd. Voorbeeld Swetten => drie generaties, mix oud en jong, sociale eenheid, heel goed.	Vasthouden jeugd door meer diversiteit in woningbouwprogramma's
Speelbosjes, speeltoestellen in en nabij winkelcentrum	Actieve jeugd: meer buiten en bewegen
Leefbaarheid = ontmoetingsplek (cafe,mfc,sport), groene omgeving (ruimte, uitzicht), speeltuin in de buurt (kabelbaan, pannakooi, activiteiten (burendag), herbestemming leegkomende panden, tegengaan leegstand en verpaupering	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Goede treinverbinding, Voorzieningen in dorpen, Scholen, Openbaar vervoer, Sport, Ouderen bij de kinderen in, Cultureel centrum	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Versterk de dorpen	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Wonen jong + oud	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Basisvoorzieningen: school, buurthuis, supermarkt, winkels, regulier openbaar vervoer, snel internet, technologie, sociale samenhang versterken, thuis blijven wonen	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Leefbaar dorp, plek voor jong en oud, seniorenwoningen, basisschool, kinderopvang, bushalte	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Goede internetverbinding, telefoonverbinding, betaalbare en meer woningen voor starters en ouderen , OV	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen

School / dorps huis, Fietspad ds. Visscherwei / Houtige haagsterwei, Fietspad veiligheid,	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
De dorpen meer op de kaart brengen: Cultuur, Evenementen, in het grote geheel	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Drachten: neer stadsvermaak organiseren => Drachten = te groot voor mienskip => op wijkniveau	Leefbare wijken
Specifiek voor wijk de Swetten: nu aan de beurt voor upgrading cq herstructurering	Leefbare wijken
Dorpen: woningbouw activeren voor iedereen	Woningbouw in de dorpen
Voorzieningen terug naar de dorpen: zorg, scholen, sport, buurthuis	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Mienskip	Mienskip, samenwerken
Woningaanbod jong&oud huur en koop	huisvestingsopgave
Basisschool	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Goede busverbinding	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Woningtoewijzingsbeleid corporaties	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Sportvoorzieningen	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Fiets en wandelmogelijkheden	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Bedrijvigheid: kleinschalig	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Cultuur: evenementen Fryske Dei	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Sociale samenhang	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Drachten zuigt alles naar zich toe	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Pinautomaat dorpen mee laten tellen	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Vergrijzing tegengaan	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
School b.o. => jonge gezinnen trekken anders weg	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Verjonging	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Woningaanbod, ook sociale verhuur	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Snel internet	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Wijkcentrum => cohesie	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Passend woningaanbod ook voor ouderen	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Openbaar vervoer	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Grotere gymzaal	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Grotere locatie voor evenementen	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Veilige fietspaden	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Toegankelijkheid is prima (fietspaden en "ommetjes")	Goede fiets- en wandelroutes
Woningen in de dorpen	Woningbouw in de dorpen
Leegloop van dorpen	Leefbare dorpen
Min of meer ontvolking	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Ik zie het zo: Drachten (er is van alles), de Dorpen te weinig (te weinig), alle dorpen (rust!) maar wel de benodigde	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Jongeren huisvesting in bestaande panden (zuivelfabriek + vml boerderijen) niet alleen nieuwbouw	Aandacht voor hergebruik / herbestemming bestaande panden.
Zuivelfabriek Oudega herbestemmen (appartementen)	Aandacht voor hergebruik / herbestemming bestaande panden..
Leegloop in dorpen, te weinig woningen voor jongeren	Leefbare dorpen
Wonen in de dorpen is lastig; er zijn langzaam maar zeker geen voorzieningen meer.	Basisvoorzieningen in wijken en dorpen
Dorpen goeie basis, Drachten twijfelachtig hoe je het uit sociale context krijgt.	Identiteit van de gemeente (Drachten, dorpen en buitengebied)
Jeugd trekt weg, in dorpen is dat niet zo. Jeugd wil daar graag blijven. Er is niet voldoende huisvesting. Veel jeugd komt terug.	Jeugd
Dit is verschil tussen dorpen en Drachten.	
Woonwagenebewoners respecteren	Huisvestingsopgave
Leefbaarheid dorpen	Leefbare dorpen
Fiets- en wandelroutes door de gemeente (dorpen) intensiveren: de fiets gemeente!	Goede fiets- en wandelroutes
Slecht weer accommodatie voor jeugd	Passende voorzieningen voor de jeugd
Aanpak Trisken "getto status" moderniseren	Leefbare wijken

Meer reuring / spelen op kop Industriehaven (bij brandweer) voor de oudere jeugd; laser show Er wordt niet doelgroepgericht gebouwd Speciale doelgroepen worden over het hoofd gezien (zowel jongeren als ouderen) Kinderen huis al uit, twee-persoonshuishouding, geen tiny houses	Voorzieningen voor jongeren woningbouw 55+ woningbouw 55+ woningbouw 55+
Woningbouw voor doelgroep 55+. Alle voorzieningen op begane grond, alles boven is bonus. Geen enorme grote hele dure woningen Wijken zonder supermarkten en dorpen zonder voorzieningen, bijvoorbeeld: de Trisken Beheer buurthuizen: ruimte beschikbaar stellen om een kleine (dorps)winkel in elke buurt te openen? Aantrekkelijk maken van Drachten (school, trein, werk, woning)	Huisvestingsopgave Basisvoorzieningen in wijken en dorpen Ontmoeting en sociale netwerken prettige woonomgeving
Aanpak Trisken "getto" Fries Congres Centrum gebeurt niets Open zwemwater voor jongeren tussen 10-16 jaar niet in woonwijk (Drachtstervaart) Wijken zonder supermarkten Dorpen zonder basisvoorzieningen Duidelijke zwemplaats jongeren Trisken getto? Jaren leeg Spar, buurthuis. Aantrekkelijker maken. Buurt samen aanpakken! Rolstoel onvriendelijk zebra nieuwe busstation	Leefbare wijken aandacht voor gebruik gebouwen en Zwemplekken Basisvoorzieningen in wijken en dorpen Basisvoorzieningen in wijken en dorpen Recreatie Leefbare wijken
kleine dorpswinkel is fijn voor ouderen maar ook voor jongeren en mensen zonder auto. Voordeel: eerste levensbehoeften te koop in je eigen wijk en vergroot sociale contacten.	Inrichting openbare ruimte: inwoners met beperking doen mee Basisvoorzieningen in wijken en dorpen, geen agendapunt
Duidelijkheid rond water Oudega	Signaal is doorgegeven aan projectgroep
CO-CREATIE / OMGEVINGSGERICHT WERKEN	
Luisteren naar mensen die er niet zijn. interactief werken m.b.v./i.s.m. innovatiecluster overheid, ondernemers, burgers moeten samenwerken en iets alle inwoners betrekken, ook in creatie De school "Samen Kansrijk": ga in goed overleg met BAG viewer Drachtstervaart opnemen in postcodegebied. 4 jaar geleden tevergeefs een jaar om gevraagd van kastje naar muur	bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed Klacht is doorgegeven aan afdeling ict.
Samenwerking dorpsbelangen en gemeente is goed (raadsleden en regiomanagers) goed overleg. Alles begint met gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid. Betrek mensen en inwoners, bestraf ze niet wanneer ze dat niet kunnen. Solidariteit is het startpunt voor betrokkenheid.	Samenwerking Inwoners / belanghebbenden tijdig betrekken / participatie
Mensen moeten het mee oppakken b.v. winkel moet ondernemen oppakken.(in de dorpen) Gemeente kan alleen faciliteren + initiëren Mis asiëlzoekers bij deze bijeenkomst, hebben misschien frisse ... Door samenwerking andere gemeenten heel sterk worden. Samen moet het anders!	Initiatieven uit de samenleving. De rol van de gemeente bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed Samenwerking bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed overleg met omwonenden / meepraten
Mijn stem laten horen Iedereen ook eenzijdig begaafden, bij de maatschappij betrekken.	Initiatieven uit de samenleving Inwoners met beperking doen mee

Wijkniveau => grote lijnen in gehele wijk.	Maatwerk per wijk
Wijkaanpak belangrijk	Maatwerk per wijk
Luisteren naar de mensen waar je niets van hoort => moet je als gemeente moeite voor doen. Van welke groepen hoor je niets en dan actief benaderen.	bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed overleg met omwonenden / meepraten
Wijkraad => doorgeefluik	Maatwerk per wijk
Inwoners meer regie met oog voor integraliteit, niet teveel afbakenend.	Rol en verantwoordelijkheden inwoners
Dreamshapedrachten.wordpress.com	Dit is een concreet initiatief: Agendapunt:
Waar heen met ideeën en burgerinitiatieven? Er zijn ideeën zat en ook mensen die de handen uit de mouwen willen steken!	Initiatieven vanuit de bevolking faciliteren
Betrekken mensen bij beleid en bestraf ze niet wanneer ze dat	bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed
Samen plannen maken => aan de voorkant betrekken	bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed
'luisteren' ook naar de mensen waar je niks van hoort. Moet je als gemeente echt moeite voor doen. Huiskamer gesprekken => centraal huiskamer! door Smallingerland	bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed overleg met omwonenden / meepraten
Maken met de mensen, niet voor de mensen	bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed overleg met omwonenden / meepraten
Bijeenkomsten wat ingebracht wordt terugkoppelen, motivatie	Dienstverlening
Co-creatie => debat in een vroeg stadium	bij nieuwe ontwikkelingen tijdig in goed overleg met omwonenden / meepraten
Ontbijt (of ander moment) met de gemeenteraad	Afstand tussen inwoners en politiek
Pilots opzetten, goede terugkoppeling, wat gehoord?, hoe gaan we verder? => goed onderbouwen waarom wel/niet => tegengestelde belangen zijn goed om te delen.	Dienstverlening
Gemeente maakt verwachtingen niet waar in daden +	Dienstverlening
Één loket voor meldingen/ideeën/klachten => op wijkniveau praten	Dienstverlening
Gerichte vraag intern => terugkoppeling valt tegen	Dienstverlening
Handhavers mogen niets	Orde en veiligheid, geen agendapunt voor de Omgevingsvisie
De hal van het gemeentehuis in de "huiskamer" van Smallingerland veranderen. Interactie, gezelligheid, contact, uitwisselen van gevoelens, gedachten, informatie, geborgenheid, er mogen zijn, verbondenheid. Of in centrum een huiskamer voor meet-uns realiseren.	Dienstverlening
SMALLINGERLANDS PLATTELAND	
Gemeente wel agro minded	Toekomst van de landbouw
Stadslandbouw => leuk voor erbij	Functieverbreiding in het buitengebied
Behouden open landschap	Landschap
Economie op het platteland = landbouw	Toekomst van de landbouw
Meer recreatie op boerenland	Goede fiets- en wandelroutes
Zorg: ontbreken van weide vogels	Biodiversiteit / natuurbeheer
Minder jagen op wild, meer jagen op marters en roofvogels	Natuurbeheer
Ontsluiting landbouw => door dorp?	Toekomst van de landbouw
Weinig wild, wordt leeg "gevist"	Natuurbeheer
Tâgonkelikhyd, boargers fia paadsjes troch boerenlân. In overleg met boeren, doarp yn 't grien	Goede wandel- en fietsroutes
Gemeente wel actief op platteland	Rol gemeente
Biodiversiteit meer in boerenland	Biodiversiteit
Weidevogels	Biodiversiteit / natuur

Biodiversiteit !!! geen weidevogels meer door waterstand!	Biodiversiteit
Boeren enthousiaster voor maken => subsidie voor natuurmaatregelen.	
Minder jagen op wild zoals hazen / eenden e.d. Aan overschot zoals roofvogels / marters e.d. aanpakken	Natuurbeheer
Minder maaien door boeren => meer eieren komen uit (eieren krijgen geen kans om uit te komen)	Biodiversiteit / natuurbeheer
Er kan niet meer voortgeplant worden door dieren die afhankelijk zijn van weideland.	Biodiversiteit / Natuurbeheer
Minder bemesting	Toekomst van de landbouw
Bossen moeten beter onderhouden worden door staatsbosbeheer	Natuurbeheer

|

Omgevingsvisie Smallingerland Wat vinden inwoners?

Inhoud

Omgevingsvisie Smallingerland: Wat vinden inwoners?	1
De rode draad.....	2
De thema's	4
Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen	4
Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen	4
Gezonde en veilige leefomgeving	5
Landschap.....	6
Wonen in dorpen en wijken	7
Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis.....	8
Biodiversiteit en klimaat.....	9
Voedsel en landbouw	9
Sociaal/mienskip/welzijn.....	11
Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen).....	12
Blanco	13

Bijlage I

Bijlage II

Omgevingsvisie Smallingerland: Wat vinden inwoners?

In mei en juni van 2019 hebben inwoners van gemeente Smallingerland, als onderdeel van de verkenningsfase, meegedacht over de te formuleren omgevingsvisie. Dit gebeurde tijdens zes bijeenkomsten, verspreid over de gemeente: drie in de dorpen en drie in Drachten. Eerder, in het najaar van 2018, vond de startbijeenkomst voor de omgevingsvisie plaats in de Lawei. Daar lieten inwoners de gemeente weten wat voor hem belangrijke thema's voor de omgevingsvisie zijn. De opbrengst van die bijeenkomst vormt de basis van de afgelopen zes bijeenkomsten.

> Lees meer over het proces om te komen tot de omgevingsvisie in bijlage I.

Variatie

Er kwam een verscheidenheid aan inwoners op de bijeenkomsten af: jong en oud, 'import' en 'eigen', werkend en gepensioneerd. Ook het informatieniveau verschilde. Zo had de ene deelnemer al duidelijke ideeën over waar de gemeente zich de komende tijd op moet richten en was de ander vooral nieuwsgierig. Al met al hebben zo'n 70 inwoners de zes bijeenkomsten bezocht. De bijeenkomsten vonden plaats in Opeinde, Rottevalle, Boornbergum, De Drait, De Wiken en Noordoost.

Foto: Bart Lindenhovius

Omgevingsvisie

Door de bijeenkomst te starten met een uitleg over de omgevingswet, de omgevingsvisie en het proces om tot een omgevingsvisie te komen (zie bijlage I), konden de deelnemers goed geïnformeerd het gesprek aangaan. De uitleg werd gewaardeerd: "Zo weet ik beter wat de bedoeling is. We gaan het over de toekomst hebben, op een hoger niveau." Daarnaast droeg een kort voorgesprek met de deelnemers, over wat er speelt bij hen in de buurt, bij aan een goede gezamenlijke start.

Elf thema's

De basis van de bijeenkomst werd gevormd door elf themakaarten, waarvan één blanco. Deze thema's zijn gebaseerd op de inbreng van de bijeenkomst in de Lawei. De thema's waren: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienschap/welzijn en Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen). Na het bespreken van de thema's zijn de deelnemers in groepen uiteen gegaan om een Top 5 te maken van de voor hen belangrijkste thema's. Daarbij gaven zij aan waarom juist die thema's belangrijk zijn en welke zorgen zij daarbij hebben. Hiervoor werd een praatplaat gebruikt (zie bijlage II).

Resultaat

Er werd enthousiast met elkaar van ideeën gewisseld, goed naar elkaar geluisterd en uiteindelijk kwam elke tafel altijd tot één gedragen blauwdruk voor de omgevingsvisie. Daarbij was er zowel ruimte voor concrete eigen ervaringen als ideeën over de verre toekomst. Als er meerdere tafels waren, werden de Top 5's vervolgens met elkaar gedeeld en toegelicht. Inwoners gingen met een goed gevoel naar huis: er werd nog even nagepraat en de organisatie werd bedankt.

De rode draad

De bijeenkomsten hebben veel informatie opgeleverd. Elke Top 5 was uniek. Hoe een Top 5 er precies uitzag, had ook te maken met wat er in de omgeving speelt. Tussen de verschillen door, zijn er een aantal rode draden te ontdekken. Wat zijn de belangrijkste opbrengsten van de bijeenkomsten, als we naar het geheel kijken?

Draad 1: Samenhang

Zodra inwoners de 11 themakaarten onder ogen kregen, werden steevast twee dingen gezegd: "Alles is belangrijk" en "Het hangt allemaal met elkaar samen". Deze eerste reacties verdwenen gedurende de gesprekken wat meer naar de achtergrond: het werd gemakkelijker om keuzes te maken en prioriteiten aan te geven. Toch bleef het soms lastig om thema's los van elkaar te zien en werd de gevoelde samenhang meerdere keren opgenomen in de Top 5. Bijvoorbeeld door thema's naast elkaar te leggen.

Verschillen

De samenhang ziet er niet altijd hetzelfde uit. Het zijn steeds andere thema's waartussen een nauw verband wordt gevoeld. Bijvoorbeeld tussen *mienskip* en biodiversiteit en klimaat, *mienskip* en wonen en wonen en voorzieningen. In principe hebben alle thema's natuurlijk met elkaar te maken. Dat is ook een onderliggende motivatie om te komen tot de omgevingswet. Uit de verschillende Top 5's blijkt dus dat de nadruk van die samenhang steeds ergens anders wordt gevoeld.

Overkoepelend thema

Het komt ook voor dat thema's een overkoepelende status krijgen. Deze thema's zijn dan een randvoorwaarde voor de ontplooiing van de andere thema's of een soort standaard om de plannen voor andere thema's aan te toetsen. Een voorbeeld hiervan is dat alle ontwikkelingen worden getoetst op de invloed op of bijdrage aan een gezonde en veilige leefomgeving.

Aandacht voor de samenhang

De aanwezigheid van verschillende samenhangende thema's laat zien dat het belangrijk is om in de omgevingsvisie oog te hebben voor die samenhang. Dat kan het lastig maken om een heldere omgevingsvisie te schrijven, waar duidelijke (beleids)plannen uit kunnen voortvloeien. Het kan dan helpen om te kiezen voor een één tot drie hoofdthema's. Die thema's laten zien waar de gemeente Smallingerland op inzet. De andere thema's kunnen aan deze hoofdthema's worden opgehangen: Hoe gaan we aan de slag met een bepaald thema? Wat willen we bereiken? Doen het gestelde doel, de uitwerking en de gevolgen daarvan recht aan de gekozen hoofdthema's? Zo'n focus helpt bij het schetsen van een toekomstbeeld en het maken van keuzes.

Foto's: Bart Lindenhovius

Draad 2: Sociaal versus ruimtelijk

Van een afstand bekeken, kunnen de thema's worden opgedeeld in ruimtelijk en sociaal. Tijdens de bijeenkomsten werd met die tegenstelling gespeeld. Wat is het meest belangrijk? Waar begin je mee?

Overlap

De samenhang tussen de thema's, zoals hierboven omschreven, laat al zien dat die scheiding niet zo strikt is. Veel thema's hebben zowel ene ruimtelijke als een sociale component. Deelnemers spelen ook met de wisselwerking tussen het sociale en het ruimtelijke. Maakt het sociale de ruimtelijke doelen mogelijk of is dat juist andersom?

Voor de ene inwoner begint een vitale en prettige leefomgeving bij het ruimtelijke aspect, zoals geschikte woningen, voorzieningen en biodiversiteit. Andere inwoners stellen dat juist het sociale aspect van de samenleving het behalen van ruimtelijke successen mogelijk maakt: "Als *mienskip* moet je het samen doen. Als je samen niet de handen uit de mouwen steekt, kom je nergens."

Draad 3: Invloed gemeente

"Maar... In hoeverre heeft de gemeente hier invloed op?" Aan verschillende tafels werd deze vraag gesteld. Heeft de gemeente wel iets te zeggen, of moet je eerder naar Het Rijk of de provincie kijken? Of is het niet aan de gemeente om een onderwerp op te pakken, maar meer iets voor de inwoners zelf? Volgens inwoners is dit een belangrijke vraag voor het maken van een omgevingsvisie. Want als je geen invloed (of verantwoordelijkheid) hebt, moet een thema dan wel in de omgevingsvisie worden opgenomen? Een andere insteek is: als je geen invloed hebt, kun je kijken wat je moet doen om toch invloed te krijgen.

Draad 4: Verschil dorp en wijk

Het is niet ongebruikelijk om te verwachten dat er verschillen zijn tussen de dorpen en wijken, wat betreft welke thema's er belangrijk worden gevonden. Uit de zes bijeenkomsten in gemeente Smallingerland blijken geen grote verschillen. Daarnaast verschillen de Top 5's ook tussen de dorpen en wijken onderling.

Toelichting: Waarom komen de deelnemers vandaan? Foto: Bart Lindenhovius

De thema's

Alle elf thema's passeerden de revue en er ontstonden in totaal acht Top 5's. Wat werd er over de thema's gezegd? Wat maakt ze belangrijk en waar maken inwoners zich zorgen over? Deze paragraaf geeft een beknopte opsomming van wat inwoners over elk thema vertellen. Daaronder staan de geuite zorgen van de inwoners op een rij.

De meest en minst populaire thema's

Op basis van de plaatsing van de thema's in de Top 5's zijn er drie meest en drie minst populaire thema's te benoemen.

Meest populair

1. Gezonde en veilige leefomgeving
2. Samenleving/Mienschap/Welzijn
3. Biodiversiteit en klimaat

Minst populair

1. Voedsel en landbouw
2. Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen
3. Landschap en Wonen in dorpen en wijken

Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen

Dit thema staat in vijf van de acht Top 5's, meestal ergens halverwege. Op dit moment zijn de voorzieningen in Drachten en in de dorpen goed geregeld. Daar mag de gemeente best trots op zijn.

“Voor een vitaal dorp moet je plekken hebben om elkaar te ontmoeten.”

Kijkend naar de toekomst, spelen voorzieningen een belangrijke rol. Voorzieningen zijn nodig om prettig te leven, te wonen, te werken en elkaar te ontmoeten. Voor de dorpen is vooral dat laatste belangrijk. Dorpen zien een belangrijke rol van voorzieningen voor de vitaliteit van het dorp en de *mienskip*. In de dorpen zouden dan ook een aantal voorzieningen moeten blijven. Winkels zijn dan minder belangrijk, vanwege de (toenemende) mogelijkheid van bezorging.

- > In hoeverre kunnen voorzieningen in het dorp blijven bestaan? In hoeverre speelt de concurrentie van grote kernen en het internet daarin een rol?
- > Het is belangrijk dat er in een dorp voldoende plaatsen zijn en blijven waar men elkaar kan ontmoeten, zoals een sportvereniging of een school. Als die plaatsen er niet zijn, kun je het op een creatieve manier organiseren. Bijvoorbeeld in een ander dorp.

Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen

In alle Top 5's komt het thema Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen terug: zowel bovenaan, onderaan als in het midden. Volgens de inwoners heeft het thema een duidelijke link met andere thema's, als werkgelegenheid, *mienskip*, landschap, klimaat/duurzaamheid, wonen en een gezonde en veilige leefomgeving.

Een goed netwerk voor openbaar vervoer maakt het mogelijk dat mensen in Smallingerland in het algemeen, maar ook vooral in de dorpen, prettig kunnen wonen en werken – met oog voor het klimaat, duurzaamheid en een gezonde en veilige omgeving. Geschikte fietspaden zijn ook genoemd, omdat die een andere vorm van woon-werkverkeer kunnen stimuleren. Om het landschap te ontsluiten, gezond en veilig te leven en elkaar te ontmoeten, zijn goede fiets- en wandelverbindingen belangrijk.

“Het is duur en er zijn te weinig faciliteiten.”

Inwoners zijn niet altijd enthousiast over hoe het openbaar vervoer is geregeld in gemeente Smallingerland: “Het is duur en er zijn te weinig faciliteiten.” De bereikbaarheid van kernen in Smallingerland en ver daarbuiten (denk: Amsterdam) kan beter. Ook is aandacht voor de A7 nodig: “Die is vaak veel te druk en iedereen zit alleen in de auto. Het is geen houdbare situatie.” De fiets- en wandelpaden zijn vaak naar tevredenheid, maar blijft dat ook zo?

- > De toegangswegen naar dorpen zijn vaak smal en niet veilig. Het zijn lokale knelpunten die levendige dorpen in gevaar brengen. Er wordt al aan gewerkt, maar dit aspect verdient de aandacht.
- > Het idee is dat de wandelpaden op het platteland worden bedreigd. Dat komt doordat ze verschillende eigenaren hebben zoals de gemeente, Staatsbosbeheer, Wetterskip Fryslân en particulieren. Het komt voor dat particulieren delen van paden in eigendom krijgen en dat deel dan sluiten.
- > Betere (snel)fietsroutes voor woon-werkverkeer zijn een goede optie voor de toekomst, zeker als je kijkt naar duurzaamheid en de energietransitie
- > De A7 wordt alleen maar drukker. Hoe zorgen we ervoor dat dat wordt opgelost/voorkomen?
- > Wat betreft mobiliteit gaat er in de toekomst veel veranderen. Daar moet tijdig op worden ingespeeld. Voorspellen van de ontwikkelingen is echter lastig. Hoe pak je dat aan?

Gezonde en veilige leefomgeving

Verschillende Top 5's beginnen met het thema Gezonde en veilige leefomgeving. Dit thema wordt ook wel een basis of voorwaarde voor de ontplooiing van andere thema's genoemd, zowel ruimtelijk als sociaal. Het is dan ook een breed thema. Denkend aan een gezonde en veilige leefomgeving, hebben inwoners het onder andere over agrarisch verkeer door de dorpen, de bereikbaarheid van ziekenhuizen, de mogelijkheid om te bewegen, recreatie, handhaving, thuiszorg én een inclusieve samenleving.

“Eigenlijk moeten alle thema's op een 'gezonde en veilige' manier tot uitvoering komen.”

De leefomgeving in Smallingerland is in principe best gezond en veilig, hoewel dat wel verschilt tussen de dorpen en Drachten. Het is belangrijk om te behouden wat er is, maar er zijn ook verbeteringen mogelijk.

- > De brandweer, politie en ambulance moeten het gebied goed kunnen bereiken. Dit speelt vooral voor afgelegen dorpen.
- > De toename van verkeer kan gevaarlijke situaties opleveren. Dan gaat het met name om agrarisch verkeer.
- > Zorg wordt in de toekomst naar verwachting meer aan huis geleverd, maar niet alles is beschikbaar in de dorpen (bijvoorbeeld 24-uurs zorg). Dit vraagt ook wat van de woning: is deze geschikt voor een zorgsituatie?
- > Als je het hebt over inclusiviteit, worden veel 'inclusiviteits-maatregelen' bedacht door mensen die al heel goed meedoen in de maatschappij. Wanneer juist mensen die van inclusiviteit profiteren daar aan mee doen, realiseer je écht goede oplossingen.
- > Om te behouden wat er is, is actief beleid belangrijk en kan handhaving nodig zijn. Een actief beleid is belangrijk omdat het thema erg breed is en betrekking heeft op veel verschillende zaken en ontwikkelingen: "Als je goed zicht wilt hebben op wat er nodig is, moet je er actief mee bezig zijn."
- > Wanneer verbeteringen nodig blijken, zoals het geval is voor het (fiets)verkeer, is het belangrijk dat de gemeente luistert naar de behoeften en ideeën van inwoners. Nu is de ervaring dat er wel eens beslissingen worden genomen, die niet overeenkomen met de ideeën van inwoners. Het advies is: Ga regelmatig met inwoners in gesprek om te vragen of de goede dingen worden gedaan en of die goede dingen goed worden gedaan. Als voorbeeld wordt de schouw op de fiets met raadsleden en de wethouder genoemd.
- > Of de omgeving gezond en veilig kan zijn, ligt ook voor een gedeelte aan de normen en waarden van mensen. Ook opvoeding wordt daarbij genoemd. Er wordt verwezen naar hoe fietsers zich in Drachten gedragen: "Die zijn soms best asociaal."
- > Juist in de kwetsbare wijken spelen de thema's Gezonde en veilige leefomgeving en Sociaal/mienschap/welzijn een rol. Hierin is nog winst te behalen. Hoe doen we dat?
- > Hoe belangrijk het streven naar gelijkwaardige normen en wederzijds respect ook is, in bepaalde situaties, zoals geluidsoverlast, is handhaving nodig. Dat gebeurt op dit moment niet altijd naar tevredenheid. Wat meer controle en verplichtingen kunnen helpen om vrediger samen te leven en structuur aan te brengen.

Landschap

In vijf van de acht gevallen staat Landschap in de Top 5. Eén dorp zet Landschap zelfs op één. Landschap wordt vooral gelinkt aan het klimaat, de energietransitie en biodiversiteit. Het landschap van gemeente Smalingerland is uniek en heeft veel te bieden. Het gevaar is dat dit landschap onder druk komt te staan door ontwikkelingen op de andere thema's, zoals zonneweides, nieuwe woningen en de landbouw. Oog voor behoud van het landschap is belangrijk, maar zet het landschap niet op slot. Het is niet de bedoeling dat het landschap ontwikkelingen tegenhoudt. Maar wees wel scherp op de inbreuk die ontwikkelingen (kunnen) maken op het landschap.

"Zet het landschap niet op slot, maar let wel op."

- > Het landschap is kwetsbaar. De afgelopen tijd is er al veel veranderd aan het landschap in de provincie. Dat gebeurt vaak ongemerkt en geleidelijk. Het is goed om daar wat meer op te letten en beslissingen die impact hebben op het landschap wat beter af te wegen. Een ander geluid: "Het is maar een klein gedeelte van het landschap en een goede infrastructuur levert ook voordelen op voor de dorpen"

- > Infrastructuur die het landschap ‘vervuilt’ is in de toekomst minder nodig. Thuis werken wordt voor veel beroepen steeds gebruikelijker. Dat geeft een mogelijkheid om anders met het landschap om te gaan. Maken we daar ook gebruik van?
- > De grootschalige landbouw en de bedreigde biodiversiteit hebben ook gevolgen voor het landschap. Dat zijn belangrijke thema’s die vragen om goede beslissingen.

Wonen in dorpen en wijken

Het thema Wonen in dorpen en wijken komt in bijna alle Top 5’s terug. Een belangrijk thema, want als het aangenaam wonen is, is het ook aantrekkelijk om te blijven wonen in gemeente Smallingerland. Voor aangenaam wonen is het nodig dat er voldoende geschikte woningen voor alle doelgroepen zijn, ook in de dorpen. Dat is ook gunstig voor een vitale leefomgeving, waar verschillende doelgroepen samen leven.

“Mensen wonen ergens omdat het prettig wonen is en niet per se vanwege de nabijheid van het werk.”

Met een goede woning alleen kom je er niet: de *mienskip* is ook belangrijk. Daarnaast wordt ook de link met werkgelegenheid genoemd. Aan de ene kant is het een idee om wonen en werken te combineren. Aan de andere kant zeggen inwoners dat de link tussen wonen en werken tegenwoordig minder duidelijk is en dus ook minder belangrijk. Bijvoorbeeld vanwege de toenemende digitalisering. Voor de toekomst zijn er uitdagingen op het gebied van wonen. Daarin wordt ook verwezen naar uitdagingen op het gebied de energietransitie en vergrijzing. Flexibele woningen, die kunnen worden aangepast aan de bewoner, kunnen een uitkomst zijn.

- > Er zijn niet voldoende geschikte woningen voor een vitaal en divers dorp. Dan gaat het vooral om woningen voor ouderen en starters. Onvoldoende geschikte woningen kunnen de vitaliteit van het dorp bedreigen. Voor een vitaal dorp is een gemêleerde gemeenschap belangrijk. Hoe krijgen we dat ook in de toekomst voor elkaar?
- > Hoe worden huurwoningen toebedeeld? Is daarbij oog voor de leefbaarheid in de dorpen? En hebben woningcorporaties wel het juiste beeld van de behoefte onder haar huurders?
- > Doordat ouderen langer thuis blijven wonen, komen deze huizen niet vrij voor jongere generaties. Ouderen die wel tijdig willen verhuizen, kunnen geen geschikte woning vinden. Zij zoeken vaak een kleine woning, maar geen flat. Daardoor stagneert de woningmarkt. Op ten duur zullen de grote woningen in een golf vrijkomen. Kunnen mensen deze woningen dan nog wel betalen? Zijn deze woningen dan nog wel aantrekkelijk? De doorstroom moet op gang worden gebracht. Dat kan door woningen flexibeler te maken of flexibele woningen te creëren. Deze flexibele woningen zijn geschikt voor verschillende bewoners. Het beeld is dat zulke woningen beter geen flats van drie of meer woonlagen kunnen zijn, maar gemoedelijke kleine(re) woningen.
- > Veel ouderen voelen de urgentie om de woning aan te passen te laat. De woningen worden dan niet of amper aangepast zodat zij daar lang(er) op een gezonde en veilige manier in kunnen wonen.
- > In de toekomst zijn flexibele woningen nodig. Dit zijn woningen die voor verschillende doelgroepen geschikt zijn en aangepast kunnen worden aan wat de nieuwe bewoner nodig heeft. Hoe krijgen we dat voor elkaar? Wat is daar voor nodig?

- > Wanneer er meer mensen van buiten het dorp in het dorp komen wonen, is dat een risico voor de sociale cohesie. Daarin speelt het dorp zelf ook een rol: Als je meer aandacht voor elkaar (en nieuwe mensen) hebt en samen met elkaar leeft, trek je ook mensen aan die dat willen. Dan doen mensen eerder mee. Hoe borgen we de sociale cohesie in de toekomst, met het oog op inwoners van buitenaf?

Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis

De energietransitie is een thema binnen de omgevingsvisie. In zeven van de acht Top 5's komt het thema terug. Hoe dan ook zal er, als je het over de toekomst hebt, gekeken moeten worden naar de energievoorzieningen in gemeente Smalingerland. Als de energievoorziening niet op orde is, is er dan later nog wel een leefbaar Smalingerland?

“Hoe wordt de opgave gerealiseerd en wat is de rol van de gemeente?”

Het thema wordt vaak in één adem genoemd met Biodiversiteit en klimaat, maar ook de thema's Voedsel en Landbouw en Landschap komen voorbij. Ook binnen het thema wonen speelt het energievraagstuk: Hoe worden alle woningen beter ingericht op de energieopgave? Verder spelen zaken zoals de inpasbaarheid in het landschap, de passende houding (afwachtend of innovatief) en de rol van de gemeente.

- > Niet iedereen is er aan toe om bezig te zijn met de energietransitie. Mensen die uitdagingen op andere gebieden hebben, zoals geld, wonen en gezondheid, komen er niet aan toe. Hoe krijg je deze mensen toch mee? Hoe kun je hen faciliteren?
- > Wat is de rol van de woningcorporatie? Zet de woningcorporatie wel voldoende in op de energietransitie?
- > In hoeverre kan een gemeente écht wat doen op het gebied van de energietransitie. En hoe doet de gemeente dat dan? Gaat het dan om het stimuleren van inwoners? Of om het maken van regels? Of om het zelf uitvoeren van grotere projecten? En wat is de rol van het Rijk? Zou het Rijk niet meer verantwoordelijkheid moeten nemen en wat betekent dat voor de mogelijkheden van de gemeente?
- > Informatie en bewustwording zijn belangrijke speerpunten, als het gaat om het teweeg brengen van veranderingen op het gebied van biodiversiteit, klimaat en energie. “Als je het hebt over grote opgaven en toekomstbeelden, begrijpen veel mensen dat niet en vinden ze het lastig om daarin mee te gaan.” De omslag daarin kan van hogerhand gefaciliteerd worden, door in te zetten om het informeren van inwoners. Elkaar er onderling op aanspreken, is weinig effectief, is de ervaring.
- > Wat zijn de mogelijkheden van inwoners om aanpassingen te doen voor het klimaat en de energieopgave. Een duidelijk afwegingskader, met duidelijke en ruime regels, kan inwoners helpen om stappen te zetten. Kijk tegelijkertijd of je als gemeente wat meer het heft in eigen hand kunt nemen. Bijvoorbeeld door bepaalde daken toe te wijzen als een dak waar zonnepanelen op komen, los van de ambities van de inwoner of gebruiker.
- > Als er beslissingen worden genomen over maatregelen op het gebied van energie, is het advies om goed na te denken over de duurzaamheid op lange termijn. Is de maatregel echt wel duurzaam? Zijn er geen ontwikkelingen die moeten worden afgewacht of gestimuleerd?

- > Op het gebied van 'Wonen' speelt het energievraagstuk een rol. Naar verwachting zullen veel oudere woningen in de dorpen, waar nu vooral de oudere generatie in woont, op ten duur vrij komen. Deze woningen zijn dan niet aangepast aan de huidige eisen omtrent energiebesparing en -opwekking. Voor de huidige inwoners, die op leeftijd zijn, heeft dit geen prioriteit. Wat gebeurt er met deze woningen als ze vrij komen? Kunnen jongeren deze woningen betalen, inclusief de benodigde aanpassingen?
- > Hoe verhouden de belangen van de energietransitie zich tot de belangen van het landschap? Het landschap is erg belangrijk en invasieve energie-opwek heeft met klem geen voorkeur. En hoe wordt daarin gekeken naar de plannen van projectontwikkelaars?
- > Er zijn nog veel dingen niet uitgegeten als je kijkt naar energieopwekking en -opslag. Wat doe je dan in de tussentijd? Zet je alvast stappen om later tot de conclusie te komen dat het beter anders had gekund? Is een afwachtende houding passend?

Biodiversiteit en klimaat

In zes van de acht Top 5's komt het thema Biodiversiteit en klimaat terug, al dan niet in combinatie met Landschap, Voedsel en landbouw en Energiebesparing en energieopwekking. Inwoners vertellen dat het thema belangrijk is, omdat er anders überhaupt geen leefbaar Smallerland is. Andere inwoners vinden het thema minder belangrijk, omdat andere thema's eerst aandacht nodig hebben voordat er ruimte is om te werken aan biodiversiteit en klimaat.

“Het gaat om dit moment snel achteruit.

Als we geen aandacht hebben voor de biodiversiteit komt onze voedselvoorziening in gevaar.”

- > Vooral voor agrariërs roept dit thema zorgen op. Dan wordt gedacht aan de grondwaterstand of droogte. Hoe wordt hier mee om gegaan?
- > Wat betreft maatregelen om de biodiversiteit te behouden en te verbeteren worden er nog niet voldoende stappen gezet.
- > De klimaatadaptatie is mogelijk gemakkelijker te realiseren, maar weten we nu nog niet goed wat de mogelijkheden zijn. Wat doe je dan?
- > Informatie en bewustwording zijn belangrijke speerpunten, als het gaat om het teweeg brengen van veranderingen op het gebied van biodiversiteit, klimaat en energie. “Als je het hebt over grote opgaven en toekomstbeelden, begrijpen veel mensen dat niet en vinden ze het lastig om daarin mee te gaan.” De omslag daarin kan van hogerhand gefaciliteerd worden, door in te zetten om het informeren van inwoners. Elkaar er onderling op aanspreken, is weinig effectief, is de ervaring.
- > Wat zijn de mogelijkheden van inwoners om aanpassingen te doen voor het klimaat en de energieopgave. Een duidelijk afwegingskader, met duidelijke en ruime regels, kan inwoners helpen om stappen te zetten. Kijk tegelijkertijd of je als gemeente wat meer het heft in eigen hand kunt nemen. Bijvoorbeeld door bepaalde daken toe te wijzen als een dak waar zonnepanelen op komen, los van de ambities van de inwoner of gebruiker.

Voedsel en landbouw

Als het over Voedsel en landbouw gaat, denken inwoners aan werkgelegenheid, biodiversiteit, landschap, energietransitie, agrariërs en leefbaarheid. Dit brede thema staat in vier van de acht Top 5's. De landbouwsector spreekt veel inwoners aan, omdat deze sector ook in gemeente Smallerland actief is.

“Voedsel is nodig om te kunnen leven. Tegelijkertijd zijn er tegenwoordig al veel ontwikkelingen die boeren raken.”

Inwoners hebben het over de toekomst van de landbouw. Wat past dan beter? Schaalvergroting of juist lokale productie? Voor beide valt wat te zeggen. Het is belangrijk voldoende ruimte te (blijven) geven aan voedselproductie en landbouw, met oog voor andere thema's zoals biodiversiteit en gezonde en veilige leefomgeving.

- > Kies je voor schaalvergroting en nationale/mondiale afzet van producten of kleine bedrijven met lokale afzet? Om de voedselproductie en landbouw zo in te richten dat het past bij de toekomst, moet je kiezen welke kant je op wilt. Het is nu nog onduidelijk wat wenselijk en haalbaar is.
- > Daarnaast is het wel belangrijk dat boeren de afstemming zoeken met de gemeente, inwoners en doelen op het gebied van biodiversiteit, klimaat en energie. Dus: een kader van de eerder genoemde thema's, waarbinnen ruimte is voor ondernemerskeuzes.
- > Is innovatie mogelijk? Denk aan leegstaande panden op industrieterreinen die geschikt kunnen zijn voor verticale landbouw. Dat kan de druk op de landbouwgrond, vanwege regelgeving en andere belangrijke vormen van grondgebruik, verminderen. De gemeente kan op innovatie sturen.
- > Zorg ervoor dat andere thema's niet teveel landbouwgrond vragen: “Boeren hebben al veel in moeten leveren de laatste tijd.”

Foto: Bart Lindenhovius

Sociaal/mienskip/welzijn

In zes Top 5's staat het thema *mienskip*, meestal in het midden of bovenaan. Volgens inwoners gaat dit thema over het elkaar kennen, elkaar helpen, het dorp of de wijk vitaal houden en het delen van normen en waarden. Een goede sociale samenhang heeft een positieve invloed op de leefbaarheid in dorpen en wijken én zorgt ervoor dat andere ontwikkelingen op gang kunnen komen.

De sociale samenhang kent een wisselwerking met veel thema's. Vergelijkbaar met het thema 'Gezonde en veilige leefomgeving' speelt de *mienskip* een rol voor de ontwikkelingen en doelen van andere thema's. Aan de andere kant vraágt de *mienskip* om doelen en ontwikkelingen op andere thema's. Denk aan voldoende geschikte woningen, een gezonde en veilige leefomgeving, voorzieningen, goed openbaar vervoer en geschikte fiets- en wandelpaden. Voor sociale samenhang is met name de mogelijkheid (of de wil) om elkaar te ontmoeten belangrijk. Een geschikte voorziening daarvoor (zoals een winkel, school of sportkantine) is belangrijk, maar niet essentieel en ook geen garantie.

**“Als je een sterke mienskip hebt,
kun je veel bereiken en houd je dorpen vitaal.”**

Eén groep gaf aan dat het zeker een belangrijk thema is, maar de verantwoordelijkheid van de *mienskip* zelf. Het is dan niet nodig om het thema in de omgevingsvisie te benoemen. Aan de andere kant is de sociale samenhang in gemeente Smallingerland niet overal even sterk. Er zijn kwetsbare wijken waarin mensen weinig contact hebben met elkaar. Inwoners vinden het lastig om te bedenken wat oplossingen kunnen zijn. Duidelijk is wel dat het niet wordt opgelost met een wijkbelang en/of ontmoetingsplaats alleen. Hierin zou wel een rol voor de gemeente kunnen liggen.

- > Wanneer er meer mensen van buiten het dorp in het dorp komen wonen, is dat een risico voor de sociale cohesie. Hoe behoud je de sociale cohesie als er 'import' in het dorp komt wonen. Het is niet nodig om te stellen dat 'import' niet welkom is. Wat wel belangrijk is, is om goed te kijken naar hoe de toewijzing van huurwoningen is geregeld. Daarnaast speelt het dorp zelf een rol in de integratie van mensen van buitenaf. Als je meer aandacht voor elkaar (en nieuwe mensen) hebt en samen met elkaar leeft, trek je ook mensen aan die dat willen. Dan doen mensen eerder mee. Hoe borgen we de sociale cohesie in de toekomst, met het oog op inwoners van buitenaf?
- > Het is belangrijk dat mensen uit de dorpen zich zelf ook inzetten om het dorp leefbaar te houden en sociaal betrokken zijn. Soms is er het gevoel dat die houding wordt bedreigd. Is iedereen later nog wel goed aangehaakt bij de *mienskip*?
- > Het is belangrijk dat er in een dorp voldoende plaatsen zijn en blijven waar men elkaar kan ontmoeten, zoals een sportvereniging of een school. Als die plaatsen er niet zijn, kun je het op een creatieve manier organiseren. Bijvoorbeeld in een ander dorp.
- > In hoeverre kunnen voorzieningen in het dorp blijven bestaan? In hoeverre speelt de concurrentie van grote kernen en het internet daarin een rol?
- > De wil om elkaar te ontmoeten en het creëren van binding is het meest belangrijk. En hoewel een geschikt gebouw daarbij kan helpen, is dat geen garantie voor succes. In sommige wijken is weinig binding, doordat men elkaar niet goed kent en/of inwoners andere prioriteiten hebben. Ook als er wel mensen zijn die zich inzetten voor meer *mienskip* in de wijk, lukt dat niet altijd. Hoe zorg je ervoor dat er sociale samenhang komt? Volgens de deelnemers is dat best complex.

- > Er zijn wijken in Drachten waar het samenleven wat moeizamer gaat en het voor sommige inwoners lastig is om op een respectvolle manier met elkaar om te gaan. Daarbij maakt het niet uit of het om nieuwkomers gaat of om mensen die al langer in de omgeving wonen. Hoe belangrijk het streven naar gelijkwaardige normen en wederzijds respect ook is, in bepaalde situaties, zoals geluidsoverlast, is handhaving nodig. Dat gebeurt op dit moment niet altijd naar tevredenheid. Wat meer controle en verplichtingen kunnen helpen om vrediger samen te leven en structuur aan te brengen.
- > Over het thema Sociaal/mienschap/welzijn wordt ingebracht dat men in een prettige samenleving soepel met elkaar omgaat en dat er niet té strakke regels zijn, zoals nu wel eens wordt ervaren. Een betere benadering zou zijn om elkaar te helpen en mee te denken met elkaar. Te strakke regels ontnemen de mogelijkheid om dat te doen.

Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen)

Het onderwerp werkgelegenheid komt in vijf Top 5's terug. Eén Top 5 trapt zelfs af met dit thema: "Werkgelegenheid is de motor van de gemeente. Zonder werk is er geen geld en gebeurt er niets." Andere inwoners zijn het er mee eens dat voldoende werkgelegenheid helpt om de gemeente vitaal te houden en ontwikkelingen van de grond te krijgen. Het hebben van een baan geeft mensen geld en zelfvertrouwen om te bouwen aan een mooi dorp of mooie wijk, zowel sociaal als ruimtelijk. Aan de andere kant stellen inwoners dat werkgelegenheid misschien minder leidend is dan voorheen. Zoals ook met betrekking tot het thema wonen gezegd, is het steeds normaler om (meer) op afstand te werken en is de nabijheid van de standplaats van de werkgever steeds minder belangrijk.

"Het hebben van een baan geeft mensen de ruimte om bij te dragen aan hun omgeving."

- > Om de jeugd te behouden is het, naast een aantrekkelijke woonomgeving en geschikte woningen, belangrijk om voldoende werkgelegenheid te hebben. Hoe kun je dat het beste regelen? Het aantrekken en behouden van grote werkgevers kan een middel zijn, maar vormt ook een risico. Wat als zo'n werkgever ineens besluit om te vertrekken uit de gemeente?
- > Voortbordurend op de ideeën over innovatie in de landbouw, kan innovatie een interessante route zijn voor het creëren of behouden van werkgelegenheid. Er zijn in Drachten al diverse bedrijven die innovatief bezig zijn op verschillende terreinen. Daar kun je meer op inzetten, ook in combinatie met andere thema's.
- > Er is al een mooie combinatie tussen bedrijfsleven en onderwijs in Smalingerland. Daarnaast ligt Smalingerland tussen Leeuwarden en Groningen, wat ruimte geeft om studenten (MBO/HBO) enthousiast te maken voor het bedrijfsleven in Smalingerland. Houd de huidige samenwerking in ieder geval in stand.

Blanco

Inwoners hebben driemaal het blanco kaartje gebruikt om de Top 5 compleet te maken. Het ging om de volgende toevoegingen:

Digitalisering

De digitale wereld en de offline wereld versmelten steeds meer. Vooral jongere inwoners gaan daarin mee, terwijl het aanpassen voor oudere inwoners meer vergt. De toenemende digitalisering geeft kansen, maar ook zorgen. Zo kunnen digitale middelen als domotica helpen om de leefomgeving gezond en veilig te houden. Aan de andere kant kan de toenemende digitalisering de gezonde en veilige leefomgeving in gevaar brengen, doordat er minder contact is. De kansen en zorgen zijn terug te vinden in elk thema.

- > De ontwikkelingen rond digitalisering gaan snel. Hoe houd je dat bij en hoe zorg je ervoor dat digitalisering in plaats van een gevaar een kans wordt?

Mobiliteit

Voor een gezonde en veilige leefomgeving is goed georganiseerde mobiliteit nodig. Dan gaat het niet alleen om het bereiken van kernen, voorzieningen en werk. In de huidige situatie en nabije toekomst heb je het dan vooral over openbaar vervoer. Kijkend naar de verdere toekomst is het begrip mobiliteit van toepassing. Hoe wij ons van A naar B bewegen zal in de toekomst veranderen. Het is goed om daar op tijd bij stil te staan en mee aan de slag te gaan.

Inclusiviteit

Een ander belangrijk thema is inclusiviteit. Een aantal deelnemers zijn speciaal naar één van de bijeenkomsten gekomen, omdat zij het belangrijk vinden dat niemand wordt buitengesloten in de nieuwe omgevingsvisie. Dat gaat dan niet alleen om mensen met een beperking of handicap, maar ook over bijvoorbeeld ouderen, mensen met kinderen en jongeren. Inclusief denken, is de boodschap: "Bij alles."

- > Als je het hebt over inclusiviteit, worden veel 'inclusiviteits-maatregelen' bedacht door mensen die al heel goed meedoen in de maatschappij. Wanneer juist mensen die van inclusiviteit profiteren daar aan mee doen, realiseer je écht goede oplossingen.

Bijlage I

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. Deze is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen leefomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smallingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smallingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardige aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners geëgd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met een koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Bijlage II

1.		Waarom belangrijk?
		Welke zorgen?
2.		Waarom belangrijk?
		Welke zorgen?
3.		Waarom belangrijk?
		Welke zorgen?
4.		Waarom belangrijk?
		Welke zorgen?
5.		Waarom belangrijk?
		Welke zorgen?
	Andere zorgen of opmerkingen?	

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland

4 juni: Wijkcentrum Noord Oost

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. De huidige wetgeving is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smallingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smallingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardigen aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners gelegd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met het koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de avond

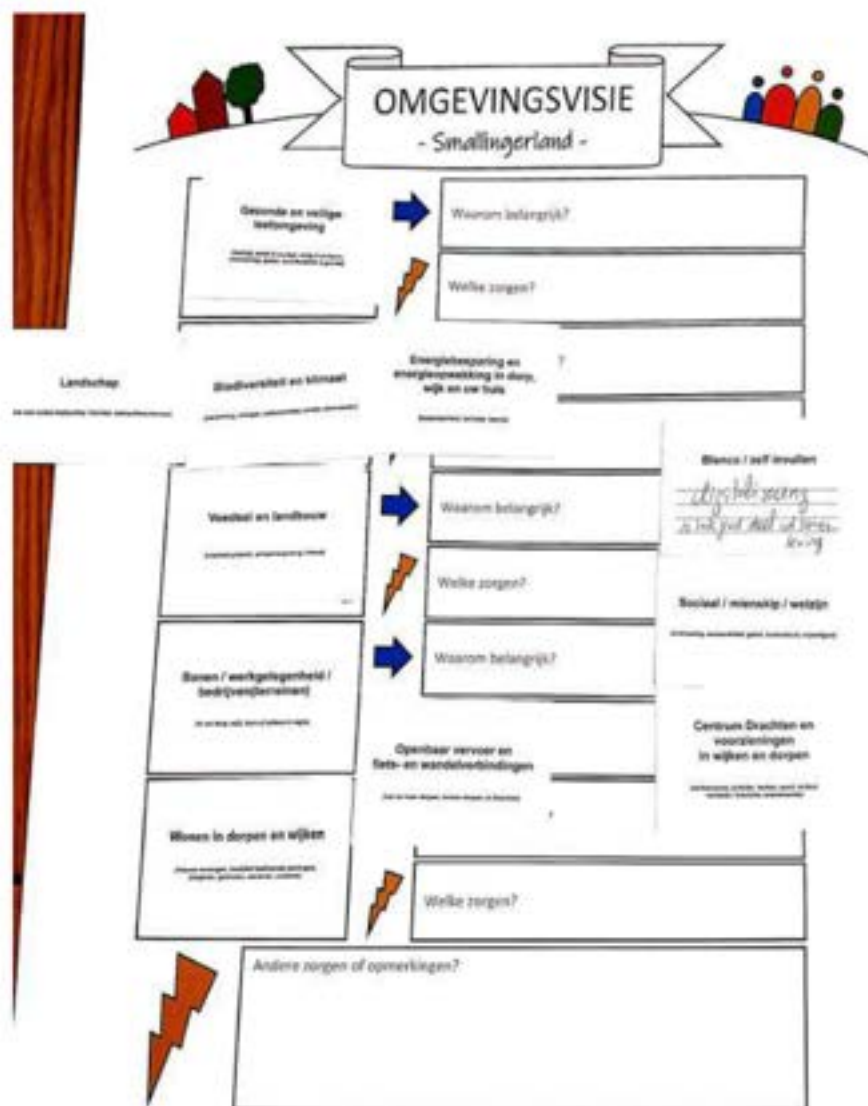
Op 4 juni kwam een groep inwoners van gemeente Smallingerland af op de bijeenkomst in Wijkcentrum Noord Oost. Na de opening door Jaap Jepma werd de omgevingsvisie toegelicht door de gemeente (zie kader). Hierbij werd teruggeblikt naar de startbijeenkomst in de Lawei in het najaar van 2018. De input uit die bijeenkomst was erg divers en vraagt om een extra slag: "Waar willen we het echt over hebben met zijn allen en waar willen we naar toe werken?"

De oogst van de avond: Top 5

De deelnemers aan de bijeenkomst stellen een Top 5 samen van de volgens hen belangrijkste thema's voor de omgevingsvisie. Daarbij kunnen ze kiezen uit elf thema's: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienschap/welzijn, Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) en 'zelf invullen'. Bij elk thema geven deelnemers aan waarom het belangrijk is en wat hun zorgen zijn. Er is ook ruimte voor algemene zorgen of opmerkingen.

De deelnemers keken gezamenlijk naar de thema's en besproken welke voor hen het belangrijkste is en reageerden op de ideeën van anderen. Aanvankelijk ontstond er een Top 5, die aan het einde van het gesprek aangevuld werd met de overige thema's én een extra thema (Blanco). Zo ontstond een mooie opzet voor de omgevingsvisie, door de ogen van de deelnemers. De opzet is dynamisch. Acht thema's staan samen in de Top 5. Eén thema daarvan heeft betrekking op twee andere thema's in de lijst. De drie overige thema's vormen een soort schaduwlijst: deze thema's zijn relevant in elk ander thema (zie foto).

Het is moeilijk om tussen de thema's te kiezen, omdat alles belangrijk is. Ook hangen thema's met elkaar samen. Niet alleen in de zin dat ze elkaar beïnvloeden, maar ook zo dat thema's onderdeel van elkaar kunnen zijn. Zo speelt het thema Sociaal/Mienschap/welzijn ook binnen het thema Gezonde en veilige leefomgeving. Een ander belangrijk punt is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Op welke thema's heeft de gemeente invloed? In een omgevingsvisie wil je het wel hebben over dingen waar je invloed op hebt en/of die onder de verantwoordelijkheden van de gemeente vallen. Als voorbeeld wordt het thema Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis genoemd. Dit is een thema waar de gemeente maar beperkt invloed op heeft en een thema waarin de ontwikkelingen lastig te voorspellen, te beheersen en te sturen zijn. Hoe pas je dit dan in in de omgevingsvisie?

Schaduwlijst

Deze schaduwthema's spelen volgens de deelnemers een rol binnen de andere thema's en zijn daarom belangrijk.

1. Digitalisering

De digitale wereld en de offline wereld versmelten steeds meer. Vooral jongere inwoners gaan daarin mee, terwijl het aanpassen voor oudere inwoners meer vergt. De toenemende digitalisering geeft kansen, maar ook zorgen. Zo kunnen digitale middelen als domotica helpen om de leefomgeving gezond en veilig te houden. Aan de andere kant kan de toenemende digitalisering de gezonde en veilige leefomgeving in gevaar brengen, doordat er minder contact is. De kansen en zorgen zijn terug te vinden in elk thema.

2. Sociaal/Mienskip/Welzijn

Voor een aantal deelnemers staat dit thema bovenaan, boven het thema Gezonde en veilige leefomgeving. Het leven speelt zich immers in 'het sociale' af. Er ontstaat een soort 'de kip en het ei'-verhaal. Want: een gezonde en veilige leefomgeving is de basis voor de *mienskip*, maar de *mienskip* kan juist bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving. Verder zijn er uitdagingen op het sociale terrein. De sociale samenhang is niet overal in Smallingerland even sterk: "Het is lastig om iedereen betrokken te krijgen en te houden."

De conclusie is dat het thema Sociaal/Mienskip/Welzijn in alle andere thema's terugkomt en niet meer of minder belangrijk is dan ieder ander thema. Het gaat over normen en waarden. Hoe ga je met elkaar om? Hoe zet je er met elkaar de schouders onder? Op dit 'sociale' hoeft de gemeente geen visie te schrijven. Dat is iets voor de inwoners onderling. Maar, zeggen de deelnemers, als het de spuigaten uitloopt is de gemeente wel aan zet. Denk dan aan regels en handhaving.

3. Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen

Voorzieningen spelen een faciliterende rol. Voldoende voorzieningen zijn belangrijk om goed te kunnen leven, wonen en werken.

Top 5

1. Gezonde en veilige leefomgeving

Op de eerste plaats staat de Gezonde en veilige leefomgeving. Dit is de randvoorwaarde voor een goed leven. Het thema geldt voor iedereen: jong, oud, in de dorpen, in Drachten. Daarnaast moeten alle andere thema's ook op een gezonde en veilige manier vorm krijgen én is een gezonde en veilige leefomgeving nodig om de andere thema's tot ontplooiing te laten komen.

De leefomgeving in Smallingerland is in principe best gezond en veilig, hoewel dat wel verschilt tussen de dorpen en Drachten. Het is belangrijk om te behouden wat er is, maar er zijn ook verbeteringen mogelijk.

- > Om te behouden wat er is, is actief beleid belangrijk en kan handhaving nodig zijn. Een actief beleid is belangrijk omdat het thema erg breed is en betrekking heeft op veel verschillende zaken en ontwikkelingen: "Als je goed zicht wilt hebben op wat er nodig is, moet je er actief mee bezig zijn."
- > Wanneer verbeteringen nodig blijken, zoals het geval is voor het (fiets)verkeer, is het belangrijk dat de gemeente luistert naar de behoeften en ideeën van inwoners. Nu is de ervaring dat er wel eens beslissingen worden genomen, die niet overeenkomen met de ideeën van inwoners. Het advies is: Ga regelmatig met inwoners in gesprek om te vragen of de goede dingen worden gedaan en of die goede dingen goed worden gedaan. Als voorbeeld wordt de schouw op de fiets met raadsleden en de wethouder genoemd.
- > Of de omgeving gezond en veilig kan zijn, ligt ook voor een gedeelte aan de normen en waarden van mensen. Ook opvoeding wordt daarbij genoemd. Er wordt verwezen naar hoe fietsers zich in Drachten gedragen: "Die zijn soms best asociaal."

2. Biodiversiteit en klimaat i.c.m. Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis i.c.m. Landschap

Het belang van een gezonde en veilige leefomgeving geldt eigenlijk ook voor het landschap en alles wat zich daarin afspeelt aan biodiversiteit, klimaat en energie. Een leefomgeving waarin de voorwaarden aanwezig zijn om te leven, is een belangrijk speerpunt voor de omgevingsvisie

De biodiversiteit verdient aandacht: "Het gaat om dit moment snel achteruit. Als we geen aandacht hebben voor de biodiversiteit komt onze voedselvoorziening in gevaar." Dat er op het gebied van energie actie nodig is, erkennen de deelnemers. Maar het is belangrijk dat daar niet teveel landschap voor wordt opgeofferd. Het landschap van Smallingerland is uniek en heeft veel te bieden, maar staat al onder druk door andere thema's als landbouw en wonen. Deelnemers voelen er eerder voor om de daken te benutten voor zonnepanelen. Als gemeente kun je daar best een sturende of stimulerende rol in nemen.

- > Informatie en bewustwording zijn belangrijke speerpunten, als het gaat om het teweeg brengen van veranderingen op het gebied van biodiversiteit, klimaat en energie. "Als je het hebt over grote opgaven en toekomstbeelden, begrijpen veel mensen dat niet en vinden ze het lastig om daarin mee te gaan." De omslag daarin kan van hogerhand gefaciliteerd worden, door in te zetten om het informeren van inwoners. Elkaar er onderling op aanspreken, is weinig effectief, is de ervaring.
- > Wat zijn de mogelijkheden van inwoners om aanpassingen te doen voor het klimaat en de energieopgave. Een duidelijk afwegingskader, met duidelijke en ruime regels, kan inwoners helpen om stappen te zetten. Kijk tegelijkertijd of je als gemeente wat meer het heft in eigen hand kunt nemen. Bijvoorbeeld door bepaalde daken toe te wijzen als een dak waar zonnepanelen op komen, los van de ambities van de inwoner of gebruiker.
- > Als er beslissingen worden genomen over maatregelen op het gebied van energie, is het advies om goed na te denken over de duurzaamheid op lange termijn. Is de maatregel echt wel duurzaam? Zijn er geen ontwikkelingen die moeten worden afgewacht of gestimuleerd?

3. Voedsel en landbouw

In Smallingerland is er ruimte voor voedselproductie en landbouw. Deze sector spreekt veel mensen aan: "Voedsel is nodig om te kunnen leven. En er zijn tegenwoordig veel ontwikkelingen die boren raken."

- > Kies je voor schaalvergroting en nationale/mondiale afzet van producten of kleine bedrijven met lokale afzet? Er zijn verschillende argumenten voor werken op grote schaal: Zo is het niet duidelijk of een boer hetzelfde kan verdienen met lokale afzet, is productie op grotere schaal niet per se slechter voor het milieu en importeren we zelf ook (hypocrisie). Aan de andere kant zou een lokaal model mooi zijn: je houdt alles in de regio, er zijn minder grote machines nodig en het kan beter in het landschap passen. Belangrijk standpunt is dat het niet aan de gemeente is om boeren te verplichten tot een bepaald model: "Er is de laatste tijd al zoveel druk op boeren." Je kunt het als gemeente wel interessanter maken om voor de lokale markt te produceren, als dat gewenst is. Daarnaast is het wel belangrijk dat boeren de afstemming zoeken met de gemeente, inwoners en doelen op het gebied van biodiversiteit, klimaat en energie. Dus: een kader van de eerder genoemde thema's, waarbinnen ruimte is voor ondernemerskeuzes.
- > Is innovatie mogelijk? Denk aan leegstaande panden op industrieterreinen die geschikt kunnen zijn voor verticale landbouw. Dat kan de druk op de landbouwgrond, vanwege regelgeving en andere belangrijke vormen van grondgebruik, verminderen. De gemeente kan op innovatie sturen.
- > Zorg ervoor dat andere thema's niet teveel landbouwgrond vragen: "Boeren hebben al veel in moeten leveren de laatste tijd."

4. Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen)

Werkgelegenheid maakt ruimte om (sociaal) mooie dingen te doen in de gemeente. Ook voor inwoners zelf is het hebben van een goede en fijne baan belangrijk. Zo kunnen inwoners ook aan thema's werken in hun eigen omgeving. Een observatie is dat werkgelegenheid steeds een flexibeler karakter krijgt. Mensen wonen niet per se waar ze werken en andersom. De aanwezigheid van voldoende banen is minder bepalend dan voorheen.

- > Voortbordurend op de ideeën over innovatie in de landbouw, kan innovatie een interessante route zijn voor het creëren of behouden van werkgelegenheid. Er zijn in Drachten al diverse bedrijven die innovatief bezig zijn op verschillende terreinen. Daar kun je meer op inzetten, ook in combinatie met andere thema's.
- > Er is al een mooie combinatie tussen bedrijfsleven en onderwijs in Smallingerland. Daarnaast ligt Smallingerland tussen Leeuwarden en Groningen, wat ruimte geeft om studenten (MBO/HBO) enthousiast te maken voor het bedrijfsleven in Smallingerland. Houd de huidige samenwerking in ieder geval in stand.

5. Wonen in dorpen en wijken

Een goede woning hebben is belangrijk. Niet alleen voor de inwoners zelf, maar ook voor de leefbaarheid, vitaliteit en diversiteit (jong/oud) in de wijken en dorpen.

- > Twee deelnemers uit de Tike vertellen dat zij zorgen hebben over het mogelijke vertrek van de basisschool uit het dorp: "Als de school weggaat, verdwijnt de ziel uit ons dorp."
- > De doorstroom is erg traag. Doordat ouderen langer thuis blijven wonen, komen deze huizen niet vrij voor jongere generaties. Ouderen die wel tijdig willen verhuizen, kunnen geen geschikte woning vinden. Zij zoeken vaak een kleine woning, maar geen flat. Daardoor stagneert de woningmarkt. Op ten duur zullen de grote woningen in een golf vrijkomen. Kunnen mensen deze woningen dan nog wel betalen? Zijn deze woningen dan nog wel aantrekkelijk? De doorstroom moet op gang worden gebracht. Dat kan door woningen flexibeler te maken of flexibele woningen te creëren. Deze flexibele woningen zijn geschikt voor verschillende bewoners. Het beeld is dat zulke woningen beter geen flats van drie of meer woonlagen kunnen zijn, maar gemoedelijke kleine(re) woningen.
- > Veel ouderen voelen de urgentie om de woning aan te passen te laat. De woningen worden dan niet of amper aangepast zodat zij daar lang(er) op een gezonde en veilige manier in kunnen wonen.

4/5. Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen

Het openbaar vervoer speelt een rol bij de werkgelegenheid en het wonen. Als het vervoer goed geregeld is, is het aantrekkelijker om in Smallingerland te wonen en elders te werken of andersom. Ook het wonen in dorpen kan aantrekkelijk blijven of aantrekkelijker worden. Goede fiets- en wandelverbindingen zijn belangrijk om verschillende redenen: het faciliteren van een gezond en veilig leven, het mogelijk maken van ontmoetingen en veilig gebruik van de elektrische fiets als alternatief voor de auto.

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland

20 mei: Dorpshuis de Wringe in Opeinde

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. De huidige wetgeving is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smallingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smallingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardigen aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners gelegd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met het koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de avond

Op 20 mei kwam een kleine groep inwoners van gemeente Smallingerland af op de bijeenkomst in Dorpshuis de Wringe te Opeinde. Na de opening door Jaap Jepma werd de omgevingsvisie toegelicht door de gemeente. Hierbij werd teruggeblikt naar de startbijeenkomst in de Lawei in het najaar van 2018. De input uit die bijeenkomst was erg divers en vraagt om een extra slag: "Waar willen we het echt over hebben met zijn allen en waar willen we naar toe werken?"

Om één van de thema's van de omgevingsvisie toe te lichten, vertelde Meindert de Vries over wat er in Oudega speelt op het gebied van wonen. Om een vitaal dorp te blijven is er voldoende variatie aan woningen nodig. Op dit moment is dat niet voldoende, vooral in de vrije sector. Het gaat dan vooral om woningen voor jongeren (starters) en ouderen. Mensen die in het dorp willen blijven of terug willen komen naar het dorp moeten dat kunnen. Circulair bouwen is daarbij interessant: woningen kunnen worden aangepast aan de behoefte. Het is aan te raden om goed onderzoek te doen in de hele gemeente naar de woonbehoefte van mensen, als het gaat om de plaats waar men wil wonen. Daarnaast moet wonen in dorpen aantrekkelijk zijn. Daarvoor is vooral de sociale cohesie of het verenigingsleven belangrijk. Voorzieningen zijn minder belangrijk, omdat steeds meer op afstand kan worden geregeld. Voorzieningen die ontmoeting mogelijk maken, zoals een basisschool, een sportvereniging of vergaderruimte voor verenigingen, zijn wel belangrijk. Daarin kan ook met andere dorpen worden samengewerkt, als de afstand niet te groot is.

De oogst van de avond: Top 5

De deelnemers aan de bijeenkomst stellen een top 5 samen van de volgens hen belangrijkste thema's voor de omgevingsvisie. Daarbij kunnen ze kiezen uit 11 thema's: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienschap/welzijn, Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) en 'zelf invullen'. Bij elk thema geven deelnemers aan waarom het belangrijk is en wat hun zorgen zijn. Er is ook ruimte voor algemene zorgen of opmerkingen.

In Oudega kwamen de deelnemers tot een Top 5 van zes thema's voor de omgevingsvisie. Opmerking daarbij is dat men ziet dat alles met elkaar samenhangt. Lastig om dan onderwerpen uit te sluiten en een top 5 te kiezen.

OMGEVINGSVISIE
- Smallingerland -

Sociaal / rijkdom / welzijn <small>Wat is belangrijk voor de samenleving?</small>	Biodiversiteit en klimaat <small>Wat is belangrijk voor de natuur?</small>	om belangrijk? <hr/> zorgen?
Wonen in dorpen en wijken <small>Wat is belangrijk voor de dorpen en wijken?</small>	➔	Waarom belangrijk? <hr/> Welke zorgen?
Gezonde en veilige leefomgeving <small>Wat is belangrijk voor de leefomgeving?</small>	➔	Waarom belangrijk? <hr/> Welke zorgen?
Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen <small>Wat is belangrijk voor het openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen?</small>	➔	Waarom belangrijk? <hr/> Welke zorgen?
Energiebesparing en energieweekking in dorp, wijk en op het <small>Wat is belangrijk voor energiebesparing en energieweekking in dorp, wijk en op het?</small>	➔	Waarom belangrijk? <hr/> Welke zorgen?
Andere zorgen of opmerkingen?		

1. Biodiversiteit en klimaat

Als het klimaat geen goed leven toestaat, zijn alle andere thema's ook niet relevant. Het is belangrijk om daar nu en in de toekomst oog te hebben. In de omgeving speelt al het een en ander, zoals het project Oudega aan het water en de ontwikkelingen in de Hege Warren. In wijken van grote kernen is versterking een thema wat aandacht verdient. Dat is in de dorpen veel minder relevant

- > Vooral voor agrariërs roept dit thema zorgen op. Dan wordt gedacht aan de grondwaterstand of droogte. Hoe wordt hier mee om gegaan?
- > Wat betreft maatregelen om de biodiversiteit te behouden en te verbeteren worden er nog niet voldoende stappen gezet.
- > De klimaatadaptatie is mogelijk gemakkelijker te realiseren, maar weten we nu nog niet goed wat de mogelijkheden zijn. Wat doe je dan?

1. Sociale cohesie/mienskip/welzijn

Sociale samenhang is wat dorpen sterk maakt en wat nodig is voor een goed leven in de dorpen. Daarom staat dit thema samen met Biodiversiteit en klimaat op één. Als je een sterke *mienskip* in het dorp hebt, kun je veel bereiken en houd je dorpen vitaal.

- > Hoe behoud je de sociale cohesie als er 'import' in het dorp komt wonen. Het is niet nodig om te stellen dat 'import' niet welkom is. Het is wel nodig om te kijken hoe de toewijzing van 'import' wordt geregeld. Het schuurt dat mensen uit eigen dorp geen voorrang krijgen voor een huurwoning, bijvoorbeeld. De sociale cohesie kan in het gedrang komen.
- > Het is belangrijk dat mensen uit de dorpen zich zelf ook inzetten om het dorp leefbaar te houden en sociaal betrokken zijn. Soms is er het gevoel dat die houding wordt bedreigd. Is iedereen later nog wel goed aangehaakt bij de *mienskip*?

2. Wonen in dorpen en wijken

Goed kunnen wonen is belangrijk voor een vitaal dorp. Als je de thema's 'werken' en 'wonen' naast elkaar zet, is 'wonen' belangrijker voor een leefbaar dorp. Werken kan steeds meer op afstand. "Mensen wonen ergens omdat het prettig wonen is, niet per se vanwege de nabijheid van het werk."

- > Er zijn niet voldoende geschikte woningen voor een vitaal en divers dorp. Dan gaat het vooral om woningen voor ouderen en starters.
- > Hoe worden huurwoningen toebedeeld? Is daarbij oog voor de leefbaarheid in de dorpen?
- > Hebben woningcorporaties wel het juiste beeld van de behoefte onder haar huurders?

3. Gezonde en veilige leefomgeving

Een gezonde en veilige leefomgeving is belangrijk voor een vitaal dorp. Dan kan gedacht worden aan agrarisch verkeer door dorpen, maar ook de nabijheid en bereikbaarheid van een ziekenhuis.

- > De brandweer, politie en ambulance moeten het gebied goed kunnen bereiken. Dit speelt vooral voor afgelegen dorpen.
- > De toename van verkeer kan gevaarlijke situaties opleveren. Dan gaat het met name om agrarisch verkeer.
- > Zorg wordt in de toekomst naar verwachting meer aan huis geleverd, maar niet alles is beschikbaar in de dorpen (bijvoorbeeld 24-uurs zorg). Dit vraagt ook wat van de woning: is deze geschikt voor een zorgsituatie?

4. Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen

Dit is niet alleen voor leefbaarheid belangrijk, maar heeft ook een duidelijke link met werkgelegenheid en sociale cohesie. Als er voldoende ontsluiting is naar grotere kernen met meer werkgelegenheid wordt een dorp aantrekkelijker om te wonen. Daarnaast bieden goede fiets- en wandelverbindingen kansen voor ontmoeting en prettig wonen.

- > De toegangswegen naar dorpen zijn vaak smal en niet veilig. Het zijn lokale knelpunten die levendige dorpen in gevaar brengen. Er wordt al aan gewerkt, maar dit aspect verdient de aandacht.
- > Het idee is dat de wandelpaden op het platteland worden bedreigd. Dat komt doordat ze verschillende eigenaren hebben zoals de gemeente, Staatsbosbeheer, Wetterskip Fryslân en

particulieren. Het komt voor dat particulieren delen van paden in eigendom krijgen en dat deel dan sluiten.

5. Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis

Energiebesparing is nodig. Er is geen wens om voor te lopen op dit gebied. Men volgt liever de ontwikkelingen en haakt daar indien gewenst op aan. In Oudega is een groep van 12 mensen bezig met de energietransitie en in Nijega is onlangs een brief verspreid om te kijken of men een informatieavond wil over gaswinning.

- > Er ligt vooral een financieel vraagstuk. Het treffen van maatregelen is namelijk niet voor iedereen financieel haalbaar. Wie daar de mogelijkheid toe heeft, kan zelf stappen zetten. Maar wie helpt diegene die dat niet kan?
- > Wat is de rol van de woningcorporatie? Zet de woningcorporatie wel voldoende in op de energietransitie?
- > De energietransitie speelt nog niet echt in de dorpen. Er is eerder een afwachtende houding. Dat heeft te maken met het ontbreken van de behoefte om voorop te lopen, maar ook met de politieke onvoorspelbaarheid. Een andere samenstelling van de regering kan een andere koers betekenen. Hoe maak je nu investeringskeuzes?

Nabranders

- > Het thema 'Landschap' zit niet in de top 5. Voor het platteland is het landschap meer een vanzelfsprekendheid en de context van een leefbaar dorp. Als je naar het dorp zelf kijkt, zijn andere thema's belangrijker.
- > In gemeente Smalingerland ontbreekt onderwijs op HBO- en WO-niveau. Meer aandacht daarvoor zou ten goede kunnen komen aan de leefbaarheid. Er wordt opgemerkt dat er al diverse samenwerkingen zijn, dat de samenwerkingen aantrekken en dat dat goed gaat.
- > Er is een zorg dat projectontwikkelaars hun plannen, ondanks de verdere bottom-up benadering, doordrukken én dat de gemeente daar vatbaar voor is. Dat is een risico, want de visie van projectontwikkelaars wordt als eenzijdig gezien. Als je die visie bottom-up kunt verantwoorden, hoeft het geen probleem te zijn. Maar zoals het nu gaat is de invloed van projectontwikkelaars en ideeën die niet van onderaf komen te groot.
- > Er zijn veel initiatieven van onderaf. Deze initiatieven hebben ondersteuning nodig vanuit de gemeente. De gemeente zal daarin keuze moeten maken, wat betekent dat niet alle initiatieven steun kunnen krijgen van de gemeente. De omgevingsvisie helpt daarbij.

CONCEPT

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland

21 mei: MFC It Werflân in Rottevalle

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. De huidige wetgeving is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smallingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smallingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardigen aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners gelegd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met het koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de avond

Op 21 mei kwam een kleine groep inwoners van gemeente Smallingerland af op de bijeenkomst in MFC It Werflân in Rottevalle. Na de opening door Jaap Jepma werd de omgevingsvisie toegelicht door de gemeente. Hierbij werd teruggeblikt naar de startbijeenkomst in de Lawei in het najaar van 2018. De input uit die bijeenkomst was erg divers en vraagt om een extra slag: "Waar willen we het echt over hebben met zijn allen en waar willen we naar toe werken?"

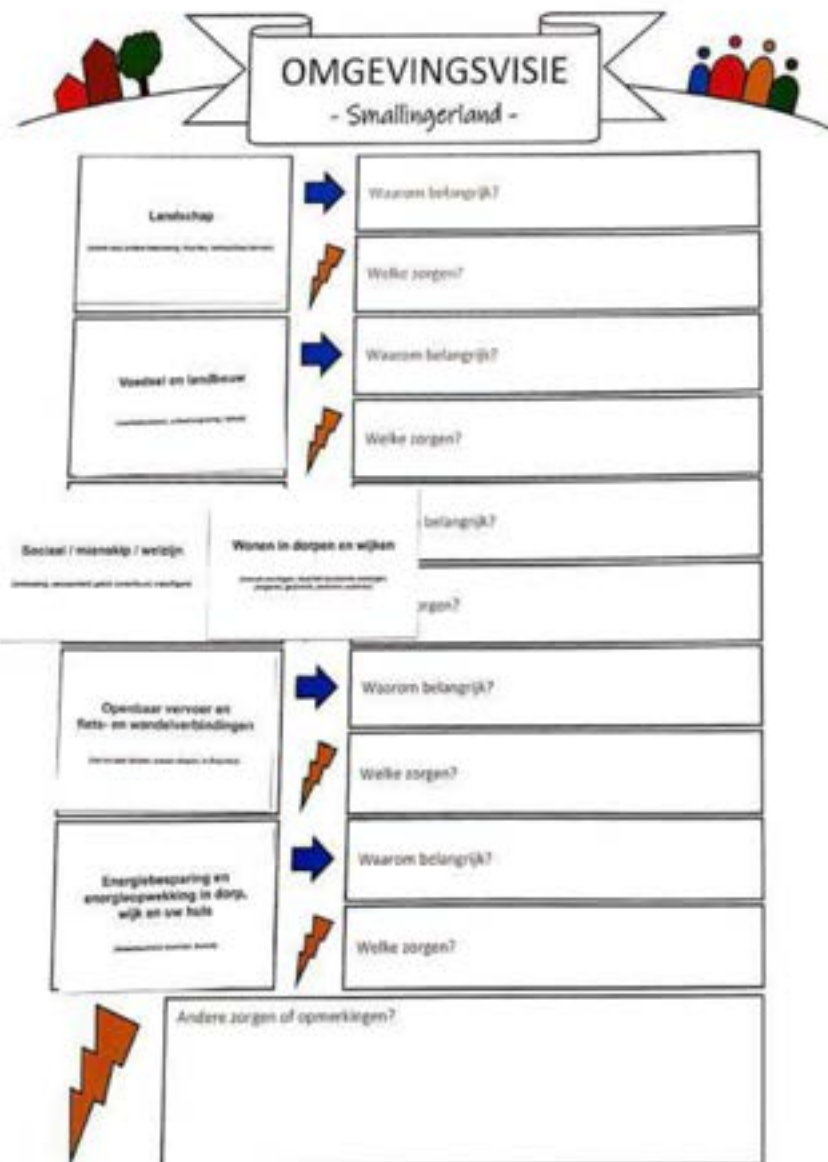
Om één van de thema's van de omgevingsvisie toe te lichten, vertelde Oebele Veenstra over de thema's die in De Wilgen spelen. Volgens Oebele is De Wilgen een dorp waar de neiging bestaat om vooral, als het gaat om de omgeving, zaken te doen op details, zoals trottoirs. Die details hebben betrekking op verschillende thema's.

Het thema wonen speelt minder in De Wilgen, maar wordt wel herkend als een thema wat in het algemeen speelt. De aanwezigheid van huurwoningen in de dorpen is een onderwerp waar verschillende meningen over bestaan. Aan de ene kant wordt er gesteld dat er behoefte is aan huurwoningen en aan de andere kant trekt de woningcorporatie zich meer terug. Zijn (nieuwe) huurwoningen in de dorpen nog wel van deze tijd? In de context van de opdracht van woningcorporatie en de demografische ontwikkelingen, is te stellen dat huurwoningen in de toekomst vooral voor de lagere inkomens zijn en er een overschot aan woningen in de dorpen wordt verwacht. Mensen met lagere inkomens zullen niet snel voor een woning in een dorp kiezen, vanwege de afstand tot belangrijke voorzieningen en werk. Het overschot aan woningen maakt dat het niet realistisch is om woningen bij te bouwen. Er zijn voorbeelden te noemen van dorpen waar op een andere manier huurwoningen voor jongeren worden gerealiseerd. Deze voorbeelden zijn succesvol. Wat betreft de beschikbaarheid van voldoende geschikte woningen in de dorpen is men het erover eens dat flexibiliteit belangrijk is. Woningen moeten door de tijd voor verschillende bewoners geschikt zijn.

De oogst van de avond: Top 5

De deelnemers aan de bijeenkomst stellen een top 5 samen van de volgens hen belangrijkste thema's voor de omgevingsvisie. Daarbij kunnen ze kiezen uit 11 thema's: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienschap/welzijn, Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) en 'zelf invullen'. Bij elk thema geven deelnemers aan waarom het belangrijk is en wat hun zorgen zijn. Er is ook ruimte voor algemene zorgen of opmerkingen.

In Rottevalle kwamen de deelnemers tot een Top 5 van zes thema's voor de omgevingsvisie. Opmerking daarbij is dat men ziet dat alles met elkaar samenhangt. Lastig om dan onderwerpen uit te sluiten en een top 5 te kiezen. De groep deelnemers voelt vooral een raakvlak tussen landschap, openbaar vervoer, voedsel en landbouw. Ook wonen is een interessant thema, waarbij vooral de samenhang met de *mienschap* belangrijk is. Daarnaast is ook de energietransitie belangrijk.

1. Landschap

Het landschap van gemeente Smallingerland, en Rottevalle in het bijzonder, is erg kenmerkend en rijk. Een mooi landschap doet prettig leven. Veel mensen wonen ook juist in of rond Rottevalle vanwege het landschap. Daarom zou het mooi zijn als het landschap zo zou kunnen blijven.

- > Het landschap is kwetsbaar. De afgelopen tijd is er al veel veranderd aan het landschap in de provincie. Dat gebeurt vaak ongemerkt en geleidelijk. Het is goed om daar wat meer op te letten en beslissingen die impact hebben op het landschap wat beter af te wegen. Een ander geluid: "Het is maar een klein gedeelte van het landschap en een goede infrastructuur levert ook voordelen op voor de dorpen"
- > Infrastructuur die het landschap 'vervuilt' is in de toekomst minder nodig. Thuis werken wordt voor veel beroepen steeds gebruikelijker. Dat geeft een mogelijkheid om anders met het landschap om te gaan. Maken we daar ook gebruik van?
- > De grootschalige landbouw en de bedreigde biodiversiteit hebben ook gevolgen voor het landschap. Dat zijn belangrijke thema's die vragen om goede beslissingen.

2. Voedsel en landbouw

Als je het hebt over het landschap, gaat het ook al snel over voedsel en landbouw. Hoe geven we daar vorm aan op een manier die past bij de toekomst? Schaalvergroting van bedrijven in de omgeving kan gunstig zijn. Men kan efficiënter omgaan met grondstoffen en afval en er is werkgelegenheid. Een nadeel van schaalvergroting in het algemeen is dat het niet bij een lokale economie past. Voor de vitaliteit van de dorpen, leefbaarheid en in de dorpen en het milieu (minder importeren) zou je juist naar een lokale economie kunnen streven. Een meer lokale economie heeft kans van succes, maar vraagt wel om inzet van inwoners. Daarnaast kan schaalvergroting het landschap onder druk zetten, doordat kavels worden gecombineerd en bomen en sloten worden weggehaald.

- > Om de voedselproductie en landbouw zo in te richten dat het past bij de toekomst, moet je kiezen welke kant je op wilt. Het is nu nog onduidelijk wat wenselijk en haalbaar is.

3. Wonen in dorpen en wijken i.c.m. Sociaal/mienskip/welzijn

Voor een vitaal dorp is het belangrijk om voldoende geschikte woningen voor alle doelgroepen te hebben. Het thema 'Wonen' hangt nauw samen met het thema 'Mienskip'. Je kunt zeggen dat er een samenhang is: Goed wonen is alleen haalbaar als je aandacht hebt voor de *mienskip* en de *mienskip* heeft er baat bij dat het goed wonen is in de dorpen.

Voor sociale samenhang is ontmoeting nodig. Door elkaar te ontmoeten, leer je elkaar kennen en zorg je voor sociale cohesie (waar ook vooral kwetsbare inwoners van kunnen profiteren). Sociale samenhang betekent dat je elkaar wilt helpen, wat de vitaliteit en leefbaarheid in het dorp ten goede komt.

- > Wanneer er meer mensen van buiten het dorp in het dorp komen wonen, is dat een risico voor de sociale cohesie. Daarin speelt het dorp zelf ook een rol: Als je meer aandacht voor elkaar (en nieuwe mensen) hebt en samen met elkaar leeft, trek je ook mensen aan die dat willen. Dan doen mensen eerder mee. Hoe borgen we de sociale cohesie in de toekomst, met het oog op inwoners van buitenaf?
- > Het is belangrijk dat er in een dorp voldoende plaatsen zijn en blijven waar men elkaar kan ontmoeten, zoals een sportvereniging of een school. Als die plaatsen er niet zijn, kun je het op een creatieve manier organiseren. Bijvoorbeeld in een ander dorp.
- > De wil om elkaar te ontmoeten en het creëren van binding is het meest belangrijk. En hoewel een geschikt gebouw daarbij kan helpen, is dat geen garantie voor succes. In sommige wijken is weinig binding, doordat men elkaar niet goed kent en/of inwoners andere prioriteiten hebben. Ook als er wel mensen zijn die zich inzetten voor meer *mienskip* in de wijk, lukt dat niet altijd. Hoe zorg je ervoor dat er sociale samenhang komt? Volgens de deelnemers is dat best complex.

4. Openbaar vervoer

In Rottevalle e.o. zijn de verbindingen van fiets- en wandelpaden en het openbaar vervoer goed. Dat is niet alleen belangrijk om prettig te kunnen wonen en als ontsluiting voor het landschap, maar ook om van A naar B te kunnen reizen. Met het oog op het milieu, zijn goede fietspaden wenselijk. Ommetjes zijn een belangrijke manier om elkaar te ontmoeten.

- > Wandel- en fietsverbindingen moeten zo kunnen blijven.
- > Betere (snel)fietsroutes voor woon-werkverkeer zijn een goede optie voor de toekomst, zeker als je kijkt naar duurzaamheid en de energietransitie

6. Energiebesparing en energieopwekking in het dorp

Als we naar de toekomst kijken is de energietransitie een thema waar rekening mee gehouden moet worden. Als dorp kun je zelf ook stappen zetten in de energietransitie. Dit kan positieve effecten hebben voor de *mienskip*szin.

- > Op het gebied van 'Wonen' speelt het energievraagstuk een rol. Naar verwachting zullen veel oudere woningen in de dorpen, waar nu vooral de oudere generatie in woont, op ten duur vrij komen. Deze woningen zijn dan niet aangepast aan de huidige eisen omtrent energiebesparing en -opwekking. Voor de huidige inwoners, die op leeftijd zijn, heeft dit geen prioriteit. Wat gebeurt er met deze woningen als ze vrij komen? Kunnen jongeren deze woningen betalen, inclusief de benodigde aanpassingen?
- > Hoe verhouden de belangen van de energietransitie zich tot de belangen van het landschap? Het landschap is erg belangrijk en invasieve energie-opwek heeft met klem geen voorkeur. En hoe wordt daarin gekeken naar de plannen van projectontwikkelaars?
- > Er zijn nog veel dingen niet uitgegeten als je kijkt naar energie-opwek en -opslag. Wat doe je dan in de tussentijd? Zet je alvast stappen om later tot de conclusie te komen dat het beter anders had gekund? Men neigt ernaar om een afwachtende houding aan te nemen en te kijken hoe de ontwikkelingen (zoals die in Garijp) uitpakken.

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland

23 mei: Dorpshuis Boornbergum

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. De huidige wetgeving is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smallingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smallingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardigen aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners gelegd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met het koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de avond

Op 23 mei kwam een groep inwoners van gemeente Smallingerland af op de bijeenkomst in het dorps huis van Boornbergum. Na de opening door Jaap Jepma werd de omgevingsvisie toegelicht door de gemeente (zie kader). Hierbij werd teruggeblikt naar de startbijeenkomst in de Lawei in het najaar van 2018. De input uit die bijeenkomst was erg divers en vraagt om een extra slag: "Waar willen we het echt over hebben met zijn allen en waar willen we naar toe werken?"

Anne Meijer was vanuit dorpsbelang Boornbergum aanwezig om toe te lichten wat er in Boornbergum speelt. Op het moment is er in de omgeving toenemende bezorgdheid over de voorgenomen (voortzetting van de) gaswinning. Daarnaast zijn enkele thema's die in meer dorpen spelen relevant. Het gaat dan om praktische zaken, zoals een nieuwe gymzaal en verkeersveiligheid. Wat betreft verkeersveiligheid worden, ook door andere deelnemers, onder andere de verkeersstroom uit de Sanding naar de A7, het agrarisch verkeer en het mogelijke zebepad bij de school genoemd.

Ook duurzaamheid speelt in Boornbergum. In het dorp zijn vrijwilligers in werkgroepen bezig op twee onderwerpen: de oprichting van een dorpscoöperatie en het benutten van de grote daken in het dorp voor zonnepanelen. Als je het hebt over de vitaliteit van dorpen, wordt genoemd dat het vinden van vrijwilligers voor bestuurlijke taken lastig is. Als het gaat om concrete taken, zoals het opruimen van de straat, worden vrijwilligers wel gemakkelijk gevonden. Daarnaast kunnen vrijwilligers niet alles zelf. Deskundige ondersteuning van vrijwilligers is een thema.

Huisvesting speelt minder in Boornbergum e.o. Er wordt volop gebouwd, voor de verschillende segmenten. Het landschap is wel belangrijk, maar er zal altijd een afweging moeten zijn met werkgelegenheid en bedrijvigheid. De afweging van belangen wordt ook herkend door andere deelnemers. Het landelijke van de dorpen en wijken is uniek en belangrijk, maar economische ontwikkelingen zijn ook belangrijk.

De oogst van de avond: Top 5

De deelnemers aan de bijeenkomst stellen een Top 5 samen van de volgens hen belangrijkste thema's voor de omgevingsvisie. Daarbij kunnen ze kiezen uit elf thema's: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienschap/welzijn, Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) en 'zelf invullen'. Bij elk thema geven deelnemers aan waarom het belangrijk is en wat hun zorgen zijn. Er is ook ruimte voor algemene zorgen of opmerkingen.

In Boornbergum is het algemene beeld dat de deelnemers best tevreden zijn met hun omgeving (al wordt er bij 'Drachten' vooral gedacht aan criminaliteit en een gebrek aan sfeer). Maar, laten ze weten: "het is niet de bedoeling dat die tevredenheid toekomstige ontwikkelingen in de weg staat." De tevredenheid maakt wel dat het belangrijk is om voorzichtig te zijn in het maken van keuzes en het doorvoeren van veranderingen, zodat de kwaliteiten van de omgeving kunnen worden behouden. Een afwegingskader, zoals in de omgevingsvisie, kan daar volgens de deelnemers goed bij helpen.

Wanneer de deelnemers ieder de voor hen meest belangrijke thema's op tafel leggen, blijken dat bijna alle elf thema's te zijn. Om keuzes te maken en een volgorde aan te brengen, wordt er uitgebreid van ideeën en opvattingen gewisseld. Welke thema's zijn cruciaal voor een vitale omgeving? Welke thema's hangen met elkaar samen? Uiteindelijk kan iedereen zich vinden in de onderstaande selectie en rangorde. Daarbij wordt vooral ingezoomd op Boornbergum e.o.

Een algemene opmerking is dat men zich afvraagt waar de gemeente invloed op heeft. De gemeente heeft mogelijk niet over alle thema's evenveel te zeggen. Dat geldt met name voor bepaalde thema's, zoals Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis. Moet je dat niet meenemen in het opstellen van een omgevingsvisie?

The diagram is titled "OMGEVINGSVISIE - Smallingerland -". It features a central banner with the title and two decorative illustrations: a house and trees on the left, and a group of people on the right. Below the banner, several thematic boxes are arranged, each with a blue arrow pointing to a set of two questions: "Waarom belangrijk?" and "Welke zorgen?".

- Gezonde en veilige leefomgeving** (with a lightning bolt icon):
 - Waarom belangrijk?
 - Welke zorgen?
- Blanco / zelf invullen** (with a lightning bolt icon) and **baar vervoer en wandelverbindingen** (with a lightning bolt icon):
 - Waarom belangrijk?
 - Welke zorgen?
- Centrum Dreeften en voorzieningen in wijken en dorpen** (with a lightning bolt icon) and **Sociaal / netwerk / welzijn** (with a lightning bolt icon):
 - Waarom belangrijk?
 - Welke zorgen?
- Visueel en landbouw** (with a lightning bolt icon), **Landschap** (with a lightning bolt icon), and **Verkeer en klimaat** (with a lightning bolt icon):
 - Waarom belangrijk?
 - Welke zorgen?
- Wonen in dorpen en wijken** (with a lightning bolt icon):
 - Waarom belangrijk?
 - Welke zorgen?
- Andere zorgen of opmerkingen?** (with a lightning bolt icon):
 - Blank space for additional notes.

1. Gezonde en veilige leefomgeving

Een gezonde en veilige leefomgeving, waarin iedereen gemakkelijk heen en weer kan reizen, is de basis voor een goed leven in de dorpen en wijken van gemeente Smallingerland. Je kunt stellen dat alle andere belangrijke thema's onder dit thema vallen: het is een randvoorwaarde.

2. Mobiliteit (blanco kaartje) i.c.m. Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen

Voor een gezonde en veilige leefomgeving is goed georganiseerde mobiliteit nodig. Dan gaat het niet alleen om het bereiken van kernen, voorzieningen en werk. In de huidige situatie en nabije toekomst heb je het dan vooral over openbaar vervoer. Kijkend naar de verdere toekomst is het begrip mobiliteit

van toepassing. Hoe wij ons van A naar B bewegen zal in de toekomst veranderen. Het is goed om daar op tijd bij stil te staan en mee aan de slag te gaan. Goede fiets en wandelverbindingen zijn belangrijk voor jong en oud.

- > De A7 wordt alleen maar drukker. Hoe zorgen we ervoor dat dat wordt opgelost/voorkomen?
- > Wat betreft mobiliteit gaat er in de toekomst veel veranderen. Daar moet tijdig op worden ingespeeld. Voorspellen van de ontwikkelingen is echter lastig. Hoe pak je dat aan?

3. Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen i.c.m. Sociaal/mienschap/welzijn

Om het dorp vitaal te houden en *mienschap* te hebben, zijn goede voorzieningen nodig, waar wonen en werken elkaar aanvullen en mensen elkaar kunnen ontmoeten. Eén van de voorzieningen die een rol kunnen spelen als ontmoetingsplaats, zijn winkels. Ook zorgen winkels voor levendigheid in het dorp, door bijvoorbeeld de aanloop van klanten, en vloeien opbrengsten terug naar het dorp. Om winkels in het dorp te behouden, is ben best bereid producten lokaal te kopen. Maar er is een grens. Niet alle winkels kunnen leven van zo'n klein afnamegebied en dorpswinkels kunnen niet alles bieden wat dorpelingen nodig hebben. De conclusie is dat niet alle voorzieningen of winkels in de dorpen aanwezig hoeven te zijn. Een aantal voorzieningen is voldoende voor het behoud van de vitaliteit en *mienschap* in het dorp.

- > In hoeverre kunnen voorzieningen in het dorp blijven bestaan? In hoeverre speelt de concurrentie van grote kernen en het internet daarin een rol?

4. Voedsel en landbouw i.c.m. Landschap i.c.m. Biodiversiteit en klimaat

Diverse vraagstukken voor de toekomst spelen zich af in het landschap. Tegelijkertijd wordt het landschap van de gemeente Smallingerland erg gewaardeerd en draagt het bij aan goed leven. Daarom verdient het landschap respect en moet het als belangrijk thema in overwegingen voor ontwikkelingen worden meegenomen. Het is daarbij niet de bedoeling om het landschap op slot te zetten: het landschap hoeft niet koste wat kost zo te blijven als het is, want dan sta je veel belangrijke ontwikkelingen in de weg. Biodiversiteit en de voedselproductie zijn algemene thema's, die ook in Boornbergum e.o. een rol spelen voor een gezonde en veilige leefomgeving.

5. Wonen

Het is goed wonen in Boornbergum e.o. Dat is gunstig, want waar het aangenaam wonen is, willen mensen blijven wonen. In Boornbergum e.o. wonen mensen van alle leeftijden. Er zijn geen problemen wat betreft het aanbod aan woningen: er wordt bijgebouwd in alle segmenten. Wel zien de deelnemers dat er in de toekomst mogelijk een andere vraag ontstaat (vergrijzing, energietransitie, etc.), wat invloed heeft op de woningen in de omgeving.

- > In de toekomst zijn flexibele woningen nodig. Dit zijn woningen die voor verschillende doelgroepen geschikt zijn en aangepast kunnen worden aan wat de nieuwe bewoner nodig heeft. Hoe krijgen wat dat voor elkaar? Wat is daar voor nodig?
- > Onvoldoende geschikte woningen kunnen de vitaliteit van het dorp bedreigen. Voor een vitaal dorp is een gemêleerde gemeenschap belangrijk. Hoe krijgen we dat ook in de toekomst voor elkaar?

Verder

- > Het thema Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) haalt de Top 5 niet, maar wordt wel aangehaald door de deelnemers. Om de jeugd te behouden is het, naast een aantrekkelijke woonomgeving en geschikte woningen, belangrijk om voldoende werkgelegenheid te hebben. Hoe kun je dat het beste regelen? Het aantrekken en behouden van grote werkgevers kan een middel zijn, maar vormt ook een risico. Wat als zo'n werkgever ineens besluit om te vertrekken uit de gemeente?
- > Een thema wat in de gesprekken wordt gemist is Waterrecreatie en toerisme. Kan gemeente Smallingerland hier niet meer op inzetten? Is dat niet een kans om de gemeente meer op de kaart te zetten? De deelnemers staan hier verdeeld in, maar lijken het erover eens te zijn dat nadrukkelijk promoten niet nodig is. Je kunt er op een lager niveau wel mee aan de slag door er ruimte voor te creëren, waarbij mogelijke ontwikkelingen goed worden afgewogen tegen de andere thema's zoals het landschap.
- > Projectontwikkelaars of grote bedrijven, die iets willen in de gemeente, kunnen wantrouwen oproepen. Deze partijen kunnen de markt verpesten, mensen buiten spel zetten, maar ook projecten uitvoeren waar de gemeente zelf de kennis en middelen niet voor heeft. Een afwegingskader, zoals de omgevingsvisie, kan helpen om te bepalen wanneer een samenwerking met dergelijke partijen winst oplevert.

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland

27 mei: Brede School De Drait

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. De huidige wetgeving is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smallingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smallingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardigen aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners gelegd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met het koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de avond

Op 27 mei kwam een groep inwoners van gemeente Smallingerland af op de bijeenkomst in Brede School De Drait. Na de opening door [REDACTED] werd de omgevingsvisie toegelicht door de gemeente (zie kader). Hierbij werd teruggeblikt naar de startbijeenkomst in de Lawei in het najaar van 2018. De input uit die bijeenkomst was erg divers en vraagt om een extra slag: "Waar willen we het echt over hebben met zijn allen en waar willen we naar toe werken?"

Voordat de deelnemers aan de slag gingen met de omgevingsvisie, lichtten enkele deelnemers toe wat er in hun omgeving speelt. In het algemeen is het prima wonen in de Drait e.o. Een aantal deelnemers woont er dan ook al tientallen jaren. Mobiliteit is een thema wat speelt: er zijn veel auto's, weinig ruimte en er wordt hard gereden. Ook niet alle verkeerssituaties zijn altijd even duidelijk. Vooral bij de school is het vaak erg druk. Daarnaast is er veel jeugd in de wijk. Deze jeugd maakt geen gebruik van de aangewezen en voor hen ingerichte plaatsen, maar hangt overal in de wijk rond. Dat kan anders, want het geeft overlast. Ten derde zijn sommige taken in de wijk niet helemaal duidelijk. Wat doet het wijkteam bijvoorbeeld? Een voorbeeld is het rondslingerende afval. Wie ruimt dat op? Is het iets om dat met de wijk zelf op te pakken of is het wijkteam daarvoor bedoeld? Ook als het gaat om vrijwilligers, is er soms een mismatch met de gemeente. Bijvoorbeeld wat betreft verwachtingen van elkaar. Er zou meer samengewerkt kunnen worden. De energietransitie is ook in De Drait e.o. relevant. Deelnemers vragen zich af hoe dit het beste kan worden geregeld. Mensen die het kunnen betalen, gaan wel tot actie over. Zij profiteren dan ook van de voordelen die de maatregelen opleveren. Mensen die zelf niet kunnen investeren kunnen nu niks. Kan de gemeente daar een rol in spelen? Eventueel in samenwerking met de woningcorporaties?

De oogst van de avond: Top 5

De deelnemers aan de bijeenkomst stellen een Top 5 samen van de volgens hen belangrijkste thema's voor de omgevingsvisie. Daarbij kunnen ze kiezen uit elf thema's: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienskip/welzijn, Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) en 'zelf invullen'. Bij elk thema geven deelnemers aan waarom het belangrijk is en wat hun zorgen zijn. Er is ook ruimte voor algemene zorgen of opmerkingen.

De deelnemers zijn in twee groepen uiteen gegaan om verder te praten over de omgevingsvisie en de thema's die daarin volgens hen belangrijk zijn. Kijkend naar de verschillende thema's, laten deelnemers vallen dat het best lastig is om een keuze te maken. Veel thema's hangen met elkaar samen en kun je lastig los van elkaar zien. Dat gevoel is goed terug te zien in de Top 5's van beide tafels.

Tafel 1

De eerste tafel eindigt met 10 thema's die belangrijk zijn voor de omgevingsvisie. De thema's zijn paarsgewijs geplaatst en vormen als het ware een gerangschikt kader. Alle thema's hangen met elkaar samen en werken op elkaar in. Het kader werkt als volgt: voor elk volgend thema geldt dat de thema's daarboven het kader vormen. Ontwikkelingen binnen de thema's, moeten dus worden getoetst aan de thema's daarboven.

OMGEVINGSVISIE
- Smallingerland -

Gezonde en veilige leefomgeving <small>Gezond en veilig wonen, werken en recreëren. Gezondheidszorg, veiligheid en leefbaarheid.</small>	Sociaal / mienskip / welzijn <small>Samenleving, participatie en sociale cohesie.</small>	is belangrijk? _____
		zorgen? _____
Stofwissel en klimaat <small>Vereniging, draagvlak, innovatie, kennis en bewustzijn.</small>	Energiebesparing en energievoorziening in dorps, wijk en zwembad <small>Beleidsmatig, financieel, kennis.</small>	is belangrijk? _____
		zorgen? _____
Landschap <small>Levenswijze, natuur, recreatie, cultuur, identiteit en kwaliteit.</small>	Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen <small>Levenswijze, mobiliteit, recreatie, cultuur en kwaliteit.</small>	is belangrijk? _____
		zorgen? _____
Banen / werkgelegenheid / bedrijventerreinen <small>Werkgelegenheid, kennis, innovatie en bewustzijn.</small>	Verkeer en landbouw <small>Beleidsmatig, innovatie, kennis, cultuur en kwaliteit.</small>	is belangrijk? _____
		zorgen? _____
Wonen in dorpen en wijken <small>Levenswijze, participatie, kennis, innovatie en bewustzijn.</small>	Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen <small>Levenswijze, kennis, innovatie, kennis, cultuur en kwaliteit.</small>	is belangrijk? _____
		zorgen? _____
Andere zorgen of opmerkingen?		

Handwritten notes:
- Green sticky note: "Mensen die samen met elkaar wonen in dorpen"
- White sticky note: "Binnen / zelf invullen"
- Red lightning bolt icon next to the 'Andere zorgen' box.

1. Gezonde en veilige leefomgeving i.c.m. Sociaal/mienskip/welzijn

Op de eerste plaats staat de combinatie van deze twee thema's. Samen vormen deze thema's dé basis voor de omgevingsvisie. Het is belangrijk om met elkaar, in een samenleving waarin iedereen zich met elkaar verbonden voelt, een gezonde en veilige omgeving na te streven. De wens voor de toekomst is dat mensen samenleven met gelijkwaardige normen en wederzijds respect.

- > Juist in de kwetsbare wijken spelen de thema's Gezonde en veilige leefomgeving en Sociaal/mienskip/welzijn een rol. Hierin is nog winst te behalen. Hoe doen we dat?
- > Er zijn wijken in Drachten waar het samenleven wat moeizamer gaat en het voor sommige inwoners lastig is om op een respectvolle manier met elkaar om te gaan. Daarbij maakt het niet uit of het om nieuwkomers gaat of om mensen die al langer in de omgeving wonen. Dat vraagt om actie vanuit de samenleving én de gemeente.

- > Hoe belangrijk het streven naar gelijkwaardige normen en wederzijds respect ook is, in bepaalde situaties, zoals geluidsoverlast, is handhaving nodig. Dat gebeurt op dit moment niet altijd naar tevredenheid. Wat meer controle en verplichtingen kunnen helpen om vrediger samen te leven en structuur aan te brengen.

2. Biodiversiteit en klimaat i.c.m. Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis

Om een gezonde en kwalitatieve leefomgeving te realiseren is aandacht voor het klimaat, biodiversiteit en de energietransitie nodig.

3. Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen i.c.m. Landschap

Volgens de deelnemers is het belangrijk om zorgvuldig met het landschap om te gaan. Een goed en gezond landschap is een randvoorwaarde voor de biodiversiteit en het klimaat én een gezonde leefomgeving. Kijkend naar het landschap, zien de deelnemers ook dat het ontsluiten van dat landschap en de kernen, dorpen en wijken belangrijk is. Iedereen moet toegang hebben tot goede verbindingen om van A naar B te komen.

4. Voedsel en landbouw i.c.m. Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen)

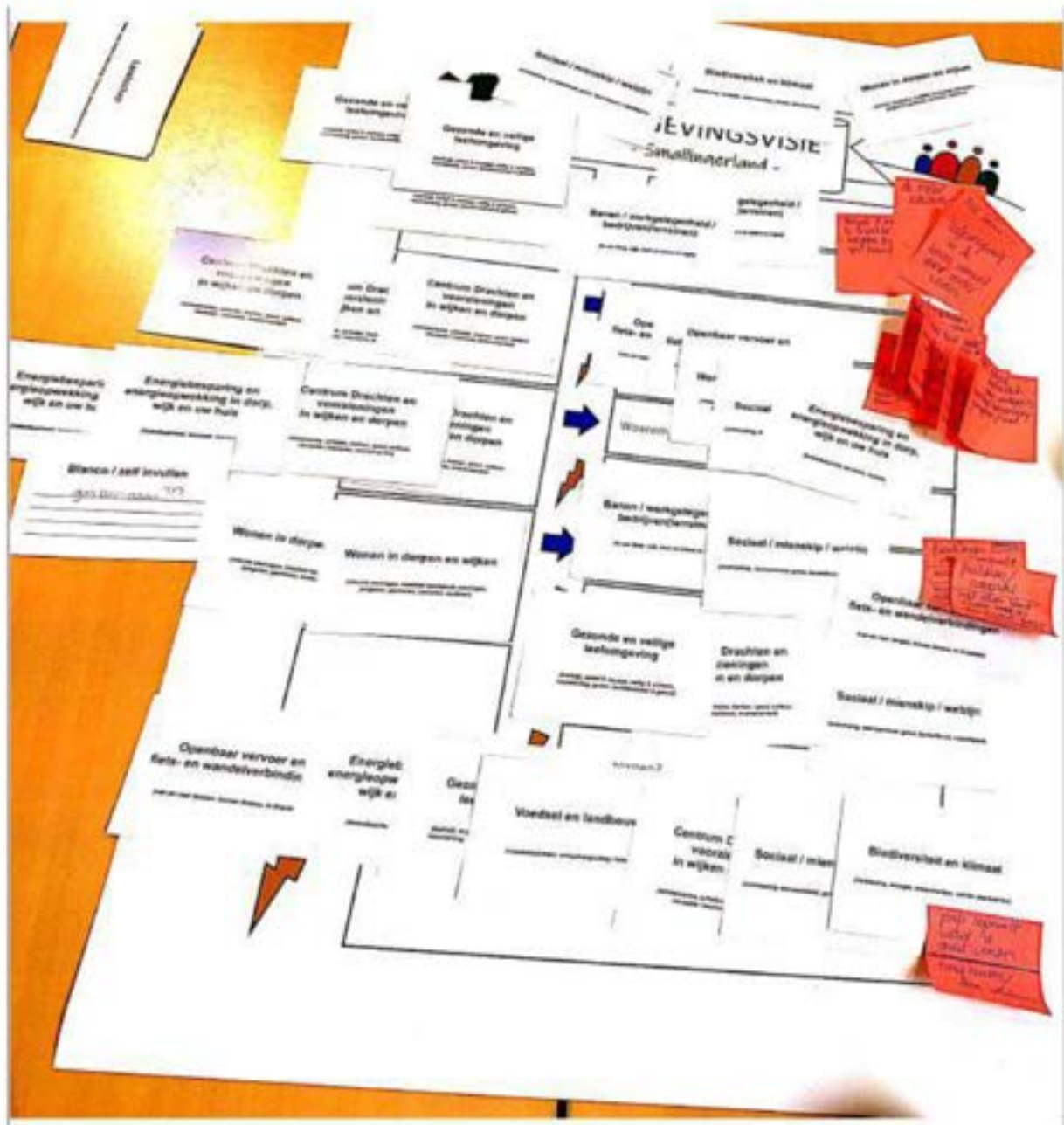
Voor een fijne samenleving, is perspectief nodig: "Anders blijft niemand hier wonen." Daarom is het belangrijk om voldoende ruimte te geven aan ontwikkelingen op het gebied van voedsel, landbouw, werkgelegenheid, binnen de kaders van de eerder genoemde thema's.

5. Wonen en voorzieningen

Voor een gezonde en veilige leefomgeving, waar mensen prettig samenleven, zijn voldoende geschikte woningen en een passend aanbod van voorzieningen nodig.

Tafel 2

De tweede tafel heeft een Top 5 gemaakt op basis van individuele Top 5's.

1^e plaats

De thema's Gezonde en veilige leefomgeving en Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) stonden beide tweemaal bovenaan. Deelnemers vroegen zich af welke van deze twee thema's op de eerste plaats zou moeten komen. De leefomgeving is de basis van alles. Vanuit daar kun je verder kijken en bouwen aan de toekomst. Aan de andere kant kun je werkgelegenheid zien als de motor van de samenleving. Werkgelegenheid levert geld op en "zonder geld is er niks". Zonder geld kun je geen ontwikkelingen teweeg brengen of voor een gezonde en veilige leefomgeving zorgen. Andere thema's die op de eerste plaats vonden gezet (allemaal één keer) zijn Sociaal/mienskip/welzijn, Biodiversiteit en klimaat en Wonen in dorpen en wijken.

- > Wat betreft de Gezonde en veilige leefomgeving vragen mensen zich af of er in de toekomst wel voldoende zorg is, vooral in de dorpen.
- > Over het thema Sociaal/mienskip/welzijn wordt ingebracht dat men in een prettige samenleving soepel met elkaar omgaat en dat er niet té strakke regels zijn, zoals nu wel eens wordt ervaren. Een betere benadering zou zijn om elkaar te helpen en mee te denken met elkaar. Te strakke regels ontnemen de mogelijkheid om dat te doen.

2de plaats

Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen wordt het vaakst op de tweede plaats genoemd. Voorzieningen zijn een basisbehoefte. De gemeente heeft de afgelopen jaren al veel aandacht voor voorzieningen in wijken en dorpen gehad en daar is men ook best trots op. De scholen, sportgelegenheden en culturele voorzieningen zijn goed op orde. Voor de toekomst is het wel een uitdaging om dat op peil te houden. Over de voorzieningen in de dorpen opperen deelnemers dat daar minder behoefte is aan voorzieningen: "Daar kies je toch voor als je in een dorp gaat wonen?" Een school en een basis-supermarkt zijn voldoende. Die gelden dan ook als plek om elkaar te ontmoeten. Het thema Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen wordt twee keer genoemd. In gemeente Smallingerland is het openbaar vervoer niet goed geregeld. Het is duur en er zijn niet voldoende faciliteiten. Op dit moment is de A7 erg druk met verkeer. Voor ouderen én jongeren is een goed openbaar vervoernetwerk wenselijk. Het kan ook het wonen en werken in Drachten aantrekkelijker maken. Richting de toekomst zou een fietsnelweg (voor elektrische fietsen) wat kunnen zijn. Ook kun je andere interessante alternatieven bedenken. Zo zitten veel mensen alleen in de auto. Is er geen creatieve manier om daar winst uit te halen?

Verder op de tweede plaats: Wonen in dorpen en wijken, Sociaal/mienskip/welzijn en Energiebesparing en opwekking in dorp, wijk en uw huis.

3^e plaats

Ook op de derde plaats wordt het thema Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen genoemd. Daarnaast geven deelnemers aan de Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis een belangrijk thema te vinden. Dat is een uitdaging voor de toekomst. Hoe wordt de opgave gerealiseerd? Daarin is een belangrijke rol weggelegd voor de gemeente, maar inwoners kunnen ook (waar dat kan) zelf hun verantwoordelijkheid nemen. De gemeente moet vooral zorgen voor juiste informatie, bewustwording (voorlichting) en dat de juiste dingen met elkaar worden opgepakt en goed worden ondersteund. Denk aan coöperaties. De betaalbaarheid van maatregelen (voor iedereen) is een belangrijk aspect. Kijk ook naar alternatieven voor zon en wind.

Verder genoemd: Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen), Sociaal/mienskip/welzijn en Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen.

4^e plaats

Wonen in dorpen en wijken wordt het meest op de vierde plaats gezet. Een goede betaalbare woning op de juiste plek. Dat is belangrijk. Nu past de woningvoorraad niet altijd bij de vraag en woningen zijn niet altijd betaalbaar (genoeg). De levensloopbestendigheid van woningen wordt ook genoemd. Vooral jongeren hebben het lastig in de woningmarkt: "De gemeente kan daar wat aan doen". Tiny houses en flexibele woningen worden genoemd. Andere thema's: Gezonde en veilige leefomgeving, Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen en Sociaal/mienskip/welzijn.

5^e plaats

De vijfde plaats is een verzameling van thema's: Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Gezonde en veilige leefomgeving, Voedsel en landbouw, Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Sociaal/mienschap/welzijn, Biodiversiteit en klimaat.

CONCEPT

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland

29 mei: Brede School De Wiken

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. De huidige wetgeving is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smallingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smallingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardigen aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners gelegd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met het koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de avond

Op 29 mei kwam een groep inwoners van gemeente Smallingerland af op de bijeenkomst in Brede School De Wiken. Na de opening door [REDACTED] werd de omgevingsvisie toegelicht door de gemeente (zie kader). Hierbij werd teruggeblikt naar de startbijeenkomst in de Lawei in het najaar van 2018. De input uit die bijeenkomst was erg divers en vraagt om een extra slag: "Waar willen we het echt over hebben met zijn allen en waar willen we naar toe werken?"

Onder de deelnemers zijn een aantal inwoners die al concrete ideeën hebben voor de toekomst. Voordat de deelnemers aan de slag gingen met de omgevingsvisie, lichtten zij hun ideeën toe. Eén idee is een fietstaxi. Deze fietstaxi kan mensen, die zich moeilijker verplaatsen, gemakkelijk vervoeren. Ook kan de fietstaxi een rol spelen door mensen van parkeerterreinen buiten Drachten (bv. Transferium) te vervoeren naar hun bestemming in Drachten. Naast vervoer kan de fietstaxi een rol spelen in het creëren van werkgelegenheid, het voorkomen van eenzaamheid, de rehabilitatie van mensen, het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt en de sociale cohesie. Bedrijven uit de regio kunnen een fietstaxi sponsoren met reclame. Andere deelnemers haken in op het thema openbaar vervoer: "Dat is belangrijker dan we denken en kan beter in Smallingerland." Dan gaat het om vervoer binnen Drachten, tussen Drachten en de kernen in Smallingerland én de verbinding met de kernen verder weg, zoals Amsterdam of Utrecht.

Een ander belangrijk thema is inclusiviteit. Een aantal deelnemers zijn speciaal naar de bijeenkomst gekomen, omdat zij het belangrijk vinden dat niemand wordt buitengesloten in de nieuwe omgevingsvisie. Dat gaat dan niet alleen om mensen met een beperking of handicap, maar ook over bijvoorbeeld ouderen, mensen met kinderen en jongeren. Inclusief denken, is de boodschap: "Bij alles."

De oogst van de avond: Top 5

De deelnemers aan de bijeenkomst stellen een Top 5 samen van de volgens hen belangrijkste thema's voor de omgevingsvisie. Daarbij kunnen ze kiezen uit elf thema's: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienskip/welzijn, Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) en 'zelf invullen'. Bij elk thema geven deelnemers aan waarom het belangrijk is en wat hun zorgen zijn. Er is ook ruimte voor algemene zorgen of opmerkingen.

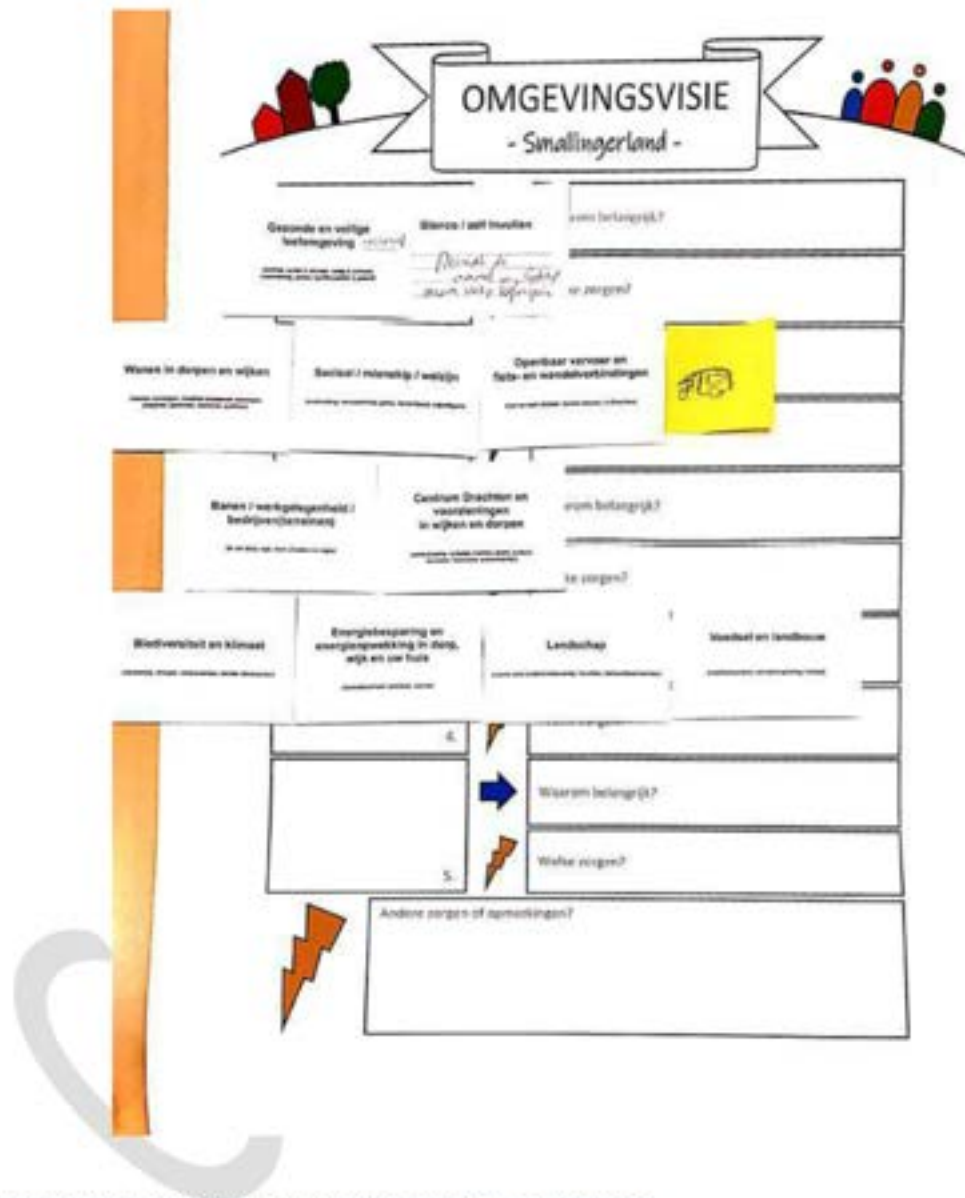
De deelnemers zijn in twee groepen uiteen gegaan om verder te praten over de omgevingsvisie en de thema's die daarin volgens hen belangrijk zijn.

Tafel 1

De deelnemers zochten de verbinding tussen de thema's. Hoe hangt het met elkaar samen? Voor welke combinaties moet je ook hebben? Er ontstond een Top 4, bestaande uit alle elf thema's. Deze Top 4 geeft de wisselwerking tussen de thema's én een prioritering aan.

Een algemene uitdaging die deze tafel bij de gemeente neer wil leggen is om te kiezen voor een visie waarin de samenleving voorop staat. En daar samen aan te werken. Dat zou veel mensen uitnodigen om ook in Smallingerland te komen wonen.

Naast de fietstaxi, is de afvalwinkel een idee om verschillende uitdagingen aan te pakken. Bij een afvalwinkel kunnen inwoners hun afval afleveren en krijgen zij geld voor afval wat herbruikbaar is. Deze afvalwinkels kunnen op verschillende (leegstaande) locaties georganiseerd worden. De voordelen zijn te vinden in de interactie tussen mensen, het 'verdienen' aan afval en het verminderen van zwerfafval.

1. Gezonde en veilige leefomgeving i.c.m. Inclusiviteit (Blanco)

Een gezonde, veilige en inclusieve leefomgeving staat centraal. Daarbij hoort ook gastvrije recreatie. Om dit te realiseren moet de gemeente ruimtelijke kaders scherpen, die ook gaan over wonen en werken in dorpen en wijken, openbaar vervoer, fiets- en wandelverbindingen, voorzieningen (om elkaar te ontmoeten) en mogelijkheden om een inclusieve samenleving te zijn. Om zo'n kader te maken, is het belangrijk dat iedereen meedenkt en meedoet in de organisatie daarvan.

- > Als je het hebt over inclusiviteit, worden veel 'inclusiviteits-maatregelen' bedacht door mensen die al heel goed meedoen in de maatschappij. Wanneer juist mensen die van inclusiviteit profiteren daar aan mee doen, realiseer je écht goede oplossingen.

2. Wonen in dorpen en wijken i.c.m. Sociaal/mienskip/welzijn i.c.m. Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen

Voor zo'n gezonde, veilige en inclusieve samenleving is het belangrijk dat mensen kunnen meedoen. Om dat te organiseren en mogelijk te maken zijn verschillende zaken belangrijk: geschikte woningen op een geschikte plek, een *mienskip* (en de mogelijkheid om daaraan mee te doen) en goed openbaar vervoer en geschikte fiets- en wandelpaden. Deze thema's staan gezamenlijk op de tweede plaats.

3. Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) i.c.m. Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen.

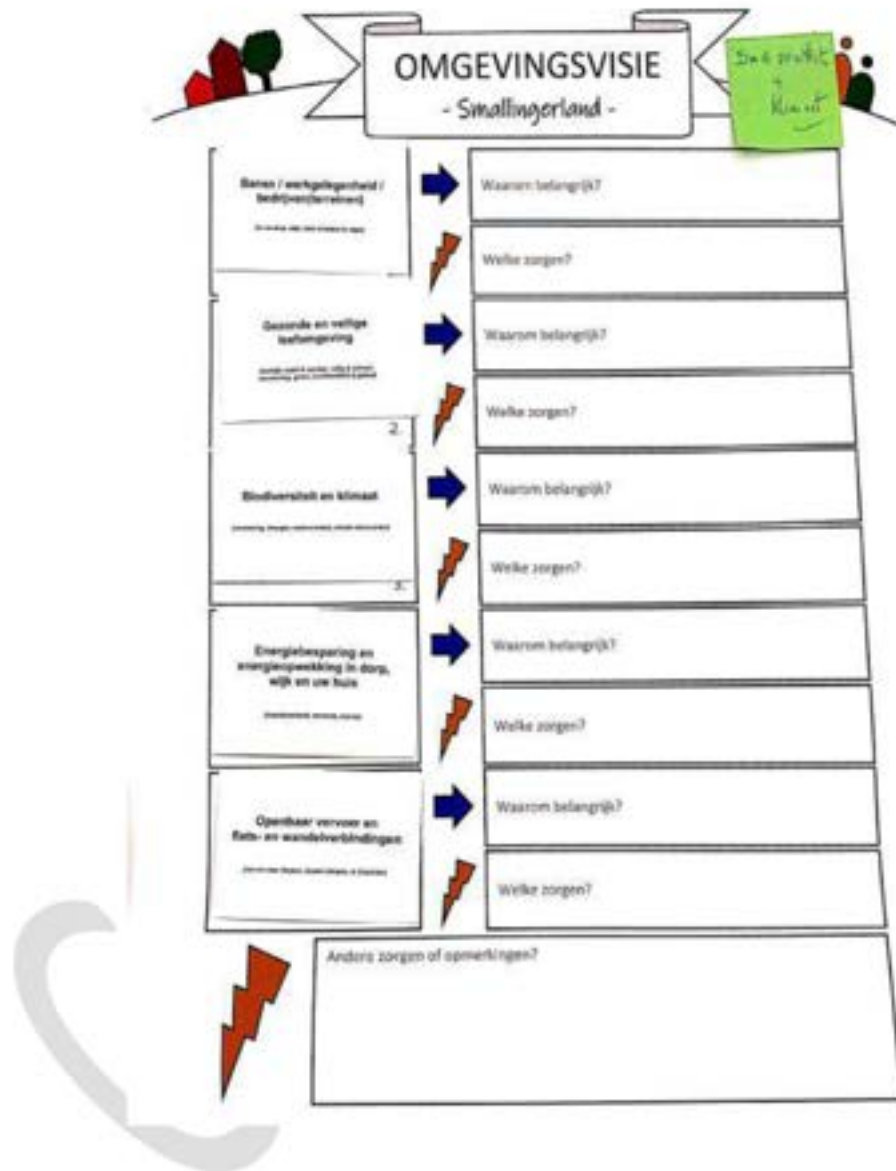
Voor de organisatie van de beoogde samenleving zijn ook deze twee thema's belangrijk. Werkgelegenheid voor iedereen zorgt ervoor dat iedereen een zinvolle dagbesteding heeft en gewaardeerd voelt. Daarnaast opent het hebben van (meer) geld deuren, zoals het besparen van energie. Geschikte voorzieningen dragen eraan bij dat mensen prettig kunnen leven en voldoende gelegenheid hebben om elkaar te ontmoeten.

4. Biodiversiteit en klimaat i.c.m. Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis i.c.m. Landschap i.c.m. Voedsel en Landbouw.

Wanneer er een gezonde, veilige en inclusieve leefomgeving is, met aandacht voor de bovengenoemde thema's, is er ruimte om aan de slag te gaan met het klimaat, het landschap en de energieopgave. Hoewel dit belangrijke thema's zijn, hebben veel mensen op dit moment geen ruimte om er bij stil te staan. Deze mensen zijn volop bezig met het op orde krijgen en houden van hun eigen leven. Door eerst in te zetten om dat aspect, ontstaat er ruimte voor aandacht voor biodiversiteit, klimaat, energie, landschap, voedsel en landbouw.

Tafel 2

De deelnemers aan deze tafel vonden alle thema's erg belangrijk, maar hebben zich goed kunnen beperken tot een Top 5. Volgens de deelnemers wil dat niet zeggen dat de andere thema's, die de Top 5 niet hebben gehaald, onbelangrijk zijn. Maar, als je de Top 5 thema's goed voor elkaar hebt, komt de rest ook in orde.

1. Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen)

2. Gezonde en veilige leefomgeving

De thema's op de eerste en tweede plaats zijn essentieel voor een vitale omgeving. Ze zijn de basis voor prettig wonen en recreëren. Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) staat bovenaan, want zonder werkgelegenheid is er niets: het is de motor van alles. Daarnaast heeft werkgelegenheid niet enkel een economische uitwerking. Voldoende werkgelegenheid maakt het mogelijk dat iedereen zinvolle dagbesteding heeft. Dit heeft invloed op andere thema's, zoals Sociaal/mienschap/welzijn. Want als mensen het gevoel hebben dat ze er toe doen, dragen zij eerder constructief bij aan de *mienschap*.

3. Biodiversiteit en klimaat

4. Energietransitie en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis

Aandacht voor de uitdagingen rond biodiversiteit, klimaat en de energietransitie is belangrijk. Als daar geen aandacht voor is, is er later geen prettige omgeving meer om in te leven en te werken.

- > In hoeverre kan een gemeente écht wat doen op het gebied van de energietransitie. En hoe doet de gemeente dat dan? Gaat het dan om het stimuleren van inwoners? Of om het maken van regels? Of om het zelf uitvoeren van grotere projecten? En wat is de rol van het Rijk? Zou het Rijk niet meer verantwoordelijkheid moeten nemen en wat betekent dat voor de mogelijkheden van de gemeente?

5. Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen

Als je goed wilt leven, moet je het openbaar vervoer en de andere verbindingen in orde hebben. Het openbaar vervoer in Smallingerland kan veel beter, ook naar grote kernen buiten de gemeente of provincie. Dat hoeft niet per se veel te kosten.

CONCEPT

OMGEVINGSVISIE

- Smallingerland -

1.	 	Waarom belangrijk?
2.	 	Waarom belangrijk?
3.	 	Waarom belangrijk?
4.	 	Waarom belangrijk?
5.	 	Waarom belangrijk?
		Welke zorgen?

Andere zorgen of opmerkingen?

Inventarisatie ansichtenkaartenactie: Wat vind jij belangrijk voor Smallerland?

Op twee locaties hebben we een ansichtkaartenactie gehouden: hal gemeentehuis en winkelcentrum (Noorderpoort). Onderstaande reacties zijn door inwoners op de kaarten geschreven.

Ouderen/gehandicapten/minima → 24

Meer activiteiten voor ouderen	2
Meer woonvormen ouderen	1
Goede zorg ouderen	1
Meer appartementen in centrum voor ouderen	2
Meer (en betaalbare) voorzieningen ouderen	4
Parkeren in centrum voor ouderen dichtbij huis. Parkeergarage is te duur! Zijn veel ouderen.	2
Toegankelijkheid voor minder begaafden/ouderen moet beter (straat/stoep/toegang)	5
Betere zorg voor ouderen en gehandicapten	1
Betere ruimte voor gehandicapten	2
Meer aandacht voor inwoners met autistische stoornis	1
Sociaal beleid chronisch zieken en minima	1
Regeling minima die buiten reguliere hulpvoorziening vallen	1
Bestrating Wuiteweg fietspad slecht voor scootmobiel	1

Evenementen/voorzieningen → 47

Zwembad vergroten/moderniseren/open strand	8
Schaatsbaan	2
Meer evenementen/activiteiten 10	24
Muziek 1	
Sport 2	
Voor de jeugd 10	
Culturele ontwikkeling 1	
Meer sportvoorziening 2	7
Skateboard 3	
Sportveldje 1	
Voetbalpleintje 1	
Meer uitgaansmogelijkheden/festivals	6

Kinderen → 9

Meer speelplekken/speeltoestellen	9
- Bij scholen	
- Algemeen	

Positief → 94

Smallerland is een leuke plek om te wonen	6
Genoeg sporten en sportverenigingen	2
Ruim aanbod aan onderwijs & zorg	1
Bewoners zijn vriendelijk, behulpzaam, sociaal, denken aan elkaar	8
Veel/genoeg groen	16
Goed OV	1
Goede scholen/onderwijs	3

Speelvoorzieningen	4
Goede en veilige fietspaden	4
Genoeg activiteiten	4
Tevreden in het algemeen	25
Centrum open op zondag	3
Veilig gevoel op straat	3
Wordt aan mensen met beperking gedacht	1
Goede infrastructuur	1
Zonne energie	1
Zwembad	2
Drachten wordt opgeknapt	1
Lekker rustig	1
Goede huisvesting, ook voor ouderen	1
Lawei	3
Terrasjes op de kade	1
Bibliotheek	2

Specifieke eisen → 12

Gebouw eind Stationsweg, naast Expert, bij rotonde. Daar heeft een tapijtenzaak gezeten. Is erg lelijk.	1
Moet meer geluisterd worden naar de gewone mens.	2
In de Drait is parkeerplek gekomen voor elektrisch laden en daardoor is de parkeerplaats voor bewoners ontzegd. Volgen zelfs boetes. Dit kan niet.	1
Meer maaien op de Saffier	1
Meer zebrapaden vooral op Stationsweg ter hoogte van de Balkan i.v.m. oversteken naar school	1
Noord-Oost Drachten meer aandacht voor de voortuinen van woningen	1
Een zebrapad bij oversteek begraafplaats Slingehof	1
Fietspad langs Noorderhogerweg Drachten-Oudega	1
Houtzaagmolen parkeerstrook (2 auto's) te klein m.i. wijzigingen in 4 a 5 schuine insteekhaventjes.	1
Parkeren Leidijk	1
Overstingel meer bloemen. Nu heel hoog gras en brandnetels. Jammer.	1

Gemeente organisatie → 22

Behandeling v.d. gemeente naar de burgers moet beter/directer	1
Goede daad om mening v.d. mensen te vragen.	3
Goede gemeente en aardig personeel	5
Jammer dat BreedUit verdwijnt vooral voor oudere bewoners zonder pc	1
Direct helpen is weg	1
Follow up voor ondernemers zeer slecht	1
Transparantie (wat zijn jullie aan het doen?)	3
Toegankelijk gemeentebestuur	2
Spreekuur wethouders	1
Breeduit is leuk	1
Zuinig met belastinggeld omgaan	2
Elektrische deuren gemeentehuis (en ziekenhuis) zijn te smal voor een elektrische scooter	1

OV/wegen → 31

Veiligheid op straat verbeteren/verkeerssituaties verbeteren	5
Treinverbinding maken	14
Betere wegen maken en veiliger maken	3
Wordt altijd aan de weg gewerkt	1
Geen wegen meer blauw maken	1
Meer stopborden en letten op snelheid	2
Meer controleren afschaffen	1

Parkeren → 15

Parkeergelegenheid gratis maken	2
Meer parkeerplek Raadhuisplein Kopersslagersstraat Centrum Boelensstraat	5
Bezoekersvergunning verlenen parkeren	1
Klaarovers bij zebrapaden scholen	1
Verlichting bij oversteekplaatsen voetgangers rondom Lawei	1
Betaald parkeren centrum afschaffen	2
Gratis parkeren (ook op zondag)	2
Kade autovrij	1

Fietsen → 15

Gratis bewaakte fietsenstalling	1
Fietspaden verbeteren	1
Veiligheid voor fietsers Gevaarlijk bij busstation Knobelsdorfplein (voor fietsers) Ronde Torenstraat gevaarlijk voor fietsers Ronde Rabobank gevaarlijk	10
Route om centrum is slecht aangegeven voor fietsers	3

Natuur/groen → 10

Meer groen in Smalingerland	5
Vaker grasmaaien Drachten	1
Meer bloemen zaaien Vijver Boelensstraat	1
Openbaar groen niet laten overhangen	1
Punten creëren waar mensen met natuur in aanraking komen (vogelhutten)	1
Meer toezicht op onderhoud tuinen v.d. inwoners	1

Dieren → 10

Kattenbelasting invoeren	1
Katten aan de lijn	1
Strengere controle hondenpoep	3
Betalen voor dieren (katten/honden)	1
Geen hondenbelasting meer	3
Meer honden uitlaatplaatsen	1

Onderhoud schoon/netjes Smalingerland → 18

Schoon houden Kade Sigaretten	10
Afval vaker legen	1
Afval scheiden	1
Onderhoud Openbare ruimte Natuur Wegen Tussendiepen	6

Centrum → 30

Centrum langer open	6
Meer winkels	3
In centrum overkapping	1
Ongezellig centrum	1
Teveel leegstand in centrum	2
Centrum fiets/loop beter organiseren	1
Toegang centrum verbeteren	1
Genoeg winkels	3
Meer terras in centrum i.p.v. op de Kaden / Meer horeca	2
Koopzondag afschaffen	4
Meer watersport in centrum	1
Op koopzondag muziek	2
Keerhaven is triest. Meer bankjes, en bomen. Maak het levend. Bloembakken, routebordjes voor stadswandeling, viswedstrijden. Drachtservaart doortrekken naar doorlopende vaarweg. Sprankelend vaarverkeer	3

Handhaving → 8

Betere en meer handhaving Toezicht pubers Fietsers centrum Handhaving op 30 km (?)	8
---	---

Overig → 31

Molen plaatsen bij haven	1
Toerisme stimuleren	1
Bankjes plaatsen	1
Bouwen energie neutraal	1
Veranderingshoek Lawei veranderen	1
Opleiding voor alle jongeren	1
Meer toegang tot naturisme	1
KFC/Burger King/Starbucks	4
Openbaar toilet	2
Brievenbus bij Lawei	1
Carins moet doorgroeien	1
Carins goed op de kaart zetten	1
Schrappen Moskee	1
Drachten verloedert. Aanpakken.	1

Meer doen voor inwoners met ernstige ziekte	1
Meer werkmogelijkheden buitenlanders	1
Handdraversdijkstraat vernieuwen	1
Huizen veiliger i.v.m. veel inbraken	2
Taxaties zijn verkeerd	1
Bijstand veranderen (is veel gedoe om voor elkaar te krijgen)	2
Meer woningen voor starters	5

Overzicht categorieën

Categorie	Hoeveelheid
Positief	94
Evenementen/voorzieningen	47
OV/wegen	31
Overig	31
Centrum	30
Ouderen/gehandicapten	24
Gemeente als organisatie (incl. positief)	22
Onderhoud schoon/netjes	18
Parkeren	15
Fietsen	15
Specifieke eisen	12
Natuur/groen	10
Dieren	10
Kinderen	9
Handhaving	8

Opmerkingen

- 'Laat het weer een diamant worden, was ooit. Door te handhaven kom je een heel eind.'
- 'Let op schaalvergroting. Smallerland kan niet zelfstandig blijven opereren'.
- 'Zinloos om mening te geven, wordt toch niks mee gedaan'
- 'Fietsen die lang ergens staan op plaatsen waar ze niet horen weghalen (meer handhaving).
- 'Waar ik blij van word, is Gemeente Smallerland en niet van Drachten'.
- 'Ik denk dat er in de toekomst voor zowel jong en oud goede huizen en tehuizen zijn/blijven'.
- 'Waar zijn de handhavers? Maak ze zichtbaar!'
- 'Verstoring vogels door vuurwerk in het park Kiryat Onoplein tijdens pasen'
- 'Geen circus voor het Poelehuis. De stank en geen uitzicht'
- 'Geen circus op Kiryat Onoplein (tenminste niet zo lang)
- 'Geen zonnepanelen op het Kiryat-Onoplein'
- 'We doen het zelf dat we altijd in de auto naar Drachten stappen en dat daardoor voorzieningen in de dorpen verdwijnen'.
- 'Het gezicht van Smallerland Gerrit is perfect!'
- 'Meer debat landelijke lijsttrekker'
- 'Teveel geld uitgegeven aan de Lawei en de Vaart'
- 'Info van Smallerland over de Vaarweg is beneden peil: veel feiten worden verzwegen of verdraaid'.

Trends en ontwikkelingen per thema

BIJLAGE 7

VERSIE 12 SEPTEMBER 2019

Inleiding

Deze uitwerking is het resultaat van een inventarisatie van bestaand beleid en de daarin voorziene trends en ontwikkelingen. Ook is gebruik gemaakt van de diverse Omgevingslabs van De Friese Aanpak, waarin voor diverse thema's de meest actuele situatie is verkend. Gedurende het proces worden deze trends en ontwikkelingen per thema aangevuld of zo nodig geactualiseerd.

1. Thema: Gezonde en veilige leefomgeving

Bij een gezonde en veilige leefomgeving speelt een zeer breed scala van factoren mee, waarvan niet ziek zijn er een is. Of mensen zich gezond voelen, wordt niet alleen aan de hand van hun lichamelijke gezondheid bepaald. Ook aspecten als een geestelijke gezondheid, sociale contacten, deelname aan de maatschappij, zingeving en het vermogen de eigen regie te kunnen voeren dragen bij aan de kwaliteit van leven en het dagelijks functioneren.

De omgevingswet biedt de overheden de mogelijkheid om vroegtijdig gezondheid te betrekken bij de belangenafweging bij omgevingsbeleid. Daarbij wordt met name de koppeling gemaakt met de inrichting en het gebruik van de fysieke leefomgeving. Ook speelt het aspect gezondheid een rol bij de gevolgen van milieuaspecten: denk aan allerlei vormen van overlast, zoals geluid, licht, geur en trilling.

Smallingerland is al ver met het creëren van een gezonde leefomgeving en de verbinding met andere beleidsterreinen. Ons motto is "De gezonde keuze, de gemakkelijke keuze", m.a.w. we verleiden mensen tot gezond gedrag. De inrichting van de leefomgeving - in de brede zin van het woord- is hierbij van essentieel belang. In het kader van gezondheid, duurzaamheid, groen en ruimtelijke ordening wordt daarom samengewerkt aan een omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag. Om dit uitgangspunt te borgen is de visie "Gezondheid en welzijn in de openbare ruimte" opgesteld. Het document 'Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving. GGD GHOR kennisnet¹ geeft input gericht op gezondheid in de woonomgeving, mobiliteit en relatie tot gebouwen.

Andere belangrijke actuele trends en ontwikkelingen in Smallingerland:

Global Goals

De gemeente Smallingerland is een millenniumgemeente. Deze titel is volgens het Hoofdlijnenakkoord 2018-2022 verouderd. De millenniumdoelen zijn daarom vervangen door 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (Global Goals) om de wereld tot een betere plek te maken in 2030. Ontwikkelingsdoelen gericht op een rechtvaardige, eerlijke en duurzame wereld. We kijken hoe gebruik kan worden gemaakt van de mogelijkheden van deze campagne, bijvoorbeeld het beleid op het gebied van duurzaamheid en de invoering van de Omgevingswet.

Wat zijn de Global Goals?

Eind september 2015 is er door de Verenigde Naties een nieuwe mondiale agenda (Global Goals) aangenomen die een eind moet maken aan armoede, ongelijkheid en klimaatverandering. Het zijn 17 doelen om de wereld tot een betere plek te maken in 2030. Het eerste doel is het beëindigen van extreme armoede. Verder zijn er doelen over gezondheid, onderwijs, schoon drinkwater, duurzame energie, minder ongelijkheid en het aanpakken van klimaatverandering.

¹ [kernwaarden Gezonde Leefomgeving](#)

Een omgeving die uitnodigt voor gezond (beweeg)gedrag

De definitie van gezondheid verandert van 'gezondheid als afwezigheid van ziekte' naar 'gezondheid als het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen in het leven'. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van ons (sociaal) beleid die gericht zijn op het versterken van de eigen kracht. Het beleid richt zich ook op de fysieke en sociale omgeving. Het is belangrijk de omgeving zo in te richten, dat het maken van gezonde keuzes gemakkelijker wordt (*Bron: Gemeente Smallingerland, Gezond en welzijn 4^e nota*).

Bepaalde problemen kunnen alleen via een gezamenlijke agenda van gezondheid, sport, spelen, wmo, ruimtelijke ordening) worden opgelost. Dit vraagt om een integrale aanpak op deze vlakken. Smallingerland streeft naar een omgeving die uitnodigt tot gezond (beweeg)gedrag, waarin iedereen een leven lang mee doet.

RIVM: GO! Gezonde Omgeving, praktische methode

Zoeken naar combinaties van effectieve maatregelen voor een gezonde leefomgeving: dat is het uitgangspunt van de Gezonde Omgeving! (GO!-methode). Een gezonde inrichting van de leefomgeving beschermt inwoners tegen omgevingsinvloeden en bevordert hun gezondheid. Via vier stappen (1. feiten en cijfers, 2. wijkgesprekken, 3. kansen voor wijk en 4. maatregelen) wordt inzichtelijk gemaakt welke combinatie van maatregelen toegepast kunnen worden om een gezonde omgeving te bereiken. De gemeente Smallingerland neemt deel aan het traject GO! Noord Nederland dat door RIVM wordt begeleid.

Inclusie Agenda

In het *Hoofdlijnenakkoord 2018-2022* heeft de gemeente Smallingerland aangekondigd om de Inclusie Agenda op te stellen. Een goede woon- en leefomgeving is schoon, opgeruimd en gastvrij en (verkeers)veilig. Mensen met een beperking moeten op geen enkele manier worden uitgesloten. De onderwerpen uit de Inclusie Agenda hebben een belangrijke relatie met het thema 'gezondheid' in de Omgevingsvisie.

Wat is de Inclusie Agenda?

De Inclusie Agenda is gebaseerd op het VN-verdrag Handicap, dat Nederland op 14 juli 2016 heeft geratificeerd. Hierdoor is de overheid verplicht de afspraken van dit Verdrag uit te voeren. De ambitie van het VN-Verdrag is een samenleving waarin iedereen, dus ook mensen met een beperking, volwaardig kan deelnemen. Het Verdrag impliceert dat sociale en fysieke belemmeringen - waar redelijkerwijs mogelijk - op termijn dienen te worden weggenomen. Veel sociale en fysieke drempels moeten 'dicht bij de burger' worden opgelost. Drempels wegnemen en het bevorderen van participatie is dan ook een belangrijke taak voor de gemeenten. Dat start met een goed inclusief beleid zodat algemene voorzieningen voor iedereen toegankelijk zijn, met of zonder beperking.

Healthy ageing

De zorg staat momenteel in het middelpunt van de belangstelling. De verschuiving van het zorglandschap is bijna dagelijks in het nieuws. Hoe kun je de focus van het genezen van ziekten verschuiven richting zelfmanagement, positieve psychologie, het aanspreken van het eigen vermogen en de eigen kracht van de mens? Hoe kun je de zorg efficiënter en effectiever organiseren? Hoe kan het klantgerichter worden ingericht? Welke technologische hulpmiddelen kunnen worden ingezet om ervoor te zorgen dat ouderen zo lang mogelijk een onafhankelijk bestaan kunnen leiden met een goede levenskwaliteit? Hoe kun je kinderen met aanleg voor overgewicht leren wat gezond lekker eten is? Allemaal vragen die aan de term 'healthy aging' zijn gekoppeld en een relatie hebben met de fysieke leefomgeving.

Mensen moeten steeds langer thuis blijven wonen, er ontstaat meer maatwerk op locatie en er komen steeds meer (technische) oplossingen en nieuwe zorgconcepten. Denk het ontwerpen van een app die vrijwilligers en zorgvragers bij elkaar brengt, een serious game over gezonde voeding of een hulpmiddel waarmee mensen kunnen meten wat het effect van bepaald (ongezond) gedrag is op de bloeddruk.

Omgevingslab DFA Gezondheid

In het kader van De Friese Aanpak is het Omgevingslab Gezondheid afgerond. De gemeente Smallingerland neemt deel aan dit lab. Het lab heeft verkend welke kansen en ambities er zijn om gezondheid te bevorderen en te beschermen via de leefomgeving. Gezondheid is een van de onderdelen die integraal moet worden meegenomen in de Omgevingsvisie.

Visie gezondheid en welzijn in de openbare ruimte als bouwsteen voor Omgevingsvisie (college 13 juni 2017)

In het kader van gezondheid, duurzaamheid, groen en RO wordt samengewerkt aan een omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag. Om dit te borgen in beleid, is – in samenwerking met het Zorginnovatieforum- een gezamenlijke visie ontwikkeld.

2. Thema: Duurzaamheid

Smallingerland werkt momenteel op meerdere terreinen aan duurzaamheid, waarbij we duurzaamheid de volgende thema's onderscheiden:

- Energietransitie
- Circulaire Economie
- Klimaat en biodiversiteit

2.1 Energietransitie

Het klimaatakkoord van Parijs van eind 2015 onderstreept de urgentie van de energietransitie. Het doel is de opwarming van de aarde tegengaan en de gemiddelde temperatuurstijging beperken tot ruim onder de twee graden Celsius. Het streven is anderhalve graad Celsius. Nederland heeft zich hieraan gecommitteerd. Dit betekent een vermindering in 2050 van de CO₂-uitstoot met 95% ten opzichte van 1990.

Binnen de energietransitie worden in Fryslân en Smallingerland de komende jaren de volgende ontwikkelingen gesignaleerd:

Fryslân in 2050 energieneutraal

In 2050 moet Fryslân energieneutraal zijn. De energietransitie is een omvangrijke, langdurige en integrale opgave. Het veranderingsproces zal diep ingrijpen in economie en samenleving. Dit geldt voor alle sectoren en op alle niveaus: van huishoudens en bedrijven tot internationale infrastructuren. Bewustwording van de noodzaak van de energietransitie en van wat er moet veranderen is belangrijk. De energievoorziening zal betaalbaar, betrouwbaar én veilig moeten blijven. De energietransitie biedt ook kansen voor innovatie en versterking van de economische structuur en voor nieuwe werkgelegenheid en verdienmodellen. Zowel op het gebied van energiebesparing en energieopwekking zal er in alle huizen in wijken en dorpen veel moeten gaan gebeuren. De Regionale EnergieStrategie (RES) is één van de onderdelen om invulling te geven aan de opgave Fryslân in 2050 energieneutraal.

Effecten voor de inrichting van de ruimte

De energietransitie heeft effecten op de inrichting van de ruimte. Zonnedaken en/of -velden, windturbines, biovergisters en warmtepompen vragen ruimte tussen andere vormen van grondgebruik. Ook veranderen ze de beleving van het landschap. Afhankelijk van schaal en omvang kunnen ze in bestaande landschappen worden ingepast of leveren ze nieuwe (energie)landschappen op. Onder de grond moet goede afstemming plaatsvinden tussen functies als drinkwaterwinning, buisleidingen en delfstofwinning en duurzame energiewinning- en opslag, zoals geothermie (gebruik van aardwarmte) en koude-warmteopslag (KWO). Het transport en gebruik van stoffen als LNG, biogas en waterstof zullen toenemen.

Effecten op huishoudens en bedrijven

De transitie zal verder impact hebben op de leefsituatie binnen huishoudens in Smallingerland. Het gaat bij de energietransitie om energie besparen, waar mogelijk overstappen op duurzame energie gebruiken en - als er nog geen geschikte duurzame oplossing is - zo zuinig mogelijk met niet-duurzame energie omgaan (trias energetica). Voor de huishoudens betekent het dat aardgas in de komende jaren als warmtebron (gasgestookte installaties, gasfornuizen, CV) vervangen moet worden door een duurzame warmtevoorziening. Dit geldt vanzelfsprekend niet alleen voor huishoudens, maar alle bedrijven in de gemeente zullen ook mee gaan in de energietransitie. Belangrijk is dus om te starten met energiebesparing. De energiebehoefte die na besparing overblijft, moet worden opgewekt door een mix van duurzame energiebronnen. Voor elektriciteit zijn de belangrijkste energiebronnen wind, zon. Voor warmte zijn er geothermie, restwarmte en KWO.

Alle bronnen zijn nodig om de taakstelling te realiseren. Het aandeel van elke bron in deze mix ligt niet vast. Dit wordt feitelijk bepaald door de initiatieven voor duurzame energie-projecten. Technieken en verdienmodellen kunnen bovendien veranderen, en nieuwe energiebronnen kunnen op termijn kansrijk blijken te zijn.

Inwoners, bedrijven en gemeenten moeten ieder hun eigen rol en verantwoordelijkheid pakken, waarbij t.a.v. de energietransitie voor de gemeente een belangrijke coördinerende en aansturende rol is weggelegd. Inwoners kunnen zelf veel initiatieven oppakken o.a. via zelf op te richten energiecorporaties.

De Friese lokale energiecoöperaties zetten zich in voor de productie van duurzame energie en het verminderen van het energieverbruik in hun eigen gemeenschap. Hun aantal groeit. Lokale energiecoöperaties dragen bij aan het draagvlak voor de energietransitie. De Energiewerkplaats (zie kader) ondersteunt initiatieven met kennis en ervaringen.

Duurzame mobiliteit

Alternatieven voor fossiele brandstof zijn o.a. elektrische auto's, voertuigen op biogas, bio-LNG, biobrandstoffen en waterstof. Het gebruik van bio-LNG en waterstof als brandstof voor transport over weg en water zal toenemen. Verder stijgt het aantal elektrische auto's snel. De toename van duurzame voer- en vaartuigen moet samengaan met de ontwikkeling van een landelijk dekkend netwerk van alternatieve tank- en laadstations. In 2016 is in een landelijk bestuursakkoord² afgesproken dat het busvervoer vanaf 2030 uitstootvrij is aan de uitlaat. Dat wil zeggen dat ze met het dagelijks gebruik geen CO₂ uitstoten. Nieuwe bussen maken in 2025 gebruik maken van 100% hernieuwbare energie of brandstof die zoveel mogelijk regionaal wordt geproduceerd. De spoorsector werkt aan een volledig CO₂-neutrale spoorketen in 2050.

Elektrische fietsen en speed-pedelecs zijn een aantrekkelijk vervoersalternatief, ook voor middellange afstanden. Het Rijk ondersteunt de ruimtelijke inpassing van goede en veilige (langeafstand)fietsverbindingen en stimuleert het gebruik van fietsenstallingen in steden. Naast dat fietsen duurzaam is, is het natuurlijk ook goed voor de gezondheid.

Rol en verantwoordelijkheid van de gemeente bij de energietransitie

De energietransitie moet volgens het Rijk met name in de regio worden ingevuld, gelet op de ruimtelijke aspecten en op de regionale verschillen in woningvoorraad en beschikbare energieopties. De transitie heeft gevolgen voor de directe leefomgeving van mensen.

Gemeenten en provincie dragen daarom zorg voor een goede inpassing. Hierover zal op lokaal en regionaal niveau een maatschappelijke dialoog moeten worden gevoerd via de Regionale EnergieStrategie. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor én bevoegd om op lokaal niveau samen met de netbeheerder te besluiten over de lokale energievoorziening. Gemeenten dragen zorg voor regionale afstemming van energie- en warmteplannen. Ondernemende burgers, al dan niet verenigd in energiecoöperaties, en aanbieders van onzorgende diensten en producten, hebben hierbij een belangrijke rol. Gemeenten spelen ook een belangrijke rol in het stimuleren van particuliere woningeigenaren.

De woningcorporaties hebben afgesproken hun bezit gemiddeld naar energielabel B te verbeteren. Woningen zullen mogelijk moeten gaan voldoen aan een minimum energielabel.

Situatie Smallingerland

Relevante beleidsstukken Energietransitie

- Routekaart Duurzaam Smallingerland 2040 (vastgesteld door raad)
- Regionale EnergieStrategie

² 'Zero Emissie Regionaal Openbaar Vervoer per Bus'

- Transitievisie Warmte
- Routekaart Duurzaam Smallingerland

In Smallingerland staat duurzaamheid hoog in het vaandel. De gemeente heeft samen met ondernemers en inwoners de Routekaart Duurzaam Smallingerland 2040 opgesteld. De Routekaart Duurzaam Smallingerland 2040 toont de ambitie voor de korte (2020) en lange termijn (2040). Het jaar 2030 is een tussenhalte. Voor de korte termijn zijn concrete acties vastgesteld. Er is via 5 thema's focus aangebracht: energie, mobiliteit, afval en grondstoffen, voeding en gezondheid, ruimtegebruik en leefomgeving. 'Het Smallingerland van 2040 is een Smallingerland dat duurzaam, schoon en sociaal veilig is'.

Gestelde doelen binnen de Routekaart Duurzaam Smallingerland 2040

	2016	2020	2030	2040
Energie	2,3% duurzame energie, 4.900 Tj energiegebruik	10% duurzame energie (466 Tj), 5% energiebesparing	50% duurzame energie (1.960 Tj), 20% energiebesparing	75% duurzame energie (2.573 Tj), 30% energiebesparing
Mobiliteit	30% duurzame verplaatsingen	40% duurzame verplaatsingen	60% duurzame verplaatsingen	80% duurzame verplaatsingen
Afval & grondstoffen	68% hergebruik, 185 kg restafval	80% hergebruik, 100 kg restafval	90% hergebruik, 25 kg restafval	95% hergebruik, 15 kg restafval
Voeding & gezondheid	<ul style="list-style-type: none"> - Bewustzijn creëren van belang van gezonde voeding en voldoende beweging - Gemeente geeft het goede voorbeeld 		<ul style="list-style-type: none"> - Lokaal en biologisch voedsel is breed geaccepteerd - Binnen Smallingerland heeft men een gezonde levensstijl en kijkt naar elkaar om 	<ul style="list-style-type: none"> - Het is vanzelfsprekend dat al het voedsel lokaal, biologisch, onbewerkt en fair trade is - Geen verspilling - Binnen Smallingerland heeft men een gezonde levensstijl met voldoende beweging en sociale contacten en ziet men om naar elkaar
Ruimtegebruik & leefomgeving		Doelstellingen voor 2040 zijn vastgelegd in beleid en ongevoerd naar uitvoeringsplannen	<ul style="list-style-type: none"> - Efficiënt en multifunctioneel ruimtegebruik - Enkel frictieleegstand plus 10% - Actieve transformatie van panden die langer dan 5 jaar leeg staan - Maatschappelijke functies zijn altijd multifunctioneel (social) shared space is een leidend principe - Geen uitbreiding maar inbreiding - Nieuwe ontwikkelingen zijn energieneutraal, dus zonder aardgas aansluiting - Bestaand groen behouden en zo mogelijk uitbreiden - 100% waterberging zodat wateroverlast altijd opgevangen kan worden - Transformatie energie infrastructuur naar aardgasloos, gecombineerd met energie opslag 	

Regionale EnergieStrategie (RES)

Met de ondertekening van de internationale klimaatafspraken in Parijs heeft Nederland aangegeven een bijdrage te leveren aan de doelstelling om de uitstoot van CO2 in 2030 met 49% te verminderen ten opzicht van 1990. Hiermee worden de opwarming van de aarde en de nadelige gevolgen zoals langere periodes van droogte, overstromingen en heftige regenval tegengegaan. De maatregelen die nodig zijn om deze doelstelling te behalen komen nu in een stroomversnelling door de vaststelling van het Klimaatakkoord door het Kabinet en de uitwerking daarvan in Regionale Energiestrategieën.

Alle gemeenten in Friesland – waar onder dus ook Smallingerland - werken aan de RES. Dit is het gezamenlijke bod aan het rijk ten aanzien van de productie van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde

omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. We bouwen daarbij ook aan een langjarig samenwerkingsverband tussen publieke, private en maatschappelijke partijen (bijvoorbeeld woningbouwcorporaties) om de energietransitie in te vullen. De RES biedt kansen voor een duurzaam Fryslân:

Verduurzaming

Een transitie van fossiele naar hernieuwbaar energiebronnen vermindert nadelige effecten van klimaatverandering in Fryslân (zeespiegelstijging, wateroverlast, hittestress) en vervuiling en maakt ons minder afhankelijk van de schaarser wordende fossiele bronnen.

Financiële opbrengsten blijven in Fryslân

Het is een kans om een groter deel van de investeringen in duurzame energieprojecten in onze provincie te houden, in tegenstelling tot de huidige situatie waarin energie-gerelateerde uitgaven overwegend wegvloeiën aan niet Friese partijen.

Banen en kennis

Voor de werkgelegenheid in Fryslân biedt het kansen om mee te bewegen met de verandering van fossiele energiesystemen naar duurzame systemen. Hoe meer ervaring en expertise in de regio ontwikkeld en behouden wordt, des te meer dit zal bijdragen aan de regionale economie.

Innovatie

De RES opgave creëert tijdsdruk, nieuwe samenwerkingsverbanden en bundeling van middelen die zullen leiden tot innovaties. Innovaties op het gebied van techniek, marktintroductie, gebruikersadaptatie et cetera zouden anders minder (snel) tot stand komen. Dit versnelt de energietransitie én levert andere innovaties op snijvlakken met andere sectoren (gezondheid, leefbaarheid, et cetera).

Regionale samenwerking

De overheden willen met de transitie en in samenwerking met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en bewoners (energiecoöperaties) een positieve verandering in de samenwerking (blijvend) teweegbrengen. Deze samenwerking zal ook vruchten op andere terreinen (bijvoorbeeld in de circulaire economie) afwerpen.

Transitievisie Warmte

In 2021 moet elke gemeente een transitievisie warmte hebben opgesteld. In het klimaatakkoord staat daarover het volgende: Gemeenten zullen uiterlijk eind 2021 een transitievisie warmte vaststellen waarin het tijdspad waarin wijken worden verduurzaamd, is vastgelegd.

Smallingerland zal, samen met vastgoedeigenaren, bewoners, netbeheerders en medeoverheden voor eind 2021 een plan maken met voorstellen voor duurzaam aardgasvrij verwarmen en koken. De transitievisie warmte geeft richting in de aanpak en bevat een wijk-voor-wijk stappenplan die alle partijen houvast geven voor de planning. Met deze Transitievisie Warmte gaat de gemeente Smallingerland de komende tijd aan de slag.

2.2 Circulaire Economie

In een circulaire economie worden kringlopen gesloten, draait alles op duurzame energie en is afval geen afval maar wordt het gebruikt voor nieuwe producten.

Friesland anticipeert op de nieuwe economie en maakt producten van groene grondstoffen. We realiseren energieneutrale huizen, verbouwen eerlijke producten op zilte grond en maken huishoudelijke apparaten van gerecycled plastic. Het is belangrijk om dit samen te doen. Want in een circulaire economie worden ketens gesloten en maken we over sectoren heen gebruik van elkaars grondstoffen, kennis en kunde.

Smallingerland is lid van de Vereniging Circulair Friesland. De Vereniging Circulair Friesland is een samenwerkingsverband tussen bedrijven, gemeenten, de provincie, kennis-instellingen, maatschappelijke instellingen en andere organisaties die zich actief willen inzetten om een circulaire economie te realiseren. Vereniging Circulair Friesland wil de overgang naar een nieuwe economie versnellen en daarmee ook nieuwe bedrijvigheid en bijbehorende banen creëren.

Relevante beleidsstukken Circulaire Economie

- Ambitiedocument Circulaire Economie

Binnen de gemeente Smallingerland zijn we op dit moment voor de Circulaire Economie bezig met de invulling van het Ambitiedocument Circulaire Economie. Samen met alle Friese gemeenten en de Vereniging Circulair Friesland heeft Smallingerland het Ambitiedocument Circulaire Economie ondertekend. Doelen in dit ambitiedocument zijn:

- In 2020 tenminste 10% van de fysieke producten circulair inkopen
- Alleen nog kiezen voor circulair geproduceerd straatmeubilair.
- Bij vervanging binnen het wagenpark inzetten op voertuigen op basis van niet-fossiele brandstoffen

Als gemeente kunnen we met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid echt een verschil maken en zorgen voor een vliegwieltbeweging. Dit zal uiteindelijk leiden tot nieuwe vormen van bedrijvigheid en werkgelegenheid in onze provincie.

De Circulaire Economie krijgt daarnaast in allerlei kleinere en grotere projecten binnen de gemeente een steeds nadrukkelijke rol. Gebouwen worden steeds meer circulair gebouwd (bijvoorbeeld het MFC in Rottevalle) en bij renovatie en sloop is herbruikbaarheid van materiaal een steeds belangrijker aandachtspunt. De komende jaren zal dat in diverse projecten steeds meer zichtbaar worden.

2.3 Klimaat en biodiversiteit

Van de fysieke factoren is de wereldwijde klimaatverandering de meest ingrijpende. De gemiddelde temperatuur op aarde stijgt door de uitstoot van broeikasgassen (CO₂). De zeespiegel stijgt mee.

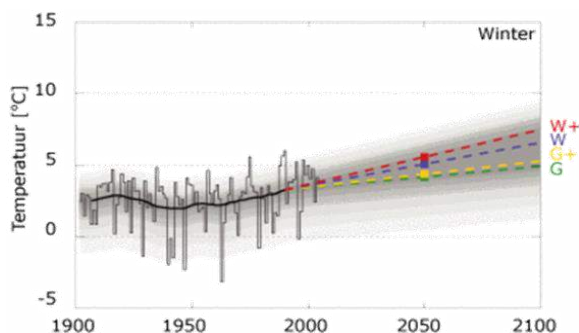

Fig.1 Wintertemperatuur (december-februari) in De Bilt tussen 1900 en 2005, en de vier klimaatscenario's voor 2050 (gekleurde lijnen). De dikke zwarte lijn volgt een voortschrijdend 30-jaar gemiddelde in de waarnemingen. De grijze band illustreert de jaar-op-jaar variatie die is afgeleid uit de waarnemingen.

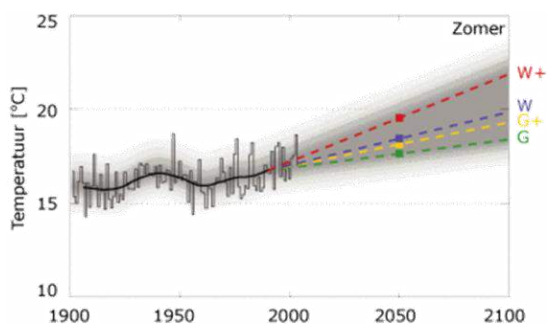
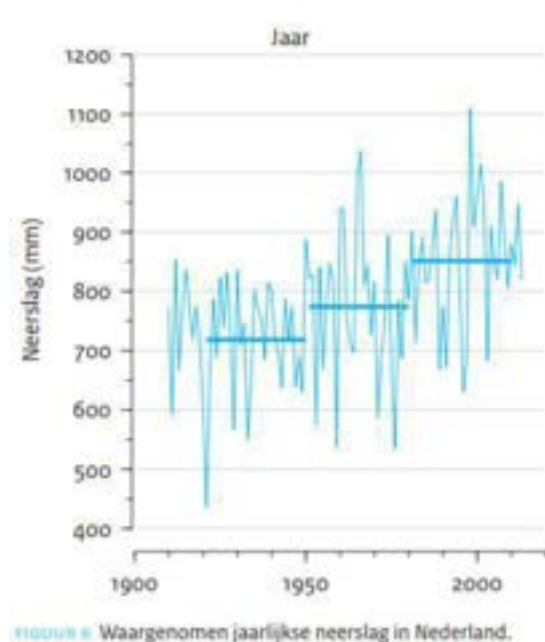

Fig.2 Zomertemperatuur (juni-augustus) in De Bilt tussen 1900 en 2005, en de vier klimaatscenario's voor 2050 (gekleurde lijnen). De dikke zwarte lijn volgt een voortschrijdend 30-jaar gemiddelde in de waarnemingen. De grijze band illustreert de jaar-op-jaar variatie die is afgeleid uit de waarnemingen

Bron KNMI

Het KNMI heeft vier scenario's opgesteld voor de gemiddelde temperatuur in Nederland tot 2050. In deze scenario's stijgt de gemiddelde temperatuur tussen de 1 en 2,3 graden Celsius. Het KNMI houdt rekening met een zeespiegelstijging van 25 tot 80 cm in 2085. Inmiddels wordt een stijging van 1 tot 1,5 meter niet uitgesloten.

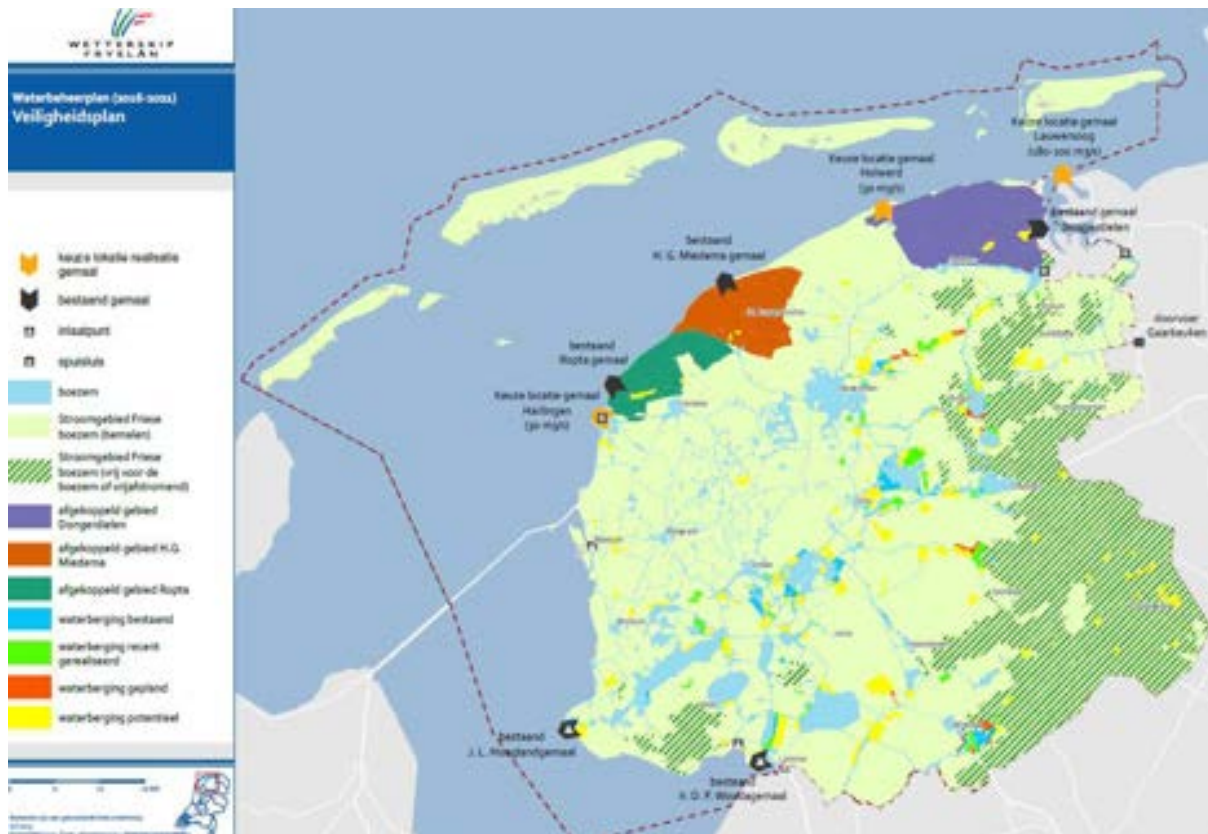
Internationale afspraken zijn erop gericht om de gemiddelde temperatuurstijging te beperken. De gevolgen van de klimaatverandering zijn desondanks ingrijpend en veelomvattend: zeespiegelstijging en weerextremen zoals overvloedige neerslag, langdurige droogte en hitte, zware stormen. Naar verwachting verdubbelt het aantal tropische dagen in 2050 ten opzichte van 2015. In de winter neemt de gemiddelde neerslag toe met 3-17%. In de lente en zomer regent het minder, maar als het regent, regent het wel heviger. Clusterbuien komen in 2050 vijf keer zo vaak, en in 2085 tien keer zo vaak voor. De praktijk leert dat zulke buien grote economische schade kunnen veroorzaken. De toenemende verstedelijking vergroot de kans op wateroverlast. Water kan niet snel genoeg wegzakken in de bodem of worden afgevoerd.

De toename van het risico op wateroverlast en verzilting geldt zeker ook voor Fryslân, waarvan bijna 2/3 deel beneden NAP ligt. De bodemdaling vergroot deze risico's. Extremer weer kan ook leiden tot meer ziekten en plagen, met nadelige consequenties voor landbouw en volksgezondheid.

In de veengebieden zorgt verdergaande peilverlaging voor versnelde bodemdaling en paalrot. Bodemdaling en zeespiegelstijging kunnen de mogelijkheden voor doorspoelen met zoetwater beperken en veendijken kunnen door droogte beschadigen. Hittegolven vormen vooral in stedelijk gebied een risico voor mensen met een zwakkere gezondheid. De temperatuur in stedelijk gebied is gemiddeld hoger dan in niet-stedelijk gebied. 's Nachts kan het verschil tussen stad en omgeving oplopen tot vijf graden. De gevolgen van klimaatverandering hebben vooral betrekking op de waterhuishouding:

- De klimaatadaptatie vraagt meer van de wateropgaven: Voldoende ruimte voor opvang en berging van meer water;
- Sterke secundaire waterkeringen langs watergangen om wateroverlast te voorkomen.

Kaart: bestaande en gerealiseerde waterbergingsgebieden; geplande en potentiële waterbergingsgebieden Watterskip).

- Waterhuishouding en peilbeheer afstemmen op beperking van wateroverlast in boezem en deelsystemen;
- Tijdens lange perioden van droogte voldoende beschikbaarheid van zoet water;
- De primaire waterkeringen langs de Wadden- en IJsselmeerkust en op de Waddeneilanden versterken bij stijgende zeespiegel;
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen en locatiekeuzes voldoende rekening houden met waterveiligheid;
- De Friese boezem heeft verschillende functies: een groot aaneengesloten natuurgebied, waterbeheer, beroepsvaart en recreatievaart. Op dit moment wordt voor de Friese boezem een min of meer vast peil gehanteerd. Om sneller en beter te kunnen inspelen op wateroverschotten, watertekorten en ecologische kwaliteiten, kan flexibeler peilbeheer gewenst zijn. Dit heeft echter diverse consequenties, met name voor de recreatie- en beroepsvaart;
- Creëren van nieuwe winningsgebieden;
- De kwaliteit van het oppervlaktewater moet aan de normen van de Europese Kaderrichtlijn Water voldoen, dit geldt ook voor de ecologische kwaliteit;
- Het bebouwd gebied wordt zo groen mogelijk ingericht met zo weinig mogelijk verharding;
- Als geheel moeten de wateropgaven resulteren in een veilig, veerkrachtig en robuust watersysteem, geïntegreerd met een gezond ecosysteem en andere functies. Ruimtelijke ontwikkelingen kunnen hieraan bijdragen. De inrichting van de waterhuishouding zal relatief snel en flexibel moeten kunnen inspelen op wateroverschotten of watertekorten.

In het kader van het nationale Deltaprogramma - waaronder Nationale Visie Kust, Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater, Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, deelprogramma Nieuwbouw en herstructurering - werkt het Rijk samen met partijen aan het verbeteren van waterveiligheid, waterkwaliteit en zoetwatervoorziening. Dit gebeurt integraal en bij voorkeur gebiedsgericht. De Nationale klimaatadaptatiestrategie en het Deltaplan

ruimtelijke adaptatie³ richten zich op de gevolgen van wateroverlast en hittestress. Het gaat dan om de beschikbaarheid van vitale infrastructuur, oogstschade, effecten op natuur en gezondheid. Als uitwerking hiervan volgt een Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie.

Veenweidegebied

In het veenweidegebied daalt het maaiveld doordat de veenlaag langzaam verdwijnt. Dit komt vooral door het kunstmatig laag houden van waterpeilen voor een efficiënte landbouw, waardoor het veen oxideert en inklinkt. Dit heeft diverse nadelige gevolgen voor bewoners, bedrijven, de waterhuishouding en natuur. Veenoxidatie gaat bovendien gepaard met aanzienlijke uitstoot van CO₂. Ook het landschap kan veranderen als specifieke (ontginnings)structuren en elementen, verbonden aan het veen, veranderen of verdwijnen.

De provinciale Veenweidevisie (2015) vormt het startpunt om samen met partijen te werken aan een aantrekkelijke leef- en werkomgeving, ook op lange termijn. In gebieden waar de veenlaag dun is of al verdwenen is, zet de provincie Fryslân in op het verzachten van de gevolgen van maaiveldddaling. In gebieden met een dikke veenlaag is het zinvol om maaiveldddaling te vertragen. Dit kan o.a. door het instellen van hogere zomerpeilen. In negen kansrijke pilotgebieden experimenteert de provincie met algehele verhoging van peilen en onderwaterdrainage in combinatie met (aangepaste) landbouw en andere ontwikkelingen. In het hele veenweidegebied zijn enkele generieke maatregelen sowieso zinvol, zoals beperking van de drooglegging tot max. 90 cm, voorlichting over en onderzoek naar funderingen, en het afstemmen van beleid op diverse terreinen op maaiveldddaling. Momenteel werkt de provincie met partijen aan de uitvoering van de Veenweidevisie.

De provincie en het waterschap hebben in het kader van De Friese Aanpak een bouwsteen water gemaakt. Deze bouwsteen levert een bijdrage aan de provinciale Omgevingsvisie. Het dagelijks bestuur van het Wetterskip heeft ingestemd met de bouwsteen. In de bouwsteen zijn de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering, bodemdaling, veiligheid, ruimte (water als medesturend aan ruimtelijke ontwikkelingen), ecologie en de relatie met andere thema's benoemd. Ook zijn dilemma's en keuzes geïnventariseerd.

Afname biodiversiteit

Een andere zorgwekkende ontwikkeling is dat wereldwijd het aantal dieren- en plantensoorten vermindert. De oorzaken van deze afnemende biodiversiteit verschillen per gebied, maar overal geldt dat er voor veel soorten minder geschikte terreinen zijn voor het zoeken naar voedsel, om te schuilen en om zich voort te planten. De belangrijkste oorzaken zijn verdroging, verstoring, groen vervangen door verharding, vershraling, vervuiling en versnippering. Ook speelt mee dat sommige soorten het tempo van klimaatverandering niet kunnen bijhouden. De mens speelt een grote rol bij het verlies van biodiversiteit. De afname van biodiversiteit is een uiting van de druk van menselijke activiteiten op ecosysteem en milieukwaliteiten, schoon water en vruchtbare landbouwgronden.

In Nederland is de biodiversiteit nog maar 15% in vergelijking met de situatie rond 1700⁴. Nederland voldoet nog niet aan de Europese doelstelling om dieren- en plantensoorten en verschillende leefomgevingen in gunstige staat te brengen en te houden.

In Fryslân is de afname van aantallen weidevogelsoorten opvallend. Vermindering van biodiversiteit heeft tot gevolg dat in veel ecosysteemdiensten, zoals voedselproductie, drinkwater, kustbescherming en waterzuivering, vraag en aanbod uit evenwicht raken⁵. Dit levert onder meer gezondheidsrisico's op. Verder wordt steeds

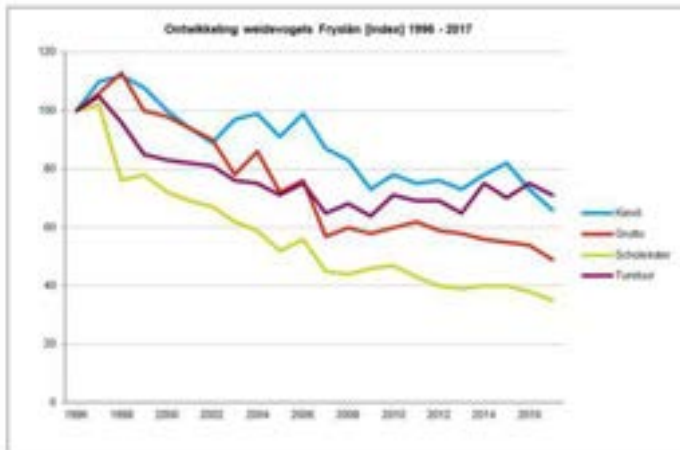
³ Nationale klimaatadaptatiestrategie 2016. Aanpassen met ambitie, TK 31793, nr. 162, 2016. Volgens de Intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie moet het beleid in 2020 gereed zijn ter voorkoming van wateroverlast, overstromingsrisico's, droogte- en hittestress.

⁴ Compendium voor de Leefomgeving, 2016.

⁵ Graadmeter Diensten van Natuur. Vraag, aanbod, gebruik en trend van goederen en diensten uit ecosystemen. in Nederland; Wageningen UR en Planbureau voor de Leefomgeving, 2014; WOtechnical report 13, 2014.

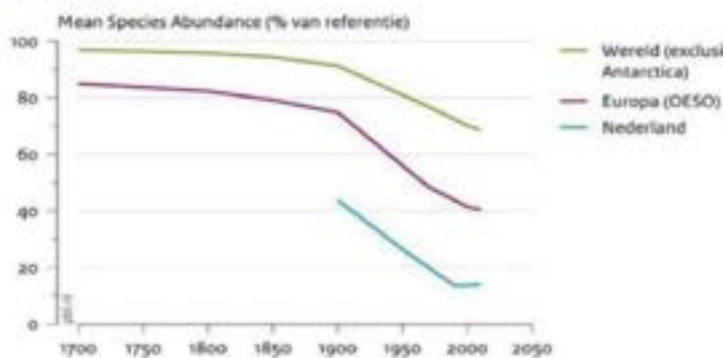
duidelijker dat het winnen van grond- en delfstoffen schadelijk is voor de natuur en dat ze uiteindelijk opraken. Het besef dat de ecologische voetafdruk van consumenten kleiner moet, stimuleert de overgang naar een circulaire economie. In een circulaire economie is onder meer behoefte aan biomassa als grondstof en aan mogelijkheden voor verwerking van restproducten. Afval bestaat dan niet meer.

De provinciebrede weidevogelmonitoring in het Weidevogelmeetnet Fryslân laat een doorlopende achteruitgang in de afgelopen decennia zien (zie figuur hieronder).

Ontwikkeling (index) van het aantal broedparen van kievit, grutto, scholekster en tureluur in Fryslân van 1996 tot en met 2017 (1996 = 100)

Biodiversiteit

Bron: Compendium voor de Leefomgeving (www.clo.nl/nh44002)

Situatie Smallingerland

In Smallingerland en Fryslân wordt met deze klimaatveranderingen rekening gehouden. De afgelopen jaren zijn diverse beleidsstukken vastgesteld met daarin maatregelen voor waterhuishouding, waterberging en waterveiligheid:

- Vierde Waterhuishoudingsplan 2016- 2021, provincie Fryslân
- Waterbeheerplan 2016 – 2021, Wetterskip Fryslân
- Gemeentelijk Waterplan Smallingerland 2017-2020 (inclusief hittestressonderzoek)
- GRP Smallingerland 2017-2020

Met betrekking tot hittestress zijn in 2016 voor het woongebied in Drachten de ontwikkelingen in kaart gebracht. De belangrijkste conclusies zijn:

- reeds nu (2016) ligt er al een opgave om het bebouwd gebied groener en waterrijker te maken. Vooral het Drachtster centrum, de hoofdwegen en de asfaltwegen in de Trisken, Folgeren, Drait en delen van de Singels geven een verwarmend effect op een tropische dag.
- in 2050 ligt er voor het hele bebouwde gebied van Drachten een opgave. Bekeken moet worden of het woongebied groener kan worden gemaakt via: vergroening, versmallen wegenstructuren, omvormen van steen naar groen of water, ander materiaalgebruik etc.
- in Drachten zijn behoorlijk wat rode gebieden te vinden. Hier zullen oudere bewoners en bewoners met gezondheidsklachten problemen kunnen ondervinden. Vergroening van het woongebied vermindert deze risico's.

Ook heeft in 2016 een grondwateranalyse plaatsgevonden. Hieruit is geconcludeerd dat er geen grootschalige problemen zijn, waardoor er geen wijkgerichte plannen voor grondwaterproblemen hoeven te worden opgesteld. Er wordt een lokale aanpak voor enkele locaties voorgesteld en er worden wijken als aandachtspunt aangemerkt.

Biodiversiteit en Operatie Steenbreek

Ons stedelijk gebied versteent steeds meer. De gevolgen daarvan zijn groot. Een groot deel van het regenwater zakt niet meer weg in de bodem (vooral bij hoosbuien) en stroomt sneller naar de regenwaterbuizen of vijvers. Door de versnelde afvoer kunnen deze voorzieningen al het extra water niet aan en kan wateroverlast optreden. Daarnaast wordt het door de vele bestrating warmer in de steden en neemt de biodiversiteit af. Minder groen in de tuin en in de buurt betekent minder vogels, insecten en andere dieren. Daarnaast is een groene omgeving aantrekkelijker en rustgevender dan een "grijze" omgeving.

Om iedereen te enthousiasmeren om de eigen tuin te vergroenen, is Operatie Steenbreek (OS) ontstaan. Een initiatief van natuurorganisaties, wetenschappers en overheid. Samen met deelnemende gemeenten, waterschappen en bedrijfsleven zet OS de schouders er onder om het bewustzijn van inwoners te veranderen in de hoop dat zij hun eigen leefomgeving meer gaan vergroenen. Groene tuinen hebben veel voordelen, zoals:

- Het verbetert de leefomgeving van zangvogels, bijen en vlinders en heeft daarmee samenhangend een toename van de biodiversiteit;
- Het vertragen van de regenwaterafvoer en daarmee het tegengaan van wateroverlast;
- Door de verkoelende werking en de prettigere uitstraling zorgt het voor een hogere gezondheid;
- Mits goed aangelegd vraagt een groene tuin minder onderhoud.

Binnen Operatie Steenbreek hebben we de volgende zaken opgepakt:

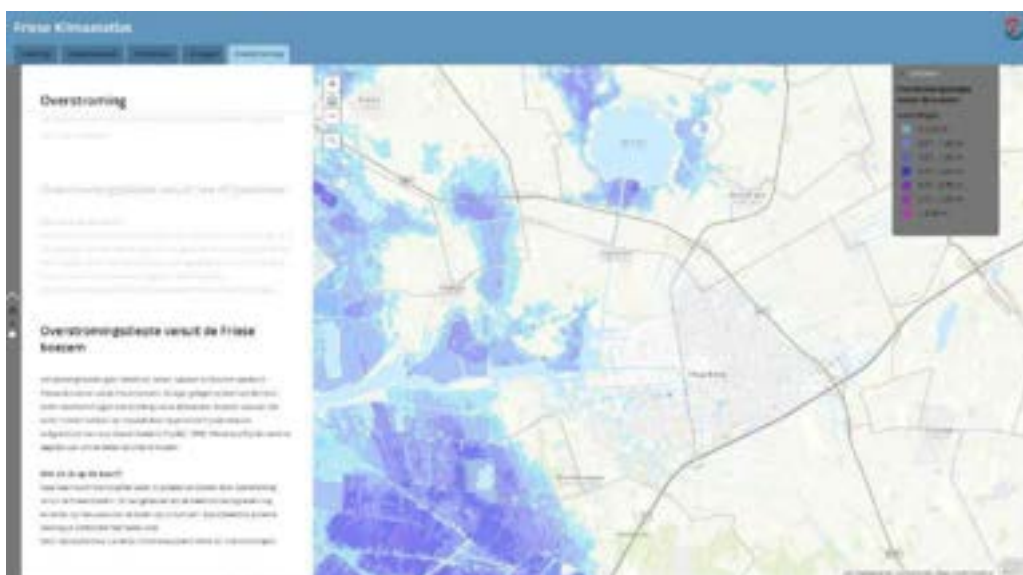
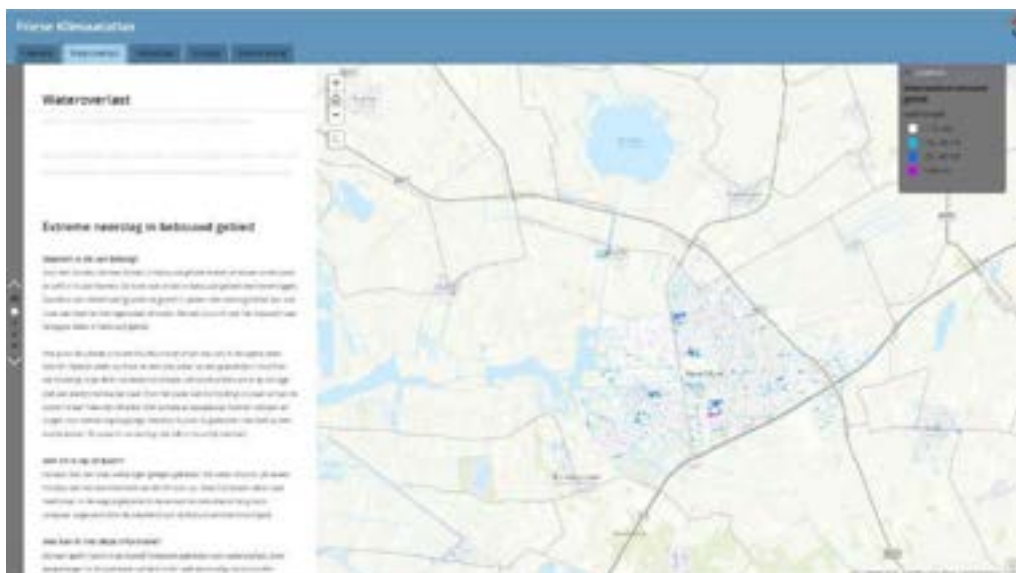
- "Tegel eruit, plant erin". Inwoners krijgen in ruil voor een tegel een plant. Het doel: steeds meer groene tuinen;
- Inzet tuinambassadeurs: Binnen onze gemeente worden in het kader van Operatie Steenbreek tuinambassadeurs ingezet. Vanaf de zomer van 2018 beschikt de gemeente over een team van zo'n 10 tuinambassadeurs. Om de tuin te vergroenen kunnen bewoners advies inwinnen bij een tuinambassadeur. De tuinambassadeur helpt de bewoner met een schets voor een nieuw ontwerp en kan inspiratie geven voor een groenere tuin. Aandachtspunten daarbij zijn de kosten en het onderhoud. Vaak wordt gedacht dat groene tuinen meer onderhoud vragen, maar door een slimme inrichting kan een groene tuin juist onderhoudsvriendelijker zijn. Inmiddels hebben 25 gezinnen gebruik gemaakt van het advies van een tuinambassadeur. De tuinambassadeurs zijn ook aanwezig bij beurzen en markten (o.a. bijenmarkt, zadenmarkt, evenementen in Drachtster centrum);
- Vergroening voorplein gemeentehuis: Op het voorplein van het gemeentehuis zijn tegels verwijderd en zijn nieuwe groenvakken aangelegd. Daarnaast is er een insectenmuurtje aangebracht;
- Vergroening schoolpleinen: Op de schoolpleinen van de Pionier en de brede school Drait zijn tegels vervangen door groen en zijn meer mogelijkheden voor spelen gerealiseerd;

- In het kennismakingspakket voor nieuwe inwoners van de gemeente zit een folder van Operatie Steenbreek en een folder van de tuinambassadeurs om zo nieuwe inwoners te attenderen op de voordelen van groene tuinen.

Friese Klimaatatlas

In 2020 moet iedere gemeente in Nederland de risicogebieden in kaart gebracht hebben en hierop beleid hebben gemaakt. Onder het FBWK2 (Fries bestuursakkoord voor de waterketen) is door de samenwerkende Friese overheden in 2016 al opdracht gegeven om de klimaatstresstest voor heel Fryslân uit te voeren. Zo'n klimaatstresstest brengt allerlei risicogebieden in kaart: waar komt wateroverlast voor? Hoe hoog staat het water tijdens een overstroming? Wat gebeurt er bij langdurige droogte? Waar wordt het extreem heet in bebouwd gebied? De Friese klimaatatlas brengt dat in beeld. De atlas zelf geeft de oplossingen niet: de atlas signaleert alleen. De kaarten in de klimaatatlas tonen resultaten van computersimulaties en geven een indicatie van de effecten van klimaatverandering en extreme weersituaties. In werkelijkheid kunnen er daarom lokaal afwijkingen zijn ten opzichte van de kaartbeelden. De kaart is te raadplegen voor de vier thema's uit het Deltaprogramma: Wateroverlast, hittestress, droogte en overstroming.

In de figuren hieronder zijn voor het de thema's wateroverlast en overstroming het resultaat te zien.

3. Thema mobiliteit

Wat zijn de verwachtingen voor mobiliteit en bereikbaarheid? Welke ontwikkelingen spelen mee en hoe wordt daarop ingespeeld?

Vervoersmiddelen

De onderstaande tabel toont dat de verdeling van wijzen van vervoer in het totaal aantal reizigerskilometers de afgelopen jaren redelijk stabiel was. De auto is het meest gebruikte vervoermiddel (75%), wat in een relatief dunbevolkte provincie als Fryslân met een beperkt aantal grote centra verklaarbaar is. De aandelen van openbaar vervoer (trein, bus: 8%), fiets (8%) en overig (waaronder lopen: 9%) in het totaal aantal reizigerskilometers zijn op peil gebleven.

	Onderwerpen	Reizigerskilometers					
	Perioden	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vervoerwijzen	Regio's	miljard km					
Totaal	Friesland (PV)	8.1	7.4	8.0	8.2	8.5	7.7
Auto (bestuurder)	Friesland (PV)	4.1	4.2	4.3	4.3	4.7	3.9
Auto (passagier)	Friesland (PV)	2.2	1.7	1.8	2.1	1.8	1.9
Trein	Friesland (PV)	0.4	0.2	0.5	0.4	0.4	0.4
Bus/tram/metro	Friesland (PV)	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Brom-/snorfiets	Friesland (PV)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Fiets	Friesland (PV)	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Lopen	Friesland (PV)	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Overige vervoerwijze	Friesland (PV)	0.3	0.3	0.5	0.3	0.6	0.4

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 21-2-2017

Gewijzigd op 30 augustus 2016. Verschijningsfrequentie: per jaar

De auto blijft voorlopig het meest gebruikte voertuig. Enige groei zit vooral in het gebruik van trein, bus en auto. Het gebruik van de fiets groeit licht. De (snelle) e-bikes die in opkomst zijn, kunnen het autoverkeer voor een deel vervangen, met name als de ketenmobiliteit fiets-OV verbetert. Verder is ook kleinschalig openbaar vervoer op maat, met inzet van nieuwe technologie, kansrijk.

De binnenvaartvloot verandert: grote schepen nemen de plaats in van kleine schepen. Het fijnmazige Friese waternetwerk kan kansen bieden voor personenvervoer en transport over water.

Tabel: prognose groei mobiliteit (2014 = 100)

	2030Laag	2030Hoog
Totaal	110	123
Trein	125	134
Autobestuurder	111	130
Autopassagier	104	102
Bus, tram, metro	105	118
Fietsen	101	105
Lopen	95	98

Effecten maatschappelijke ontwikkelingen op mobiliteit

Voor de toekomstige ontwikkeling van mobiliteit zijn de volgende (maatschappelijke) ontwikkelingen relevant:

- Demografische ontwikkelingen. Krimp, vergrijzing en ontgroening hebben gevolgen voor de mate van mobiliteit en het gebruik van vervoersmiddelen. Minder mensen in een gebied betekent in het algemeen minder mobiliteit. Verschuiving in vervoermiddelen is echter mogelijk. Zo betekenen minder jongeren minder gebruik van de bus, omdat vooral jongeren met de bus reizen. Dit kan leiden tot het verdwijnen van sommige buslijnen, waardoor het autogebruik toeneemt, vooral door ouderen. Aan de andere kant is er een toenemende categorie ouderen afhankelijk van openbaar vervoer. Openbaar vervoer op maat (vraaggericht OV) kan hierop inspelen.
- Tegelijk is in krimpgebieden de bereikbaarheid van voorzieningen, via internet-verbindingen, wegen en OV, belangrijk voor de leefbaarheid. Bewoners die aangeven voorzieningen slecht te kunnen bereiken, zijn gemiddeld minder gelukkig en gezond en voelen zich vaker eenzaam. Dit geldt met name voor bewoners die minder mobiel zijn⁶. Daarnaast bestaat er een sterk verband tussen de mate van gebruik van voorzieningen en de mate van sociale interacties.
- Flexibilisering van banen, werklocaties, onderwijslocaties en samenlevingsvormen. Door technologische ontwikkelingen (ICT) is onder meer thuiswerken en web-winkelen mogelijk. Dit zorgt voor diverse en variërende vervoerstromen op verschillende tijdstippen. Concentratie van gespecialiseerde bedrijven biedt kansen voor het bundelen van goederenstromen. Dit kan ook bijdragen aan de toename van vervoer over water als alternatief voor wegvervoer, dat in het algemeen meer milieunadelen heeft.
- Nieuwe verkeer- en vervoerstechnieken (smart mobility). Technologische ontwikkelingen gaan door: van bestuursondersteuning naar zelf bestuurbare en connected voer- en vaartuigen. Het e-bike-bezit neemt toe, ook onder jongeren (16% van de Nederlanders). E-bikes hebben gemiddeld een grotere actieradius dan een gewone fiets en kunnen ook op grotere afstand concurreren met auto en bus. Nieuwe technologie in combinatie met mobiliteitsmanagement biedt mogelijkheden om verschillende infrastructuren als één geheel te beheren, optimaal te benutten en te onderhouden.
- Maximale beschikbaarheid van (digitale) reizigersinformatie. Reizigers kunnen hierdoor van tevoren hun optimale reisroute plannen. Vervoerders kunnen door het goed en actueel informeren van hun reizigers, het reisgedrag beïnvloeden en daarmee het gebruik van vervoermiddelen.
- De klimaatopgave. Ook verkeer en vervoer zullen duurzamer moeten. Dan gaat het om investeringen in infrastructuur en OV en om stimulering van duurzame transportbrand-stoffen. Prioriteiten zijn soms nodig. Is het bijvoorbeeld zinvol duurzame brandstoffen in het openbaar vervoer te blijven stimuleren of moet elektrificatie van spoorlijnen voorrang krijgen. En wat heeft de toekomst in vervoer over de weg: biodiesel, elektrische voertuigen of waterstof?

Vooraf de consequenties van smart mobility zullen veelomvattend en verstrekkend zijn:

- Veel minder auto's, als autonome voertuigen worden gedeeld; aan elkaar gekoppelde voertuigen zoals vrachtauto's (truckplatooning) bevorderen de doorstroming. Dit maakt efficiënter en veiliger gebruik van bestaande infrastructuur mogelijk en is minder belastend voor het milieu.
- Een andere inrichting en beheer van wegen doordat bijvoorbeeld rijstroken smaller kunnen worden en middengeleiders van wegen kunnen verdwijnen. Dit neemt minder ruimte.

⁶ L. Vermeij en A. Steenbekkers, Dichtbij huis (2015), Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

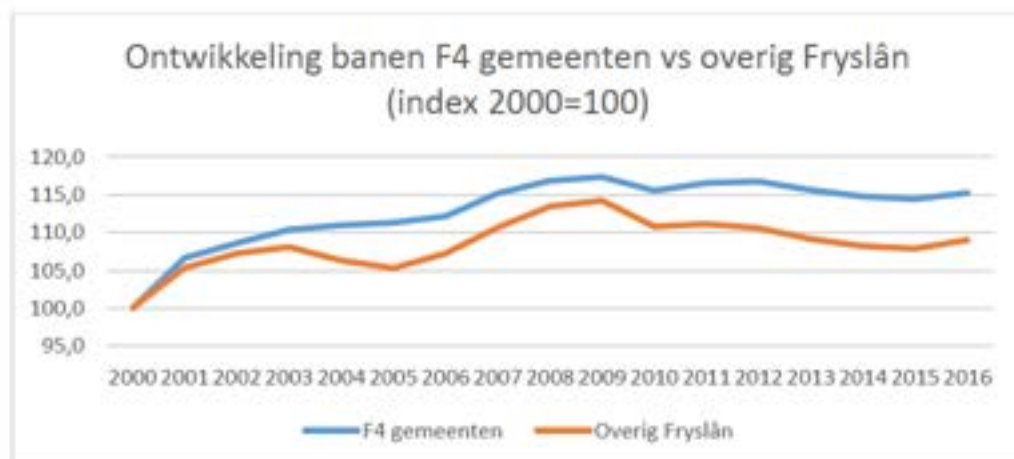
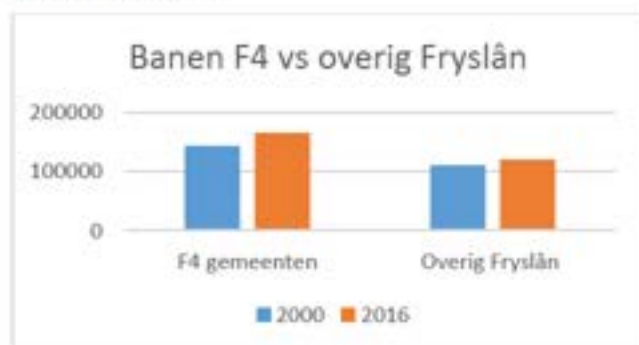
- Openbaar vervoer dat op plaatsen kan komen waar het tot nu toe te duur was. De kosten dalen immers aanzienlijk als geen chauffeur nodig is. OV-busjes zonder bestuurder kunnen op verzoek komen aanrijden en vervolgens de verbinding leggen met de hoofdlijnen van het OV-net (deur-tot-deur vervoer). Zo wordt 'mobiliteit als een dienst' een feit. Met name kleine kernen op het Friese platteland kunnen hiervan profiteren.

Voertuigen en bestuurders maken steeds meer gebruik van *real time data* en zullen vaker met elkaar verbonden zijn. In combinatie met verschuiving van bezit naar gebruik, kunnen nieuwe vervoerssystemen ontstaan waarbij het onderscheid tussen verschillende vormen van vervoer vervaagt. Zelfrijdende auto's die het karakter hebben van collectief vervoer zijn hiervan een voorbeeld van. Waar we individuele automobilititeit nu nog als vervuilend zien, kan dit veranderen door elektrificatie van het wagenpark. Ook neemt door de toename van e-commerce het aantal verplaatsingen buiten bestaande hoofdroutes om toe. Nieuwe technieken en voertuigen, zoals drones, kunnen oplossingen bieden voor binnenstedelijke distributie.

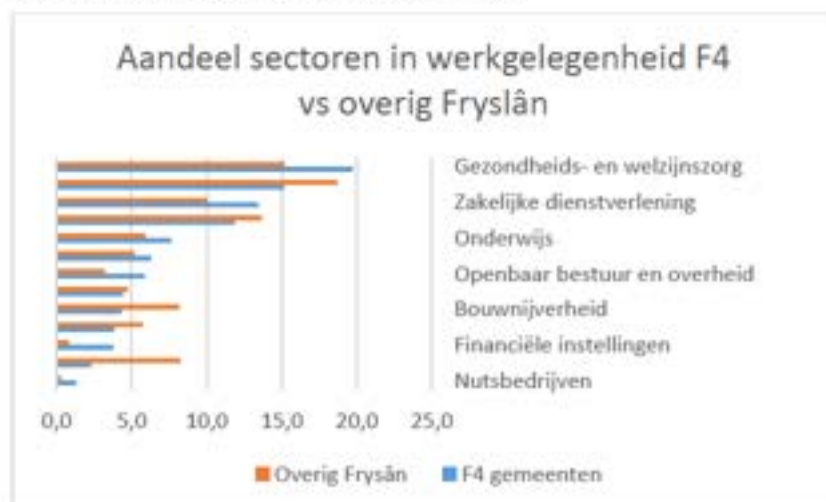
De termijn waarop deze ontwikkelingen gaan plaatsvinden, is nog onzeker. Technologische ontwikkelingen gaan echter snel; over enkele jaren kunnen automatische voertuigen al inzetbaar zijn. Eerst moeten echter diverse technische kwesties en vragen over aansprakelijkheid en verzekering worden opgelost. Ook moet er regelgeving worden aangepast. Veel ontwikkelingen zijn ook nog niet uitgekristalliseerd. Onduidelijk is bijvoorbeeld of nieuwe vervoerssystemen gebruik kunnen maken van bestaande infrastructuur of een eigen infrastructuur nodig hebben. Een scheiding van systemen vergt extra ruimte. Ook de gevolgen voor verkeersintensiteit (meer of minder) zijn onzeker. Dit betekent dat de ontwikkelingen goed in de gaten moeten worden gehouden. Bij investeringsbeslissingen over infrastructuur zullen tijdig de nieuwste inzichten betrokken moeten worden.

4. Economie en werkgelegenheid

In Fryslân zijn de grootste concentraties van werkgelegenheid te vinden in de vier grote steden. De F4 gemeenten, waaronder Smallingerland, zijn in 2016 samen goed voor 58% van het aantal banen in Fryslân. Vanaf 2000 is de werkgelegenheid in de F4 gemeenten met 15% gegroeid, tegenover een groei van 9% in de overige Friese gemeenten.

Zowel de F4 gemeenten als overig Fryslân dragen bij aan de Friese economie en werkgelegenheid. De grote en groeiende sectoren (gezondheids)zorg en (zakelijke) dienstverlening hebben in de F4 gemeenten een groter aandeel dan in de rest van Fryslân. In dit deel van de provincie hebben andere sectoren zoals industrie, bouw en landbouw een groot aandeel in de werkgelegenheid. Deze sectoren zorgen voor de meeste export. Goederen die Fryslân exporteert, zijn vooral afkomstig uit de landbouw en de voedingsmiddelenindustrie (45%) en uit de categorie machines en vervoermiddelen (29%).

Specifieke en flexibele bedrijfsruimte

Bij een circulaire economie en bij trends als robotisering/automatisering en flexibilisering van de arbeidsmarkt, horen andere typen werklocaties⁷, namelijk flexibel te gebruiken en goed bereikbare locaties voor verschillende soorten activiteiten, inclusief datacenters. Aanpassing van bestaande bedrijfslocaties en kantoorgebouwen is nodig om toename van kwaliteitsverlies en leegstand te voorkomen. Een onderzoek naar herstructurering⁸ liet zien dat 35% van de doelstellingen uit het provinciale herstructureringsplan is behaald. Hoewel de studie uit 2010 was, geeft dit wel een indicatie van de opgave die er nog ligt.

Ook voor specifieke bedrijfstypen kan ruimte nodig zijn. Kwalitatieve aspecten van bedrijfslocaties, die matchen met de wensen van bedrijven, worden belangrijker. Zo is er vraag naar aantrekkelijke werkmilieus voor combinaties van productie en onderzoek & ontwikkeling en naar gemengde (stedelijke) werkmilieus voor kennisontwikkeling⁹.

Voor zulke specifieke bedrijfstypen kunnen maatwerk en flexibiliteit in beleid gewenst zijn.

Kantoren

Het 'nieuwe werken' heeft ook invloed op het gebruik van kantoren. Kantoren worden sneller afgeschreven omdat zij niet meer voldoen aan de wensen van gebruikers. Ook neemt de behoefte aan kantoorruimte substantieel af, vooral in middelgrote steden¹⁰. De kantorenmarkt wordt waarschijnlijk een volledige vervangingsmarkt¹¹; nieuwe kantoorlocaties zijn in principe niet meer nodig. Het is al een hele opgave leegstaande kantoren weer gevuld te krijgen of een andere functie te geven.

	voorraad in m2	leegstand in %
gemeente Heerenveen	236.350	13%
gemeente Leeuwarden	712.460	16%
gemeente Smallingerland	204.480	16%
gemeente Sudwest Fryslân	204.620	8%
Fryslân	1.925.390	14%
Groningen		11%
Drenthe		17%
Nederland		19%

Tabel: voorraad en leegstand kantoren per 1-1-2016 in F4 gemeenten, Fryslân, Groningen, Drenthe en Nederland; bron: leegstandsmonitor CBS; cijfers voor alle Friese gemeenten: zie bijlage Kantoren

Bedrijfsruimte detailhandel

Binnen de detailhandelssector vinden eveneens structurele veranderingen plaats. De consument winkelt meer online, heeft meer informatie over producten, verandert zijn bestedingspatroon en hecht meer waarde aan gemak, beleving, kwaliteit en duurzaamheid. Doordat het winkelaanbod hierop nog onvoldoende is afgestemd, is de winkelleegstand toegenomen. Ook bevolkingsafname, vergrijzing en ontgroening spelen in sommige gebieden een rol.

Centrumgebieden en voorzieningen

⁷ PBL en CPB, Welvaart en Leefomgeving. De horizonscan, 2013. Raad voor de Leefomgeving en infrastructuur, Verkenning technologische innovaties in de leefomgeving, 2015.

⁸ Herstructureringsopgave Fryslân in beeld, Stec groep, 2010.

⁹ Evaluatie beleid bedrijventerreinen Fryslân, 2016, STEC groep.

¹⁰ Cushman & Wakefield, januari 2017.

¹¹ Dit blijkt uit recente studie van PBL/ CPB (2017).

Ook maatschappelijk en karakteristiek monumentaal vastgoed, zoals kerken, scholen en verzorgingstehuizen komt vaker leeg te staan. Dit heeft gevolgen voor de aantrekkelijkheid, leefbaarheid en kwaliteit van (centrum)gebieden en dorpen. Het weer vitaal en aantrekkelijk maken van (centrum)gebieden als verblijfplaats, als 'place to be', is een grote gezamenlijke herstructurerings- en transformatieopgave.

Situatie Smallerland

Omslagpunt krimp en vergrijzing nu echt in zicht

Met bijna 56.000 inwoners is Smallerland op dit moment de derde grootste gemeente van Friesland. Na een periode van bevolkingsgroei wordt verwacht dat in de komende decennia de bevolking zal krimpen. Als gevolg van deze krimp zal de samenstelling van de bevolking ingrijpend veranderen. Het aantal ouderen zal flink groeien (+40% in 2040), terwijl de potentiële beroepsbevolking kleiner wordt (-13% in 2040).

Ten opzichte van de huidige situatie zullen hierdoor met minder mensen meer mensen moeten worden verzorgd. Door de krimp van de beroepsbevolking zijn er daarnaast ook minder banen nodig om de beroepsbevolking aan het werk te houden. Dit biedt de mogelijkheid om de focus op de groei van de economie te verleggen naar een focus op de duurzame kwaliteit en bestendigheid van de economie.

De arbeidsmarkt 'werkt', maar is gevoelig voor conjunctuur- en beleidsschommelingen

De arbeidsmarkt van Smallerland heeft een aantal specifieke kenmerken. Allereerst telt de beroepsbevolking veel middelhoog opgeleiden. Doordat de groei van het aantal hoger opgeleiden in de afgelopen 15 jaar achter bleef, is de landelijke trend van een steeds hoger opgeleide beroepsbevolking in Smallerland beperkt zichtbaar. De inwoners van Smallerland vinden echter goed hun weg op de arbeidsmarkt. Het huidige werkloosheidspercentage is in het afgelopen jaar fors gedaald en ligt ongeveer gelijk aan de Noord-Nederlandse en Friese gemiddelden. Wel valt op dat in tijden van laagconjunctuur de werkloosheid in Smallerland hoger ligt dan de andere gemiddelden. De arbeidsmarkt van Smallerland is daarmee relatief conjunctuurgevoelig en met de relatief grote semi-publieke sector, bovendien vatbaar voor verschuivingen in overheidsbeleid. Het arbeidspotentieel dat ondanks de hoogconjunctuur op dit moment nog langs de kant staat, kenmerkt zich voor een belangrijk deel door het ontbreken van een (geschikte) startkwalificatie. Met name in de Techniek, Zorg en IT ontstaat hierdoor krapte op de arbeidsmarkt.

De regionale verbondenheid is groot

Zowel de pendelcijfers als het aantal banen ten opzichte van de totale bevolking laten zien dat Smallerland een regionale werkgelegenheidsfunctie heeft voor met name de direct omliggende gemeenten. Toch zijn ook veel inwoners van Smallerland werkzaam buiten de eigen gemeente. De regionale verbondenheid en afhankelijkheid is daarmee groot.

Een goed presterende en dynamische economie

De economie van Smallerland draait op volle kracht en heeft een gezonde dynamiek. In het afgelopen jaar groeide de werkgelegenheid bijna een keer zo snel als in de rest van Noord-Nederland. Ten opzichte van de regio telt Smallerland relatief weinig zelfstandigen en meer grotere bedrijven en instellingen. Er zijn meer vestigingen die producten en/of diensten naar het buitenland exporteren en binnen de economie zijn meer snel groeiende bedrijven aanwezig.

Een onderscheidend (industriële) profiel

Het profiel van de gemeente Smallerland kenmerkt zich met name door de sterke en omvangrijke industriële sector. De industriële sector is de snelste groeier in werkgelegenheid en presteert beter dan landelijk. Daarnaast valt het 'verzorgende' karakter van de sectorstructuur op, die wordt veroorzaakt door de regionale (ver)zorgfunctie die Smallerland heeft. Zorg en onderwijs zijn oververtegenwoordigd. De werkgelegenheidsontwikkeling in Smallerland is hierdoor niet alleen conjunctuurgevoelig maar ook gevoelig

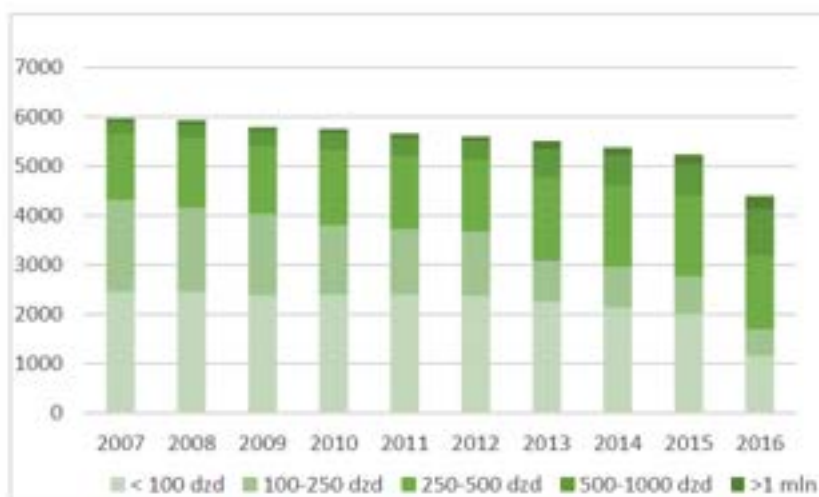
voor veranderingen in overheidsbeleid. Door de groei van de industrie, zakelijke dienstverlening en horeca in de afgelopen jaren is dit beeld voorzichtig aan het kantelen en neemt de afhankelijkheid af.

5. Smallerlands platteland

Ontwikkelingen in de Friese landbouw

Agrarische bedrijven stoppen, andere breiden juist uit (zie figuur hieronder). Ook zijn er bedrijven die verbreden door nieuwe functies aan hun bedrijf toe te voegen. De grond van boeren die stoppen, wordt meestal overgenomen door andere agrarische bedrijven. Het oppervlak agrarische grond is in Fryslân de afgelopen tien jaar met minder dan 4% afgenomen. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte is tussen 2005 en 2015 in de akkerbouw gestegen met 15% (naar 45 ha) en met 20% in de melkveehouderij (naar 64 ha). Het aantal gemengde bedrijven is relatief snel gedaald; specialisatie van bedrijven gaat door.

Agrarische bedrijven in Fryslân naar bedrijfsomvang (x 1000 euro Standaardopbrengst)

	Aantal 2015	Afname p.j. 2005 - 2015
Totaal Fryslân	5231	-1,7 %
Akkerbouwbedrijven	497	-1,9 %
Melkveebedrijven	2719	-1,4 %
Overige graandierbedrijven	1725	-1,8 %
Varkensbedrijven	35	-5,4 %
Overige intensieve veehouderij	100	0 %
Gemengde bedrijven	66	-4,1 %

Aantal bedrijven in de agrarische sector in Fryslân

Met ca. 12.000 banen van meer dan 12 uur in de landbouw en aanverwante dienstverlening (2016), is de sector belangrijk voor de Friese werkgelegenheid. In 2015 bedroeg de toegevoegde waarde van het gehele agrocluster in Noord-Nederland met 7,3 miljard euro, ruim 13% van de regionale economie. Zowel de werkgelegenheid als de economische betekenis nam tussen 2010 en 2014 met 17% toe. Het agrocluster in Noord-Nederland is goed voor ca. 100.000 banen; dit is 17% van de werkgelegenheid in Noord-Nederland.

Schaalgrootte en productiviteit

De Friese landbouw is met name sterk in de melkveehouderij en de pootaardappelteelt. De melkveehouderijen liggen verspreid over de provincie. In Fryslân lopen ca. 300.000 melkkoeien. Dit is 18% van alle koeien in Nederland en 60% van de 500.000 melkkoeien in Noord-Nederland. Van de landbouwgrond bestaat 90% uit grasland of voedergrassen. Het afschaffen van de melkquota in 2014 heeft bijgedragen aan een sterke groei van het aantal koeien per ha.

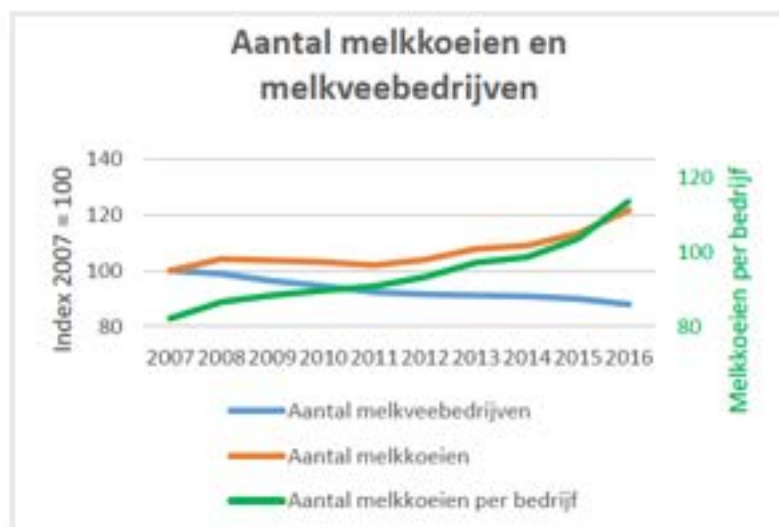
In Fryslân is ruim 3% van de agrarische bedrijven biologisch. Ruim 10% van de biologische bedrijven in Nederland ligt in Fryslân. Momenteel is de belangstelling groot om de stap te maken van reguliere naar biologische landbouw. Dit komt met name door de relatief hoge prijzen van biologische landbouwproducten en de groeiende vraag naar deze producten.

Grootschalige en hoogproductieve landbouw heeft een keerzijde. Grote stallen en uitgestrekte weiden met raaigras en een optimale waterhuishouding, leiden tot een monotoon landschap met minder soorten (zie figuur hieronder). Overbemesting en gasvormige emissies veroorzaken verontreiniging van bodem, water en lucht.

Verder vraagt de schaalgrootte ook zware landbouwvoertuigen en vrachtwagens, die op smalle wegen kunnen zorgen voor overlast en verkeersonveiligheid. De landbouw ondervindt nadelen van de gevolgen van een intensieve agrarische productie, zoals onvoldoende water- en bodemkwaliteit, afnemend maatschappelijk draagvlak en klimaatverandering. Het maakt agrarische bedrijven kwetsbaar voor droogte, verzilting, overstromingen en toenemende risico's van ziekten en plagen.

Het spanningsveld voor de landbouw is groot. Aan de ene kant opereert de sector binnen scherpe, internationale concurrentieverhoudingen met schommelende prijzen. Goedkoper meer produceren lijkt dan een logische strategie. Aan de andere kant kijkt de samenleving kritischer naar de wijze van produceren en moeten agrarische bedrijven voldoen aan strengere regels op gebied van dierenwelzijn en milieu.

Verduurzaming van de landbouw

Nederland wil de agrarische productie in 2040 in balans hebben gebracht met de omgeving¹². Het Rijk vindt een duurzame landbouw belangrijk voor behoud van biodiversiteit. Het Rijk streeft naar een duurzaam landbouwkundig beheer in 2020¹³. De voornaamste opgave is het terugdringen van de emissies, waaronder de uitstoot van ammoniak, fosfaat, fijnstof, stank en broeikasgassen. Tegelijkertijd kan de landbouw bijdragen aan maatschappelijke doelen, zoals aantrekkelijke, soortenrijke landschappen, waterberging en -zuivering, opslag van CO₂ in gewassen en bodem, levering van grondstoffen voor de biobased economie en duurzame energieopwekking.

Regio's kunnen zich specialiseren in korte regionale voedselketens of productie voor de wereldmarkt. Beide vragen andere keuzes op het gebied van logistiek, watervoorziening en productieruimte. Zoals hiervoor al bleek, zijn er veel verschillende typen agrarische bedrijven: van biologisch, extensief en ambachtelijk, tot hightech en hoogproductief, regionaal of internationaal georiënteerd. Deze diversiteit zal alleen maar groter worden. Studies laten niet één eenduidige ontwikkeling zien. Diversificatie biedt een ingang naar een landbouw die in balans is met zijn omgeving. Kennis en innovatie zijn in die omschakeling onontbeerlijk. Zij maken het mogelijk het spanningsveld te verminderen en zelfs om te zetten in een symbiose.

De landbouw heeft de handschoen van omschakeling naar een duurzame, inclusieve productie inmiddels opgepakt. Dit gebeurt landelijk op basis van convenanten. Maar ook lokaal en regionaal bestaan al voorbeelden van landbouwbedrijven die hun agrarische productie combineren met herstel en ontwikkeling van natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten¹⁴. De agrarische collectieven in Fryslân spelen hierbij een belangrijke rol. Hoe meer bedrijven in de voedselketen en kennisinstellingen meedoen, des te groter zijn het bereik en de effectiviteit van inspanningen. De uitkomst zal een duurzaam voedselsysteem zijn met als pijlers gezondheid, ecologisch houdbaar en robuust, het sluiten van kringlopen en een sterke (export)positie¹⁵.

Leegstand

Veel agrarische bedrijven stoppen hun bedrijfsvoering. Het gevolg is dat boerderijen leeg komen te staan. Dit proces zal doorgaan omdat veel oudere boeren geen bedrijfsopvolger kunnen vinden en hun grond kwijt kunnen aan agrarische bedrijven die willen uitbreiden. In Nederland komt in de periode 2012-2030 ca. 38% van de agrarische erven vrij¹⁶; het gaat om 40 miljoen m² aan bebouwing. Voor 16 miljoen m² aan bedrijfsgebouwen kan geen vervangende bestemming worden gevonden. Van de bedrijfsgebouwen die tussen 2000 en 2012 vrijkwamen, geldt dit voor 11 miljoen m². Daarmee is de totale leegstand in de landbouw groter dan in andere sectoren, als bedrijfsterreinen, winkels en kantoren.

In Fryslân komt in de periode 2012-2030 1,2 miljoen m² aan woonhuizen en 1,7 miljoen m² aan bedrijfsgebouwen vrij. Het betreft vooral melkveehouderijen met ligboxstallen. Voor 0,8 miljoen m² is waarschijnlijk geen vervangende bestemming te vinden. Voor 0,4 miljoen m² van de bedrijfsgebouwen die vrijkwamen tussen 2000 en 2012 is geen toekomstbestendige functie te vinden. In totaal gaat het in Fryslân dus om 1,2 miljoen m². Het gaat nu vooral om minder courante woningen en grote bedrijfsgebouwen/stallen, gebouwd tussen 1965 en 2000. De stallen hebben vaak asbestdaken. Hergebruik hiervan wordt steeds moeilijker.

In Fryslân raken echter ook meer karakteristieke boerderijen in verval door leegstand. Van de 445 Friese boerderijen die zijn aangemerkt als Rijksmonument, is nog 38% een agrarisch bedrijf. Ter vergelijking: landelijk geldt dit voor 25% en in Drenthe voor 14%. Tussen 2012 en 2030 komen naar verwachting 66 van deze

¹² Het Manifest 2040 'Wij maken Ruimte', van het Jaar van de Ruimte (2015).

¹³ Uitvoeringsagenda Natuurlijk Kapitaal.

¹⁴ Zie bijv. brief van Minister EZ aan TK van 21-11-2016 over het SER-advies Versnelling verduurzaming veehouderij.

¹⁵ Voedselagenda, TK 31532, nr. 156, 2015.

¹⁶ Onderzoek Landelijk gebied en leegstand, Wageningen Environmental Research, december 2016.

monumentale Friese boerderijen vrij. De vraag is of voor al deze monumenten een nieuwe bestemming kan worden gevonden.

Hoe meer bebouwing vrijkomt, des te kleiner de kans op hergebruik en dus groter de kans op leegstand. Leegstand doet afbreuk aan de ruimtelijke kwaliteit, aantrekkelijkheid en vitaliteit van het landelijk gebied. Deze kansen verschillen per gebied en locatie. Vooral in krimp- en anticiperregio's zal de vraag van vervangende functies kleiner zijn dan het aanbod. Bovendien zijn er andere leegstaande panden, waarvoor ook naar hergebruik wordt gezocht. De spoeling wordt dunner. Ook zijn er signalen dat de markt voor recreatieve functies als kampeerboerderijen en B&B's verzadigd is. In meer situaties zal sloop van niet-karakteristieke bebouwing de enige optie zijn, ook om verdere verstening van het landelijk gebied te beperken.

Kansen voor hergebruik liggen nog wel in de energietransitie, de biobased en circulaire economie (mestvergisting, voorbewerking van agrarische producten, innovatieve teelten, verwerking van grondstoffen en bio-rest-stromen). Het platteland is daarnaast broedplaats voor pioniers en start-ups die niet aan een werkplek gebonden zijn, onderdeel vormen van de netwerkeconomie en een bijzondere woon- en werkplek prefereren boven nabijheid van andere economische activiteiten.

Ontwikkelingen Natuur(beheer) en ecologie

Naast de ecologische waarden van agrarisch gebied, hebben aanzienlijke delen van het landelijk gebied primair een natuurbeschermings- of natuurfunctie. Het Rijk heeft het huidige natuur- en landschapsbeleid in belangrijke mate gedecentraliseerd naar de provincies. Realisering van een aaneengesloten Nationaal Natuur Netwerk (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur, EHS) heeft in het Friese natuurbeleid prioriteit. Er worden gebieden toegevoegd en bestaande gebieden worden hoogwaardig ingericht om tot een aaneengesloten stelsel van natuurgebieden met (inter)nationale natuurwaarden te komen. Het Natuur Netwerk is begrensd, zie kaart hierna inclusief Natura 2000 gebieden en weidevogelkansgebieden.

Fryslân richt zich de komende jaren op het realiseren van de laatste delen van dit Natuur Netwerk (uiterlijk in 2023) en het benutten van kansen om natuurgebieden met elkaar te verbinden. De provincie stelt beheerplannen met natuurdoelen op voor het beheer van de natuurgebieden binnen het Natuur Netwerk.

Terreinbeherende organisaties geven daar concreet invulling aan. Enkele gebieden in het Natuur Netwerk zijn Natura 2000 gebieden. Dit zijn gebieden waar vogelsoorten en/of habitats voorkomen die van Europees belang zijn. Europa streeft ernaar soorten die met uitsterven worden bedreigd in stand te houden.

Beheer natuur en landschap

De natuur staat onder druk. Verdroging, verontreiniging, versnippering, verstoring en vershraling leiden ertoe dat soorten afnemen of soms verdwijnen. Tekenend is de teruggang in aantallen van meerdere kwetsbare soorten dagvlinders en libellen. Sommige soorten gedijen juist goed in gecultiveerde habitats. Sommige ganzensoorten doen het bijvoorbeeld zo goed dat ganzenrustgebieden zijn aangewezen, waarbuiten maatregelen zorgen voor een beperking van het aantal ganzen om de vraatschade te beperken.

Maar er zijn zeker ook positieve tendensen. Het bewustzijn groeit dat bij diverse ontwikkelingen meerwaarde voor natuur kan worden gerealiseerd (natuur inclusief ontwerpen) en dat versterking van natuurkwaliteiten bijdraagt aan de invulling van andere opgaven, zoals energietransitie, klimaatadaptatie en inclusieve landbouw ('building with nature'). Daarnaast neemt het besef toe dat natuurlijke rijkdom een kapitaal vertegenwoordigt, als leverancier van ecosysteemdiensten, zoals voedselproductie, waterberging, kustbescherming, waterzuivering, groene recreatie/beleving en bescherming tegen plagen en erosie. Diverse sectoren en partijen profiteren hiervan. In een biobased economie worden grondstoffen waarvan de voorraden eindig zijn vervangen door biotische grondstoffen: stoffen die thuishoren in het ecosysteem en passen bij de draagkracht van het natuurlijk systeem.

Natuurbeheer kan goedkoper en effectiever. Er is een beweging naar ondernemend natuurbeheer, zowel in het rijksbeleid als in de samenleving. Ondernemers en burgers zijn meer dan voorheen bereid te betalen voor bijzondere natuurwaarden en belevenissen. Natuurkwaliteiten kunnen zo nieuwe verdienmodellen voor natuurbeheer opleveren.

Hiervoor dienen wel de goede randvoorwaarden aanwezig te zijn. Denk aan een goede waterhuishouding in en rond natuurgebieden en een goede milieukwaliteit. Hieraan wordt onder meer gewerkt met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), die ervoor moet zorgen dat de stikstofbelasting van gevoelige natuur afneemt. Via een saldobenadering zorgt PAS er tegelijk voor dat bedrijven ruimte krijgen om zich te blijven ontwikkelen. Daarnaast beoogt het Friese peilbeleid, uitgevoerd door Wetterskip Fryslân, verdroging van natuurgebieden terug te dringen.

Ontwikkelingen Recreatie en toerisme

Het landschap in Fryslân wordt steeds meer een vrijetijdslandschap: een landschap dat van betekenis is voor de vrijetijdseconomie. Dit komt door een optelsom van allerlei afzonderlijke toeristische activiteiten en projecten die voor ruimtelijke veranderingen zorgen. Hieraan ten grondslag liggen diverse behoeften die te maken hebben met de globaliserende economie, de netwerksamenleving, veranderende consumentenbestedingen, levensstijlen, concurrentieposities en reisgedrag. Ook demografische en technologische ontwikkelingen spelen een rol. Het vrijetijdslandschap wordt stapsgewijs aangepast aan deze veranderende behoeftes. Hierbij moet erop worden gelet dat kwaliteiten van natuur, landschap, cultuurhistorie en erfgoed op hoog niveau blijven.

In deze algemene trend past het toenemende belang van de belevingseconomie. Mensen willen bijzondere ervaringen beleven en delen. Evenementen en nieuwe recreatievormen en voorzieningen, gekoppeld aan bijvoorbeeld kunstuitingen, spelen hierop in. Ook het toenemende belang van cultuurtoerisme, waaronder museumbezoek, past in deze trend. LF2018, waaronder Sense of Place, kan hieraan een sterke impuls geven. Musea kunnen deze markt aanboren door blijvend te vernieuwen en evenementen te organiseren. Andere voorwaarden om potenties te verzilveren zijn uitstekende en veilige routenetwerken (fiets- en wandelpaden, toerbaarwegen), aantrekkelijke stads- en dorpscentra en goed onderhouden erfgoederen (waaronder gemalen) en cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten.

De watersport heeft van oudsher een sterke positie in waterland Fryslân. Maar de laatste jaren is een stagnatie zichtbaar in de traditionele watersport. Vooral jongeren zijn minder te porren voor een traditionele zeilvakantie en kiezen vaker voor alternatieve bestemmingen in het buitenland. De watersportsector zal moeten inspelen op nieuwe kansen en de behoefte aan andere recreatievormen. Hiervoor kunnen nieuwe voorzieningen en aanpassingen in de fysieke omgeving nodig zijn, zoals ruimte voor snelle watersport/'funspots'.

De sterke groei van het aantal buitenlandse toeristen dat Nederland bezoekt, met name uit opkomende markten als China, India en Rusland, biedt eveneens kansen voor Fryslân. Maar de meeste buitenlandse toeristen in Fryslân blijven waarschijnlijk uit Duitsland en België komen.

De groei van het internationale toerisme manifesteert zich nu met name in de Randstad. Maar een deel daarvan zou richting Fryslân kunnen worden geleid, bijvoorbeeld met interessante arrangementen vanuit Amsterdam/Schiphol rond de (nieuwe) Afsluitdijk, inclusief beleefcentrum, of een Friese stad, inclusief museum/bezienswaardigheid. Goede OV- en autoverbindingen en eventueel private waterverbindingen over het IJsselmeer, moeten daarbij zorgen voor snelle bereikbaarheid. Dit sluit aan op Holland City, waarin Nederland door het NBTC¹⁷ wordt gepositioneerd als grote stad met verschillende aantrekkelijke en goed bereikbare districten. Verhaallijnen koppelen verschillende plaatsen met een gemeenschappelijk thema in Nederland aan

¹⁷ Nationaal Bureau voor Toerisme en Congressen.

elkaar. Relevant voor Fryslân zijn momenteel 'Nederland Waterland' (Afsluitdijk en Woudagemaal) en 'Mondriaan tot Dutch Design' (Drachten en Leeuwarden).

Verder is er een toenemende behoefte aan bijzondere en luxe verblijfsaccommodatie, en aan mogelijkheden om 'basic', bijvoorbeeld bij mensen in huis, te overnachten of op bijzondere plekken.

Deze trends komen al terug in enkele ontwikkelingen in de afgelopen jaren¹⁸. Zo is zowel het aantal complexen recreatiewoningen/appartementen als het aantal recreatiewoningen/appartementen vanaf 2006 toegenomen met 15%. Het aantal kampeerterreinen, standplaatsen en groepsaccommodaties is vanaf 2006/2008 wat afgenomen. Het aantal hotels en hotelbedden is redelijk stabiel gebleven. Dit wijst op een toenemende vraag naar meer luxe verblijfsaccommodaties. Een aandachtspunt is de veroudering van sommige bestaande verblijfsrecreatieterreinen. Door terreinen te herstructureren en te revitaliseren, kunnen ze weer aantrekkelijk worden.

Het aantal overnachtingen van toeristen in Fryslân is vanaf 2006 redelijk stabiel. Vanaf 2013 is echter het aantal overnachtingen van buitenlandse toeristen gestegen met 41%; hun aandeel is dus toegenomen. Per saldo is sinds 2006 het aandeel banen in de sector R&T in het totaal aantal banen in Fryslân met 0,3% gestegen naar 6,9%.

Ontwikkelingen bodem en lucht

Het wordt drukker in de ondergrond. Naast duurzame energieopwekking zoals geothermie en koude-warmteopslag (KWO), kan de bodem worden gebruikt voor nieuwe vormen van opslag van stoffen en energie, onder meer om verschillen tussen aanbod van en vraag naar duurzame energie op te vangen. Tegelijk is er meer aandacht voor het beschikbaar blijven van bodem en ondergrond voor verschillende vormen van gebruik: duurzaam bodemgebruik. Zo is er de laatste jaren meer aandacht voor het belang van de bodem voor productie van voedsel¹⁹ en biomassa en als historisch archief (archeologie). Verontreiniging en uitputting van de bodem worden voorkomen, en waardevolle bodemelementen worden behouden.

Bodem en ondergrond worden steeds meer integraal benaderd en afgewogen, dus niet meer sectoraal, maar nadrukkelijk in relatie tot boven- en ondergronds gebruik, water- en energieopgaven, ecologische en archeologische kwaliteiten. Het doel van integrale afweging is het vinden van een balans tussen het beschermen en benutten van kwaliteiten. Bij beschermen gaat het dan vooral om ecologische en archeologische kwaliteiten, maar ook om de beschikbaarheid van voldoende schoon grondwater. Bij benutten gaat het om bijvoorbeeld de winning van delfstoffen en de inzet van lege gasvelden en zoutcavernes voor bijv. energieopslag, en opslag van perslucht.

Lucht

De luchtkwaliteit is in Nederland en Fryslân aanzienlijk verbeterd²⁰. Verzuring en vermisting hebben nog wel negatieve effecten op kwetsbare natuurgebieden. Veehouderijen, verkeer en industrie zijn de belangrijkste bronnen.

Verder zijn er nieuwe inzichten over de relatie tussen veehouderijen en volksgezondheid als gevolg van fijnstof²¹. Vooral concentraties van intensieve veehouderijen in een gebied, kunnen gezondheidsrisico's voor omwonenden opleveren (luchtwegklachten). Hoewel in Fryslân relatief weinig intensieve veehouderijen liggen, kan meer inzicht hierin gewenst zijn. Dit geldt specifiek voor pluimveehouderijen. Relevante vraag hierbij is of er sprake is

¹⁸ Bijlage Recreatie.

¹⁹ Het Innovatieplatform AgroAgenda Noord Nederland werkt o.a. aan projecten op het gebied van bodemstructuur en bodemvruchtbaarheid.

²⁰ Dit blijkt uit de Balans van de leefomgeving 2016 van het PBL, en uit regionale monitoring door de provincie Fryslân.

²¹ Onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2016.

van overbelasting van de kwaliteit van de leefomgeving in een gebied door stapeling van milieueffecten als gevolg van een concentratie van veehouderijen.

Er moeten keuzes worden gemaakt. De provincie heeft geen bevoegdheden met betrekking tot de diepe ondergrond, waar o.a. diepe delfstoffen en aardwarmte worden gewonnen. Wel wordt haar adviesrecht in de nieuwe Mijnbouwwet verbreed, in combinatie met verruiming van de weigeringsgronden voor een mijnbouwvergunning met ruimtelijke aspecten, veiligheid en natuur en milieu. Op de onderstaande kaart staan de op dit moment bekende activiteiten in de diepe ondergrond (winning van aardgas, zout en aardwarmte) en de begrensde grondwaterbeschermingsgebieden.

Het Rijk houdt rekening met gaswinning uit kleine gasvelden, die ook in Fryslân liggen. Dit is volgens het Rijk nodig om de periode van overgang naar een volledig duurzame energiewinning te overbruggen en omdat de capaciteit van het grote Slochterenveld aanzienlijk is teruggebracht.

Geothermie en gaswinning vergen volgens het Rijk goede afstemming met de drinkwaterwinning. Voorkomen moet worden dat boringen beschermende lagen voor drinkwater doorbreken. Ook de relatie tussen gaswinning, en bodemdaling en waterhuishouding in een gebied verdient serieuze aandacht.

Met opsporing en winning van schaliegas houdt het Rijk (voorlopig) geen rekening. Ondergrondse opslag van CO₂ sluit het Rijk niet uit. De haalbaarheid daarvan wordt nader onderzocht. De consequenties hiervan voor Fryslân zijn nog niet bekend.

6. Wonen

Het is mooi wonen in Smallingerland, zo komt uit alle gesprekken en 'ronde tafels' bij het opstellen van de omgevingsvisie naar voren. Zorgen voor voldoende kwaliteit van wonen en woonomgeving én evenwicht in vraag en aanbod op de woningmarkt zijn dan ook belangrijke speerpunten voor Smallingerland.

Er staan circa 25.000 woningen in Smallingerland. Bijna 30% van deze woningen is een sociale huurwoning. Wat minder in de dorpen (19%) en wat meer in Drachten (32%).

Drachten heeft vooral in de jaren '60 en '70 een snelle groei doorgemaakt. Hierdoor heeft Drachten een hoog percentage naoorlogse woonwijken met veel rijwoningen. De dorpen kenmerken zich door (relatief) veel vrijstaande woningen.

De samenstelling van de bevolking verandert. We zien ontgroening (minder jongeren) en vergrijzing. Daarnaast is er een toename van het aantal (vaak oudere) alleenstaanden. Vanwege huishoudensverdunding neemt de woningbehoefte de komende jaren nog wat toe, maar op termijn (na 2030/2035) wordt er een afname van het aantal huishoudens, en daarmee van de woningbehoefte voorzien.

Huidige speerpunten op het gebied van wonen zijn op dit moment:

Nieuwbouw als aanvulling op het bestaande woningaanbod

Nieuwbouw moet vooral een toevoeging/aanvulling zijn op de huidige woningvoorraad naar woningtype en prijsklasse. Bij nieuwbouw streven we naar het toevoegen van 2¹ kappers en – in mindere mate - vrijstaande woningen. Dit is o.a. in de wijken Drachtstervaart en Vrijburgh te zien. De gemeente is terughoudend in het toevoegen van rijwoningen en appartementencomplexen buiten het centrumgebied. Ook willen we mogelijkheden bieden voor nieuwe woonvormen.

Inzetten op doorstroming.

Nieuwbouw is bedoeld voor doorstroming, zodat mensen een nieuwe stap kunnen zetten in hun woon carrière. Bijvoorbeeld van rijwoning naar 2¹ kap, of van grondgebonden woning naar (levensloopgeschikt) appartement. Ook kan het gaan om doorstroming van huur naar koop, of van koop naar koop.

Transformatie / herbestemming

Bij transformatie en herbestemming zijn ruimtelijke en volkshuisvestelijke criteria leidend. Bij het vrijkomen van panden wordt een zorgvuldige afweging gemaakt omtrent de nieuwe invulling. Om overaanbod te voorkomen zijn we terughoudend met het toevoegen van appartementen. We zien geen aanleiding voor appartementen buiten het centrum. We vinden het belangrijk om 'rotte kiezen' langs de toegangswegen een nieuwe invulling te geven. Woningbouw kan een optie zijn als dat aansluit bij de woonbehoefte.

Ontwikkeling woningvraag per regio		
	2017 - 2030	2017 - 2040
Leeuwarden	+ 5000	+ 7000
NW	+ 100	- 2400
NO	+ 250	- 2500
ZW	+ 2600	+ 1000
ZO	+ 4000	+ 2500

Een duurzame woningvoorraad

Nieuwbouw is duurzaam en

gasloos. Daarnaast wordt volop ingezet op het stimuleren van het verduurzamen van bestaande woningen in de particuliere sector. Hiervoor is rijkssubsidie, maatwerkadvies van energieadviesbureaus en veel informatie beschikbaar, o.a. via de website www.duurzaambouwloket.nl/fryslan. De verduurzaming van de sociale huursector wordt voortvarend opgepakt door de woningcorporaties. Het doel – gemiddeld energielabel B in 2020 – wordt naar alle waarschijnlijkheid gehaald.

Een betaalbare woningvoorraad

Dit geldt met name voor de sociale huurvoorraad. Deze woningen moeten betaalbaar zijn voor de doelgroep. Maar ook in de koopsector is het van belang dat er voldoende differentiatie is in woningtypen en prijsklassen, zodat er voor ieder wat wils is.

Bedienen van verschillende / specifieke doelgroepen

Jongeren, ouderen, gezinnen, alleenstaanden, huurders, kopers ... Verschillende mensen, verschillende woonwensen. De gemeente werkt samen met andere partijen, zoals de woningcorporaties, hard aan een gedifferentieerd woningaanbod, zodat er voor alle verschillende doelgroepen geschikte woonruimte beschikbaar is.

Wijkvernieuwing

De laatste jaren heeft de gemeente, samen met woningcorporaties stevig ingezet op vernieuwing van twee naoorlogse wijken – zowel qua woningen als woonomgeving. Daarnaast heeft het centrum van Drachten een metamorfose ondergaan met de herontwikkeling van het Raadhuisplein (inclusief versterken woonfunctie door nieuwbouw van appartementen) en het opengraven van de Drachtstervaart, met bijbehorende recreatieve ontwikkeling.

Toekomst

De gemeente werkt momenteel (= najaar 2019) aan een nieuw woonvisie die in het voorjaar van 2020 gereed zal zijn. De nieuwe woonvisie wordt omgevingsgericht opgesteld. Iedereen die wil kan er over meedenken en meepraten. Ook wordt er nadrukkelijk de link gelegd naar de omgevingsvisie. Beide visies worden handig op elkaar afgestemd.

===

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland 25 oktober: BSO KindVandaag

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Een van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. Deze is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de bijeenkomst

Op 25 oktober is er een bijeenkomst georganiseerd op de BSO KindVandaag op de locatie vvONB. Er waren 7 kinderen in de leeftijdscategorie van 7 tot en met 9 jaar. In samenwerking met beeldend kunstenaar Hilda Klaassen is de bijeenkomst op een creatieve manier ingevuld waarbij de kinderen samen met elkaar gingen nadenken hoe de toekomst eruit zou zien. Hilda heeft een werkvorm bedacht waarbij de kinderen tekeningen maakten op basis van drie onderwerpen. Deze tekeningen worden vervolgens in een kamishibai. De tekeningen kunnen achter elkaar geplaatst worden in de kamishibai. Ze kunnen de tekening er 1 voor 1 uithalen, waarbij er per tekening een toelichting gegeven kan worden en waardoor er op deze manier een vertelverhaal ontstaat.

Thema's

Er waren drie thema's die centraal stonden; Plons, Bizar wonen en Ieder mens is anders. In verband met de leeftijden van de kinderen zijn er per thema een aantal vragen opgesteld.

1. Plons

Dit thema gaat over het milieu, smeltende ijsbergen en de stijgende zeespiegel.

- Waar moeten we straks wonen als het land overstroomd;
- Welke dingen zijn dan belangrijk;
- Hoe ziet een stad er dan uit;
- Hoe wonen we dan.

Het doel van dit thema was om tekeningen te maken hoe een stad er uit komt te zien en te laten zien hoe mensen dan wonen.

2. Bizar wonen

Dit thema gaat over wonen, school en winkelen en hoe de woonwijken eruit zien.

- Hoe ziet de wijk eruit;
- Zijn er nog straten;
- Hoe zien onze huizen eruit;
- Hoe zien de winkels en de scholen eruit.

Het doel van dit thema was om een plattegrond van de wijk te maken en te laten zien hoe mensen dan wonen, hoe scholen eruit zien en hoe wij winkelen.

3. Ieder mens is anders

Dit thema gaat over hoe wij in de toekomst samenleven en hoe wij elkaar ontmoeten.

- Kom je, als je thuis les krijgt via de computer, elkaar als kinderen dan nog wel tegen? Hoe zit dat dan met vriendschap?
- Hoe moet dat dan met spelen? Waar speel je dan, buiten of binnen? Hoe ziet het er dan uit?
- Hoe kom je bij elkaar? Zie jij je familie nog wel? Over de weg, door de lucht of door het water?

Het doel van dit thema is om tekeningen te maken hoe mensen vanuit huis naar vrienden of familie toegaan.

De kinderen werden opgedeeld in groepjes van twee en een groepje van drie. Per groepje kregen ze een thema toegewezen. Op basis van dit thema was het de bedoeling dat zij gingen nadenken hoe hun thema er in de toekomst uit zou zien. Er werd al snel duidelijk dat de kinderen het lastig vonden om binnen het thema te blijven. Er is voor gekozen om kinderen vrijkaart te geven zodat hun fantasie niet beperkt werd. Om deze reden komen er verschillende thema's terug in de tekeningen.

Tekening 1

Tekening 1 schets een beeld van hoe mensen in de toekomst leven. Dit is opgedeeld in verschillende tijdperken. In tijdperk 1 leven mensen in ufo's waarbij wij een ander uiterlijk hebben. De ufo's hebben de kleuren roze en groen en de mensen hebben roze haar. In tijdperk 2 leven de mensen in kastelen en hebben wij groen haar met paarse stippen op het gezicht. In tijdperk 3 leeft de mensheid in vulkanen waarbij koud warm is en warm is koud. Om deze reden is er een zwembad geplaatst in de vulkaan waarbij het water blauw en rood is. De mensen hebben blauwe haren en blauwe strepen en vuur op het gezicht.

Tekening 2

In tekening 2 leven de mensen redelijk hetzelfde in de toekomst zoals er nu wordt geleefd. Mensen wonen voornamelijk op woonboten omdat de zeespiegel is gestegen.

Tekening 3

In tekening 3 wonen mensen andersom in het huis. De zolder bevindt zich aan de onderkant van het huis en de woonkamer bevindt zich in het bovenste gedeelte van het huis. Ufo's brengen de mensen naar school en werk en worden niet bestuurd maar zijn compleet automatisch. De scholen bestaan uit vier verdiepingen en hebben allemaal een eigen digibord. Deze tekening is

Tekening 4

In tekening 4 is het water gestegen en staan huizen voor een deel onder water. Dit deel is echter wel afgeschermd tegen het water en mensen hebben ramen waarbij ze de dieren en natuur in de zee kunnen zien. Huizen zijn verder normaal. Mensen worden in een vliegende bus naar werk en school gebracht. Ufo's komen ook terug in de tekening en worden gebruikt als zowel huis en voor vervoer. Er zijn in de toekomst nog steeds scholen. Deze scholen hebben geen parkeerplekken meer voor auto's, maar voor Ufo's. Op het dak kunnen mensen hun Ufo vastzetten.

Tekening 5

In tekening 5 komen er veel kleuren terug. In de toekomst wonen mensen in kastelen die bestaan uit verschillende regenboogkleuren. Er zijn harten en bloemen in de lucht aanwezig en mensen beschikken over een regenboogtelevisie.

Tekening 6 en 7

Een tweetal heeft hun tekeningen op elkaar afgestemd. In tekening 6 is de mensheid in oorlog met aliens. Zij wonen daarom onder de grond, in stille vulkanen. De mensheid heeft daar huizen gebouwd en heeft ook gezorgd voor natuur zoals bloemen en planten. In tekening 7 is er vrede tussen de mensheid en de aliens. De mensen wonen nog steeds in de vulkanen. Op de tekening staan 6 huizen die steeds meer van vorm veranderen. De zee loopt ook door de vulkaan heeft.

Zoals op de tekeningen te zien is, hebben de kinderen zich voornamelijk door hun fantasie laten lijden. Er komen echter op sommige tekeningen wel actuele thema's in terug. Tekening 2 laat zien dat mensen voornamelijk op woonboten leven in de toekomst en tekening 3 laat zien dat de zeespiegel is gestegen en dat wonen op een andere manier moet worden ingevuld. Beide tekeningen kan gekoppeld worden aan een stijgende zee spiegel. In tekening 3 gaat het, naast wonen, ook over digitale systemen. Tekening 7 laat zien dat er meer manieren zijn om een huis te bouwen

Tekening 1

Tekening 2

Tekening 3

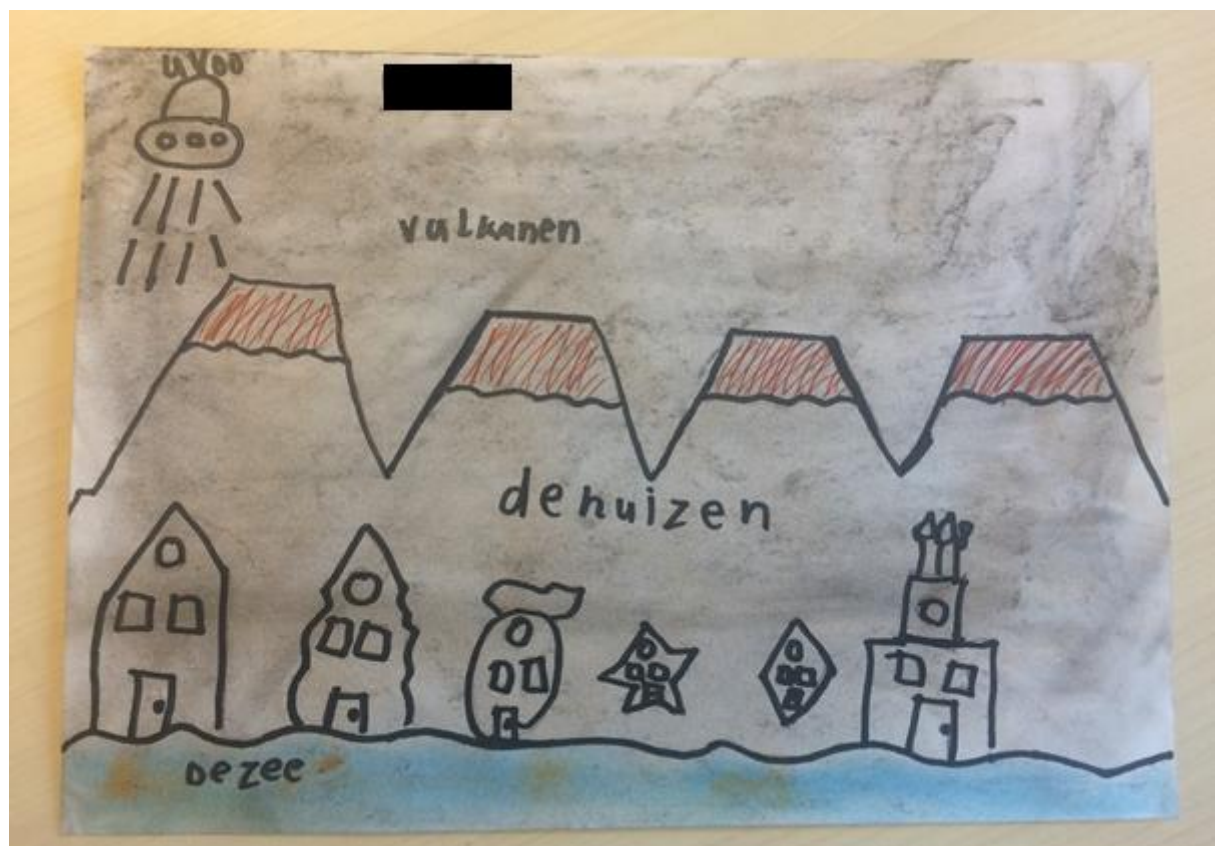
Tekening 4

Tekening 5

Tekening 6/ tekening 7

Werkproces

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smalingerland 1 en 22 november: BSO KinderWoud

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Een van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. Deze is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smalingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smalingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smalingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de bijeenkomst

Op 1 en 22 november is er een bijeenkomst georganiseerd op de BSO KinderWoud op de locatie Mijnheer Nilson. Er waren 6 kinderen in de leeftijdscategorie van 7 tot en met 9 jaar. In samenwerking met beeldend kunstenaar Hilda Klaassen is de bijeenkomst op een creatieve manier ingevuld waarbij de kinderen samen met elkaar gingen nadenken hoe de toekomst eruit zou zien. Hilda heeft een werkvorm bedacht waarbij de kinderen tekeningen maakten op basis van drie onderwerpen. Deze tekeningen worden vervolgens in een kamishibai. De tekeningen kunnen achter elkaar geplaatst worden in de kamishibai. Ze kunnen de tekening er 1 voor 1 uithalen, waarbij er per tekening een toelichting gegeven kan worden en waardoor er op deze manier een vertelverhaal ontstaat.

Thema's

Er waren drie thema's die centraal stonden; Plons, Bizar wonen en Ieder mens is anders. In verband met de leeftijden van de kinderen zijn er per thema een aantal vragen opgesteld.

1. Plons

Dit thema gaat over het milieu, smeltende ijsbergen en de stijgende zeespiegel.

- Waar moeten we straks wonen als het land overstroomd;
- Welke dingen zijn dan belangrijk;
- Hoe ziet een stad er dan uit;
- Hoe wonen we dan.

Het doel van dit thema was om tekeningen te maken hoe een stad er uit komt te zien en te laten zien hoe mensen dan wonen.

2. Bizar wonen

Dit thema gaat over wonen, school en winkelen en hoe de woonwijken eruit zien.

- Hoe ziet de wijk eruit;
- Zijn er nog straten;
- Hoe zien onze huizen eruit;
- Hoe zien de winkels en de scholen eruit.

Het doel van dit thema was om een plattegrond van de wijk te maken en te laten zien hoe mensen dan wonen, hoe scholen eruit zien en hoe wij winkelen.

3. Ieder mens is anders

Dit thema gaat over hoe wij in de toekomst samenleven en hoe wij elkaar ontmoeten.

- Kom je, als je thuis les krijgt via de computer, elkaar als kinderen dan nog wel tegen? Hoe zit dat dan met vriendschap?
- Hoe moet dat dan met spelen? Waar speel je dan, buiten of binnen? Hoe ziet het er dan uit?
- Hoe kom je bij elkaar? Zie jij je familie nog wel? Over de weg, door de lucht of door het water?

Het doel van dit thema is om tekeningen te maken hoe mensen vanuit huis naar vrienden of familie toegaan.

De kinderen werden opgedeeld in groepjes van twee en een groepje van drie. Per groepje kregen ze een thema toegewezen. Op basis van dit thema was het de bedoeling dat zij gingen nadenken hoe hun thema er in de toekomst uit zou zien. Er werd al snel duidelijk dat de kinderen het lastig vonden om binnen het thema te blijven. Er is voor gekozen om kinderen vrijkaart te geven zodat hun fantasie niet beperkt werd. Om deze reden komen er verschillende thema's terug in de tekeningen.

Tekeningen

Tekening 1 - *De scholen hebben lichtjes, zodat kinderen 's avonds ook kunnen spelen.*

In de toekomst hebben wij normale huizen. In de toekomst wil ik een groter huis met een grote speelkamer. We eten in de toekomst heel gezond, hierdoor gaat ons haar groeien. We zitten nu allemaal heel veel op onze mobiel. Dit is niet goed. En JA, we bewegen meer. De bomen groeien niet meer, de wereld wordt giftiger.

Er komen steeds meer kinderen naar Nederland. Hierom komen er steeds meer huizen en minder natuur. De scholen moeten daarom heel groot worden. De scholen hebben lichtjes, waardoor de kinderen 's avonds ook kunnen spelen! Iedereen is lief en speelt met elkaar.

Tekening 2 - *Als we teveel HEBBEN gaat de wereld kapot.*

In de toekomst wonen we op een eiland, met burens en familie en duizenden mensen. Er bestaan geen auto's, want als we teveel hebben gaat de wereld kapot. Er zijn alleen fietsen en je kan lopen, steppen en skelteren.

De school is op een boot op de zee en die drijft naast het eiland. Hij is zo groot als een cruiseschip. School begint om 11.00 uur want het is niet zo leuk en dan duurt het maar eventjes.

De huizen zijn op elkaar en los en er is een fonteintje op het pleintje.

Tekening 3 - *Het eten is in de zee te vinden en dat kun je vangen.*

In de toekomst wonen we op boten. Ik woon op een boot met papa, mama en mijn drie zussen. Onderwater is een grote luchtbel met daarin een bank en een televisie.

Mijn vriendin woont met haar familie ook op een boot en met een trap kom ik bij mijn vriendin. Onze boten zitten aan elkaar vast, zodat je altijd kan spelen.

Het eten is in de zee te vinden en kun je vangen. Zoals zalm, mosselen, kreeft en nog veel meer zeedieren. En er is water genoeg voor iedereen.

De toekomst gaat kapot door de plestik soep.

Tekening 4 - *Er is nog maar een heel klein stukje over.*

Stel je voor dat je in de toekomst woont, maar de toekomst gaat kapot. Want alles is onder water, omdat het ijs is gesmolten.

Dan er is alleen maar een heel klein stuk over om te wonen. Op dit kleine stukje zijn dan alleen een speeltuin, een school, er zijn huizen en een winkel. Met de rode boot kun je naar de fabriek varen.

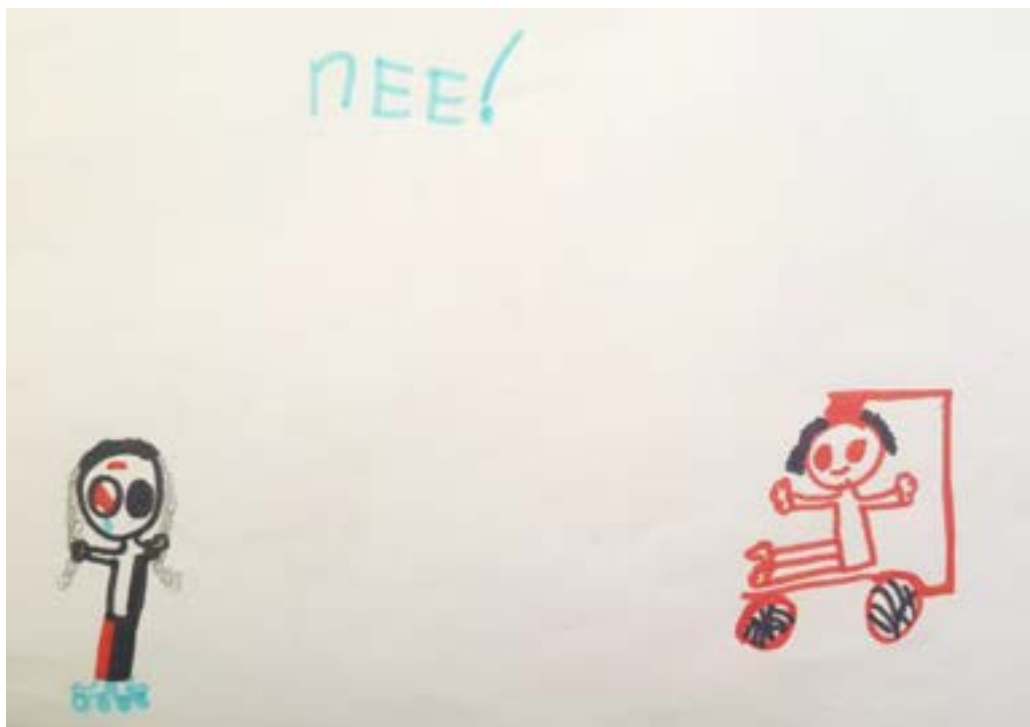

Tekening 5 - *Er is veel mis in de toekomst, ik weet niet waarom. Maar we kunnen wat doen.*

Deze reuzenaap heet Apie. Hij is heel groot, ik kan in zijn hoofd wonen, zo groot. En hij maakt geluid, zoals "...oeaaaooeaaaooeaaaaa...". Hier loopt hij naar de splitsing. Bij de splitsing kun je naar het huis lopen, naar de school en naar de vuilstort. Want de rotzooi wordt nu BUITEN de stad verzameld.

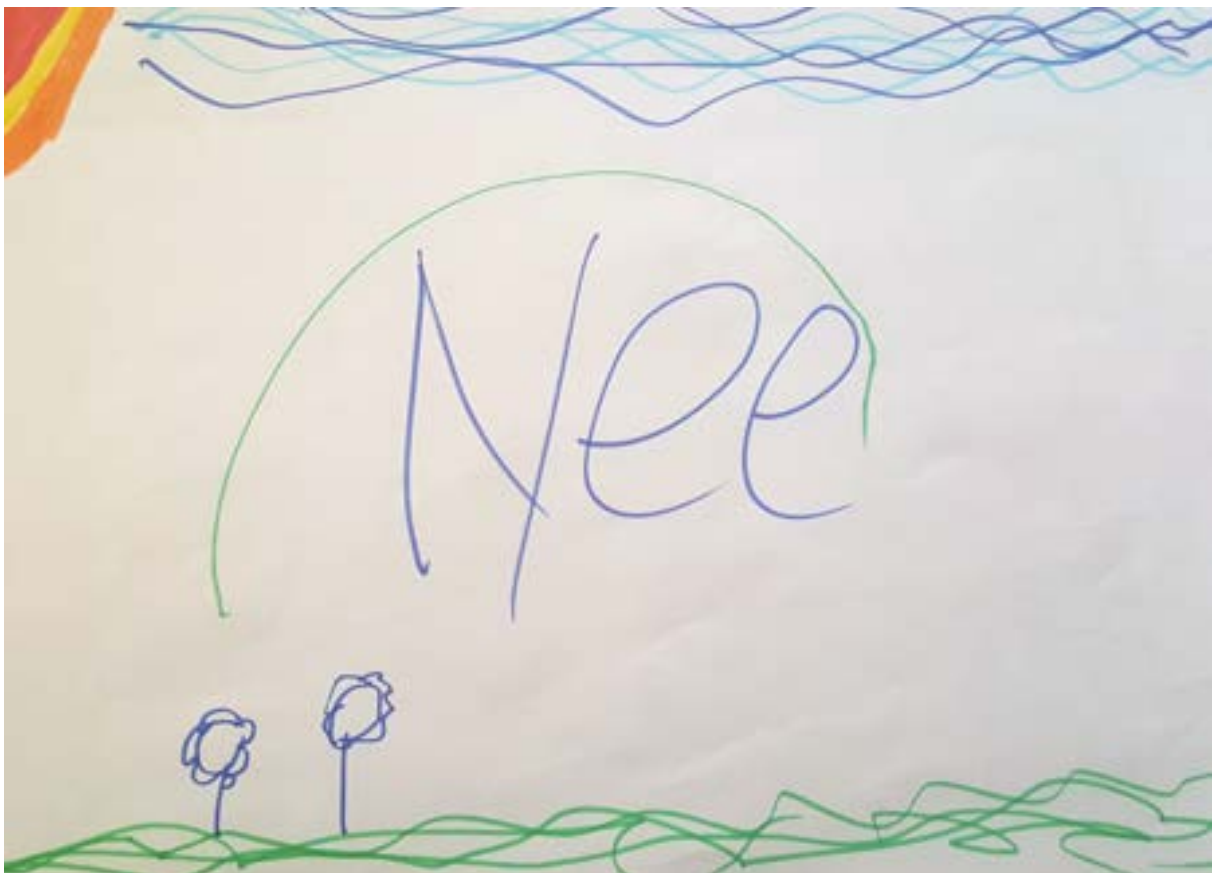

Verkeer. In de toekomst willen we minder gehandicapte mensen en kinderen. We hebben veel betere spellen om de gehandicapte kinderen te helpen. Kinderen kunnen veilig op straat spelen, want op de kruispunten staan alle stoplichten op ROOD!

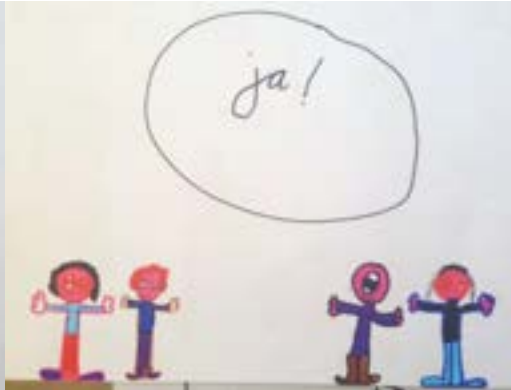
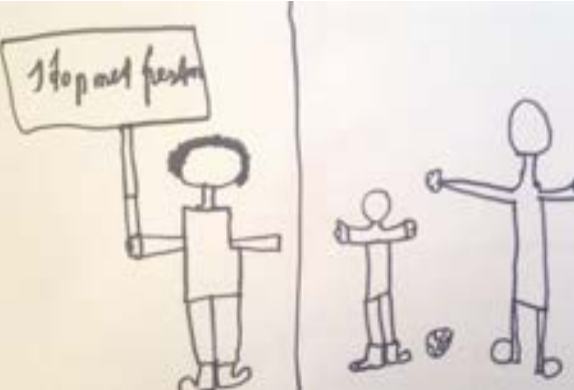

Natuur. Nee tegen weinig bloemen, Ja voor MEER BLOEMEN. Als er geen bloemen zijn, zijn er geen bijen. Zonder bijen geen honing en zonder honing langer keelpijn.

Stop met pesten. Kinderen worden er verdrietig van. We kunnen SAMEN spelen.

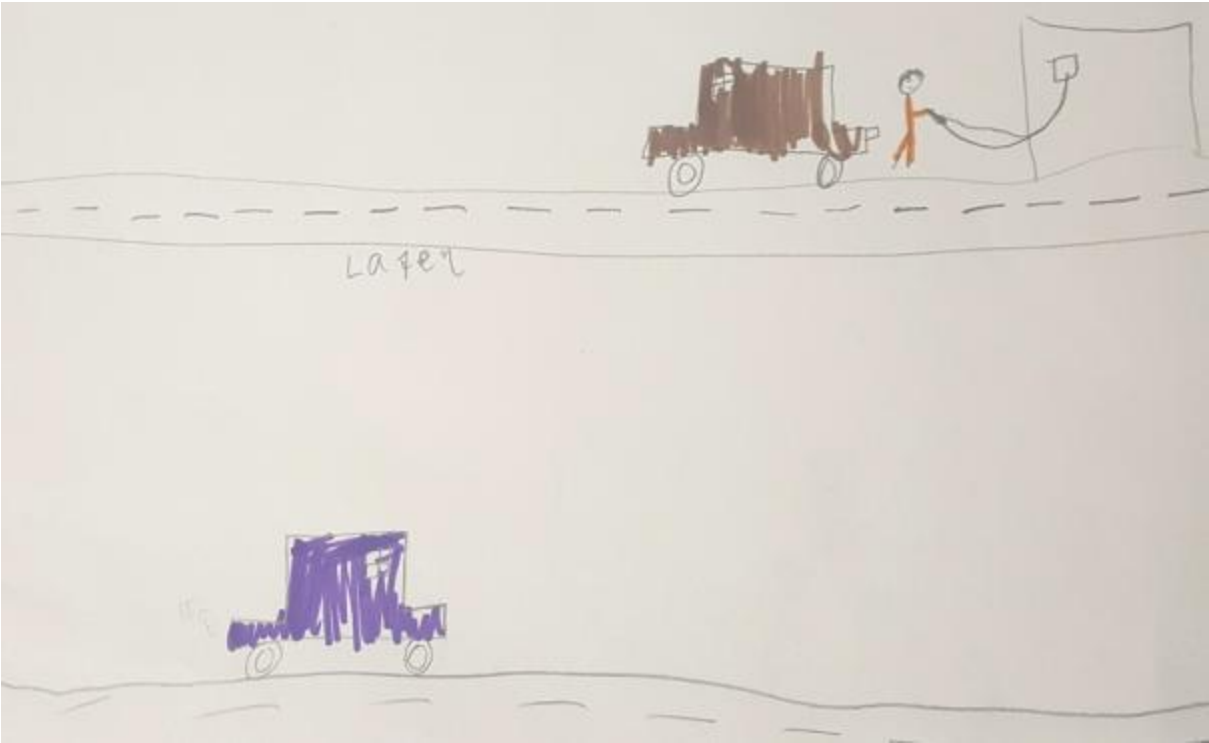

Tekening 6 - *Er mag geen oorlog meer zijn. Liefde is om SAMEN te leven.*

De toekomst. Als ik naar school moet gebruik ik een robot, omdat ik dan niet hoeft te lopen als Drachten onder water staat.

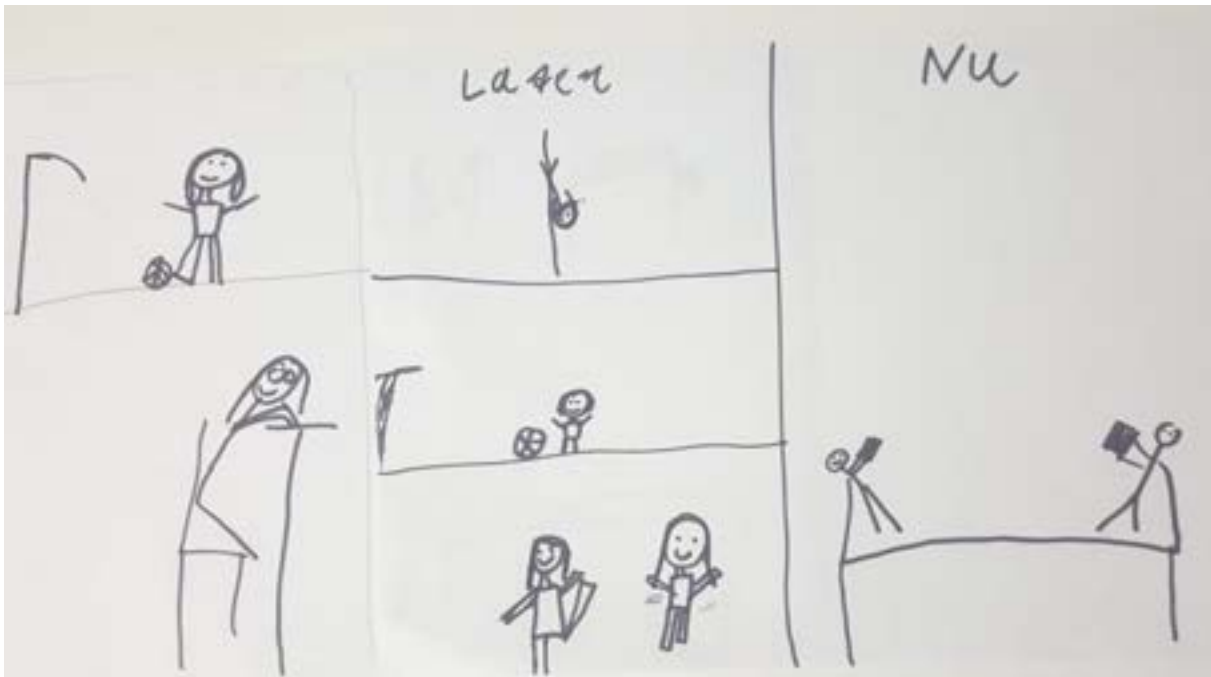
Nu rijden mensen met brandstof. Ik wil graag dat mensen met andere auto's rijden en ook de brandstof anders wordt. Het moet van plantjes worden. Later mag je als je 13 bent rijden.

Hoe het water eruit ziet. Nu ligt er heel veel troep in het water. Ik wil dat het niet zo blijft. De huizen horen groot te zijn en planten horen in tuinen te staan.

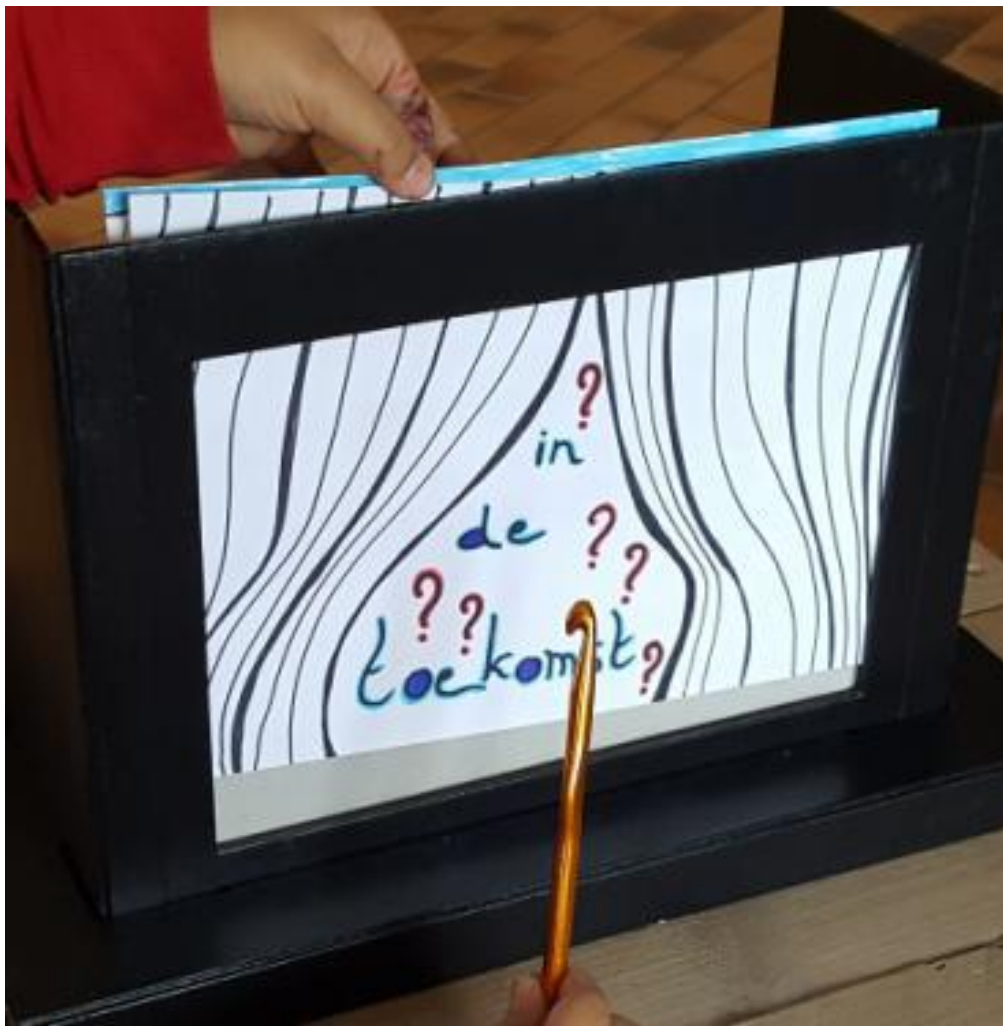
Nu zitten er mensen alleen achter de mobiel en sporten niet veel. Ik vind dat ze meer moeten sporten moeten. Fruit eten doet de jeugd niet, alleen mensen die volwassen zijn. Ik vind het belangrijk dat ze meer fruit eten.

School aan de andere kant van je land? Gebruik een hologram! Dan ben je op school. En leren is belangrijk. Maar rust is ook belangrijk en sporten ook. Liefde is om samen te leven.

Werkproces

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland 28 januari 2020: Friesland College

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Een van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. Deze is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de bijeenkomst

Op 28 januari is er een bijeenkomst georganiseerd in samenwerking met het Friesland College. Er waren ongeveer 20 tot 25 studenten aanwezig van de opleiding zorg & welzijn.

Werkvorm

Voor de bijeenkomst hebben we de werkvorm 'World Café'. Met de werkvorm wordt er een levendig dialoog opgezet. Er zijn vier groepen gevormd met daarbij een gespreksleider. De gespreksleider leidde het gesprek in goede banen.

Onderwijs / Technologie / Werk

De studenten gaven aan dat de overheid leren op oudere leeftijd moet blijven financieren. Het blijft een opleiding en vooral in de zorg is het belangrijk dat er genoeg mensen zijn. De studenten moeten stage lopen tijdens hun studie. Ze worden teveel en als volledig medewerker ingezet terwijl ze nog niet afgestudeerd zijn of de juiste kennis hebben. Dit maakt de zorg minder aantrekkelijk. De studenten hebben te maken met een hoge werkdruk, hoge verwachtingen, zwaar werk en een toekomstig laag loon. Op deze manier loopt de zorg leeg. Er worden ook steeds meer verwacht van de studenten. Er wordt steeds vaker een hogere opleiding gevraagd. De mbo opleidingen moeten worden aangepast op het hogere onderwijs en er moeten selecties gemaakt worden op het mbo. De studies kunnen meer aansluiten op het werkveld. Op het moment krijgen ze te maken met docenten die een tijd lang niet in de praktijk hebben gewerkt. Ze gaven aan dat ze het belangrijk vinden dat de docenten af en toe een dag meelopen in hun werkveld zodat de docenten een duidelijk beeld hebben waar ze mee te maken krijgen. Dit klopt namelijk niet altijd met de theorie. Daarnaast gaven de studenten aan dat de stagebegeleiders (van de stagebieder) beter moeten worden opgeleid in het coachen. Sommige studenten hebben te maken met een slechte stagebegeleider. Dit heeft weer invloed op hun kennis en prestatie. Daarnaast vinden ze het belangrijk dat er af en toe een leraar op een stage locatie is voor vragen van de stagebegeleider.

De studenten gaven aan dat de band tussen het Friesland College en Friese Poort beter kan. Er zijn veel verschillen in dezelfde opleidingen wat voor een verwarrend beeld zorgt. Ze gaven aan dat er in de toekomst meer contact met elkaar gelegd moet worden.

De studenten gaven aan dat ze veel te maken hebben met technologische ontwikkelingen en dat dit in de toekomst alleen maar meer wordt. Ze gaven aan dat ze verwachten dat er robots worden ontwikkeld om te helpen in de zorg. Een voorbeeld wat gegeven werd was dat de robots ingezet kunnen worden om medicatie uit te delen. De studenten waren van mening dat de menselijke factor zeer belangrijk blijft. Het praktisch inzetten van robots kan ervoor zorgen dat er meer persoonlijk contact gemaakt kan worden tussen de cliënten de werknemer. Digitaal inbellen met de zorgverleners wordt ook gezien als een ontwikkeling. De studenten gaven aan dat het belangrijk is dat zorginstanties mee genomen worden omtrent technologische ontwikkelingen en dat er de mogelijkheid komt dat instanties deze ontwikkelingen kunnen uitproberen met zogenaamde ervaringsruimtes.

Een andere technologische ontwikkeling waar de zorg mee te maken kunnen krijgen is dat er chips ontwikkeld worden die geplaatst kunnen worden in het lichaam. Deze chip kan ziektes bestrijden zoals diabetes of dementie. De studenten zien technologische ontwikkelingen op het gebied van chips die in het lichaam geplaatst kunnen worden om alledaagse zaken makkelijker te maken zoals betalen of het starten van de auto. Het is echter gevaarlijk in de zin dat we steeds minder hoeven na te denken.

Een andere ontwikkeling die zich voortzet is dat zonnepanelen steeds meer ingezet gaan worden. Zelf rijdende auto's worden steeds vaker gebruikt en er komen meer technologische ontwikkeling op het gebied van huishouden.

De werk in de zorg blijft hetzelfde, alleen de behoefte verschuift. De studenten zien een ontwikkeling in de vraag naar zorg. Er komt meer behoefte aan psychische zorg voor mensen met een burn-out. Omdat de behoefte verschuift komt er meer druk op de zorg en haar werknemers wat voor problemen kan gaan zorgen. Door middel van technologische ontwikkelingen kan dit ondersteund worden. Het contact en liefde met cliënten blijft echter belangrijk. Het is belangrijk dat medewerkers vaker een vast contract aangeboden krijgen. Er worden veel tijdelijke contracten aangeboden, ten onvrede van werknemers.

Om medewerkers te behouden is het van belang dat er meer vaste contracten aangeboden worden. De werknemers moeten ook niet vergeten worden in een organisatie. De studenten geven aan dat dit op het moment al gebeurt maar dat dit gaat groeien naarmate de tijd. Er moet meer ondersteuning komen voor medewerkers. De druk op de zorg is al groot en deze wordt steeds groter. De studenten verwachten dan ook burn-outs in de zorg steeds meer voorkomen.

Activiteiten / Sport / Recreatie

Wat op viel is dat de jongeren veel op te merken hadden over activiteiten, sport en recreatie in Smallingerland voor zowel jong en oud.

De studenten gaven aan dat bepaalde recreatievormen en sporten met elkaar gecombineerd kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is de sporthal. Door de sporthal te gebruiken voor verschillende soorten sport, activiteiten of recreatie, komt er ook een breder aanbod. Voorbeelden die genoemd werden waren zumba en dans. Bewegen op muziek voor ouderen werd ook genoemd. Door bepaalde sporten, activiteiten of recreatievormen aan te bieden voor ouderen kan eenzaamheid en leven in een isolement ook voorkomen worden. Er werd ook aangegeven dat sporten voor ouderen positieve fysieke gevolgen heeft. Incontinentie, hart- en vaatziekten en diabetes zijn hier voorbeelden van.

De studenten gaven aan dat er meer evenementen georganiseerd mogen worden in Smallingerland voor zowel jong en oud. Ze werden geïnspireerd door activiteiten in andere gemeenten zoals de colorryn maar ze dachten ook na over buurt evenementen zoals het organiseren van biljarten, kaarten en/of darten. Ook mogen er meer groepsactiviteiten georganiseerd worden voor zowel ouderen als jongeren zoals wandelclubs en bootcamps.

De studenten zijn positief over de aanwezigheid van een zwembad in Smallingerland maar het zwembad mag worden uitgebreid. Het buitenbad van het zwembad mag hygiënischer. Daarnaast kan er een eethoek gemaakt worden en zou er naast het zwembad een voetbalveld gelegd kunnen worden. Een ander voorbeeld wat genoemd werd is strandheem.

De combinatie van sport voor jong en oud kwam regelmatig terug in de bijeenkomst. De studenten gaven aan dat er een buddy systeem gestart kan worden in samenwerking met scholen. De jeugd kan de ouderen begeleiden met sporten.

Qua recreatie vinden de studenten het belangrijk dat er rekening gehouden wordt met de verschillende doelgroepen in Smallingerland. De studenten zien het als belangrijk om meer te organiseren zodat kinderen en jongeren minder vaak achter hun telefoon of laptop zitten. Er moet meer begeleiding komen voor de begeleiding van sport voor jongeren. De studenten gaven aan dat dit kan helpen tegen depressie.

Er zijn op het moment weinig voorzieningen waar jongeren gebruik van kunnen maken in de avond. De studenten gaven aan dat ze graag meer voorzieningen willen zien zodat ze in de avond hier gebruik van kunnen maken. Voorbeelden hiervan zijn escape rooms of uitjes en meer festivals.

De studenten gaven aan dat het van belang is dat er protocollen doorbroken moeten worden waarbij de zorgverlener soepeler omgaat met activiteiten. Daarnaast vinden de ouderen het spannend om met het openbaar vervoer te gaan. Een oplossing hiervoor zou een citytour bus kunnen. Om het zo goedkoop mogelijk te maken zouden er vrijwilligers gevraagd kunnen worden om de ouderen te vervoeren.

Veiligheid

De studenten hebben verschillende ideeën als het om veiligheid gaat. Er werd aangegeven dat er een overzichtelijke omgeving gecreëerd moet worden. De studenten geven aan dat er op het moment teveel afgeschermdde plekken zijn. Wanneer er meer open plekken en terreinen zijn is er meer overzicht wat effect heeft op veiligheid in Smallingerland.

De regels in het verkeer zijn niet altijd even duidelijk. Er zijn weinig veilige fietsroutes in Smallingerland, voornamelijk rondom het centrum. Daarnaast geven de studenten aan dat er snelheid beperkende maatregelen genomen moeten worden. Om verkeersveiligheid te stimuleren gaven de studenten aan dat er voorlichtingen op scholen gegeven kunnen worden om mensen bewust te maken van verschillende verkeerssituaties en hoe te handelen.

De studenten gaven aan dat er meer verlichting op straat moet komen, voornamelijk rondom de dorpen. Op het moment zijn er verschillende plekken onbelicht. Om zo duurzaam mogelijke verlichting te plaatsen kan er gebruik gemaakt worden van slimme verlichting die bij beweging aan gaat en automatisch weer uit gaat.

De studenten gaven aan dat meer overzicht op straat de veiligheid een boost geeft. Meer handhaving en politie zorgt voor meer rust. Daarnaast vinden de studenten dat de gebiedsteams ook eerder in actie kunnen komen. De bewoners kunnen ook betrokken worden als het over veiligheid gaat. Hoe meer de bewoners weten over veiligheid, hoe sneller bepaalde zaken opgelost kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is dat bewoners informatie krijgen over algemene veiligheid maar ook informatie over AED locaties krijgen. Er kunnen voorlichtingen gegeven worden over wat een AED is, hoe een AED werkt en op welke locaties ze aanwezig zijn.

Toekomst zorg - eenzaamheid

De toekomst van de zorg is voor een deel verwerkt in bovenstaande kopjes. Eenzaamheid wordt in dit kopje besproken.

Eenzaamheid wordt een steeds groter probleem. De studenten hebben verschillende opties gegeven om eenzaamheid te bestrijden. Een mogelijkheid is dat jongeren bij ouderen kunnen wonen. De jongeren kunnen de ouderen ondersteunen met dagelijkse werkzaamheden en de jongeren kunnen tegen een lage prijs een kamer huren. Een andere optie is om minder kaders in woonvormen toe te passen. Dit houdt in dat mensen door elkaar heen wonen en verschillende doelgroepen meer in contact komen met elkaar. Er zijn ook veel weduwen/weduwnaars in Smallingerland. Door deze doelgroep in kaart te brengen kan je eenzaamheid bestrijden. De weduwen/weduwnaars kunnen op de hoogte gesteld worden van de mogelijkheden omtrent activiteiten en bijeenkomsten voor ouderen. Daarnaast moeten zorginstellingen vaker proberen om stellen bij elkaar te plaatsen in plaats van uit elkaar halen. Tevens kan zorg meer aandacht krijgen in de wijk. Op deze manier kunnen verantwoordelijkheden bij diverse mensen neergelegd worden.

De studenten zien dat eenzaamheid bij jongeren ook toeneemt. Beide ouders zijn veel aan het werk waardoor de jongeren vaker voor zichzelf moeten zorgen. Op deze manier is er ook minder controle. Om de eenzaamheid te bestrijden kan er een app ontwikkeld worden waar mensen zich kunnen aanmelden. Via deze app kunnen ze in contact met elkaar komen.

De studenten vinden dat de zorg op het moment niet betaalbaar is. Op deze manier komt de zorg in een vicieuze cirkel terecht. De lijn naar de zorg, de ingang van de zorg, moet korter zodat men sneller zorg kan ontvangen.

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland 1 en 22 november: Friese Poort

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Een van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. Deze is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de bijeenkomst

Op 20 november is er een bijeenkomst georganiseerd in samenwerking met het Friese Poort. Er waren 15 studenten van verschillende opleidingen aanwezig. De leeftijd varieerde van 17 tot 23 jaar.

Werkvorm

Voor de bijeenkomst hebben we de werkvorm 'World Café'. Met de werkvorm wordt er een levendig dialoog opgezet. Er zijn vier groepen gevormd met daarbij een gespreksleider. De gespreksleider leidde het gesprek in goede banen.

Groep 1

Duurzaamheid/natuur

N.v.t.

Onderwijs / Werk

De studenten vinden het lastig om een opleiding te kiezen. Ze gaven aan dat zij erg jong zijn wanneer ze een opleidingen moeten kiezen. In verband met het huidige financiële systeem omtrent studeren vinden zij het belangrijk om de juiste keuze te maken.

De studenten hebben geen duidelijk beeld of er in alle sectoren genoeg banen zijn te vinden in Smallingerland. De studenten studeren installatietechniek. In de installatietechniek zijn genoeg banen te vinden in Smallingerland en ze zijn van mening dat dit ook blijft.

Activiteiten / Sport / Recreatie

De studenten gaven aan dat zij graag meer voorzieningen willen hebben in Smallingerland. Er werden een aantal voorbeelden gegeven. De Bonteweaver in Assen, Sneekweek, een Hardcore Festival of een Dodo festival. Ze zijn van mening wanneer er meer plaats vindt in Smallingerland dat de toerisme ook toeneemt.

Veiligheid

Veiligheid scoort niet erg hoog. De studenten hebben hier niet veel over benoemd. Er werd wel aangegeven dat het makkelijk is om ruzies te vermijden maar wanneer men ruzies zoekt dan is het makkelijk te vinden. Ze gaven aan dat er veel 'wannabe gangsters' aanwezig zijn in Smallingerland. Tevens is drugs makkelijk te verkrijgen in Smallingerland.

Eten / winkels / wonen

De studenten gaven aan dat zij nu en in de toekomst niet in Drachten willen wonen. Daarnaast gaven ze aan dat de betaalbare woningen in slechte wijk staan waar veel ingebroken wordt. Hierdoor willen zij niet naar deze wijken verhuizen.

De studenten vinden dat er in Smallingerland genoeg horeca gelegenheden aanwezig zijn. De studenten gaan weinig tot niet uit eten.

Er zijn redelijk wat winkels in Smallingerland maar er werd aangegeven dat voor 1/3 er online wordt gewinkeld, 1/3 in Drachten en 1/3 in een andere stad. Online is er veel te vinden en in Smallingerland hebben ze niet alle winkels die ze willen bezoeken.

Een opvallende opmerking was dat de studenten druk ervaren omtrent social media. Social media is erg geïntegreerd bij jongeren, ze maken er veel gebruik van maar dit zorgt ervoor dat bepaalde jongeren last ervaren van de druk die zij voelen om hier gebruik van te maken.

Groep 2

Duurzaamheid / natuur

De studenten vonden duurzaamheid een lastig onderwerp. Ze gaven aan dat ze hier niet heel erg mee bezig zijn. Er waren echter wel een aantal punten wat hun op viel en wat hun een goede oplossing leek. Ze gaven aan dat er meer zonnepanelen geplaatst moeten worden in Smallingerland wat voor duurzame energie zorgt. Er zijn op het moment weinig oplaadpunten voor elektrische auto's. Dat is lastig voor de mensen die een elektrische auto hebben. Dit werkt tevens niet stimulerend voor andere mensen om een elektrische auto aan te schaffen.

De groep vond dat er over het algemeen genoeg parkjes zijn en dat er genoeg natuur is. Later werd wel benoemd dat er meer groen moet komen. Er moeten meer prullenbakken komen in Smallingerland. Er zijn ook te weinig asbaktegels waardoor mensen hun sigaret op de grond gooien. Wat hun opviel is dat het centrum en de kade regelmatig vies is. Ze gaven aan dat er te weinig uitlaatplekken zijn voor honden.

Onderwijs / Werk

Op het moment is er geen hbo instelling gevestigd in Smallingerland. De studenten gaven aan dat zij het belangrijk vinden dat er in de toekomst een hbo en een universitaire instelling moet komen in Drachten. De voornamelijkste reden was dat Drachten meer op de kaart werd gezet door middel van hoog onderwijs. Tevens is er een hbo of universitaire instelling dichterbij huis, er is minder reistijden de studenten kunnen thuis blijven wonen wat geld bespaart.

De studenten gaven aan dat zij het belangrijk vinden dat er in de toekomst studieplekken gecreëerd worden buiten het Friese Poort. Het voorbeeld wat ze hierbij gaven was dat in Groningen de Bibliotheek studieplekken creëert voor studenten.

Activiteiten/sport/recreatie

De studenten gaven aan dat er op het moment weinig evenementen worden georganiseerd voor hun doelgroep. Voor de oudere generatie worden er op het moment genoeg evenementen georganiseerd. Ze willen graag dat er in de toekomst meer festivals voor jongeren georganiseerd worden.

De studenten zijn tevreden over de hoeveelheid sportverenigingen. Ze kwamen nog met het idee om een 'Trimppark XXL' te plaatsen. Een opvallende opmerking was dat ze aangaven dat Smallingerland rekening moet houden dat er in de toekomst niet meer dan nodig komt wat betreft activiteiten, sport en recreatie.

Veiligheid

De studenten gaven aan dat er op het moment veel pyromanen aanwezig in Smallingerland zijn. Tevens vindt er ook veel vandalisme plaats. Er is veel geweld buiten de dorpen en op de kade. Er zijn weinig camera's in het centrum. Ze vinden het belangrijk dat dit wordt aangepakt. Daarnaast is er buiten Drachten weinig verlichting en ze gaven aan dat dit gevaarlijk is. Het drugsgebruik in Smallingerland neemt toe. De studenten gaven aan dat de politie handhaving verkeerd aanpakt. Ze gaven aan dat de politie de ruzies moet voorkomen in plaats van achteraf te handelen.

Eten/winkels/Wonen

In Smallingerland zijn er teveel kebab zaken aanwezig. Ze vinden het belangrijk dat er meer luxere restaurants in Drachten komen. Er zijn genoeg cafés aanwezig in Smallingerland. Ze vinden dat er op het moment geen goede grote club is voor de jongeren. Dit is een puntje van aandacht. Daarnaast vinden ze dat er weinig goede kledingzaken zijn. Ze zouden graag kledingzaken willen met duurdere

kledingmerken. Daarnaast gaven ze aan dat ze het belangrijk vinden dat er een speciale zaak komt met dure horlogemerken.

De studenten gaven aan dat wonen in Smalingerland beter kan. De woningen kunnen beter en goedkoper. Alle studenten wonen op het moment nog bij hun ouders. Ze gaven aan dat 1 van de redenen is omdat de woningen in Smalingerland voor studenten niet te betalen zijn.

Groep 3

Duurzaamheid/natuur

De studenten gaven aan dat zij duurzaamheid geen interessant onderwerp vinden. Ze zijn er zelf niet mee bezig. Wat ze wel aangaven is dat zij thuis wel in aanraking komen met duurzaamheid omdat hun ouders hiermee bezig zijn. Bij de vraag of zij het interessanter zouden vinden als het meer gestimuleerd zou worden gaven ze aan dat dit ook niet hun interesse zou wekken.

Ze vinden dat er in Smallingerland veel rotzooi op straat ligt. Een opvallende opmerking is dat ze aangaven dat wanneer zij mensen iets op de grond zien gooien zij deze mensen aanspreken.

In het Talenpark worden nu bomen gekapt. Dit vinden zij zonde. Het onderhoud op straat valt tegen. Er wordt af en toe geveegd maar de studenten vinden dat dit wel vaker kan. De 'Tiske' vijver wordt regelmatig leeggehaald. Een student gaf aan dat hij dit zonde vindt en dat dit voor overlast zorgt.

In de toekomst zien de studenten het liefst meer groen, meer parken en een makkelijkere controle handhaving wat betreft duurzaamheid en natuur.

Onderwijs/Werk/Wonen

Het onderwijs van hun opleiding is prima maar de docenten weten erg weinig over technologie. Ze gaven aan dat er soms 15 minuten verspild worden aan het oplossen van technologische problemen. Ze gaven aan dat hierdoor de kwantiteit maar ook kwaliteit van de lessen minder wordt. Daarnaast gaven de studenten dat ze in de toekomst graag een hbo instelling willen hebben in Smallingerland. Hierdoor hoeven ze mindere reizen en het trekt mensen van buitenaf aan.

Er zijn weinig bijbanen voor de jongeren in Smallingerland. Voor sommige baantjes ben je te oud (supermarkt etc.) en voor andere banen heb je veel ervaring nodig. Er zijn weinig banen ertussen in. Het is afhankelijk van de studie of er veel aanbod is van werk of niet. Voor sommige studies is er veel werk te vinden in Smallingerland, voor andere studies niet.

In Smallingerland zijn er erg weinig studentenhuizen. Dit zien zij graag anders. De studenten worden nu 'gedwongen' om thuis te blijven wonen omdat er weinig betaalbare woningen aanwezig zijn in Smallingerland. In de toekomst zien zij graag meer betaalbare woningen voor jongeren maar ook voor andere doelgroepen zoals ouderen.

Wanneer de gemeente de jongeren wil bereiken moeten zij actief gebruik gaan maken van Social Media. Belangrijk hierbij is dat de communicatie af is gestemd op de taal van de jongeren.

Activiteiten/sport en recreatie

De studenten gaven aan dat er op het moment genoeg georganiseerd wordt wat betreft activiteiten, sport en recreatie. Ze kwamen nog met een aantal ideeën en gaven aan dat zij het leuk zouden vinden als Smallingerland zou uitbreiden wat betreft activiteiten sport en recreatie. De ideeën waren:

1. Schaatsbaan in de winter;
2. Vaker sporttoernooien organiseren op het Raadhuisplein zoals panna toernooien;
3. Er moeten vaker activiteiten georganiseerd worden voor jongeren in de dorpen;
4. Er worden alleen festivals georganiseerd voor jongeren. Voor andere doelgroepen wordt er niet veel georganiseerd;
5. De studenten gaven aan dat zij graag willen dat er meer activiteiten en evenementen worden georganiseerd worden in de zomer. Een voorbeeld wat ze hierbij gaven is dat er de 'Week van Drachten' georganiseerd kan worden. Dit idee kwam voort uit de Sneekweek. Ze zagen hier

ook een mooie kans liggen om Drachten meer op de kaart te zetten omdat er dan uit meerdere gemeenten mensen naar Drachten komen;

6. Grotere artiesten aantrekken met Koningsdag en Bevrijdingsfestival. De studenten gaan nu naar Groningen. Wanneer er betere artiesten aanwezig zijn bij Koningsdag en het Bevrijdingsfestival gaven ze aan dat ze ook in Smallingerland zouden blijven.

Veiligheid

In Smallingerland lopen veel groepjes mannen rond wat vrouwen soms een onveilig gevoel geeft. In Opeinde zit een straat waar de verlichting 1 keer in de zoveel tijd helemaal uitstaat. Het is dan donker in de straat. De studenten dachten dat het idee hierachter was om energie te besparen. De vrouwen gaven aan dat ze zich erg onveilig voelen. Een idee was om de lampen te vervangen door lampen die automatisch aangaan met sensoren die beweging registreren. Op deze manier bespaar je energie en mensen hebben een veiliger gevoel in de straat.

Daarnaast gaven ze aan dat er geen communicatie is tussen de uitgaansgelegenheden in Drachten. Wanneer er iets gebeurt in club 1, kan degene naar club 2 gaan. Ze gaven aan dat er de toekomst de clubs samen een beleid moeten vormen hoe zij omgaan met agressieve mensen. Door middel van portofoons kunnen de clubs makkelijker met elkaar communiceren. De studenten gaven aan dat de bewoners van het AZC regelmatig een agressieve houding hebben. Ze creëren overlast. Ze gaven allemaal aan dat de bewoners van het AZC gedurende uitgaan overlast veroorzaken bij vrouwen door middel van fysiek- en verbaal contact. Zij zien een kans om dit te voorkomen door middel van een samenwerking tussen de uitgaansgelegenheden en een verbod op toegang van de clubs.

De studenten gaven aan dat de wijkagenten onzichtbaar zijn. Zij vinden het belangrijk dat ze de wijkagent kennen. Onder andere omdat ze dan sneller een aanspreekpunt hebben, maar ook omdat de drempel om iets aan te geven lager is en ze zich meer begrepen voelen.

Er is erg veel toezicht op jongeren. Ze gaven aan dat ze dit snappen omdat er regelmatig overlast wordt gecreëerd door jongeren maar dat alle jongeren over 1 kam geschoren worden. Jongeren die rustig zijn worden hardhandig aangepakt. Dit vinden zij oneerlijk. Er worden erg snel regels opgelegd door de politie/handhaving.

Eten/Winkels/Wonen

De studenten vinden dat er genoeg restaurants zijn. De variatie van de restaurants is ook goed. Wat ze missen is de bezorging van broodjes zoals Broodje Ben (Groningen).

De studenten gaven aan dat winkelen in Smallingerland saai is. Ze gaan naar Groningen of Bataviastad. Ze zien dit ook als een dagje uit. In Groningen en Bataviastad heb je alle winkels die ze zoeken en in Smallingerland niet. Als ze winkelen in Smallingerland moeten ze sowieso nog een keer naar een grotere stad omdat in Smallingerland niet alles aanwezig is wat ze zoeken. De drogisterijen zijn prima in Smallingerland. Daarnaast gaven de mannelijke studenten aan dat er weinig winkels zijn voor mannen.

Groep 4

Duurzaamheid/natuur

De studenten gaven aan dat ze vinden dat er verplichte zonnepanelen moeten worden geplaatst wanneer er nieuwe huizen worden gebouwd. Daarnaast vinden ze dat Smallingerland zich actiever moet inzetten om energie te verkrijgen via water en dat Drachten in 2050 autovrij moet zijn.

Ze gaven aan dat er op het moment te weinig water is in Smallingerland. Ze zouden meer grachtjes willen zien rondom Drachten. Dit brengt meer sfeer.

Werk/onderwijs

Alles is op het moment gedigitaliseerd. Mensen hoeven zelf vrij weinig te doen. Dit zien ze ook op school. Wat ze zien is dat er minder banen zijn in Smallingerland. Ze gaven aan dat dit onder andere komt door technologische ontwikkelingen. Voor hun werkveld zouden ze meer groei willen zien in het werkveld in Smallingerland.

Activiteiten/sport/recreatie

Er zijn over het algemeen genoeg activiteiten in Smallingerland. Ze gaven aan dat ze denken dat sporten hetzelfde blijven. De hoeveelheid sporten die Smallingerland aanbiedt is genoeg. Wanneer er evenementen worden georganiseerd vinden ze dat het groepsgevoel mist. Ze zouden graag meer verbinding willen hebben met de omgeving. Wat Smallingerland nog kan aanbieden is een bedrijf wat zich bezig houdt met een VR experience.

Veiligheid

Er vindt veel criminaliteit plaats in Smallingerland. Ze willen dat dit verminderd. Wanneer de studenten op stap gaan in Smallingerland is het over het algemeen leuk maar het is niet risicoloos. Tijdens het uitgaan vindt er ook veel geweld plaats.

Eten/Winkels/Wonen

Er zijn veel kledingwinkels die in Smallingerland vervallen. De reden hiervoor is dat veel mensen online winkelen. Ze gaven aan dat zij dit ook doen. Wanneer zij wel winkelen zoeken zij een grotere stad op. Naast dat grotere steden meer winkels bieden zien zij dit ook als een uitje.

Op het moment is er te weinig aanbod qua restaurants. Er zijn een aantal leuke restaurants en cafés maar zij zien graag in de toekomst een breder aanbod. Er zijn ook te weinig woningen voor studenten. De woningen die beschikbaar zijn, zijn te duur. Zij voelen zich gedwongen om thuis te blijven wonen.

Overig

Groep 1

Gemiddelde cijfer

Natuur	→ 7,3
Onderwijs	→ 7
Sportvoorzieningen	→ 9,8
Veiligheid	→ 6,7
Winkelen	→ 9

Groep 2

n.v.t.

Groep 3

Gemiddelde

Duurzaamheid/natuur	→ 7,75
Technologie/werk/onderwijs	→ 6,25
Activiteiten/sport/recreatie	→ 5,8
Veiligheid/drugs	→ 4,5
Eten/winkels/restaurants	→ 6,75

Groep 4

Gemiddelde

Duurzaamheid/natuur	→ 6
Technologie/werk/onderwijs	→ 7
Activiteiten/sport/recreatie	→ 8
Veiligheid/drugs	→ 6
Eten/winkels/restaurants	→ 6

Bijeenkomst Omgevingsvisie Smalingerland

Zuidoost Zorg

1. Omgevingswet

Op het moment beschikken wij over veel wetten en regels wat zorgt voor een ingewikkeld geheel. Om deze reden is het wetsvoorstel omgevingswet op tafel gekomen. De omgevingswet is 1 wet die alle wetten en regels op het gebied van de leefomgeving bundelt (van 26 wetten naar 1). De omgevingswet heeft betrekking op de gehele fysieke omgeving. In de bijlage staat een document met daarin de wetten die de omgevingswet vervangt.

2. Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een onderdeel van de omgevingswet en is een plan voor de leefomgeving. De omgevingsvisie gaat over de fysieke leefomgeving in de gemeente Smalingerland. Dit gaat over geluid, lucht, milieu, water, ruimtelijke ordening, monumentenzorg, natuur etc.

3. Doelgroepen

In Smalingerland leven allerlei verschillende soorten mensen die te maken hebben met dezelfde fysieke leefomgeving. Iedereen kijkt vanuit zijn/haar eigen bril en ervaart deze anders. Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de fysieke leefomgeving van Smalingerland benaderen wij verschillende doelgroepen. Kinderen kijken anders naar de omgeving dan ouderen, mensen met een beperking kijken anders dan mensen zonder beperking. De informatie die wij verkrijgen zorgt ervoor dat wij de omgevingsvisie vorm kunnen geven en een strategisch plan kunnen maken voor de leefomgeving. Dit is ook het doel van de bijeenkomst. Wij willen graag weten en horen wat de bewoners van ZuidOostZorg vinden van Smalingerland als gemeente.

Voorbeelden:

- Natuur;
- Wegen;
- Veiligheid;
- Onderhoud;
- Dieren;
- Evenementen;
- Woonruimte;
- Recreatie;
- Sport;
- Onderwijs;
- Parkeren;
- Centrum.

Zoals we hebben besproken is het handig om het zo concreet mogelijk vorm te geven. Bovenstaande onderwerpen zijn niet allemaal relevant voor de bijeenkomst van de bewoners van ZuidOostZorg. Wellicht dat onderstaande onderwerpen interessant zijn. Dit ligt er wel aan of de bewoners nog naar buiten gaan.

Wegen/paden - als de bewoners nog af en toe buiten komen kunnen we bespreken of de wegen en paden nog toegankelijk zijn voor oudere mensen. Zijn ze goed onderhouden, liggen de stenen recht.

Onderhoud - onderhoud in de brede zin. Worden de paden goed onderhouden, is de omgeving schoon, onderhoud van bankjes en prullenbakken.

Natuur - is er genoeg groen in Smalingerland. Worden deze onderhouden, staan ze op de goede plek (geen eikelbomen naast een pad zodat mensen die slecht ter been zijn

daar last van hebben).

Veiligheid - veiligheid is heel breed. Het kan gaan over of er genoeg handhaving is, of het verkeer veilig is en goed geregeld, maar ook of ze zich veilig voelen in Smallingerland.

Voor de mensen die geen bewoner zijn van ZuidOostZorg kunnen we misschien een aantal andere onderwerpen erbij betrekken. Deze onderwerpen kunnen we vertalen in stellingen zodat mensen kunnen discussiëren.

4. Organisatie

We gaan er een event van maken. We maken kleine groepjes. Ik dacht dat we misschien de studenten erbij kunnen betrekken als ze dat leuk vinden en dat zij dan 'voorzitter' worden van de tafel. Daarmee bedoel ik dat de studenten elk onderwerp duidelijk introduceren zodat de bewoners/mensen uit de omgeving weten waar ze aan moeten denken. Het is ook handig om op papier te hebben wat de mensen hebben gezegd. De studenten zouden dan per tafel iets van een mind-map kunnen maken per onderwerp.

5. Benodigdheden

- Tafels
- Stoelen
- Koffie/thee/lekkers
- Vlaggen van de Gemeente Smallingerland
- Wellicht een presentatie
- Pennen
- Papier

Vragen

Woning	Wat vindt u van uw woning? <ul style="list-style-type: none">- Verbeterpunten;- Begeleiding;- Veiligheid	
Recreatie/sport	Op wat voor manier ontspant/vermaakt u zich? <ul style="list-style-type: none">- Meer mogelijkheden in Smallingerland voor ontspanning/vermaak voor ouderen en wat voor mogelijkheden;- Als het niet lukt om te ontspannen/zich te vermaken, waarom niet;	
Veiligheid	Wat heeft u nodig om zich veilig te voelen? <ul style="list-style-type: none">- Woning;- Veiligheid op straat;- Waar u terecht kunt voor hulp;- Verkeer.	
Parkeren	Wat vindt u van de parkeermogelijkheden in de wijk? <ul style="list-style-type: none">- Te weinig parkeerplaatsen;- Te veel parkeerplaatsen;- Moet controle komen op parkeren;	
Natuur	Kunt u gemakkelijk het park betreden? <ul style="list-style-type: none">- Hekjes;- Heuvels; Wat vindt u fijn om in het park te doen? Zijn daar de faciliteiten daarvoor? <ul style="list-style-type: none">- Bankjes;	

	<ul style="list-style-type: none"> - Veilige wandelpaden (gelijke paden, paden die niet bedekt zijn met eikels) <p>Voelt u zich veilig in de parken?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hang jongeren; - Genoeg licht; - Genoeg handhaving; - Loslopende honden. <p>Wat vindt u van de parken?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Genoeg natuur; - Schoon; - Water 	
Centrum	<p>Wat vindt u van het centrum?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Genoeg winkels; - Gezellig; - Overlast; - Meer mogelijkheden om (zelfstandig) naar het centrum te kunnen komen. <p>Wat kan er verbeterd worden aan het centrum?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bereikbaarheid; - Winkels; - Meer groen; - Meer bankjes; - Veiligheid; <p>Heeft u behoefte aan meer activiteiten/winkels/dagbesteding voor ouderen in het centrum? Zo ja, welke?</p>	
Drachten	<p>Wat vindt u zelf belangrijk? En wat mis je in Smalingerland?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sociaal actief (en hoe); (m.b.t. eenzaamheid) - Fysiek actief (en hoe); (m.b.t. eenzaamheid) - Mentaal actief (en hoe); (m.b.t. eenzaamheid) - Mee blijven tellen; (m.b.t. eenzaamheid) - Betrokken bij de wijk/Smalingerland; (m.b.t. eenzaamheid) - Meer betrokkenheid van jongeren. (m.b.t. eenzaamheid) - Makkelijker informatie/duidelijkheid verkrijgen van de gemeente; - Meer begeleiding van de gemeente. 	

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smallingerland 9 maart 2020: Biologische boeren

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Een van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. Deze is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smallingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smallingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smallingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de bijeenkomst

Op 9 maart is er een bijeenkomst georganiseerd in samenwerking met het een tweetal biologische boeren.

Werkvorm

Er is geen werkvorm gebruikt, we zijn het gesprek aangegaan.

Duurzaam

De boeren die op het moment biologisch opereren willen niet meer terug naar een niet biologische boerderij. De boeren hebben meer plezier in hun werk en biologisch ondernemen betaald ze meer uit.

Biodiversiteit/Energie besparing

Als het gaat om diversiteit, klimaat, adaptie vanuit biologisch perspectief, wordt hier makkelijk op ingesprongen. Wat betreft energie besparen zijn er verschillende punten hoe dit bewerkstelligt kan worden. De koeien kunnen zelf hun eten ophalen en zelf hun mest verspreiden. Ze krijgen geen brokjes, geen krachtvoer. Er zijn dan minder koeien maar er worden heel veel kosten bespaard. Daarnaast staan de koeien minder op stal. Dit scheelt heel veel tijd. Er hoeft namelijk niet gemaaid te worden en het mest hoeft niet verplaatst te worden. Daarnaast is voeding en comfort belangrijk voor een koe. Door dit goed toe te passen kan dit zorgen voor minder dierenartskosten (laten weiden). Om dit te bewerkstelligen zijn er koeien nodig die misschien iets minder melk geven maar op normale voeding teren (gras). Er is geen extra voeding nodig wat de kans op melkziekte verkleint. Hoog productieve systemen werkt economisch gezien niet. Denk hierbij aan milieukosten, dierenarts, energie etc. De grond gaat meer kapot door de grootschalige machines. Voorbeeld hiervan is de Polder. Er is een onderzoek geweest naar het huidige systeem. Alle kosten zijn hierin meegenomen en er is gekeken naar de verhouding hiervan. Er wordt aangegeven men terug moet naar de normale manier van werken. Duurzaamheid. Het idee wat er nu leeft is dat het hebben van minder koeien minder opbrengt maar de boeren geven aan dat het andersom is. Er moet extensiever gewerkt worden.

█ geeft aan dat hij met 1 koe per hectare werkt. Hij heeft in feite weinig mest, de biodiversiteit komt er vanzelf in. Als hij een stuk inzaait dat plaatst hij er ook andere grassoorten in. De natuur doet verder haar werk, daar hoeft hij niks voor te doen. Wat er op het moment veel gebeurt zijn natuurstroken. Er is veel meer wisselteelt. De gangbare boeren worden steeds meer bewust van wisselteelt. Het is belangrijk dat natuurlijke voedingsstoffen naar voren komen. Dit hoeft niet altijd met mest te gebeuren.

Inkomen/kosten

Op het moment kan de gangbare melkprijs niet uit. Het kost meer dan het opbrengt. De boeren geven aan dat dit niet klopt vanuit een economische gedachtegang. Alles staat en valt met de melkprijs. Deze moet omhoog maar de fabrieken moeten dan hierin meedoen. Het verschil tussen de verkoop van de melk van de boeren en de prijs in de supermarkt is heel hoog. Ze vragen zich af waar dit geld allemaal naartoe gaat. Als boer heb je niet veel te maken met de tussenstappen zoals de vervoerskosten. Er wordt aangegeven dat hier nog veel stappen in te maken zijn.

Op het moment worden er steeds meer zonneweides aangelegd. De boeren vinden dit verspilling van landbouwgrond. Er kan veel geteeld worden op de grond. Het is efficiënter om zonnepanelen te plaatsen op daken in plaats op landbouwgrond.

Regelgeving

Biologische boeren kunnen niet aansluiten bij de BEX (bedrijfsspecifieke excretie). De regelgeving hiervan is gebaseerd op de probleemregio's. De probleemregio's hebben hier voordeel van. In dat opzicht word je gestraft als je extensief werkt. Op deze manier worden de probleemboeren 'beloond' en de biologische boeren gestraft. De regelgeving moet anders en de overheid kan hier nog veel van leren.

2040

Op het moment verdient de industrie veel geld ten koste van de boeren. Hun inkomen is vrij laag vergeleken met wat de industrie verdient. Er wordt aangegeven dat er meer waardering moet komen voor boeren. Zoals het systeem nu is hebben zij er geen baat bij. Ze verwachten dat er in de toekomst op een kleinschalige manier gewerkt wordt door de boeren en dat Nederland meer zelf voorzienend

is geworden. Dit omdat export veel geld kost. Er wordt op een andere manier naar biologisch werken gekeken.

Als er wordt gekeken naar de toekomst van de agrarische sector in Smallingerland geven de boeren aan dat het belangrijk is dat de overheid meer ruimte moet creëren omtrent de regelgeving. Dit wordt belangrijk geacht zodat de boeren makkelijker met ontwikkelingen mee kunnen komen en op ontwikkelingen in kunnen springen. Het is belangrijk om kansen te bieden aan jonge agrarische ondernemers omdat er steeds minder boeren zijn. Door een soepelere regelgeving is het makkelijker voor jonge agrarische ondernemers om een onderneming op te zetten en te onderhouden. De boeren verwachten dat boeren de toekomst steeds meer gaan extensiveren. Daarnaast gaven de boeren aan dat het belangrijk is om verbreding/tweede tak toe te passen als hier ruimte voor is. Dit moet geen verplichting zijn. Een boer moet ook kunnen overleven zonder een tweede tak maar het is mooi als het kan om het exportabel te houden.

Wat een negatief effect gaat hebben op de boerderijen is 5G (wifi). Er wordt aangegeven dat dit veel last met zich mee gaat brengen. Koeien zijn gevoeliger voor straling dan mensen en de straling kan effect hebben op de grond. Ze voelen zich niet gehoord. Er wordt veel achter gehouden en echte informatie wordt niet gedeeld omdat de economische belangen groot zijn. De boeren worden niks gevraagd.

Advies gemeente

Er wordt aangegeven dat wij als gemeente moeten laten zien dat wij er voor de boeren zijn en hun steunen. Duurzaamheid is hierin erg belangrijk. Wanneer de steun richting duurzaamheid weg valt, verdwijnen de biologische boeren allemaal uit de regio. Dit is zonde want op deze manier vervalt ook het landschap. De steun kan geboden worden door contact te houden, sessies te organiseren, het gesprek aangaan met elkaar. Een ander voorbeeld is dat er een mailinglijst wordt opgebouwd en er regelmatig via de mail gecommuniceerd wordt er een nieuwsbrief o.i.d. wordt gedeeld.

Samenvattend gespreksverslag

Keukentafelgesprek LTO-bestuursleden 19 september 2019

Aanwezig:

Na een kennismakingsronde en een rondleiding over het agrarisch bedrijf van de familie [redacted] zijn we met elkaar in gesprek gegaan. De hoofdpunten uit dit gesprek:

Agrarische sector is er voor ons allemaal en is zeer innovatief

Aandacht is gevraagd voor het feit dat de agrarische sector het (wereldwijd) erg goed doet als het gaat om innovatie en dierenwelzijn. Veel bedrijven investeren in de noodzakelijke milieumaatregelen, energiebesparing, nieuwe machines, stalrichtingen, bedrijfsvoering etc. De dieren staan altijd centraal. Dit is niet altijd bij iedereen bekend of wordt niet altijd zo gezien. Het zijn tenslotte de boeren die voor ons vlees, zuivel en groente zorgen.

Aandacht voor agrarische ondernemers die het op dit moment zeer moeilijk hebben

- De agrarische sector heeft het moeilijk. Veel boeren zijn negatief over de toekomst en/of hebben depressieve klachten. Dat dit speelt, is niet breed bekend of wordt niet aan de grote klok gehangen. Dit geldt overigens niet voor alle boeren.
- Oorzaken van de negativiteit en boosheid zijn onder andere:
 - o Niet gewaardeerd of begrepen voelen
 - o Niet of te laat gehoord worden
 - o Geen duidelijkheid over de toekomst
 - o Sector wordt door publieke optie bekritiseerd / negatieve media-aandacht
 - o Onwetendheid bij veel mensen over de specifieke bedrijfsvoering van een agrarisch bedrijf (wat komt er allemaal bij kijken, ver-van-het-bed)
 - o Politieke besluiten die op onjuiste feiten worden gemaakt
 - o Specifieke projecten (Oudega aan het water is genoemd)
 - o Complexe wet- en regelgeving: regeldruk, milieuregelgeving (PAS/stikstofcrisis, ammoniak, fosfaat, CO₂)
 - o Veenweideproblematiek: inklinking bodem, emissies CO₂, waterpeil, perspectief landbouw, gebouwen?
 - o Bedrijfsovernameproblematiek
 - o Financiële problemen, financieringsproblemen/banken

Waar lopen de ondernemers in Smalingerland tegenaan?

- Het is vaak onduidelijk welke besluiten door de gemeente worden genomen of welk beleid wordt vastgesteld (niet bekend, te laat op de hoogte).
- De leges voor vergunningen zijn heel hoog (Smalingerland zit in top 6 van Nederland?)
- De strakke regelgeving omtrent het behoud van de elzensingelstructuur (bestemmingsplan)
- Elzensingels zijn nadelig voor de opbrengsten per hectare (schaduwwerking, takken, beheerkosten etc). Een vast ambtelijk aanspreekpunt om te overleggen (kap, verplaatsen singels), wordt gemist (voorbeeld Tytsjerksteradiel).
- De dreiging dat steeds meer hectare landbouwgrond wordt omgezet in natuurgebied. Dit wordt ervaren als een belemmering voor een toekomstbestendige en efficiënte bedrijfsvoering van melkveehouders

- De druk op de ruimte neemt steeds verder toe. Steeds meer areaal landbouwgrond wordt opgeofferd t.b.v. andere functies (natuur, water, wonen, bedrijvigheid etc).

Wat gaat er goed?

- De ervaringen zijn dat de gemeente bereid is om voldoende ruimte te bieden voor uitbreiding / nieuwbouw / herbouw / verplaatsing van bedrijven
- De gemeente denkt mee, is welwillend als het gaat om afmetingen van bebouwing en welstandseisen

Wat is belangrijk voor de toekomst van de agrarische sector in Smallingerland?

- Agrariërs willen vroegtijdig betrokken worden bij nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied. Voorkomen moet worden dat besluiten worden genomen op basis van onjuiste feiten. Gepleit wordt voor integrale besluiten, waarbij de agrarische belangen op basis van de juiste feiten worden afgewogen.
- De PAS-problematiek: voor korte en lange termijn een zeer onzekere factor. Het is onduidelijk wat dit voor de toekomst van de agrarische sector gaat betekenen. Inkrimping van de veestapel, versnelde afname van het aantal bedrijven, lopende vergunningsaanvragen, financiële consequenties? En de rol van de overheid hierin.
- Het besef dat agrarische bedrijven / gezinnen een belangrijke rol vervullen bij het leefbaar houden van de kernen en het platteland (o.a. gezinnen met kinderen, deelname in dorpsbelangen, levendigheid op het platteland, zorg voor landschap en biodiversiteit, informatievoorziening voor toeristen en recreanten)
- Zo weinig mogelijk concurrentie met omliggende gemeenten: geen strengere regelgeving t.o.v. omliggende gemeenten (bijvoorbeeld geur)
- De wens van anderen om de gemeente gifvrij te maken, is geen optie / niet reëel.
- Gebiedsgericht beleid: Smallingerland heeft een diversiteit aan landschappen, elk met z'n eigen karakteristiek en kansen en onmogelijkheden voor diverse bedrijfstypen. Zet hierop in.
- Aandacht voor de verhouding natuurbescherming /-ontwikkeling versus de belangen van de boeren
- Ruimte blijven bieden voor innovatie: bedrijfsomvang, oppervlakte en het inkomen zijn een belangrijke basis om verder te kunnen investeren in innovatie en duurzaamheid.
- Rol gemeente: meedenken en meefinancieren met agrariërs die te maken hebben met het veenweidevraagstuk.
- Kansen bieden aan jonge agrarische ondernemers

Hoe willen ondernemers bij de Omgevingsvisie aangehaakt blijven?

- Keukentafelgesprek is een prima vorm, hier kan een vervolg aan worden gegeven
- Ondernemers hebben zelf ook een rol / verantwoordelijkheid om op de hoogte te blijven van de Omgevingsvisie en de inhoud daarvan. De Omgevingsvisie wordt via co-creatie ingezet. Communicatie met inwoners verloopt via de email (mits aangemeld op de hoogte te willen blijven van de voortgang van de visie), social media, andere media (krant, nieuwsbrief), website dwjm.nl/ditissmallingerland
- Verder zijn de agrarisch ondernemers door de gemeente benoemd als 'speciale aandachtsgroep'. Hoe kunnen we deze groep het beste bereiken, als de ondernemers zich niet altijd aanmelden voor sessies / avonden over de Omgevingsvisie.

Afsluiting

- De gemeente maakt een kort gespreksverslag
- Het was een prettig verkennend gesprek, wordt vervolgd.

Na afloop van het gesprek is het cijfermateriaal (CBS Statline) gedeeld.

Hoofdlijnen van de cijfers:

- Van 2000 tot 2018 is de hoeveelheid landbouwgrond in Smallingerland verminderd met 800 hectare (van 7.670 ha naar 6.850 ha, 11%)
- Het totaal aantal landbouwbedrijven op cultuurgrond is van 2000 tot 2018 nagenoeg gehalveerd (van 281 naar 145)
 - o Het aantal rundveebedrijven is nagenoeg gehalveerd (van 207 naar 110)
 - o Het aantal geitenbedrijven is nagenoeg gelijk gebleven (van 16 naar 14)
 - o Het aantal varkensbedrijven is nagenoeg gelijk gebleven (van 3 naar 2)
 - o Het aantal kippenbedrijven is nagenoeg gelijk gebleven (van 7 naar 6)
- Het aantal dieren rundvee is iets gedaald (van 17.440 naar 16.181 = 7%)
- Het aantal dieren varkens is gedaald (van 2.760 naar 898)
- Het aantal kippen is iets gedaald (van 283.576 naar 262.249)

Conclusies:

- De landbouwsector wordt in Smallingerland gedomineerd door de melkveehouderij
- Schaalvergroting is gaande:
 - o Sinds 2000 is het aantal landbouwbedrijven gehalveerd, vooral als gevolg van de halvering van het aantal rundveebedrijven;
 - o Terwijl het aantal rundvee dieren iets is gedaald (7%);
 - o Met minder bedrijven wordt ongeveer hetzelfde aantal stuks rundvee gehouden.

===

Verslag Kick-off Gebiedsprogramma Centrum

Deze Kick-off bijeenkomst maakt deel uit van de uitwerking van opgave 1 Versterken van de positie als regionaal verzorgingsgebied, Ontwerp Omgevingsvisie Smallerland 2040). Het Gebiedsprogramma wordt gezien als de eerste activiteit die verder uitvoering geeft aan opgave 1.

Datum: 21 januari 2021

Aanwezig:

-	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
	[REDACTED]	[REDACTED]
-	[REDACTED]	[REDACTED]

Vragen en opmerkingen over het document Strategische koers

- Het is een uitgebreid plan, waarbij een integrale koers is uitgezet. Het is belangrijk om elkaar vast te houden in het proces van deze visie en de verdere uitvoering daarvan. Het is tegelijk belangrijk om tussendoor de successen te laten zien.
- Het is belangrijk om gezamenlijk naar iets toe te werken: een tastbaar resultaat. Daarbij hebben we een scherpe analyse nodig in de trends en ontwikkelingen voor Drachten en wat de verwachtingen van de klanten zijn. Wat wil de klant beleven, wat gaat hij/zij in Drachten verwachten als consument? Voorbeeld / trendwatch: Eindhoven is een hightech stad. We kunnen ons hierdoor laten inspireren, informatie vergaren en kijken welke potentie er in Drachten zit.
- In de Strategische Koers wordt de bijdrage/rol van de horeca gemist. Dit is een belangrijke toegevoegde waarde voor het cultureel en recreatief aanbod van Drachten. Gevraagd wordt om dit goed te beschrijven. Afspraak: de Strategische Koers is al vastgesteld, een aanpassing is dus niet meer mogelijk. Maar in de ontwerp omgevingsvisie komt dit onderdeel zeker terug.

Wat is nodig om het centrum te versterken, zodat het een bijdrage kan leveren aan de versterking van de positie van Drachten in Noord Nederland?

- Het centrum is te kil ingericht. We moeten toe naar een centrum waar het aangenaam is te verblijven: veel groen, geborgenheid en waar horeca een plek kan krijgen.
- Er moet elke maand iets te doen zijn. Dit vereist een stevige programmering met activiteiten op het gebied van **kunst, cultuur en innovatie**.
- Opzetten van een Bedrijven Investerings Zone (BIZ)
- Het beter vermarkten van de authenticiteit van Drachten. Wat maakt Drachten bijzonder ten opzichte van andere steden? Daar hebben we onvoldoende inzicht in. We zoeken naar waarden die dicht bij de bevolking liggen. Het instrument van citymarketing helpt hierbij. We willen een positief imago van de stad uitdragen en meer bezoekers en toeristen trekken.

Vergelijk Dokkum: is op zoek gegaan naar 'laaghangend fruit', bijvoorbeeld aanpak van gevels/panden.

- Raadhuisplein: hier is veel leegstand, dit leidt tot onrust bij de bewoners. Er zijn diverse beloften gedaan. Wat te doen? De eigenaren zitten met een dilemma: juist veel horeca of juist detailhandel in de panden aantrekken? Afspraak: de eigenaar van het Raadhuisplein en de wethouder maken een afspraak om dit dilemma te delen. Het is van belang om hier prioriteit aan te geven. Een goed werkend plein is stimulerend voor anderen.

Presentatie De Nieuwe Winkelstraat

www.dnws.nl

Analyse: Het centrum van Drachten is geen winkelgebied maar een verblijfsgebied. Het doel is om van Drachten een 'Place to be' te maken in plaats van een 'Place to buy'. We zoeken hierbij naar een beleving die dicht bij onszelf staat, waar de klant centraal staat en waar meer aandacht is voor de digitale mogelijkheden (instagram, open data, wifi).

Een oproep: ondernemers, vastgoedeigenaren moeten meer samenwerken en een brede blik hebben op aspecten die in de samenleving van Drachten van belang zijn: gezondheid, maakindustrie, identiteit. Zie hiervoor ook de visie en de leidende principes die in de Strategische Koers worden benoemd.

Voorstel: we maken een Actieplan DNWS, waarin aandacht is voor laaghangend fruit.

- De ondernemer maakt het verschil
- Bedrijfs InvesteringsZone
- Successen delen
- Kom in actietraject duurt 2-3 maanden, we maken snelle stappen

Kanttekening: Opgave 1 van de Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan in een Gebiedsprogramma betreffen een bredere 'scope en een hoger abstractieniveau' dan nu wordt ingestoken. Het gaat daarbij ook om opgaven en kansrijke verbindingen in het centrum die betrekking hebben op het wonen, duurzaamheid, openbare ruimte, klimaat, vastgoed, detailhandel, kunst en cultuur, innovatieve maakindustrie etc. Zitten dan nu de juiste personen aan tafel of zijn er nog actoren die ook bij dit gebiedsprogramma moeten worden betrokken?

- De intentie van het Actieplan DNWS is om aan te sluiten op dit hogere abstractieniveau. Deze zorg wordt niet gedeeld, het is niet nodig om de groep te verbreden.

Afspraken / acties:

- Er komt een vervolgesprek met ██████████ en ██████████
- Projectleider Omgevingsvisie zorgt ervoor de aandacht voor de horeca in het centrum wordt meegenomen naar de verdere uitwerking in de Omgevingsvisie.
- De eigenaar van het Raadhuisplein en de wethouder maken een afspraak.

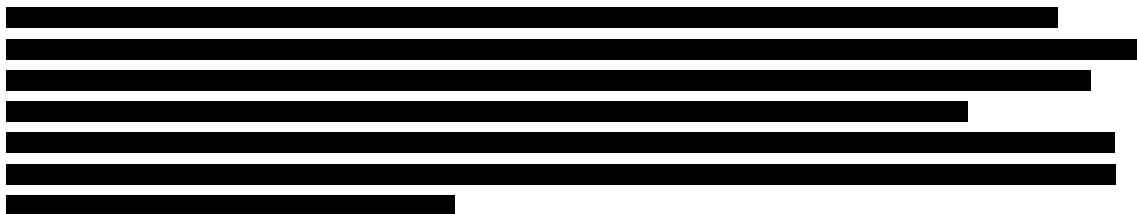
===

Omgevingsvisie Smallingerland - 1^e sessie opgave 2

Bijeenkomst 14 januari 2021

Op donderdag 14 januari 2021 vond de eerste digitale sessie plaats met experts, ondernemers en belanghebbenden over opgave 2 van de Omgevingsvisie Smallingerland (Versterken Drachten als plek voor de innovatieve maakindustrie). Het doel van de bijeenkomst is om voor deze opgave vooruit te kijken naar 2040 en daarbij specifiek droombeelden voor deze opgave te formuleren. Hierbij staan de drie leidende principes centraal (duurzaam, inclusief en identiteit).

1. Voorstelrondje

2. Korte introductie omgevingsvisie

3. Centrale vraag 'droombeeld 2040'

Wat is je droombeeld in relatie tot de opgave?

De groep wordt opgedeeld in drie subgroepen.

Zie **bijlage 1** voor het totale resultaat van alle groepjes.

4. Leidende principes en gewenste ontwikkeling

Wat betekenen de leidende principes voor het toekomstbeeld? Wat dragen de onderdelen van de droombeelden bij aan ieder van de leidende principes?

Jantie van der Laan, Nynke den Heijer en Lourens Trimp lichten kort de leidende principes toe. De vraag aan de deelnemers is hoe de leidende principes bij moeten dragen in de gewenste ontwikkelingen.

Duurzaamheid

- Circulariteit wordt een belangrijker onderdeel voor het vestigingsklimaat van bedrijven
- De beschikbaarheid van duurzame energie wordt bepalend of een bedrijf zich ergens vestigt
- Energieopwekking dichtbij de grootverbruiker (kleine afstand tussen bron en afnemer)
- Toetsen wat bedrijven doen met hun 'footprint'

Inclusiviteit

- Een diverse samenstelling van een bedrijf is voorwaarde om succesvol te zijn
- Verbetering toegankelijkheid en bereikbaarheid (last mile oplossing) kunnen bedrijven zelf ook in bijdragen om mensen te trekken
- Innovatieve maakindustrie / hightech sector belangrijke 'multiplier' voor brede samenstelling van banen en opleidingsniveau, ook in de toelevering en dienstverlening

Identiteit

- Arbeidsethos (harde werkers) en het Innovatiecluster zet Drachten op de kaart
- Stadsidentiteit: 2^e Philips stad van Nederland. Een high-tech innovatiestad. Zijn we al.
- Hoe de identiteit vermarkten? Innovatiestad van Nederland uitdragen. Die titel claimen, want we zijn het al.
- Samenwerking en dynamisch ecosysteem van innovatieve maakindustrie (high-tech): het Innovatiecluster

5. Samenvatting en afsluiting

De volgende keer willen een verdiepingslag maken met jullie droombeeld. Waar lokaliseren we de gewenste ontwikkelingen? En wat is ieders rol?

De bijeenkomst is gepland op 11 februari 10:00 – 12:00.

Droombeeld 2040: Hoe ziet Drachten er straks uit als plek voor innovatieve maakindustrie?

<p>Verbindingen en bereikbaarheid over de weg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werken in Drachten en wonen elders neemt toe, vraagt betere bereikbaarheid • Lelylijn: Verbinding met de rest van Nederland. Directe connectie met de randstad • Station Drachten / Drachten als voorstad van Amsterdam/ Drachten ontsloten • High-tech Campus – verbonden met het station • Vliegveld : drone-hub. Stromen van de hub naar eindbestemming. • Beeldmerk ontstaat met vliegveld, vestiging Philips, hightech bedrijven. Geen rare beelden bij de ingang. • Autonoom vervoer (straatbeeld: geen verkeersborden meer). • Last mile oplossing (ov-fiets, scooter, swapfiets) • Vervoer laagdrempelig, zodat zoveel mogelijk mensen mee kunnen doen. • Goed befietsbaar, bredere paden/snelfietspaden • Pakketlevering vanuit één centraal punt met robotauto's naar de eindbestemming • Lelylijn als 'trein' niet meer nodig, alternatieven zoeken o.a. elektrisch, waterstof, robots nemen veel over. 	<p>Samenwerkingsverbanden en verbinding</p> <ul style="list-style-type: none"> • Denk niet alleen vanuit Drachten maar vanuit Noord-Nederland en kijk goed wat Drachten daar aan toe kan voegen. • Samenwerken. Drachten ligt in het hart van de regio. Zet de koers van het Innovatiecluster voort, heeft Smallingerland en veel bedrijven veel opgeleverd. Durf buiten de lijntjes te kleuren. • Verbonden met de onderwijsinstellingen, ook in Delft, Eindhoven en Twente • Aanwezig zijn op landelijke beurzen etc. • Hightech ecosysteem is ontstaan. Breed palet van kennis, opleidingen, bedrijvigheid. Drachten moet daarop haar strategie richten. Inhoudelijke lading van het hightechprofiel belangrijker dan hightech uitstraling. Daarmee trek je bedrijven naar het Noorden. • De verbinding aangaan met Groningen, strategische samenwerking: studenten, werk, vliegveld, waterstof, kennis/universiteit. 	<p>Bedrijventerreinen (bestaand en nieuw)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding aan zuidzijde A7 (grondgebied Opsterland) • Onderscheidende bedrijfsgebouwen aan de A7, vergelijkbaar met A-ware in Heerenveen • Meer groen op het bedrijventerrein, een hip cafe, goede functiemenging • Clustering van high-tech bedrijven, eenduidigheid in de uitstraling van zo'n cluster • Industrie 4.0: grote hallen met 'shared facilities': meer delen (mooie doorontwikkeling Veemgebouw) • Goede architectuur. Dat is nu een gemis en is een enorme kans voor de toekomst. Mag ook hoogbouw, slim en duurzaam ruimtegebruik. Mag je eisen aan stellen. • Laadpalen van commerciële aanbieders mogelijk maken • Ecopark - groene gebouwen - veel groen - prettig om te werken in high tech – digitaal, dus weinig schoorstenen • Prachtig vestigingsklimaat voor start ups met ook laagdrempelige bedrijfsruimte. Toolbox Emmen als goed voorbeeld.
<p>Centrum (winkelaanbod/cultureel aanbod/uitstraling)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vertier in het Centrum – levendigheid 	<p>Haven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Haven als industriehaven met containerterminal • Transformatie havengebied, is grootste van Friesland. Hier combinaties leggen met schone maakindustrie. Circulaire doorontwikkelingen van bedrijven met een zware milieu categorie. 	<p>Vliegveld</p> <ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren van drone ontwikkelingen, wellicht irt waterstof. Hier is de ruimte en zijn kansen, bijvoorbeeld in samenwerking met vliegveld Eelde. • Out of sight vliegen is in 2040 gangbaar

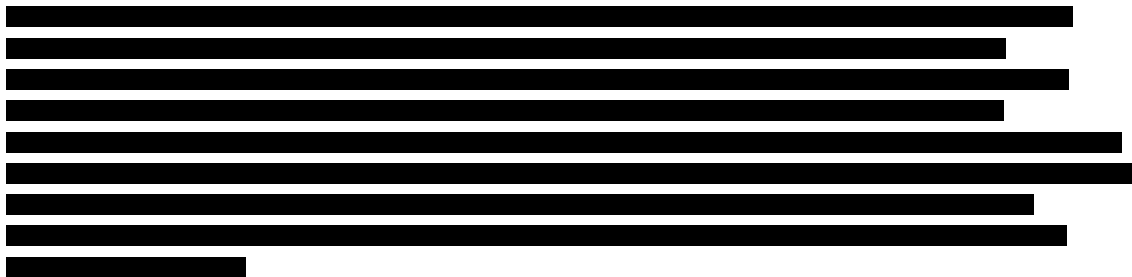
<p>Wonen en woonomgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wonen in drachten en werken elders normaler • Karmelklooster campus: als studenten echt in Drachten verblijven, dan krijg je andere dynamiek • Woningtekort is in 2040 opgelost. • Drachten een aantrekkelijke stad met horeca en carrièremogelijkheden, ook voor internationale studenten. • Studentenflat op de campus • Jonge gezinnen die huis en tuin hebben, goed geprijsd met voorzieningen. 	<p>Werken en werkgelegenheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbeelden van bedrijven die aanzuigende werking hebben, leidende bedrijven en goede onderlinge samenwerking: ICD is goed, maar moet meer gebeuren dan clusters. • Brede samenstelling bevolking: low-tech en hightech hebben elkaar nodig • Online werken wordt normaal, mensen wonen verder van hun werk 	<p>Onderwijs en kennis (en studentenvoorzieningen)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Universiteit van het noorden met een grote dependance in Drachten • Studentenflat op de campus • Instituut hightec TECSUS campus WO/HBO
<p>Zichtbaarheid / aantrekkelijke omgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunstwerken / beeldmerken / landmarks: opvallende zaken, bijvoorbeeld beweging, voorbeeld: olifanten (als in Lelystad) • Meer digitaal dus weinig schoorstenen • Circulariteit is zichtbaar • Hooggewaardeerde architectuur ontwikkelen in centrum, bedrijventterrein • Skyline Drachten • Ambitie / lef / fouten durven maken 	<p>Functiemenging</p> <ul style="list-style-type: none"> • Multiplier op de sector innovatieve maakindustrie • Ecosysteem van brede werkgelegenheid, ook onderkant van de markt 	<p>Cultuur, sport en recreatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Events,- die opvallen en waarmee Drachten zich positioneert theatershows, culturele faciliteiten • Je wilt als je langs Drachten rijdt stoppen om er iets te doen, meer zichtbaarheid Drachten vanaf de toegangswegen
<p>Groene omgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantrekkelijk groen in woon- en werkomgeving • 'Ecopark' en groene werkomgeving (ook ruimte voor plantsoen/park) • Groene gevels en daken 	<p>Energiegebruik en -opwekking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kansen in energieopslag (alternatief voor batterijtechnologie) • Energieopslag is waar je het opwekt • Grootschalige opwekking groene stroom om Drachten als vestigingsplaats aantrekkelijk te maken • Zonnepanelen niet op de economisch beste manier, maar goed ingepast in het landschap. 	<p>Verbindingen en bereikbaarheid over het water</p> <ul style="list-style-type: none"> • De vaarklasse is nu niet toereikend, in 2040 kunnen grotere schepen goederen vervoeren van en naar Drachten
<p>Maatschappelijke rol, zorg en welzijn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inclusiviteit voorwaarde om als bedrijf succesvol te zijn 	<p>Circulair</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verantwoord en circulair ondernemen de norm • Aandacht voor hittestress (meer groen) 	<p>Ruimtelijke kwaliteit / architectuur</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hooggewaardeerde architectuur ontwikkelen in centrum en op bedrijventerrein. Dat is nu een gemis en is een enorme kans voor de toekomst. Mag ook hoogbouw, slim en duurzaam ruimtegebruik. Mag je (meer) eisen aan stellen. • Circulariteit is zichtbaar • Skyline Drachten • Ambitie / lef / fouten durven maken

Omgevingsvisie Smallingerland - 1^e sessie opgave 3

Bijeenkomst 27 januari 2021

Op woensdag 27 januari 2021 vond de eerste digitale sessie plaats met experts, ondernemers en belanghebbenden over opgave 3 van de Omgevingsvisie Smallingerland (Levendige en aantrekkelijke wijken en dorpen). Het doel van de bijeenkomst is om voor deze opgave vooruit te kijken naar 2040 en daarbij specifiek droombeelden voor deze opgave te formuleren. Hierbij staan de drie leidende principes centraal (duurzaam, inclusief en identiteit).

1. Voorstelrondje

2. Korte introductie omgevingsvisie

3. Centrale vraag 'droombeeld 2040'

Wat is je droombeeld in relatie tot de opgave? Onderstaande punten zijn genoemd:

- Rust en ruimte
- Voorzieningen die er nog in de dorpen en wijken zijn instandhouden
- Nieuwbouw sneller en minder belemmeringen om te bouwen (nu teveel beperking door regelgeving)
- Meer diversiteit
- Gemeente in gesprek met bewoners, naar de mensen luisteren, gezamenlijke doelen stellen, zo ontstaat er meer betrokkenheid
- Gezondheid is ook inclusiviteit. Zelfregie is belangrijk, dat kun je beïnvloeden. Zorg en gezondheidswerkers in nauw contact met het sociaal domein.
- Voorbeeld: Utrecht Overvecht: zorg anders opgezet.
- Jongeren hebben behoefte om te blijven wonen in dorp
- Gemeente moet vinger aan de pols houden met dorpen en wijken
- Definitie levendig en aantrekkelijk: betekent niet teveel 'actie' waar het niet past.
- Etniciteit niet uit het oog verliezen
- Succes Simmerdeis Festival mooi voorbeeld: laagdrempelig

- De omgeving is van iedereen. Eigenaarschap voelen voor bevolking is belangrijk voor fijne en aantrekkelijke omgeving.

4. Verdieping op de leidende principes (duurzaamheid, identiteit en inclusiviteit)

Duurzaamheid

Hoe kunnen gemeente, bewoners instellingen, ondernemers bijdragen aan duurzaamheid van dorpen/wijken?

(energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulariteit)

- Duurzaamheid van het dorp. Door het sluiten van de school, duurzaamheid van het dorp aan slijtage onderhevig. Gaat om duurzaamheid in leefbaarheid.
- Zelfvoorzienend worden: wens van Veenhoop (voorbeeld windmolen)
- groot deel van Friesland ondersteunt energietransitie. Als het gaat om 'aardgasloos' is de mening dat dit te snel gaat en zijn er zorgen over
- Wijkraad wordt gedwongen om een keuze te maken voor alternatief voor aardgas (vb schaliegas). In de wijk veel bewoners met zonnepanelen.
- Bloeizone Fryslan: Himsterhout een goed voorbeeld. Beweegtuin, clinics, natuurlijk bewegen.
- Himsterhout gaat wellicht in toekomst op de schop, teveel water mooi om dit koppelen aan Bloeizone Fryslan. Koppelkansen gebruiken.
- Duurzaamheid is domeinoverstijgend; gezond, preventief, met maatschappelijk domein verbonden.
- Verschil maken per gebied (bv. Biodiversiteit westelijke vs oostelijke gedeelte) Schaal van Smallingerland wellicht te klein, aanhaken bij andere grotere gebied bijv. Westerkwartier
- Sociale duurzaamheid: kijken naar andere woonvormen, knarrehoven, wonen
- Waar heb je de gemeente bij nodig?
 - o Best practices - goede voorbeelden geven.
 - o Minder wet & regelgeving
 - o Verbindingen leggen tussen andere dorpen die aan het pionieren zijn.
 - o Vliegwielfunctie: spiegelen en afstemmen.
 - o Helderheid verschaffen, waar je draagvlak mee maakt
 - o Inclusief en werp drempels weg, zoek actief participatie.
 - o Wees verhalend. Overheid vertelt het verhaal wat aansluit bij de gemeente Smallingerland of dorp/wijk. Aansluitend bij de identiteit.
 - o Aandacht voor inwoners met een kleinere beurs als het gaat de energietransitie.
 - o Duidelijkheid geven over welke rollen een gemeente inneemt in het samenspel tussen wijken en dorpen

Inclusiviteit

Hoe kunnen gemeente, bewoners, instellingen, ondernemers bijdragen aan inclusiviteit in wijk/dorp?

(onder meer toegankelijkheid en mogelijkheden in onderwijs, werken, wonen en recreëren voor alle doelgroepen, ontmoeting)

- 0-99 jaar: inclusief betekent dat iedereen zich thuis voelt en dat basisbehoeftes ingevuld zijn
- De gemeente en organisaties kunnen veel doen om mensen uit te nodigen tot samenkomen
- Samenwerking stimuleren zodat iedereen vanuit eigen kwaliteit bijdraagt
- Bestaande lokale netwerken gebruiken
- Veiligheid en groen zijn ook belangrijk voor dit gevoel
- Bewegen in de buitenruimte laagdrempelig maken. Beweegvriendelijke, toegankelijke omgeving.
- Veilige fietspaden (bijvoorbeeld verbreden)
- Kijk naar goede voorbeelden in andere steden
- Waar levendigheid is (dorpshuizen, sportvelden) is de interactie. Dus heel belangrijke basisvoorziening. In stand houden. Ook in de wijken.
- Voorbeeld: MFC Rottevalle. Is de levendigheid toegenomen. Bundeling zorgt voor reuring en activiteiten. Belangrijkste ontmoetingsplek
- Verenigingen en vrijwilligers kunnen niet alles opvangen (eenzaamheid bijv). Je hebt ook professionals nodig, dus ook die samenwerking zoeken.
- Huisvesting een probleem (steeds duurder, weinig aanbod), in hoeverre is dat inclusief? Gemeente kan hier sturing en regie bieden door goede verdeling huisvesting en een goede programmatische aanpak en woonvisie
- Ga voor meer gemêleerde wijken. Nu is er teveel verschil in typen wijken. Brede, gevarieerde samenstelling binnen dorpen en wijken

Identiteit

Hoe kunnen gemeente, bewoners, instellingen, ondernemers bijdragen aan de identiteit van een wijk/dorp? (karakter van het gebied, landschap, cultuurhistorie)

- Wat is identiteit: iets wat je niet kunt forceren (wat wij zijn/bent), historisch gegroeid (natuur en menselijk ingrijpen), koesteren wat je hebt, ik voel mij thuis/veilig/prettig ik hoor ergens bij, iets wat kenmerkend is (Rotterdam van het noorden; werkstad/eigenwijs), zorg over de sociaal geografische kaart (link richting inclusie)
- Is er ook sprake van nieuwe identiteit? Continu proces
- Flink ambitie (expats/high potential wonen vooral in Groningen) wordt ook toegejuicht want HBO/WO zorgt voor schwung in Drachten, maar geen Groningen willen worden
- De kwaliteit van de omgeving inzetten (buitengebied ook naar binnen trekken), wij moeten vooral niet lijken op de randstad, maar juist de leegte (het rurale) koesteren
- Staat bij groei al snel onder druk (oa door komst Lelylijn) en verdringing op lokale woningmarkt door mensen van buiten
- Geluidswal is wel een dingetje (zichtbaarheid)

Bereikbaarheid

Wat voor mogelijkheden zie jij voor het verbeteren van de bereikbaarheid en mobiliteit in het buitengebied? (digitaal en fysiek)

- De verbindingen kunnen worden verbeterd, maar hoeft niet te leiden tot een sterke vergroting

- Zo ook verbinding als een Lelylijn vooral ook vanwege bereikbaarheid en toegankelijkheid
- Fietsverbindingen zijn voor een fijnmaziger netwerk van belang (vanuit de dorpen naar Drachten)
- Hoe dorpen verbonden met de rest/met Drachten? Dorpen zijn hechter tov inwoners Drachten (ook door eigen cultuur). Bereikbaarheid naar Drachten/elders hoeft op zich geen probleem te zijn; oa door internet en bezorgdiensten (oa ook glasvezelnetwerk)
- Wijkverbindingen; Drachten noord en de Wiken/De Venen; mist een laagdrempelige inloopplaats/huiskamer/koffiedrinken ook om vragen te stellen . Een NS station levert voor deze groepen niets extra's op

4. Samenvatting en afsluiting

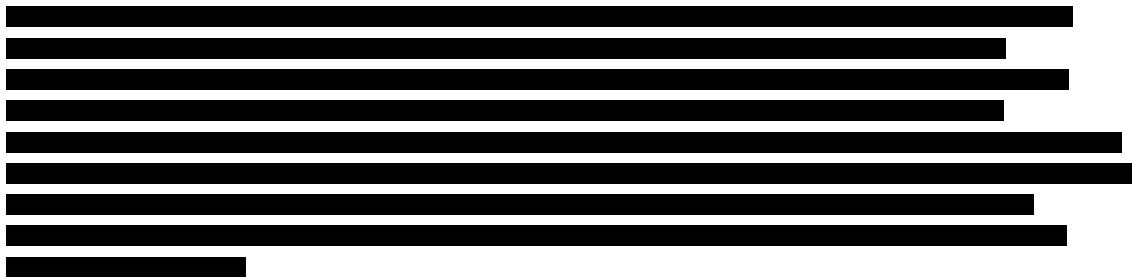
De volgende keer willen we naar de verschillende dorpen en wijken kijken en willen we meer vat krijgen op wat wel en niet in de dorpen en wijken mogelijk is. Dit aan de hand van concrete voorbeelden.

Omgevingsvisie Smallingerland - 1^e sessie opgave 3

Bijeenkomst 27 januari 2021

Op woensdag 27 januari 2021 vond de eerste digitale sessie plaats met experts, ondernemers en belanghebbenden over opgave 3 van de Omgevingsvisie Smallingerland (Levendige en aantrekkelijke wijken en dorpen). Het doel van de bijeenkomst is om voor deze opgave vooruit te kijken naar 2040 en daarbij specifiek droombeelden voor deze opgave te formuleren. Hierbij staan de drie leidende principes centraal (duurzaam, inclusief en identiteit).

1. Voorstelrondje

2. Korte introductie omgevingsvisie

3. Centrale vraag 'droombeeld 2040'

Wat is je droombeeld in relatie tot de opgave? Onderstaande punten zijn genoemd:

- Rust en ruimte
- Voorzieningen die er nog in de dorpen en wijken zijn instandhouden
- Nieuwbouw sneller en minder belemmeringen om te bouwen (nu teveel beperking door regelgeving)
- Meer diversiteit
- Gemeente in gesprek met bewoners, naar de mensen luisteren, gezamenlijke doelen stellen, zo ontstaat er meer betrokkenheid
- Gezondheid is ook inclusiviteit. Zelfregie is belangrijk, dat kun je beïnvloeden. Zorg en gezondheidswerkers in nauw contact met het sociaal domein.
- Voorbeeld: Utrecht Overvecht: zorg anders opgezet.
- Jongeren hebben behoefte om te blijven wonen in dorp
- Gemeente moet vinger aan de pols houden met dorpen en wijken
- Definitie levendig en aantrekkelijk: betekent niet teveel 'actie' waar het niet past.
- Etniciteit niet uit het oog verliezen
- Succes Simmerdeis Festival mooi voorbeeld: laagdrempelig

- De omgeving is van iedereen. Eigenaarschap voelen voor bevolking is belangrijk voor fijne en aantrekkelijke omgeving.

4. Verdieping op de leidende principes (duurzaamheid, identiteit en inclusiviteit)

Duurzaamheid

Hoe kunnen gemeente, bewoners instellingen, ondernemers bijdragen aan duurzaamheid van dorpen/wijken?

(energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulariteit)

- Duurzaamheid van het dorp. Door het sluiten van de school, duurzaamheid van het dorp aan slijtage onderhevig. Gaat om duurzaamheid in leefbaarheid.
- Zelfvoorzienend worden: wens van Veenhoop (voorbeeld windmolen)
- groot deel van Friesland ondersteunt energietransitie. Als het gaat om 'aardgasloos' is de mening dat dit te snel gaat en zijn er zorgen over
- Wijkraad wordt gedwongen om een keuze te maken voor alternatief voor aardgas (vb schaliegas). In de wijk veel bewoners met zonnepanelen.
- Bloeizone Fryslan: Himsterhout een goed voorbeeld. Beweegtuin, clinics, natuurlijk bewegen.
- Himsterhout gaat wellicht in toekomst op de schop, teveel water mooi om dit koppelen aan Bloeizone Fryslan. Koppelkansen gebruiken.
- Duurzaamheid is domeinoverstijgend; gezond, preventief, met maatschappelijk domein verbonden.
- Verschil maken per gebied (bv. Biodiversiteit westelijke vs oostelijke gedeelte) Schaal van Smallingerland wellicht te klein, aanhaken bij andere grotere gebied bijv. Westerkwartier
- Sociale duurzaamheid: kijken naar andere woonvormen, knarrehoven, wonen
- Waar heb je de gemeente bij nodig?
 - o Best practices - goede voorbeelden geven.
 - o Minder wet & regelgeving
 - o Verbindingen leggen tussen andere dorpen die aan het pionieren zijn.
 - o Vliegwielfunctie: spiegelen en afstemmen.
 - o Helderheid verschaffen, waar je draagvlak mee maakt
 - o Inclusief en werp drempels weg, zoek actief participatie.
 - o Wees verhalend. Overheid vertelt het verhaal wat aansluit bij de gemeente Smallingerland of dorp/wijk. Aansluitend bij de identiteit.
 - o Aandacht voor inwoners met een kleinere beurs als het gaat de energietransitie.
 - o Duidelijkheid geven over welke rollen een gemeente inneemt in het samenspel tussen wijken en dorpen

Inclusiviteit

Hoe kunnen gemeente, bewoners, instellingen, ondernemers bijdragen aan inclusiviteit in wijk/dorp?

(onder meer toegankelijkheid en mogelijkheden in onderwijs, werken, wonen en recreëren voor alle doelgroepen, ontmoeting)

- 0-99 jaar: inclusief betekent dat iedereen zich thuis voelt en dat basisbehoeftes ingevuld zijn
- De gemeente en organisaties kunnen veel doen om mensen uit te nodigen tot samenkomen
- Samenwerking stimuleren zodat iedereen vanuit eigen kwaliteit bijdraagt
- Bestaande lokale netwerken gebruiken
- Veiligheid en groen zijn ook belangrijk voor dit gevoel
- Bewegen in de buitenruimte laagdrempelig maken. Beweegvriendelijke, toegankelijke omgeving.
- Veilige fietspaden (bijvoorbeeld verbreden)
- Kijk naar goede voorbeelden in andere steden
- Waar levendigheid is (dorpshuizen, sportvelden) is de interactie. Dus heel belangrijke basisvoorziening. In stand houden. Ook in de wijken.
- Voorbeeld: MFC Rottevalle. Is de levendigheid toegenomen. Bundeling zorgt voor reuring en activiteiten. Belangrijkste ontmoetingsplek
- Verenigingen en vrijwilligers kunnen niet alles opvangen (eenzaamheid bijv). Je hebt ook professionals nodig, dus ook die samenwerking zoeken.
- Huisvesting een probleem (steeds duurder, weinig aanbod), in hoeverre is dat inclusief? Gemeente kan hier sturing en regie bieden door goede verdeling huisvesting en een goede programmatische aanpak en woonvisie
- Ga voor meer gemêleerde wijken. Nu is er teveel verschil in typen wijken. Brede, gevarieerde samenstelling binnen dorpen en wijken

Identiteit

Hoe kunnen gemeente, bewoners, instellingen, ondernemers bijdragen aan de identiteit van een wijk/dorp? (karakter van het gebied, landschap, cultuurhistorie)

- Wat is identiteit: iets wat je niet kunt forceren (wat wij zijn/bent), historisch gegroeid (natuur en menselijk ingrijpen), koesteren wat je hebt, ik voel mij thuis/veilig/prettig ik hoor ergens bij, iets wat kenmerkend is (Rotterdam van het noorden; werkstad/eigenwijs), zorg over de sociaal geografische kaart (link richting inclusie)
- Is er ook sprake van nieuwe identiteit? Continu proces
- Flink ambitie (expats/high potential wonen vooral in Groningen) wordt ook toegejuicht want HBO/WO zorgt voor schwung in Drachten, maar geen Groningen willen worden
- De kwaliteit van de omgeving inzetten (buitengebied ook naar binnen trekken), wij moeten vooral niet lijken op de randstad, maar juist de leegte (het rurale) koesteren
- Staat bij groei al snel onder druk (oa door komst Lelylijn) en verdringing op lokale woningmarkt door mensen van buiten
- Geluidswal is wel een dingetje (zichtbaarheid)

Bereikbaarheid

Wat voor mogelijkheden zie jij voor het verbeteren van de bereikbaarheid en mobiliteit in het buitengebied? (digitaal en fysiek)

- De verbindingen kunnen worden verbeterd, maar hoeft niet te leiden tot een sterke vergroting

- Zo ook verbinding als een Lelylijn vooral ook vanwege bereikbaarheid en toegankelijkheid
- Fietsverbindingen zijn voor een fijnmaziger netwerk van belang (vanuit de dorpen naar Drachten)
- Hoe dorpen verbonden met de rest/met Drachten? Dorpen zijn hechter tov inwoners Drachten (ook door eigen cultuur). Bereikbaarheid naar Drachten/elders hoeft op zich geen probleem te zijn; oa door internet en bezorgdiensten (oa ook glasvezelnetwerk)
- Wijkverbindingen; Drachten noord en de Wiken/De Venen; mist een laagdrempelige inloopplaats/huiskamer/koffiedrinken ook om vragen te stellen . Een NS station levert voor deze groepen niets extra's op

4. Samenvatting en afsluiting

De volgende keer willen we naar de verschillende dorpen en wijken kijken en willen we meer vat krijgen op wat wel en niet in de dorpen en wijken mogelijk is. Dit aan de hand van concrete voorbeelden.

Omgevingsvisie Smallingerland – 1^e sessie opgave 4

Bijeenkomst 28 januari 2021

Op 28 januari 2021 vond de eerste digitale sessie plaats met experts, ondernemers en belanghebbenden over opgave 4 van de Omgevingsvisie Smallingerland (Buitengebied met kwaliteit). Het doel van de bijeenkomst is om voor deze opgave vooruit te kijken naar 2040 en daarbij specifiek droombeelden voor deze opgave te formuleren. Hierbij staan de drie leidende principes centraal (duurzaam, inclusief en identiteit).

1. Voorstelrondje

[Redacted content]

2. Korte introductie omgevingsvisie

3. Centrale vraag 'droombeeld 2040'

Wat is ieders droombeeld in relatie tot de opgave?

[Redacted content]

- Kunstmest vrijwel niet meer nodig → kringloop en circulair
- Productie en export voor de wereldmarkt blijft, omstandigheden en kennis m.b.t. landbouw hier goed. We kunnen ons goed aanpassen
- De harmonie met de natuur is beter
- Fietspad langs singel op grond boer: dan mooie compensatieregeling treffen

[Redacted content]

- Coulisselandschap van grote waarde, goed wandelen, fietsen, vissen hier.
- Door accenten in landschap aan te brengen is veel te bereiken: de randen goed inrichten maakt aantrekkelijke omgeving. Routes, structuren met biodiversiteit (bijenlint).
- Karakter: no-nonsense mentaliteit, hard werken, innovatie
- Combinatie agrariërs, organisaties provincie en gemeente moeten gezamenlijk optrekken
- Cultuurhistorie koesteren

- Uniek landschap, veel diversiteit
- Niet alleen focus op coulisselandschap, maar ook het open landschap behouden (ook veel waarde) en versterken. Ook voor weidevogels.
- Oudega aan het water: de samenwerking met agrariërs.

- Concrete maatregelen tegen verdroging nemen. Gaat nu te snel. Op zand water vasthouden.
- Dubbelfunctie (water) moet juridisch gezien mogelijk worden gemaakt.
- Waterkwaliteit goed.
- Warmte uit water (aquathermie)

- Boeren stimuleren met verdienmodellen
- Er is niet meer natuurgebied nodig, landbouw hoeft de natuur niet in de weg te staan
- Verhoging biodiversiteit bereik je ook met maatregelen in bedrijfsvoering en inrichting (meer biologische bedrijven, meer bloem/kruidenrijk gras,)

- Veel diversiteit in het landschap. Kijk per gebied (per bodemtype) welk landschap erbij hoort en versterk dat
- Nadruk op verbeteren en versterken woudenlandschap: er mag wel meer groen bij, meer en steviger perceelsrandbeplantingen
- Klimaatbestendiger: minder water wegpompen
- Calamiteitenpolders voor waterbuffer aanleggen (tegen zowel verdroging als te natte situatie)
- Betere toegankelijkheid van gebieden voor wandelaars en fietsers (bredere paden / uitbreiding paden)
- Betere functiescheiding recreatie (mtb'ers, wandelaars, fietsers zitten elkaar in de weg)

- Veelheid aan landschappen in de gemeente
- Versterken van het cultuurlandschap. De motor hierachter zijn maatregelen om het klimaatbestendiger te maken.
- In het westen van de gemeente is zeespiegelstijging en veenoxidatie de drijfveer om hier echt maatregelen te treffen.

- Woudenlandschap: boeren krijgen vergoeding voor onderhoud singels en beheer randen
- Kwalitatief betere singels dan vroeger

- Meer met elkaar samenwerken voor betere kwaliteit landschap: slim netwerk en zo weinig mogelijk versnippering functies.

4. Verdieping op de leidende principes (duurzaamheid, identiteit en inclusiviteit)

Duurzaamheid

Hoe kunnen gemeente, waterschap, ondernemers en instellingen bijdragen aan duurzaamheid?

(energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulariteit)

- Meervoudig ruimtegebruik
- Verdienmodel: wie gaat dat allemaal betalen?
- De rekening niet bij het individu. In maatschappelijk belang, dan ook vanuit de gemeenschap betalen. Dus goede afspraken met individuele partijen.
- Zonneweide, kan dat? Nee, op daken. Wel ruimte voor kleine windmolens. En de mogelijkheid om de investering te kunnen doen.
- Zonnepanelen op water zonde. Daken benutten! Stuw met zonnepaneel wel goed idee.
- Wees voorzichtig met partijen die energie willen opwekken in gemeente. Waar gaat opbrengst naartoe?
- Warmteverschillen riool gebruiken. Wegen vangen veel warmte op → opwekking energie!
- Windmolen eigendom gemeenschap.
- Nadenken over verdienmodellen en eigenaarschap. Doet het iets voor de omgeving, draagt dit bij aan omgeving?
- Energiebesparing: kan de overheid ook iets doen?
- Verlichting terugdringen
- Kleine molens helemaal niet storend in landschap. Zie in Groningen.
- Wat kan de gemeente doen? Niet te veel wordt gezegd.

Bereikbaarheid

Wat voor mogelijkheden zie jij voor het verbeteren van de bereikbaarheid en mobiliteit in het buitengebied?

(digitaal en fysiek)

- Knelpunten in buitengebied? Bushaltes vaak afgelegen (met name de Veenhoop, 6 km fietsen voor bushalte).
- Jongeren haast gedwongen om op kamers te gaan.
- Carpool oplossing? Lastig.
- Conflicten tussen verschillende typen weggebruikers weghalen door betere functie verdeling.
- Kapotte wegen met scheuren in buitengebied. Wordt vaak voor even opgelost.
- Betere beschikbaarheid oplaadpunten elektrische fietsen.
- Koppelkans: verbinding fiets/wandelpad langs singel. Voorbeeld: stroken land aankopen. Dan willen boeren ergens anders land kopen en slimmere verdeling. Toegankelijkheid en contact burger/boer. Verdienkans voor boeren.
- Opvolging een probleem dus er komt ergens ruimte.
- Hoe is dat in Smallerland? 10% per jaar stopt.
- Wegdichtheid is groot in Smallerland.
- Claim op ruimte: van agrarisch naar niet agrarisch grondgebruik gaat door (laatste 20-30 jaar heel snel gegaan).

- Wees voorzichtig met aantasting clusters aaneensluitend agrarisch gebied door wegen en paden
- Bestaande wegen en paden benutten en kwaliteit toevoegen. Nieuwe verbindingen goed regelen.

De andere twee leidende principes (inclusiviteit en identiteit) zijn niet aan bod gekomen in deze sessie. Die zullen in de vervolgsessie een plek krijgen.

4. Samenvatting en afsluiting

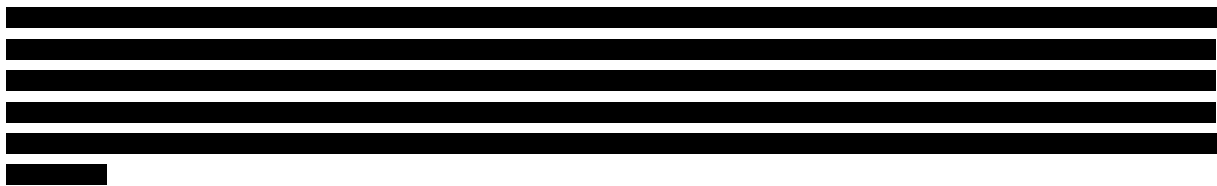
De volgende keer willen we naar de verschillende gebieden kijken; het natte gebied met veel veenweiden in het westen en het woudengebied in het oosten. Het Wetterskip wil een kaart aanleveren met de wensen vanuit klimaatadaptatie. In de volgende sessie willen we meer vat krijgen op wat wel en niet in het landelijk gebied kan. Dit aan de hand van concrete voorbeelden.

Omgevingsvisie Smallingerland - 2^e sessie opgave 2

Bijeenkomst 11 februari 2021

Op donderdag 11 februari 2021 vond de tweede digitale sessie plaats met experts, ondernemers en belanghebbenden over opgave 2 van de Omgevingsvisie Smallingerland (Versterken Drachten als plek voor de innovatieve maakindustrie). Het doel van de bijeenkomst is om de geformuleerde droombeelden uit de vorige sessie nader te concretiseren en lokaliseren.

1. Welkom

2. Terugblik op eerste bijeenkomst en toelichting programma

Geen vragen of opmerkingen

3. Ruimtelijke vertaling Droombeeld 2040 in subgroepen

- geeft een introductie op de stedenbouwkundige en ruimtelijke structuren van Drachten. Dit als voorbereiding op de werkvorm met subgroepen die hierna plaatsvindt. De ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van Drachten vormen mede de identiteit en de basis voor verdere ontwikkeling. Drachten als een 'ruwe diamant' die geslepen wordt. Denk daar ontwikkelingen op korte termijn en aan ontwikkelingen op de lange termijn.
- De groep wordt opgedeeld in twee subgroepen. De vraag: waar lokaliseren we de gewenste ontwikkelingen? Twee sporen: één groepje kijkt vooral naar transformatie binnen bestaand stedelijk gebied, het andere groepje kijkt vooral naar nieuwe 'vlekken' en uitbreidingsmogelijkheden.
- Van iedere groep is een beeldverslag gemaakt. Zie bijlage 1 de beeldverslagen van beide groepen.

Groep 1 Transformeren 'naar binnen'

Verbindingen

- Veiligere (fiets)verbinding tussen Leerpark en De Swetten / Tussendiepen
- Slim OV- systeem/autonome voertuigen tussen station, bedrijven en onderwijsinstellingen, daarbij gebruik maken van de oost-westas.

Onderwijs

- Studentenhuisvesting nabij centrum (en dichtbij mogelijke stationslocatie). Er is ruimte.

Werklocaties

- Waar is ruimte voor grotere kavels en ruimte voor bedrijven in hogere milieuklasse: die is er wel, op de Haven.
- Uitbreiding bedrijvenpark A7 Noord: hier is vooral ruimte voor grote kavels
- Transformatie van De Haven: verpaupering oplossen. Gebouwen slopen en transformeren zodanig dat het een aantrekkelijke uitstraling krijgt.

- Vaarweg en bereikbaarheid over water: verbetering hiervan moet onderdeel zijn van de transformatie. Ook aantrekkelijker voor bedrijven met transport over water.
- Bedrijven zullen niet zo snel willen verplaatsen naar een nieuwe plek binnen Drachten.
- Bedrijvigheid in het centrum: vooral kijken naar aard van bedrijf. Geen productie.

Groep 2 Nieuwe vlekken 'naar buiten'

- Nieuwe stationzone aan zuidkant bij A7, vanaf daar ook de goede last mile verbindingen met het centrum
- Campus: wonen / studeren / kleinschalige bedrijvigheid / startups / werkruimtes. Logische plek in of dichtbij centrum (AA gebouw)
- De Haven: aan zuidzijde (bij Veemgebouw) hightech campus.
- Aantrekkelijke woonmilieus, nieuwe vlekken voor wonen. Zuidkant van Drachten bij A7: betere uitstraling maken. Kan door grote nieuwe woonwijk die goed en mooi ingepast is. Hetzelfde geldt voor het gebied meer ten westen van Drachten (richting Boornbergum).
- Bij vliegveld ook bedrijventerrein creëren.
- Bedrijventerrein A7 campusachtiger inrichten (voorbeeld hightechcampus Eindhoven), met wandelpaden, parkeergarage, parkachtig met meer groen

4. Bespreken vertaalslagen: voorkeuren en prioriteren

- Duurzaam ruimtegebruik belangrijk. Eerst hergebruik of transformeren, dan nieuwe uitleglocaties ('vlekken') buiten bestaande stad. Maak nieuwe vlekken ook divers. Kwaliteit ook vanuit de identiteit van de stad.
- Bedrijventerreinen moeten woonwijken niet helemaal omringen
- Beeldkwaliteit van nieuwe industrieterreinen goed bewaken, van oude industrie (De Haven) inzetten op verbeteren van de beeldkwaliteit
- Maakindustrie niet in of tegen centrum (Dunlop gebouw industrieel erfgoed en kans voor hergebruik met andere functies)
- Zet in op levensloopbestendigheid voor wonen in Drachten. Studenten komen op campus, gaan vervolgens in wijk wonen. Voor deze doelgroep is energietransitie en klimaatbestendigheid erg belangrijk. Trek dit ook door naar de bedrijventerreinen.
- Leefbare wijken voor iedereen, duurzaam en betaalbaar.
- Levendigheid in centrum en goede verbindingen, zowel binnen Drachten met goede last mile oplossingen als naar buiten toe (naar zuiden van het land, Groningen) essentieel voor studentenhuisvesting

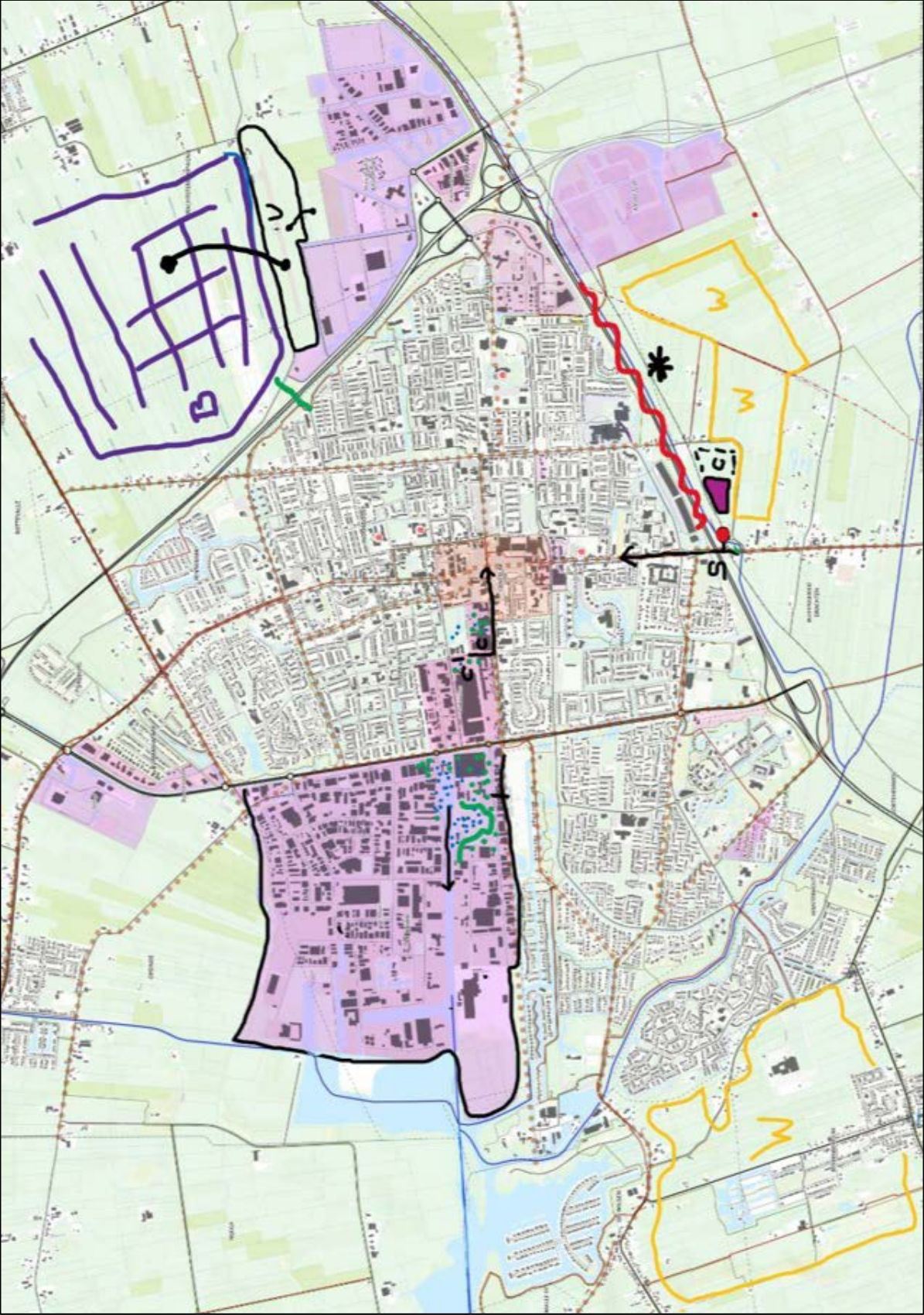
5. Realiseren droombeeld en instrumentarium Omgevingswet

- Co-creatie met verschillende partijen. Meer zonnepanelen op platte daken van bedrijven? Dan samen met bedrijven en netbeheerder plan maken.
- Kijk naar een platform voor ideeën-ontwikkeling van onderop (voorbeeld LEEF in Heerenveen).
- Uitvoeringsprogramma's voor bijvoorbeeld bepaalde gebiedsontwikkelingen.
- Campus A7 of centrum: onderwijsinstellingen en ICD onderzoeken draagvlak en kunnen een artist-impression uitwerken als input voor de ontwikkelingsrichting
- Transformatie industriegebied De Haven: ontwikkeling faciliteren, studenten betrekken in transformatieopgave, verbindingen leggen geïnteresseerde partijen.

6. Rondvraag en afsluiting

Vervolg procedure: deelnemers krijgen verslag en worden op de hoogte gehouden van de procedure. Iedereen krijgt de mogelijkheid te reageren op de concept-omgevingsvisie.

groep 2 (naar buiten)

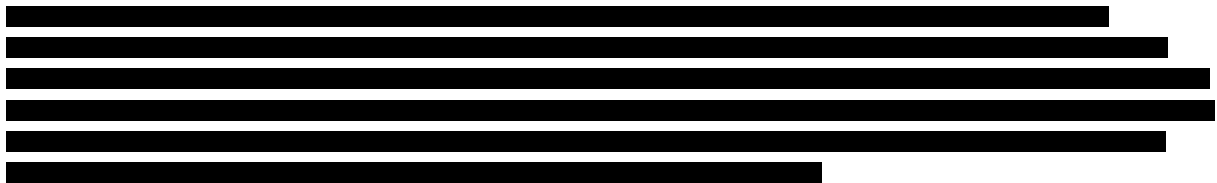

Omgevingsvisie Smallingerland - 2^e sessie opgave 3

Bijeenkomst 18 februari 2021

Op donderdag 18 februari 2021 vond de vervolgsessie plaats met experts en belanghebbenden over opgave 3 van de Omgevingsvisie Smallingerland (Levendige en aantrekkelijke wijken en dorpen). Het doel van de bijeenkomst is om voor deze opgave een verdiepingsslag te maken om de droombeelden die in de eerste sessie zijn opgehaald concreter te maken. Hierbij staan de drie leidende principes weer centraal (duurzaam, inclusief en identiteit).

Welkom

Korte introductie, wat deden we vorige keer?

Op hoofdlijnen:

Ontmoeting is erg belangrijk voor aantrekkelijke en levendige wijken en dorpen. Het is daarom de opgave om:

1. Te zorgen voor voldoende ontmoetingsplekken
 - a. Binnen; dorpshuis/mfc's/huiskamer/school/cultuur
 - b. Buiten; groen, sport-, spel-, beweegmogelijkheden
2. Te zorgen dat mensen gezamenlijke activiteiten ontwikkelen, evenementen hebben en dergelijke
3. Te zorgen dat ook niet zelfredzame mensen en mensen die minder middelen hebben betrokken blijven en mee kunnen doen

Ons buitengebied is onze kracht, naast de positie van Drachten als regionaal centrum, het is een opgave om:

4. Te zorgen voor goede verbindingen (paden, (water)wegen)
5. De sfeer van het buitengebied te behouden/versterken/te betrekken bij stad en dorpen

Mentimeter met drie vragen

Vraag 1: Mis je bij de omschreven opgaven iets?

Nee, niets	Nee. Prima zo.	Nee
Nee	Prima zo	Volgens mij niet
Niets	Nee	Gezonde en uitdagende leefomgeving

Het belang van Groen en water / klimaat in wijken en dorpen	Missen jullie zelf iets?	misschien toch iets over dat punt van burgerinitiatief?
(Sociaal) Veilige omgeving	Groen, water, klimaat	Verantwoordelijk voelen voor de eigen omgeving

Vraag 2: Wat kan je zelf (of de samenleving) in deze opgaven betekenen?

123	Vakmatige inbreng	Buurohulp met elkaar organiseren
iets organiseren	jezelf organiseren als aanspreekpunt naar overheid, gesprekspartner zijn	Ontmoeting stimuleren/faciliteren
Implementatie sport- en spel faciliteiten & Stimulans actief burgerschap	Organiseren van activiteiten, evenementen	de numbe die je nodig hebt definiëren
Schoon houden van (een deel van) de buurt	Evenementen bedenken en opstarten	Naar elkaar omzien
Persoonlijk contact in de buurt, samenwerken met sleutelfiguren in de wijk	Organiseren activiteiten	Meedoen aan participatie bij projecten die in wijk worden uitgevoerd
Enthousiasme en actie in je wijk stimuleren en organiseren (vanuit je kennis en ervaring)	Onderhoud van speelplekken	Belangstelling tonen voor buurtinitiatieven vergroot vertrouwen in t initiatief en nodigt uit tot meer

Vraag 3: Wat heb je bij deze opgave nodig van de gemeente/overheid?

Openbaar vervoer	vakkennis, kaders, duidelijke speelruimte, vertrouwen	Sport en speelplekken in de wijk
Ondersteuning. €€€€€€€€	Een gemeente die in kansen denkt ipv in strakke regelgeving	Duidelijke kaders
Afspraken over onze rol	een enigszins kwetsbare opstelling en ook willen leren van fouten	Meederken
Wederzijds respect	Facilitatie en uitvoer van plannen	Dichtbij en persoonlijk
Doen wat je belooft	Inbreng	ondernemende instelling/cultuur is nodig voor co-creatie
Regelgeving vereenvoudigen	Richtinggevend	

Verdieping in subgroepen

Wat betekenen de ontdekkingen uit de vorige sessie voor de (toekomstige) fysieke leefomgeving? (openbare ruimte, gebruik van grond en gebouwen)

Groep 1: Ontmoeting en leefbaarheid in dorpen

Conclusie: Het algemene beeld is dat er wel voldoende ontmoetingsplekken zijn, zowel in de dorpen als de wijken en voor alle doelgroepen. De aandacht moet vooral zijn gericht op hoe je dit binnen een dorp of wijk goed organiseert zodat iedereen kan meedoen. Dat je moet voorkomen dat het altijd een klein clubje is van dezelfde mensen die activiteiten organiseert en er aan deelneemt. Voorwaarde: breed eigenaarschap en continuïteit. Een ander punt van aandacht: betrek de jeugd in het opstellen van een omgevingsvisie (denk aan tieners). Voorbeeld: goede zwemplekken, instapplek zwemmen/kano in de Drait faciliteren i.p.v. verbieden.

Rolverdeling: gemeente kan zelf lastig mensen enthousiasmeren voor ontmoeting / activiteiten. Dit is vooral intrinsieke motivatie bij individuen. Je bent altijd afhankelijk van een aantal enthousiaste en ondernemende mensen die elkaar opzoeken. Organisaties, zoals het sportbedrijf, kunnen een belangrijke rol spelen in het helpen opstarten van activiteiten, maar de voortzetting moet hbijsna altijd door anderen opgepakt worden.

Verbindingen: aandachtspunt is veiligheid voor fietsers en wandelaars. Tussen Drachten en Drachtstercompagnie langs vliegveld niet veilig. Er valt veel te halen in verbinding tussen dorpen en ommetjes maken vanuit het dorp. Mogelijkheden (kleine paadjes, soms recht van overpad) zijn verdwenen door nieuwe eigendomssituaties. Veel behoefte aan, groot nadeel dus. Kansen voor herstel? OV-verbindingen: meer verbindingen (frequentie en routing) naar en van centrum Drachten.

Groep 2: Ontmoeting en leefbaarheid in wijken

Conclusie: De groep heeft gekeken naar een aantal succesvolle of juist voor verbetering vatbare plekken in de Drachtster wijken als het gaat om ontmoeten. De Drait / het Slingepark met het skatepark (Place 2B), de fitnestoestellen in de buitenlucht, de trimbaan en paden voor ommetjes wordt als succes gezien. Dit ook toepassen in andere delen van Drachten, aansluitend op behoeften en daarvoor geschikte openbare ruimte.

Een voorbeeld van een plek waar weinig fysieke ontmoeting lijkt te zijn is de wijk De Trisken. Hier ligt een verbeteropgave: onderzoek behoeften en openbare ruimte in de wijk voor activiteiten / ontmoetingsplekken.

Optimaliseren van bestaande (ruimte)gebruik. Zo kun je beter per wijk kijken naar dubbelgebruik / multifunctioneel gebruik van gebouwen en buitenlocaties in plaats van steeds meer nieuwe 'vlekken' maken voor nieuwe ontwikkelingen.

Evenementen: Simmerdeis-festival erg succesvol en goed voorbeeld van laagdrempelig cultureel festival in de openbare ruimte (Slingepark). Kansen voor uitbouwen festival en evenemententerrein (deel van de Haven bij transformatie?).

Rolverdeling: Heel belangrijk is; wat willen bewoners zelf? Ga de dialoog aan met bewoners. Zomaar ergens 'iets neerzetten' niet doen. Je hoeft niet van alles te verzinnen waar mensen in de wijk niet echt om vragen. Goede plannen faciliteren, maar je moet het niet teveel invullen als gemeente. Eigenaarschap bij bewoners maakt ook meer verantwoordelijkheidsgevoel. Belangrijk is dat er wel (start)budget vanuit gemeente beschikbaar gesteld kan worden. Dit kan soms net een drempel wegnemen.

Groep 3: Verbindingen stad dorp en omgeving

Conclusie: Focus meer op wandel- en fietsverbindingen. Die kunnen kwalitatief worden verbeterd en hogere prioriteit krijgen (vooral verbindingen die veel door schooljeugd worden gebruikt, daar kan ook verlichting beter). Om deze verbindingen te verbeteren moeten belemmeringen door autoverkeer worden teruggedrongen. Als je weet dat je met de fiets sneller naar je voorziening kan komen, dan is de kans voor het gebruik ook wat groter dan het pakken van de auto. OV-verbindingen kan beter en routes en locaties niet altijd logisch; bijvoorbeeld de locatie van de carpoolplek nabij Vrijburgh. Voelt niet laagdrempelig (middle of nowhere). Kijken naar innovaties nieuwe vormen van vervoer en deeloplossingen. Watervoorbindingen? Rottevalle is verbonden met het water via de Leijen. Kanoroute zou bijvoorbeeld nog iets aanvullends kunnen zijn.

Geluidwallen en -schermen beeldbepalend in de buurt van A7 en N31, net als de industrie/bedrijvigheid. Waar mogelijk verbeteren verweving wonen en landschap, misschien ook aanleiding tot andere woonconcepten.

Rolverdeling: Gevoelsmatig ligt dit onderdeel wat dichter bij de overheid, maar het voorbeeld om invulling geven aan een blue zone zou ook meer vanuit de wijk kunnen worden bedacht en georganiseerd en (wellicht) ook onderhouden. Wanneer je als bewoners zelf iets aanlegt speelt uiteraard wel bijvoorbeeld het aspect veiligheid (afspraken hierover en ook over kosten en beheer en onderhoud). Mooi voorbeeld is ook het dorpsommetje dat vanuit het dorpsbelang Rottevalle tot stand is gekomen. Dit kunnen dorpsbewoners zelf aanleggen, maar ook zelf beheer en onderhoud uitvoeren. Belangrijk om dan duidelijke afspraken te maken over kosten en beheer.

Afsluiting

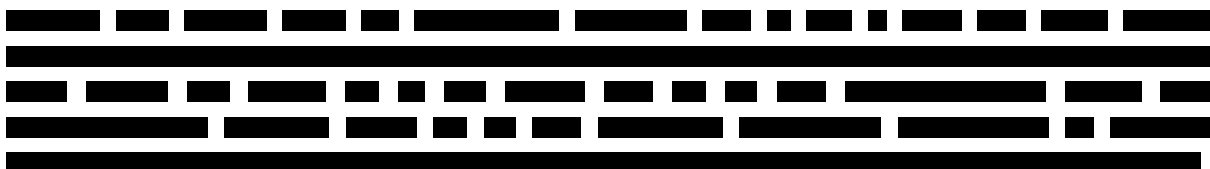
Wat komt hierna? Voor de zomer verschijnt het concept van de omgevingsvisie (ontwerp-versie). Daar worden de deelnemers van op de hoogte gebracht. De omgevingsvisie wordt in het bestuur en de raad behandeld. Hierna is er een kans om schriftelijk te reageren op de omgevingsvisie (tervisielegging). Daarna wordt de omgevingsvisie – al dan niet gewijzigd – vastgesteld.

Omgevingsvisie Smallingerland – 2^e sessie opgave 4

Bijeenkomst 25 februari 2021

Op 25 februari 2021 vond de vervolgsessie plaats met experts, ondernemers en belanghebbenden over opgave 4 van de Omgevingsvisie Smallingerland (Buitengebied met kwaliteit). Het doel van de bijeenkomst is om scherp te krijgen wat wel en niet mag gebeuren met de fysieke leefomgeving als we kijken naar welke ontwikkelvragen we in de toekomst verwachten in het buitengebied. Net als in de eerdere sessie staan de drie leidende principes centraal (duurzaam, inclusief en identiteit).

Welkom

Korte terugblik vorige sessie: wat deden we vorige keer?

De hoofdlijnen:

- Het landschap: diversiteit, coulisselandschap, veenweidelandschap, cultuurhistorie;
- Blijvende functie voor landbouw (combinaties met natuur of andere verdienmodellen, maar ook productie voor export);
- Natuurwaarden: brede en rijke singels, weidevogels;
- Gezonde bodem (kunstmestarm of -vrij);
- Klimaatbestendig (voldoende waterberging, calamiteitenberging, dubbelfunctie);
- Recreatiemogelijkheden (brede paden, scheiding van gebruikers)

Omdenken: ja, mits... (mentimeter)

Mentimeter vraag 1: Mis je een ontwikkeling die we ook moeten bespreken?

En ook:

- ontwikkeling tot waterrecreatie centrum / plan Oudega (aan het water) / ontwikkelingen waterrecreatie De Veenhoop / watersportbedrijven

Mentimeter vraag 2: Wat mag echt niet gebeuren in het westelijke deel van onze gemeente dat relatief waterrijk en open is?

En ook:

- vervuilende activiteiten

Mentimeter vraag 3: Wat mag echt niet gebeuren in het oostelijke deel van onze gemeente dat relatief besloten is en rijk aan boomsingels?

Verdieping opgaves in twee groepen

Met de opbrengst van de sessies proberen we per mogelijke ontwikkeling die in het buitengebied op ons af komen in iedere subgroep een antwoord te geven op de onderstaande vragen:

1. wat mag absoluut niet gebeuren?
2. wat mag wel gebeuren en onder welke voorwaarden?
3. verschilt dit nog tussen het westen (open, waterrijk) en oosten (besloten singellandschap)?

Ontwikkelingen groep 1

Ontwikkeling	Conclusie
1. Schaalvergroting agrarische bedrijven, nieuwe vormen van agrarische bedrijfsvoering (teelt op water, algenteelt, paludicultuur)	De boel niet op slot zetten. Uitbreiding moet kunnen voor zittende bedrijven. Uitbreiding kan ook optimalisering zijn. Voorwaarde is dat dit op duurzame wijze gebeurt. Geen toename van intensieve vormen. In het coulisselandschap voor beheer compensatie bieden.
2. Nevenfuncties bij agrarische bedrijven (natuur, recreatie, energieopwekking, klimaatadaptatie)	Energieopwekking op daken en kleine windmolens is kans. Meer flexibiliteit in combinaties van functies (ijs-/kaasmakerij en andere activiteiten). Kleinschaligheid / ondergeschikt aan .. blijft belangrijk (kleinschalig recreatief gebruik). Voorlichting en educatie en contact stad en

	buitengebied belangrijk.
3. Opwekking duurzame energie (zonal dan niet als vorm van dubbel ruimtegebruik, wind)	Geen zonnevelden en grote windturbines. Die mogen alleen bij het industriegebied (enkele, geconcentreerd).
4. Wonen als uitbreiding van een kern	Bewuste keuzes maken, o.a. tbv de jeugd. Rood voor rood regeling en behoud boerderijen als 'ankerpunten'. Kijk meer naar tijdelijkheid / flexibiliteit / kleiner wonen / duurzaam en circulair wonen. Houd wel rekening met de (bestaande) agrarische bedrijfsvoering.
5. Vestiging van een recreatiepark of camping	Kernwoord: kleinschalig. Geen groot vakantiepark. Vooral in het waterrijke gebied (bij Smalle Ee en Oudega) kansen om unieke plekken te benutten (denk aan drijvende voorzieningen). Ook hier agrarische activiteiten niet belemmeren. Ontwikkeling moet identiteit van gebied ondersteunen (poging het verhaal van de plek te vertellen). Meer verbindingen maken om recreatie beter te spreiden.

Ontwikkelingen groep 2

Ontwikkeling	Conclusie
1. Vrijkomende agrarische bedrijven (omzetting bedrijf, zorgfunctie, meergeneratiewoning)	Er mag geen leegloop en verpaupering ontstaan. Herbestemmen: wonen of maatschappelijke functies en detailhandel toestaan. Gebieden die minder geschikt zijn voor intensieve landbouw voor natuurontwikkeling gebruiken. Bestaande bedrijven moeten niet klem komen te zitten.
2. Nieuwvestiging van (agrarische) bedrijven	Geen grootschalige bedrijvigheid in het buitengebied. Daar in het industriegebied voor. Groei(mogelijkheden) watersportbedrijven in waterrijk gebied (kansen nu nog onbenut). Goede inpassing van grote (agrarische) bedrijven (Nije Pleats). Ter compensatie van verdwijnen kleinere agrarische bedrijven moeten de bedrijven die opvolging hebben kunnen uitbreiden (schaalvergroting).
3. Waterberging (al dan niet als vorm van dubbel ruimtegebruik) of als Dubbelfunctie of enkelvoudig gebruik voor waterberging	Sloten verbreden voor betere waterberging. De wijkenstructuur in de oostelijke helft kan daarvoor dienen, Het water mag niet te snel worden weggepompt (vooral niet in de oostelijke helft). Niet te star vasthouden aan een lager waterpeil. Dit moet hoger. Schade of maatregelen niet afwentelen op ondernemers.
4. Zonneveld in rand van een kern	Geen zonnevelden en grote windturbines in het landschap. Eerst de daken benutten die geschikt zijn, of daken geschikt maken (subsidie). Wel beperkte mogelijkheden langs geluidswal en infrastructuur. De energieopgave is veel groter dan alleen gemeentelijk kijken. Dit moet op regionaal

	en landelijk niveau.
5. Vergroting van een recreatiepark of camping	-

Afsluiting

Wat komt hierna? Voor de zomer verschijnt het concept van de omgevingsvisie (ontwerp-versie). Daar worden de deelnemers van op de hoogte gebracht. De omgevingsvisie wordt in het bestuur en de raad behandeld. Hierna is er een kans om schriftelijk te reageren op de omgevingsvisie (tervisielegging). Daarna wordt de omgevingsvisie – al dan niet gewijzigd – vastgesteld.

Bijlage: resultaten per groep